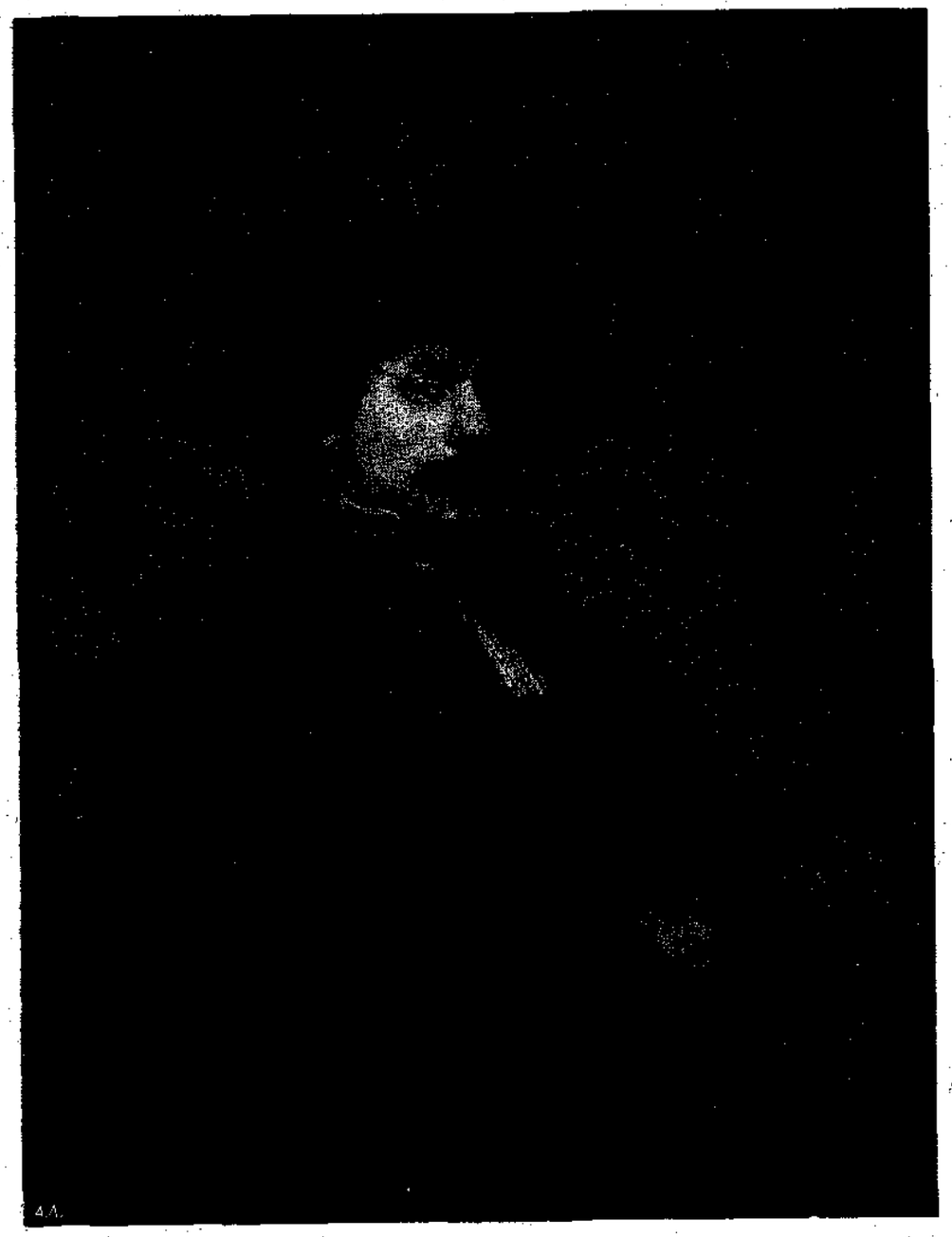

ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΟΓΡΑΦΙΑ — ΡΕΜΠΡΑΝΤ

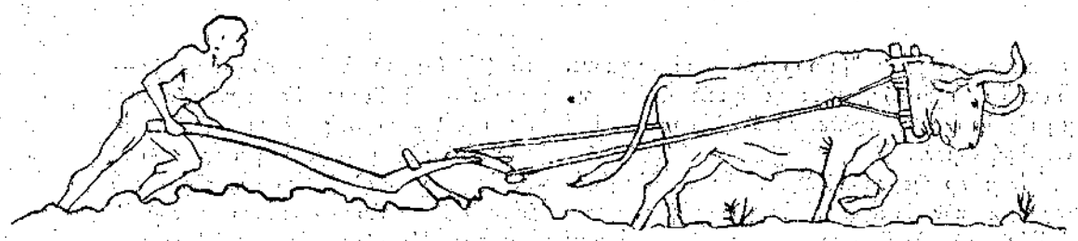

ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΑ

ΕΤΟΣ Γ' 15-31
ΙΟΥΛΙΟΥ 1906

Η ΕΡΕΥΝΑ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»

Απευθύναμεν τὰς ἑπομένας ἐρωτήσεις διὰ τὸ ζήτημα τοῦ βιβλίου ἐν Ἑλλάδι

Α΄—Νομίζετε ὅτι τὸ βιβλίον καὶ τὸ περιοδικὸν εὑρίσκονται εἰς κρίσιμον κατάστασιν; μὲ ἄλλους λόγους ὅτι οἱ Ἕλληνες ἀναγινώσκουν ὀλιγώτερον τώρα παρὰ ἄλλοτε;

Β΄—Ἂν ποτὲ τὸ βιβλίον ἢ τὸ περιοδικὸν δὲν ἠξιώθη τῆς ἐπαρκοῦς προσοχῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ κοινοῦ, ἂν δηλονότι ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ὑπῆρξεν ἐπαρκῶς ἀναγινώσκων, ποῦ πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν τὴν αἰτίαν;

Δημοσιεύομεν κατὰ σειρὰν τὰς διαφόρους γνώμας ὅπου ἐλάβαμεν, εὐχαριστοῦντες θερμῶς ὅσους ἐπροθυμοποιήθησαν ν' ἀπαντήσουν.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ

Μ' ἐρωτᾶτε ἂν τὸ βιβλίον καὶ τὸ περιοδικὸν διατρέχουν κρίσιν. Ἡ ἐρώτησίς σας, νομίζω, ἔπρεπε νὰ ἀπευθυνθῇ πρὸς τὸ κοινὸν μᾶλλον ἢ πρὸς τοὺς γράφοντας. Διότι οἱ γράφοντες, ὅμοιοι κατὰ τοῦτο πρὸς τοὺς σταφιδοκτήμονας καὶ πάντας τοὺς παραγωγούς, θὰ εὑρίσκουν πάντοτε ὅτι ὑπάρχει κρίσις. Τὸ βέβαιον εἶνε, ὅτι εἰς τὸ βιβλίον καὶ τὸ περιοδικὸν ἡ κρίσις δὲν ἔχει τὴν αὐτὴν αἰτίαν, τὴν ὁποίαν καὶ εἰς τὴν σταφίδα: τὴν ὑπερπαραγωγήν. Ἀπεναντίας, οἱ συγγραφεῖς, γένος κατ' ἐξοχὴν καρτερικόν, ὑπετάχθη ταχέως εἰς τὸ πεπρωμένον καὶ προῆλθεν εἰς γενναίαν ἐκρίζωσιν εἰς τὸν πνευματικὸν ἀγρόν. Πολλοὶ πλέον δὲν γράφουν—ἤρχισε δὲ καὶ τὸ ρεῦμα τῆς μεταναστεύσεως—ὡς παραδείγματα τοῦ πρώτου ἔχετε τὸν Δροσίνην, τὸν Μπάμπην Ἄννινον, τὸν Νιρβάναν καὶ ἄλλους,—τοῦ δευτέρου τὸν Ἐπισκοπόπουλον, τὸν Κώσταν Χατζόπουλον, τὸν Μποὲμ κτλ. Καὶ ὅμως, μὲ ὅλην τὴν ἀραίωσιν, ἡ κρίσις ὀξύνεται. Ὅσον ὀλιγώτερα βιβλία δημοσιεύονται, τόσον καὶ ὀλιγώτερον διαβάζει τὸ κοινόν.

Τὸ μόνον, τὸ ὁποῖον τὸ ἑλκύει ἀκόμη, εἶνε τὰ παντὸς εἴδους βιομηχανικὰ ἀναγνώσματα, τὰ ἀκαλαίσθητα, ἀσυνάρτητα καὶ προγενέστερα πάσης ἰδέας ἐνάρθρου γραψίματος, τὰ *σκανδαλοποιοῦντα*—ἐπιτρέψατέ μου τὸν νεολογισμὸν—ἀπὸ τοῦ Ἰουστινιανοῦ καὶ τοῦ Μεγάλου Ναπολέοντος μέχρι τοῦ Μουρούζη καὶ τοῦ Θών. Ἰδοὺ εἰς τί κατεβιβάσθη ἡ ἐφευρετικότης, ἡ φαντασία καὶ ἡ ἐργασία λογογράφων, οἱ ὁποῖοι δὲν εἶνε ἴσως χωρὶς τάλαντον καὶ ἀξίαν.

Ὅτι τὸ κοινὸν τῶν προγενεστέρων γενεῶν ἀνεγίνωσκε περισσότερον εἶνε ἀναμφισβήτητον. Τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, ἡ ἰσοπεδωτικὴ τάσις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος, μὴ ἀνεχομένου ἱεραρχίαν πουθενά, ἡ εἰς τὰ φιλολογικὰ ἄδυτα εἰσπήδησις ὅλων τῶν ἀμυήτων, ἡ δημοσιογραφικὴ κρίσις, ἀνοίξασα διάπλατα τὰς θύρας τῶν ἐφημερίδων πρὸς ὅλους ὅσοι κρατοῦν εἰς τὸ χέρι μίαν πέναν (ἀδιάφορον ἂν διὰ νὰ μουτζου-

ρώνουν ἁπλῶς τὰ δάκτυλά των), ὁ χυδαῖος ἐξαμερικανισμὸς τοῦ καθημερινοῦ τύπου, ὅλα αὐτὰ συνετέλεσαν εἰς τὴν δημιουργίαν τοιούτου χάους, ὥστε ὄχι τὸ κοινόν, ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς οἱ ἴδιοι νὰ μὴ εὑρίσκωμεν τί πρέπει νὰ διαβάσωμεν καὶ τί νὰ ἀφήσωμεν.

Ἐν μέσῳ τῆς παραζάλης αὐτῆς, τὸ μὲν ἀνώτερον κοινὸν ἔπαυσε ν' ἀναγινώσκῃ ἑλληνικὰ βιβλία — τὸ δὲ ἄλλο ἐρρίφθη εἰς τὰ πρόχειρα γαργαλίσματα τῶν αἰσθήσεων, τὰ ὑπὸ μορφὴν κιτρίνων καὶ κιτρινοειδῶν συνθεμάτων παρεχόμενα εἰς αὐτό.

Οἱ αἰσιόδοξοι λέγουν: Μεταβατικὴ κατάστασις! Ἐγὼ λέγω: Οἱ στόμαχοι, οἱ ὁποῖοι θὰ διαφθαροῦν ἀπὸ τοιαύτην τροφήν, θ' ἀργήσουν πολὺ νὰ συνειθίσουν εἰς τὴν εὐρωστοτέραν καὶ ὑγιεστέραν τροφὴν τοῦ καλοῦ βιβλίου, τοῦ καλοῦ περιοδικοῦ καὶ τῆς καλῆς ἐφημερίδος. Αὐτὰ τὰ πράγματα, φίλε κύριε, δὲν θὰ τὰ ἴδωμεν ἡμεῖς, καὶ ἂς εὐχηθῶμεν νὰ ζήσουν ἀρκετὰ οἱ συγγραφεῖς καὶ οἱ ἐκδόται τῶν ἔργων αὐτῶν, διὰ νὰ ἔχουν τοὐλάχιστον τὴν εὐχαρίστησιν, ὅτι εἰργάσθησαν καὶ ἐμόχθησαν καὶ ἐπάλαισαν ὑπὲρ τῶν τέκνων των — ὑπὲρ τῆς γενεᾶς, ἡ ὁποία ἔρχεται ν' ἀνθήσῃ ἐπάνω εἰς τοὺς σημερινοὺς σωροὺς τῶν πνευματικῶν σκυβάλων.

Δ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ

Μοῦ ζητᾶτε τὴν γνώμη μου γιὰ δυὸ ζητήματα περὶ τοῦ βιβλίου στὴν Ἑλλάδα. Σπεύδω νὰ σάς την δώσω, μολονότι ξέρω, ὅτι μὲ τὴν ἀλήθεια ποτὲ κανεὶς δὲν εἶναι εὐχάριστος στὸν τόπο μας.

Α΄. — Ὄχι· οὔτε τώρα οὔτε ἄλλοτε ἐδιάβαζαν οἱ Ἕλληνες. Ἴσως ἄλλοτε ἐδιάβαζαν κάπως περισσότερα ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, τώρα ὅμως πάλι διαβάζουν περισσότερα «ἀναγνώσματα» ἐφημερίδων.

Β΄. — Βεβαίως· ποτὲ οὔτε τὸ βιβλίο οὔτε τὸ περιοδικὸ δὲν ἀγαπήθηκε ἀπὸ τοὺς Ἕλληνας (ἐκτός, ἐννοεῖται, ἀπὸ τὶς πολιτικὲς ἐφημερίδες μὲ τὰ «ἰδιαίτερα τηλεγραφήματα τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας» καὶ τὰ «θαυμάσια ἀναγνώσματα»). Ὁ λόγος; νομίζω, εἶναι ἁπλούστατος. Τὸ βιβλίο σ' ἕνα ἔθνος εἶναι σὰν φυτὸ τοῦ θερμοκηπίου: γιὰ ν' ἀνθίσῃ, χρειάζεται ὑλικὴ περιποίησι καὶ εὐημερία. Στὸν τόπο μας, τὸν φτωχότερο ἀπὸ ὅλους τῆς Εὐρώπης, ποῦ *μόνο γιὰ τὸ ψωμὶ* γίνεται τέτοιος ἀγῶνας — ποῦ ὁ ὑλικὸς βίος εἶναι τόσο δύσκολος, ἄθλιος, πρωτογενὴς καὶ ὁ ἀκριβώτερος συγχρόνως ἀπ' ὅλη τὴν Εὐρώπη — εἶναι ποτὲ δυνατὸν ν' ἀνθίσῃ τὸ βιβλίο; Ὁ λαὸς ἐδῶ — ἡ μᾶζα — γιὰ τὴν ὁποία δὲν ἐκάμαμε τίποτε νά την ἀνυψώσωμε, ἔστω καὶ λίγο στὴν ἀρχὴ — ἢ δὲν ξέρει διόλου νὰ διαβάσῃ καὶ ἀκόμη ὀλιγώτερο νὰ γράψῃ, ἤ, ἂν ξέρῃ, διαβάζει τὸ εὐρετήριο τοῦ πλανοδίου βιβλιοπώλου — τὶς ἱστορίες *τοῦ Βερτόλδου* καὶ *τῆς Γενοβέφας* κτλ. — Ἔρχεται ἔπειτα ἡ μεσαία τάξις· ἀλλ' οὔτε αὐτὴ δὲν ἔχει *ἀγάπη* γιὰ τὸ βιβλίο, γιατὶ δὲν ἔχει ἀγάπη *γιὰ τὴ σκέψι* μαθαίνει ὅ,τι ἀπολύτως χρειάζεται, γιὰ νὰ κερδίσῃ χρήματα, ἀλλ' ἀπὸ *γενικὴ μόρφωσι* καὶ ἀπὸ *τὸν κόσμο τῶν ἰδεῶν* — ἐκτὸς ἀπὸ ἐξαιρέσεις, *ἐξαιρέσεις* δυστυχῶς — εἶναι ξένη — ξέρετε π. χ., ὅτι τὶς χειμωνιάτικες βραδυὲς τὶς περνᾷ μὲ τὸ *μάους*. — Ἡ «ἀριστοκρατία» μας πάλι — δηλ. ἡ πλουτοκρατία μας, — αὐτή, ποῦ θὰ μποροῦσε, ὅπως ἔγινε σὲ ἄλλους τόπους, νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ βιβλίο καὶ νὰ πρωτοστατήσῃ στὴν πνευματικὴ ἀνύψωσι τοῦ λαοῦ — αὐτὴ διαβάζει τὸ πολὺ ὀλίγα γαλλικὰ μυθιστορήματα — ὄχι ἀπὸ τὰ καλύτερα — καὶ πλέον οὔ. Αὐτὰ ὅλα, φίλε κύριε Μιχαηλίδη, ἔχουν τὸν λόγο τους· τὸν κόσμο τὸν διοικοῦν *ἱστορικοὶ λόγοι* καὶ κανεὶς δὲν θὰ κατηγορήσῃ ἕνα ἔθνος, ἂν ἔμεινε πίσω — *ἀπὸ ⟨ἐθνικὲς συμφορὲς⟩* — στὸν ὑλικὸ καὶ τὸν πνευματικὸ βίο· δὲν ὑπάρχουν στὸν κόσμο *περιούσιοι* λαοὶ — ὅπως δὲν ὑπάρχουν καὶ *περιούσια* ἄτομα (μόνο ἐμεῖς δυστυχῶς ἐξακολουθοῦμε νὰ πιστεύωμε, ὅτι εἴμεθα ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ κόσμου)· κάθε φυλὴ μπορεῖ νὰ καταπέσῃ, καθὼς καὶ πάλι ν' ἀνυψωθῇ, μὲ τὴν ἐργασία καὶ τὴν ἐπιμονή. Ἀξιοκατηγόρητη εἶναι μοναχὰ στὸ ἔθνος μας αὐτὴ ἡ τάσις *νὰ μὴ θέλωμε* νὰ δοῦμε ποῦ βρισκόμεθα, καὶ ἔπειτα νὰ φροντίσωμε *νὰ προχωρήσωμε*. Μὴ νομίσετε, ὕστερ' ἀπ' αὐτά, ποῦ σας γράφω, ὅτι δὲν ἀγαπῶ τὴν πατρίδα μου· *ἴσα-ἴσα*, γιατί την ἀγαπῶ, τὴν θέλω νὰ γίνῃ καλή, νὰ γίνῃ *πραγματικῶς ἔθνος εὐρωπαϊκό*. Οὔτε ἀπαισιόδοξο μή με νομίσετε, σᾶς παρακαλῶ· βλέπω μόνο *κάπως ἀλλέως* τὰ πράγματα ἴσως, *ὄχι μὲ σωβινισμὸ τυφλό*. Ἡ πρόοδος μιᾶς φυλῆς δὲν εἶναι ζήτημα εἴκοσι ἢ τριάντα χρόνων — ὅπως ἡ πρόοδος ἑνὸς ἀτόμου — εἶναι ζήτημα *αἰώνων* καὶ οὔτε πηδήματα δὲν κάνουν τὰ ἔθνη — συνῆθως τοὐλάχιστο, — ὑπάρχει καὶ γι' αὐτὰ ὁ φυσικὸς παγκόσμιος *νόμος τῆς συνεχείας*. Οὔτε μποροῦν δύο ἢ εἴκοσι ἄνθρωποι νὰ κατορθώσουν στὴν Ἑλλάδα, ὅ,τι χρειάζεται 300 ἢ 400 χρόνια ἴσως. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα — ἔτσι νομίζω τοὐλάχιστο — θ' ἀνυψωθῇ ἡ ὑλικὴ εὐημερία τοῦ ἔθνους — ζήτημα χρόνου, ἐννοεῖται: 100, 200, 300 χρόνια, ποιὸς ξέρει; — καὶ ἔπειτα *σιγὰ-σιγὰ* μαζὶ μ' αὐτὴ καὶ ἡ πνευματικὴ καὶ ψυχικὴ κατάστασις — καὶ τότε θ' ἀνθίσῃ καὶ τὸ βιβλίο. Βέβαια τὸ βιβλίο — ἂν ἤρχουνταν *πρὶν — θὰ ἐσυντόμευε πολὺ* τὸ διάστημα αὐτὸ τῆς μεταβάσεως· ἀλλὰ δυστυχῶς αὐτὰ τὰ δύο ἀποτελοῦν «*φαῦλον κύκλον*»· βιβλία *γιὰ νὰ γραφοῦν καὶ ἐκδοθοῦν*, πρέπει *νὰ διαβασθοῦν*. Πρὸ πάντων δὲ βιβλία *τοῦ ψυχικοῦ βίου* — λογοτεχνίας δηλ. — δὲν μποροῦν *οὔτε ν' ἀρχίσουν σ'* ἕναν τόπο, *ποῦ ἐσωτερικὴ ψυχικὴ ζωὴ ἀκόμη σχεδὸν δὲν ὑπάρχει*, ποῦ ἡ λογοτεχνία θεωρεῖται «*ἐλαφρὰ φιλολογία*» κατάλληλη «*γιὰ νὰ περνᾷ ἡ ὥρα*». Συγγραφεῖς λοιπὸν ἐδῶ — συγγραφεῖς *τὸ ἐπάγγελμα* — δὲν μποροῦν νὰ ὑπάρξουν — ὑπάρχουν μόνον *amateurs*. Καὶ αὐτοὶ θύματα. Ἔχασα σχεδὸν ἕνα καλοκαῖρι πέρυσι μὲ τὴ μετάφρασι καὶ τὴν ἔκδοσι τῆς «Νέας Ζωῆς» — βιβλίου, ποῦ νομίζω, ὅτι γιὰ τὸν τόπο μας εἶναι καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς ἀρκετὰ καλὸ — σὲ ἄλλες γλῶσσες ὑπάρχει σωρεία ἀπὸ τέτοια. Τὸ ἀποτέλεσμα; *ἐζημιώθηκα* 1500 δρ. Μπορῶ λοιπὸν νὰ ἐξακολουθήσω; Ποιὸς φταίει; ἐγώ! Ἐβιάσθηκα καὶ ἔβγαλα βιβλίο, ποῦ μόλις μετὰ 100 χρόνια θὰ εὐδοκιμοῦσε. Ὁ τόπος μας σηκώνει *τὸ πολὺ* βιβλία καὶ ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς σὰν τὰ βιβλιαράκια τῶν σαράντα λεπτῶν τοῦ «Συλλόγου τῶν ὠφελίμων βιβλίων», *καλύτερα* καὶ *ὀλιγώτερον ταπεινὰ* βιβλία *δὲν ξοδεύονται*. Αὐτὸ δὲν θὰ πῇ, ὅτι ὕστερ' ἀπὸ 500 χρόνια π. χ. δὲν θὰ βρίσκῃ ἴσως κἀνεὶς καὶ στὴν Ἑλλάδα τόσα βιβλιοπωλεῖα, ὅσα τώρα π. χ. στὴν Κοπεγχάγη, οὔτε τόσα ἄφθονα, ἐκλεκτοῦ περιεχομένου καὶ ἐξαιρετικῆς φιλοκαλίας βιβλία, ὅσα τώρα ἐκεῖ — ἀλλὰ *πρῶτα θὰ περάσουν τὰ 500 χρόνια*· πρῶτα θὰ ἔλθῃ ἡ ὑλικὴ εὐημερία, πρῶτα θ' ἀπαλλαχθῇ ὁ ἐγκέφαλος τοῦ Ἕλληνος ἀπὸ τὸ πρόβλημα τοῦ ψωμιοῦ (καὶ ἀπὸ πολλὲς ὀπισθοδρομικὲς ἰδέες) καὶ τότε θ' ἀρχίσῃ ν' ἀγαπᾷ καὶ τὸ βιβλίο, δηλ. τὴν ἐσωτερικὴ ψυχικὴ ζωή· εἶναι νόμος αὐτὸς αἰώνιος: primum vivere, deinde philosophare. *Πρῶτα* ἔγιναν πλούσιοι οἱ Ὁλλανδοὶ ἀπὸ τὴν ἐμποροναυτικὴ κοσμοκρατορία τους καὶ *ἔπειτα* ἀκμάσανε ὁ Rubens, ὁ Rembrandt, ὁ Van Dyck καὶ οἱ ἄλλοι περίφημοι φλαμανδοὶ ζωγράφοι καὶ στὴ Δανία σήμερα ἀνθεῖ τὸ βιβλίο, ἀλλὰ γιατὶ *ὅλοι σχεδὸν* ἔχουν ἔπιπλα *ἀπὸ μαχαγκόνυ* καὶ σὲ κάθε σπίτι χωρικοῦ — *παλατάκι* — ἀντηχεῖ καὶ ἀπὸ ἕνα πιάνο. Ὥς νὰ γίνουν αὐτὰ ὅμως κ' ἐδῶ — ἀπὸ 'μᾶς ἐξαρτᾶται νὰ συντομεύσωμε *κάπως* τὸ διάστημα, ἂν θελήσωμε νὰ ἐργασθοῦμε *μὲ τὴν καρδιά μας, — τὸ βιβλίο θὰ φυτοζωῇ στὴν Ἑλλάδα καὶ μαζὶ μ' αὐτὸ καὶ ἡ πνευματικὴ μας καὶ ἡ ψυχικὴ ζωή*. Εὔχομαι — ἀλλὰ δὲν το ἐλπίζω! — ἐξαίρεσι ν' ἀποτελέσουν τὰ «Παναθήναια».

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΧΑΤΖΙΔΑΚΗΣ
καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε ν' ἀπαντήσω συλλήβδην καὶ εἰς τὰς δύο ἐρωτήσεις σας, ἃς ἀπηυθύνατε καὶ πρὸς ἐμὲ διὰ τῆς ἀπὸ 8 Ἰουνίου ἐγκυλίου ἐπιστολῆς σας.

Ὅτι τὸ βιβλίον καὶ τὸ περιοδικὸν εὑρίσκονται εἰς κρίσιμον κατάστασιν — ὅπως καὶ πάντοτε συνέβη ἐν Ἑλλάδι — δὲν ὑπάρχει καμμία ἀμφιβολία· ἐν τούτοις, δὲν ἕπεται ἐκ τῆς τοιαύτης καταστάσεως ὅτι καὶ οἱ Ἕλληνες ἀναγινώσκουν ὀλιγώτερον τώρα παρ' ἄλλοτε. Οἱ Ἕλληνες ἦσαν καὶ εἶναι πάντοτε φιλαναγνῶσται, ἀλλ' εἶναι καὶ *τζαμπατζῆδες*! Ὁ τζαμπατζισμός, ὅπως ἔχει ἐξαπλώσει τὰς ρίζας του καὶ εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα τῆς ἑλληνικῆς γῆς, κατέστρεψε τό τε βιβλίον καὶ τὸ περιοδικόν. Οἱ Ἕλληνες διαβάζουν καὶ πολὺ μάλιστα, ἀλλ' ἐννοοῦν νὰ διαβάζουν τζάμπα, ὅπως καὶ τζάμπα νὰ πηγαίνουν εἰς τὸ θέατρον. Τρελλαίνονται δι' ἕνα καλὸν βιβλίον ἢ περιοδικόν, ἀλλὰ δὲν ἐννοοῦν νὰ λύσουν καὶ τὸ πουγγί τους. Δὲν θὰ ἦτο ὑπερβολὴ ἂν σᾶς ἔλεγα ὅτι ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ τεῦχος περιοδικοῦ ἀναγινώσκεται ἀπὸ *πέντε χιλιάδες* τοὐλάχιστον τζαμπατζῆδες, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἱκανοὶ νὰ πληρώσουν τὰ διπλάσια τῆς ἀξίας του εἰς τραταρίσματα διὰ νὰ σᾶς πείσουν νὰ τοὺς τὸ δανείσετε, ἀλλὰ δὲν ἐννοοῦν νὰ τὸ ἀγοράσουν. Θεωροῦν τὸ πρᾶγμα ἱεροσυλίαν!

Πρὸ διετίας μία κυρία ἐκ Πειραιῶς μοῦ ἔστελνε τακτικὰ τὸν ὑπηρέτην της (μία δραχμὴ aller-retour τρίτη θέσις) διὰ νὰ τῆς δανείσω τὸ θεατρικὸν περιοδικὸν «Le Théâtre». Μετὰ δέκα ἡμέρας ἐπλήρωνεν ἄλλην μίαν δραχμὴν διὰ νὰ μοῦ τὸ ἐπιστρέψῃ. Μὲ ἄλλους λόγους ἐπλήρωνε δύο δραχμὰς διὰ νὰ αἰσθανθῇ τὴν εὐχαρίστησιν νὰ διαβάσῃ τζάμπα ἕνα περιοδικὸν διὰ τὸ ὁποῖον ἐτρελλαίνετο καὶ τὸ ὁποῖον ἐκόστιζε μόλις 2 καὶ 25΄. Συνέβη μάλιστα πολλάκις νὰ πληρώσῃ καὶ τρεῖς δραχμάς, καθόσον ἐγὼ δι' ἐκδίκησιν δὲν τῆς τὸ ἔδιδα ἀμέ-

σως κατὰ τὴν πρώτην ζήτησιν καὶ ἠναγκάζετο νὰ στείλῃ τὸν ὑπηρέτην της — ἄλλη μία δραχμὴ aller-retour — διὰ νὰ τῆς τὸ δώσω!

Ἕνα ἄλλο μου βιβλίον — σᾶς παρακαλῶ νὰ μὴ τὸ πάρετε ὡς ὑπερβολὴν — ἐταξείδευσεν ἐπὶ δεκατέσσαρας ὁλοκλήρους μῆνας τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ ἐπληρώθησαν διὰ ταχυδρομικὰ εἴκοσι τρεῖς δραχμαὶ καὶ ἑβδομήκοντα πέντε λεπτά! Μὲ ἄλλους λόγους, ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ ἀντίτυπον βιβλίου ἀνεγνώσθη ἀπὸ ὅλους τοὺς κατοίκους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὁ συγγραφεύς του εἰσέπραξε δι' αὐτὸ δραχμὰς τέσσαρας, καὶ τὸ ταχυδρομεῖον δραχμὰς εἰκοσιτέσσαρας περίπου!!

Εἰμπορεῖτε τώρα ἀπὸ τ' ἀνωτέρω νὰ βγάλετε οἱονδήποτε συμπέρασμα θέλετε.

Ν. Ι. ΛΑΣΚΑΡΗΣ

Ἐρω ἀπὸ τὴ μικρή μου πεῖρα πὼς «τὸ βιβλίον καὶ τὸ περιοδικὸν δὲν ἠξιώθησαν ποτὲ τῆς ἐπαρκοῦς προσοχῆς τοῦ ἑλλ. κοινοῦ», πὼς «ὁ ἑλλ. λαὸς δὲν ὑπῆρξε ποτὲ ἐπαρκῶς ἀναγινώσκων», καὶ πὼς οἱ ἀφορμὲς τοῦ κακοῦ αὐτοῦ — γιατὶ θαρρῶ γιὰ *κακὸ* πρέπει νὰν τὸ λογαριάζουμε τὸ ὅτι δὲν προσέχουμε ἀρκετά, ἂν ὄχι καθόλου, στὰ βιβλία καὶ στὰ περιοδικά, στὴν πνεματικὴ δηλ. παραγωγὴ τοῦ τόπου μας — εἶναι οἱ ἀκόλουθες·

α) Τὸ Σκολειό.

β) Ἡ γλώσσα.

γ) Ἡ ἀφόρητη τσιγκουνιὰ τοῦ Ρωμιοῦ ὅταν τοῦ πεῖς πὼς πρέπει νὰ πλερώσει γιὰ νὰ διαβάσει.

Στὸ Σκολειό, μὲ τὸ ἀντιεκπαιδευτικὸ σύστημα ποὺ βασιλεύει, ἀντὶ νὰ μᾶς γεννηθεῖ ἡ ἀγάπη, ὅπως θὰ εἴτανε καὶ τὸ φυσικό, μᾶς γεννιέται ἡ σιχασιὰ στὸ βιβλίο. Μὴ λογαριάζεις τοὺς λίγους ποὺ τελιώνοντας τὸ σκολειό, ξακολουθοῦνε νὰ διαβάζουν καὶ ἄλλα βιβλία, ἐξὸν τὰ βιβλία τῆς δουλιᾶς τους ἢ τῆς ἐπιστήμης τους, καὶ φιλολογικὰ δηλ. βιβλία — γιατὶ θαρρῶ πὼς τὰ «Παναθήναια» γιὰ φιλολογικὰ βιβλία ρωτοῦνε. Οἱ τέτοι εἶναι μισὸς ἢ ἕνας στοὺς χίλιους, μὰ δὲ θὰ πεῖ τίποτ' αὐτό. Ὅτα φεύγουνε χίλιοι ἀπὸ τὸ σκολειὸ καὶ μόνο μισὸς ἢ ἕνας ἀπ' αὐτοὺς τοὺς χίλιους ἀποφασίζει νὰ δείξει κάπια ἀγάπη, ἂς εἶναι καὶ πλατωνικὴ, γιὰ τὴ φιλολογία τῆς πατρίδας του, εἶναι τὸ ἴδιο σὰ νὰ πηγαίνουνε χίλιοι στὸν πόλεμο καὶ μόνο ἕνας ἀπ' τοὺς χίλιους αὐτοὺς νἆναι γυμνασμένος καὶ νὰ ξέρει νὰ μεταχειρίστεῖ τὸ ντουφέκι. Μὲ τὸν ἕναν πολεμιστὴ δὲν κερδίζεται ἡ νίκη καὶ μὲ τὸν ἕναν ἀναγνώστη δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει οὔτε τὸ βιβλίο οὔτε τὸ περιοδικό.

Νά καὶ ἕνα παράδειγμα ἀπὸ χιλιάδες τέτια· γύριζα ἕνα μεσημέρι σπίτι μου κρατώντας στὰ χέρια μιὰ ἔκδοση τοῦ Σολωμοῦ. Σιμὰ στὴν ὀξώπορτα ἀνταμώθηκα μὲ κάπιο γνωστό μου δικηγόρο· κάτι ἤθελε νὰ μοῦ πεῖ, κι ἀπάνου στὴν κουβέντα, παίρνοντας τὸ Σολωμὸ καὶ ξεφυλλίζοντάς τονε, μοῦ εἶπε·

— Μπᾶ! εἶν' αὐτὸς ποὔγραψε τὸν Ὕμνο τῆς Ἐλευθερίας;

Καὶ τὸ «*αὐτὸς*» τὸ εἶπε μὲ τέτιο τόνο σὰ νὰ μιλοῦσε γιὰ κανένα μπαλωματῆ. Κι ὅμως εἶτανε δικηγόρος, δηλ. ἐπιστήμονας, μὰ τί φταίει ἀφοῦ τόσα χρόνια ποὺ ξόδιασε στὸ σκολειὸ, ὄχι μόνο δὲ φροντίσανε οἱ δασκάλοι του νὰν τὸν κάνουνε νἀγαπήσει τὸ βιβλίο, μὰ οὔτε κουραστήκανε νὰν τοῦ ποῦνε ποιὸς εἶναι «*αὐτὸς*» ὁ Σολωμός, ὥστε ἅμα τύχει κουβέντα νὰν τὸ λέει τὸ «*αὐτὸς*» μὲ κάπια εὐλάβεια;

Εἴπαμε καὶ τὴ γλώσσα γιὰ δεύτερη, ἴσια σπουδαία μὲ τὴν πρώτη, ἀφορμή. Πῶς θέλεις νὰ διαβάσει ὁ Ρωμιὸς καὶ νἀγαπήσει τὸ βιβλίο σου ἢ τὸ περιοδικό σου (γενικὰ ἐδῶ τό «*σου* κι ὄχι προσωπικὰ) ὅταν ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ τοῦ γράφεις μιὰ γλώσσα ψεύτικη, ἀφύσικη, ἄνευρη, ψόφια, ποὺ ἀφίνει ὁλωσδιόλου ἀσυγκίνητη τὴν ψυχή του καὶ ποὺ δὲν τὴ νιώθει καλὰ καλὰ τὶς περσότερες φορές, κι ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ τονὲ μαθαίνεις νὰ σιχαίνεται τὴ φυσική του γλώσσα, τὴ γλώσσα ποὺ μιλάει καὶ ποὺ αἰστάνεται, λέγοντάς του πὼς εἶναι πρόστυχη γλώσσα, *χυδαία*, χωριάτικη, κάποτε καί... προδοτική; Πῶς τοῦ δίνεις βιβλίο ἢ περιοδικὸ καὶ ἔχεις τὴν ἀπαίτηση νὰν τἀγαπήσει, ὅτα δὲν τοῦ δίνεις μαζὶ καὶ γλώσσα;

Τρίτη ἀφορμὴ εἶναι ἡ *τσιγκουνιά* μας. Τζαμπατζῆδες φοβεροὶ καὶ στὸ διάβασμα. Θέλουμε — πάντα τὸ μισὸ ἢ τὸ ἕνα στοὺς χίλιους, εἴπαμε νὰ λογαριάζουμε — νὰ διαβάζουμε, ἔχουμε μάλιστα τὴν ἀπαίτηση νἆναι διαλεχτὰ τὰ βιβλία καὶ καλὰ τὰ περιοδικά, μὰ δὲν τἀποφασίζουμε καὶ νὰν τἀγοράζουμε. Ἃ μᾶς τὰ δώσουνε χάρισμα ἢ ἂν τὰ πάρουμε δανεικά, καμιὰ φορὰ κι ἀγύριστα, πάει καλά· ἀλλιώτικα δὲν τὰ διαβάζουμε καί... τὰ κρίνουμε. Γι' αὐτὸ κάθε ἐκδότης βιβλίου ἢ περιοδικοῦ δὲν πρέπει ποτὲ νὰ λογαριάζει τοὺς ἀναγνῶστες του σύφωνα μὲ τοὺς ἀγοραστές του, μὰ νὰ πολλαπλασιάζει τοὺς ἀγοραστὲς μὲ τὸ 10 — ἂν ὄχι καὶ μὲ τὸ 100 — γιὰ νὰ βρεῖ ἀπὸ πόσους διαβάζεται, Ρωμιὸς δὲν ὑπάρχει ποὺ νὰ ξέρει νὰ κουτσοσυλλαβίζει καὶ νὰ μὴ διαβάζει μιὰ δυὸ φημερίδες τὴ μέρα. Κι ὅμως ρωτῆστε τοὺς δημοσιογράφους, καὶ θὰ σᾶς ποῦν πὼς ἡ κυκλοφορία τους εἶναι τόση σὰ νὰ μένουν τὰ ἐννέα δέκατα τῆς Ἑλλάδας ἀκατοίκητα ἢ νὰ κατοικοῦνται ἀπὸ στραβούς.

Ὑπάρχει καὶ τέταρτος, μεγάλος κι αὐτός, ὀχτρὸς τοῦ βιβλίου καὶ τοῦ περιοδικοῦ, τὰ *ἀναγνώσματα* τῶν ἐφημερίδων ποὺ τώρα τώρα πληύνανε τόσω ὥστε νὰ ξεδιψᾶνε μ' αὐτὰ πολλοὶ φιλαναγνῶστες (!!), μὰ τὸν ὀχτρὸ αὐτόνε δὲν ἀξίζει νὰ τὸν πειράξουμε, ἀφοῦ ἀργὰ ἢ γλήγορα, μὲ τὸ δρόμο ποὺ πῆρε, θὰ γίνει στὸν κόσμο βαρετὸς καὶ θἀρχινήσῃ νὰ κλαίει κι αὐτὸς τὴν τύχη του.

Τὸ ζήτημα ποὺ ἀνοίγεις, ἀγαπητὲ κ. συνάδερφε, εἶναι μέγαλο καὶ πολύπλοκο καὶ μπορεῖ κανεὶς πάνου σ' αὐτὸ νὰ γράφει, νὰ γράφει, καὶ πάντα νἄχει ἀκόμα κάτι νὰ πεῖ. Μὰ ἔχεις βάλει κ' ἕναν περιορισμό, ὅσοι δηλ. «λάβουν τὴν καλωσύνην νἀπαντήσουν νὰ περιορισθοῦν εἰς ὀλίγα καὶ περιεκτικὰ λόγια», καὶ ὁ περιορισμὸς αὐτὸς μὲ κάνει νὰ φοβοῦμαι πὼς εἶπα παραπολλά, ἐνῶ καταλαβαίνω πὼς θὰ μποροῦσα νὰ πῶ δέκα φορὲς τόσα, ἴσως καὶ περσότερα.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ
Διευθυντὴς τοῦ «Νουμᾶ»

Οὔτε τὸ περιοδικόν, οὔτε ἡ ἐφημερίς, οὔτε τὸ βιβλίον, οὔτε ἡ ἄνοιξις, οὔτε τὸ Ρωμουνικὸν ζήτημα, οὔτε κἂν τὸ Σταφιδικὸν ὑφίστανται κρίσιν. Τὸ μοναδικὸν πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς ἐσχάτην κρίσιν ἀνέκαθεν ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας τῆς Ἐλευθερίας τοῦ ἐδῶ χωραφιοῦ εἶνε

Ὁ ΕΛΛΑΔΙΚΟΣ ΕΓΚΕΦΑΛΟΣ, δηλαδὴ τὸ Σάπιο Καρποῦζι.

Λοιπόν, ὅταν θ' ἀποφασίσετε νὰ τὸ κόψετε, μοῦ τὸ λέτε κ' ἐμένα, κ' ἐγὼ εὐχαρίστως ἀναλαμβάνω νὰ γίνω δήμιος.

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἀναγινώσκει ἢ μᾶλλον δὲν ὑποστηρίζει τὴν ἔκδοσιν βιβλίων καὶ περιοδικῶν, ὡς νὰ μὴν ἐγνώριζε τὴν σημασίαν ποῦ ἔχει δι' ἓν ἔθνος ἡ φιλολογία, ἡ ὁποία, μαζὶ μὲ τὴν θρησκείαν, διατηρεῖ τὴν ἐθνικὴν ἑνότητα καὶ εἶναι ἐθνικὴ δύναμις ὅσον ἕνας καλὸς στρατὸς ἢ ἕνας μεγάλος στόλος.

Ἂν διέρχεται κρίσιν τὸ βιλίον εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην, τοῦτο δὲν δύναμαι νὰ τὸ ἀποδώσω ἀλλοῦ παρὰ εἰς τὴν καταπληκτικὴν αὔξησιν τῶν φιλολογικῶν ἐκδόσεων. Ὅσον διὰ τὴν πνευματικὴν ἐργασίαν, νομίζω ὅτι τώρα ἀμείβεται πολὺ περισσότερον παρὰ εἰς περασμένους καιρούς, κατὰ τοὺς ὁποίους μεγάλοι συγγραφεῖς δὲν ἐλάμβανον τὴν παραμικρὰν πληρωμὴν διὰ τὰ ἔργα των, τὰ ὁποῖα ὑπῆρξαν ἀριστουργήματα, ἐνῷ σήμερον ἀνταλλάσσει μὲ χρυσὸν τὰ χειρόγραφά του (εἰς τὴν ἄλλην Εὐρώπην τοὐλάχιστον) καὶ ὁ τελευταῖος ἐπιφυλλιδογράφος.

Ὁ Μακώλεϋ ἔλεγεν ὅτι οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς δὲν ἀναδεικνύονται εἰμὴ ὅπου τυγχάνουν ἀμοιβῆς ἀξίας τῶν κόπων των. Εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ μικροὶ συγγραφεῖς (διότι μεγάλους ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν ἔχομεν) δὲν ἀμείβονται ἀκόμη, ἀλλὰ καταβάλλουν οἱ ἴδιοι τὰ ἔξοδα τῆς τυπώσεως τῶν βιβλίων των, τὰ ὁποῖα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ δὲν ἀναγινώσκονται. Ἴσως δὲ καὶ ἡ ἀδιαφορία αὕτη τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ πρὸς πᾶσαν εἰλικρινῆ πνευματικὴν ἐργασίαν νὰ εἶναι μία αἰτία ἕνεκα τῆς ὁποίας ἡ φιλολογία μας ὁμοιάζει μὲ τὸν μυθικὸν ἐκεῖνον κῆπον τοῦ Ἀδώνιδος, ὅπου μόνον ἐφήμερα καὶ εὐτελῆ χόρτα ἐφύτρωναν. Ὅθεν κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς πλουτοῦντας εὐρωπαίους συγγραφεῖς, ἔχομεν τὴν χορείαν τῶν πενομένων λογίων, καὶ αἱ διανοητικαὶ δυνάμεις τοῦ ἔθνους μένουν ἀργαὶ καὶ ἄχρηστοι.

Ἡ ἐφημερὶς εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ὁ μεγαλείτερος ἐχθρὸς τοῦ βιβλίου καὶ τοῦ περιοδικοῦ, ἀφοῦ τὸ καθημερινὸν αὐτὸ φύλλον ἔχει καταντήσει ἀληθινὴ ἐγκυκλοπαιδεία, ἱστορία, ποιήματα, διηγήματα, μεταφράσεις, ὑγιεινή, ἐπιστημονικαὶ διατριβαὶ, μαγειρικὴ καὶ μυθιστορήματα. Καὶ ὁ ρωμηὸς ἀναγνώστης εὐχαριστεῖται εἰς τὴν ἐλαφρὰν αὐτὴν σοφίαν, διότι ἐξ ἄλλου ποτὲ δὲν ἐσυνήθισε νὰ ἐμβαθύνῃ καὶ νὰ μελετᾷ.

Ἐξ ἰδίας δὲ ἀντιλήψεως γνωρίζω ὅτι μερικοὶ ποῦ κάμνουν τοὺς ἐνδιαφερομένους διὰ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα, διαβάζουν εὐκολώτερα μίαν κριτικὴν περὶ ἑνὸς βιβλίου, παρὰ τὸ βιβλίον.

Τὴν ἀδιαφορίαν τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ ἐγὼ δὲν τὴν ἀποδίδω εἰς ἀδυναμίαν τῶν συγγραφέων, διότι τὸ κοινὸν δὲν δύναται ποτὲ νὰ χρησιμεύσῃ ὡς γνώμων τῆς συγγραφικῆς ἀξίας.

Μ' ὅλα ταῦτα ὅμως δὲν παραδέχομαι ὅτι εὐ-

ρίσκεται εἰς κατάπτωσιν τὸ περιοδικὸν καὶ τὸ βιβλίον ἐν Ἑλλάδι σήμερον.

Ἔμαθα ὅτι πρὸ ἐτῶν ὁ μακαρίτης Κορομηλᾶς ἐδιηγεῖτο εὐθυμότατα ὅτι ἐκ δύο κωμῳδιῶν του ἐπωλήθησαν μόνον δύο ἀντίτυπα. Δὲν ἐνθυμοῦμαι δὲ ποῖον περιοδικὸν (τὸ Ἀττικὸν Μουσεῖον, ἂν δὲν σφάλλω) ὅταν ἐξεδόθησαν τὰ Ποιητικὰ Ἔργα τοῦ Μαρκορᾶ καὶ ἐπωλοῦντο εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας», ἐδημοσίευε τὰ ὀνόματα ὅσων προέβησαν εἰς ἀγορὰν αὐτῶν. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀγοραστῶν δὲν ἀνῆλθεν εἰς δέκα.

Εἷς κάποιον φύλλον τῆς «Πανδώρας» εἶχα ἰδεῖ ὅτι ἦτο προβληματικὴ ἡ διατήρησίς της καὶ παρεπονοῦντο οἱ ἐκδόται. Βλέπετε, ὅτι τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ διὰ τὰ σημερινὰ περιοδικά, τὰ ὁποῖα (ἐκτὸς δύο ἢ τριῶν) ὑπηρετοῦν ἀτομικὰ συμφέροντα ἢ εἶναι κερδοσκοπικαὶ ἐπιχειρήσεις. Διὰ τοῦτο δὲν μοῦ κάνει ἐντύπωσιν ἡ πρὸς αὐτὰ ἀδιαφορία τοῦ κοινοῦ. Ἐκεῖνο ποῦ μὲ λυπεῖ εἶναι ὅτι τὸ φιλολογικὸν βιβλίον δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ σήμερον δι' ἔλλειψιν καταναλώσεως.

Νομίζω ὅτι δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπον ν' ἀποταθῆτε καὶ πρὸς τὸν ἀρχαιότερον καὶ εἰλικρινέστερον τῶν βιβλιοπωλῶν, ὅστις, ἐν εἴδει στατιστικῆς νὰ σᾶς πληροφορήσῃ ποία ἡ κατὰ καιροὺς κατανάλωσις τῶν βιβλίων καὶ ποία ἔμειναν εἰς τὰ βάθη τῆς ἀποθήκης του ἄχρηστα.

Ζάκυνθος ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

Στὸ πρῶτο ρώτημά σας, δηλαδὴ ἂν τὸ βιβλίο καὶ τὸ περιοδικὸ βρίσκουνται σὲ κρίσιμη κατάσταση στὴν Ἑλλάδα, μοῦ εἶναι κάπως δύσκολο νἀπαντήσω. Ἀφτὰ ἐσεῖς ἐκεῖ κάτω θὰ τὰ ξέρετε καλήτερα. Παρατηρῶ μονάχα πὼς τὸ ρώτημα σᾶς τιμᾷ· ὅποιος βγάζει περιοδικό, συνηθίζει καὶ λέει πῶς ὅλος ὁ κόσμος περιοδικὰ θέλει καὶ τίποτις ἄλλο. Ἐσεῖς βλέπω μὲ χαρά μου πὼς τέτοιες ρεκλάμες δὲν τὶς καταδέχεστε. Μάλιστα σὰ νὰ δείχνετε κάποιαν ἀνησυχία, σὰ νὰ σᾶς φαίνεται πὼς τὸ ἑλληνικὸ τὸ κοινὸ μὲ τὸ παραπάνω δὲ διαβάζει. Ἔχετε δίκιο κ' ἔρχουμαι τώρα στὸ δέφτερο τὸ ρώτημά σας, γιατί νὰ μὴ διαβάζῃ τὸ κοινό;

Ἡ ἀπάντηση ἔφκολη. Δὲ διαβάζει τὸ κοινὸ γιὰ πολλοὺς λόγους. Δὲν εἶναι ἀκόμη μορφωμένο. Δὲν εἶναι προχωρημένο τὸ βιβλιοεμπόριο. Δὲ γράφουνται ἀρκετὰ ἔργα τῆς φαντασίας. Δὲν πρόφτασε — ἢ δὲν μπόρεσε — τὸ δημόσιο νὰ κάμῃ σύντροφο τῆς ζωῆς του τὸ περιοδικὸ ἢ τὸ βιβλίο. Κι ὡστόσο τὸ βιβλίο καὶ τὸ περιοδικὸ τοῦ ἀρέσουνε. Ἀπόδειξη ποὺ διαβάζει βιβλία καὶ περιοδικά, ὅταν τοῦ ἔρχουνται ἀπὸ τὴν Ἐβρώπη.

Ὅλους τοὺς λόγους ποὺ σᾶς ἀράδιασα, ἴσως λιγάκι σύντομα, ἐλᾶτε νὰ τοὺς συμμαζώξουμε σ' ἕνανε καὶ μόνο. Ἡ ἐθνικὴ γλώσσα δὲν καλλιεργήθηκε ὅπως ἔπρεπε νὰ καλλιεργηθῇ. Γιὰ τοῦτο δὲ μορφώθηκε τὸ δημόσιο· γιὰ τοῦτο δὲν πρόκοψε τὸ βιβλιοεμπόριο· γιὰ τοῦτο δὲν γράφουνται ἀρκετὰ ἔργα τῆς φαντασίας· γιὰ τοῦτο δὲν ἔγινε τὸ βιβλίο ἢ τὸ περιοδικὸ σύντροφος γλυκὸς τῆς ζωῆς μας· γιὰ τοῦτο διαβάζουνε ἀπὸ τὴν Ἐβρώπη.

Ἕνας δημοσιογράφος μοῦ ἔλεγε μιὰ φορά, πὼς ἂν ἄξαφνα δοκίμαζε νὰ βγάλῃ φημερίδα στὴ δημοτική, ἀναγνῶστες δὲ θἄβρισκε. Καθαφτὸ ἄδικο δὲν εἶχε νὰ τὸ λέῃ, ἀφοῦ *σήμερα* μόνο οἱ γραμματισμένοι ἀγοράζουνε φημερίδες — στοχαστῆτε πὼς ἡ μεγαλήτερη κυκλοφορία δὲν ξεπερνᾷ τὶς δεκαπέντε δεκοχτὼ χιλιάδες ἀντίτυπα, μέσα σὲ τόσο πληθυσμό, σὲ τόσα μιλλιούνια Ρωμιοὺς — κ' οἱ γραμματισμμένοι δὲν μπήκανε ἀκόμη στὸ νόημα. Σωστό· νὰ μὴν τὸ θαρροῦμε ὅμως πὼς ὁ δημοσιογράφος μας δὲν τὸ παρακάνει καὶ λιγάκι. Σὰν πολὺ σκοῦρα τὰ βλέπει τὰ πράματα· Μιὰ δημοτικὴ φημερίδα — ὅπως ὁ *Νουμᾶς* — μορφώνει δικό του, καινούριο δημόσιο ποὺ μεγαλώνει κι ἀφτό. Ἕνα περιοδικὸ στὴ δημοτικὴ θὰ κερδίσῃ ἀναγνῶστες ποὺ γιὰ τὴν ὥρα δὲν ἔχουνε μήτε βιβλίο, μήτε περιοδικό, μήτε φημερίδα νὰ φωτιστοῦνε, ποὺ μήτε τὸ ὑποψιάζουνται κιόλας πὼς μπορεῖ ἕνας ἄνθρωπος καὶ νὰ διαβάσῃ. Νὰ ξέρετε πὼς κ' ἡ μόδα ἔχει νὰ πῇ τὸ λόγο της σὲ τέτοια ζητήματα. Ποιὸς διάβαζε δημοτική, ἐδῶ καὶ κάμποσα χρόνια; Καὶ ποιὸς σήμερα δὲ διαβάζει; Φτάνει νὰ γίνῃ ἀρχή. Κι ὅλα γίνουνται κατόπι, ἐκεῖ ποὺ μήτε τὰ ὀνειρέβεται κανένας. Ἔχουμε κάποια πείρα σ' ἀφτὰ ἐμεῖς οἱ δημοτικιστάδες. Τὰ βιβλία μας τὰ μοιράζουμε. Καὶ ἰδέα δὲν ἔχετε πόσοι τὰ διαβάζουνε· τὸ συμπεραίνω ἀπὸ τὰ γράμματα ποὺ κι ὁ ἴδιος λαβαίνω· λαβαίνω καὶ γράμματα ὅπου μοῦ γυρέβουνε νὰ στείλω. Καὶ τοῦτο μοῦ θυμίζει κάτι ποὺ μοῦ εἶπε μιὰ μέρα ἐδῶ στὴν *Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη* ἕνας ἀπὸ τοὺς βιβλιοθηκάριους ποὺ ἡ δουλειά του εἴτανε νὰ κρατᾷ σημείωση γιὰ κάθε κώδικα ποὺ ἔβγαινε ἀπὸ τὴ *Βιβλιοθήκη*. Θὰ ξέρετε πὼς τοὺς δανίζουνε χωρὶς καμιὰ δυσκολία, κ' ἐννοεῖται τοὺς δανίζουνε χάρισμα. Μοῦ ἔλεγε τὸ λοιπό·

«Τὸ *ἐμπόριο* φέτο καλὰ πῆγε· ἡ ζήτηση πόλυνε.» Τὰ ἴδια θὰ σᾶς πῶ καὶ γώ· τὸ *ἐμπόριο* τὸ δικό μου πάει καλά. Νἀγοράζουνε ὅμως στοῦ Κολλάρου, ἄλλος λόγος.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Πρὸς τὰ «Παναθήναια» στέλνω τὴ γνώμη μου περὶ τοῦ ἂν διαβάζεται σήμερα περισσότερο ἀπὸ ἄλλοτε τὸ βιβλίο καὶ τὸ περιοδικό. Προθυμότερα ὅμως θὰ βοηθήσω ὅσο μπορῶ, τὴν ἔρευνα τοῦ ***Γιατί*** ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἐδιάβαζε ποτὲ ἐπαρκῶς, διότι ἡ συζήτησις αὐτὴ μᾶς ὁδηγεῖ στὴν ἀναγνώρισι τῆς ποιότητος τῆς ἐκπαιδεύσεώς μας. Εἶμαι δὲ τῆς γνώμης, ὅτι γιὰ τὴν κατάστασι τοῦ σχολείου μας ποτὲ δὲ μιλοῦμε παράκαιρα, οὔτε λέμε ὅσα πρέπει.

Πράγματι, γιὰ νὰ ἐξετάσῃ κανεὶς τὸ ΑΝ διαβάζῃ ἕνας λαὸς καὶ τὸ ΤΙ διαβάζει, εἶνε σὰ νὰ ζητᾷ, τὸ ποιὲς εἶνε οἱ πνευματικὲς ἀνάγκες τοῦ λαοῦ, τὸ ***ποιά εἶνε ἡ Μόρφωσίς του.*** Ἡ μόρφωσις ὅμως τοῦ λαοῦ εἶνε συνάρτησις τῆς ἐκπαιδεύσεώς του. Ὁ λαὸς ποῦ ἀγαπᾷ τὸ βιβλίον, ὁ λαὸς ποῦ διαβάζει, βεβαιότατα ὀφείλει τὸ μεγάλο προτέρημά του στὰ σχολεῖα του καὶ στὴν ἐφαρμοζομένη γιὰ τὴ διδασκαλία μέθοδο.

Ἂν εἴχαμε στὰ χέρια μας στατιστικὴ τῆς πωλήσεως τοῦ βιβλίου καὶ τῆς διαδόσεως τοῦ περιοδικοῦ θὰ βλέπαμε, εἶμαι βέβαιος, ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἐδιάβασε ποτὲ ***οὔτε ἀνεπαρκῶς***. Γιατί; Διότι ἡ κατάστασις τοῦ Σχολείου τὸν κάνει νὰ συχαίνεται τὸ Σχολεῖο. Διότι ἡ ἐφαρμοζομένη στὸ Σχολεῖο μας μνημονικὴ καὶ δογματικὴ μέθοδος διδασκαλίας δὲν τὸν συνηθίζει ν' ἀγαπήσῃ τὸ βιβλίο. Καὶ τὸ σπουδαιότατο, διότι ἡ λογοκοπικὴ διδασκαλία δὲν κατορθώνει νὰ κεντήσῃ τοῦ μαθητοῦ τὴν ὄρεξι, νὰ συμπληρώσῃ, μὲ τὸ διάβασμα, τὴ μόρφωσί του· ἂν μπορῇ νὰ ὀνομασμθῇ Μόρφωσις τὸ μνημονικὸ φορτίο γνώσεων ἀμφιβόλων, ξένων, ποῦ μπαίνουν στὸ μυαλὸ ἕτοιμες καὶ ἀκατανόητες, σὰν χρησμοί.

Ἐπίσης ἂν ἦταν δυνατὸν ἀπὸ παρατηρήσεις εἰδικῶν ἀνθρώπων, νὰ γνωρίζαμε τὸ ***Τί διαβάζει*** ὁ ἑλληνικὸς λαός, θὰ μαθαίναμε ὅτι ἀρέσκεται στὸ μῦθο. Προτίμησις χαρακτηριστικὴ λαοῦ ἀμόρφωτου, λαοῦ μὴ συνηθισμένου νὰ σκέπτεται.

Καὶ θὰ μαθαίναμε ἀκόμα, ὅτι συγκινεῖται μὲ τὴν ἠχηρὴ καὶ κενὴ φρασεολογία καὶ μὲ τὶς πράξεις καὶ τὰ αἰσθήματα ἡρώων ἀφύσικων, ἀνύπαρχτων, ψεύτικων, ἐν ᾧ ἀποκρούει μὲ ἀγανάκτησι τὴν πιστὴ ἀναπαράστασι τῆς Ζωῆς καὶ τὴν ἀνάλυσι τῶν αἰσθημάτων τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἐν ᾧ, δηλαδή, ἡ αἰσθητική του — μιὰ συνήθεια καὶ αὐτὴ — ἀναστατώνεται στὸ διάβασμα ἔργου τέχνης ἀληθινῆς. Γιατί; Διότι τὸ Σχολεῖο τὸν ἔμαθε νὰ προσέχῃ στὸν τύπο καὶ στὰ λόγια καὶ δὲν τὸν ἐσυνήθισε νὰ ζητᾷ τὴν οὐσία, νὰ διακρίνῃ τὸ πρᾶγμα, νὰ σέβεται τὴν πεῖρα, νὰ δουλεύῃ μὲ ἀγάπη, νὰ ἐνεργῇ μ' αἴσθημα, νὰ παρατηρῇ τέλος καὶ νὰ νοιώθῃ τὴ Φύσι καὶ τὴ Ζωή.

Κ' ἐπὶ τέλους θὰ βεβαιωνόμαστε, ὅτι πρὸ πάντων ἀποφεύγει τὸ βιβλίο ποῦ γεννᾷ τὴ Σκέψι, διότι ἡ Ἐκπαίδευσίς μας εἶνε πρὸ πάντων ἀνίκανη νὰ ἀναθρέψῃ τὸν ἄνθρωπο, ποῦ νοιώθει τὴν ἡδονὴ τῆς Σκέψεως, διότι ἔμαθε νὰ σκέπτεται καὶ συνήθισε νὰ εὐχαριστιέται ὑπερνικῶντας πνευματικὸν κόπο. Ἀλλὰ ἡ συνήθεια αὐτὴ δὲν ἀποκτᾶται βέβαια στὸ Σχολεῖο, ποῦ τροφοδοτεῖ τὸ μυαλὸ μ' ἕτοιμες φράσεις, κανόνες καὶ ἀξιώματα. Ἀλλ' ἀποκτᾶται μὲ τὴ διδασκαλία, ποῦ γυμνάζει τὴν προσοχή, τὸ παρατηρητικό, τὴν κρίσι κ' ἑπομένως τὴ Σκέψι.

Καὶ λοιπὸν συμπεραίνομεν. Ὁ λαός μας δὲν διαβάζει, διότι τὸ Σχολεῖο δὲν τὸν ἔμαθε ν' ἀγαπᾷ τὸ βιβλίο. Κι ἀκόμα, διότι ἡ ἐφαρμοζόμενη μέθοδος διδασκαλίας τὸ ἄφησε ἀμόρφωτο, ἀνίκανη ν' ἀναθρέψῃ ἄλλου εἴδους ἀναγνῶστες ἀπὸ τοὺς ἀναγνῶστες τῆς Κασσιανῆς, τῆς Χαιρεμαρίας, τοῦ Ροκαμβόλ, καὶ στὶς ἐξαιρετικώτερες περιστάσεις τῶν διηγημάτων τοῦ κ. Παγανέλη.

Νά, κατὰ τὴν ταπεινή μου πάντοτε γνώμη, τὸ Γιατί ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἐδιάβαζε καὶ δὲν διαβάζει.

Μιὰ παρατήρησις ἐν τούτοις μοῦ φαίνεται φυσική. Ἡ ἀκόλουθη. Τάχα ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν διαβάζει, διότι τὸ Σχολεῖο δὲν τὸν ἔμαθε νὰ διαβάζῃ; Ἢ δὲν διαβάζει, διότι δὲν ἀπέκτησε ποτὲ βιβλία καὶ περιοδικὰ ἄξια τοῦ προορισμοῦ του καὶ τῆς προσοχῆς του;

Ἂν καὶ ἡ παρατήρησις χάνει τὴν ἀξία της ἅμα θυμηθοῦμε τὴν παροιμία, ποῦ διδάσκει, ὅτι τὸ ἀγῶγι ξυπνᾷ τὸν ἀγωγιάτη, δηλαδή, ὅτι τὸ διάβασμα θὰ ἔφερνε τὸ βιβλίο καὶ τὸ περιοδικό, μολαταῦτα γιὰ νὰ σχηματίσουμε βεβαιότερη τὴν πεποίθησι γιὰ ὅσα εἴπαμε, μοῦ φαίνεται ἀναγκαῖο νὰ ἐξετασθῇ καὶ τὸ ***πότε*** ὁ λαὸς ἐδιάβαζε περισσότερο τὸ ἑλληνικὸ βιβλίο καὶ τὸ περιοδικὸ πρὸ τριάντα χρόνια, ἢ σήμερα;

Ἐπειδὴ ἔχω τὴ γνώμη ὅτι σήμερα τὸ βιβλίο καὶ τὸ περιοδικὸ — τ' ἄξια τοῦ ὀνόματος ἐννοεῖται — βρίσκεται σὲ κρίσιμη κατάστασιν, ἂς δοῦμε σὲ ποιὰ αἴτια νὰ ὀφείλεται τὸ φαινόμενο, ἀφοῦ πρὸ τριάντα χρόνια τὸ κράτος καὶ λιγότερους γραμματισμένους κατοίκους ἀριθμοῦσε καὶ μικρότερη συγκοινωνία εἶχε.

Μικροαίτια, ὅπως εἶνε ἡ διάδοσις τῆς ἐφημερίδος καὶ ὅπως εἶνε τὸ ὅτι διαβάζονται τώρα περισσότερο τὰ ξένα βιβλία καὶ περιοδικά, μπορεῖ νὰ εἶνε καὶ ἄλλα.

Μὰ ὁ λόγος τοῦ φαινομένου ὁ σημαντικὸς καὶ ἀξιοπαρατήρητος, γιὰ μένα, εἶνε ἕνας. Ὁ ἀκόλουθος.

Ἐδιάβαζαν πρὸ τριάντα χρόνια περισσότερο τὸ ἑλληνικὸ Βιβλίο καὶ Περιοδικό, διότι ἡ ποιότης τοῦ τότε βιβλίου καὶ ἡ ποιότης τῆς ἐκπαιδεύσεως ἦταν ἡ ἴδια. Ἐν ᾧ σήμερα ἡ στάσιμος ποιότης τῆς ἐκπαιδεύσεως ἔπαυσε νὰ συμφωνῇ μὲ τὴν ποιότητα τοῦ προοδευτικοῦ βιβλίου καὶ περιοδικοῦ. Ἑπομένως ὁ χωρισμὸς τοῦ βιβλίου καὶ κοινοῦ, ἀπὸ ἀναγνῶστες ἀναθρεμμένους στὸ στάσιμο σχολεῖο μας, ἦταν φυσικός.

Τίποτα τὸ ἀνέλπιστο δὲ βλέπω στὸ ὅ,τι ἀκολούθησε. Διότι ἡ Ἐποχή, ποῦ βοήθησε τὴν παλιὰ συμφωνία, ἡ ἐποχὴ καὶ τώρα ἔφερε τὴν ἀσυμφωνία, τὴν αἰτία τῆς σημερινῆς κρίσεως. Τὸ χάσμα δηλαδή, ποῦ ἀνοίχθηκε μεταξὺ τοῦ προοδευτικοῦ περιοδικοῦ καὶ βιβλίου καὶ τοῦ ἀναγνώστη τοῦ παρασκευασμένου καὶ μορφωμένου ἀπὸ τὸ στάσιμο σχολεῖο μας, ἦταν ἀναγκαῖο, κατόπιν τῆς ἐξελίξεως κ' ἐπικρατήσεως στὸν πολιτισμένο κόσμο μερικῶν ἰδεῶν, ποῦ φυσικὰ θὰ εἶχαν τὸν ἀντίχτυπό τους καὶ στὶς ἰδέες γιὰ τὴν τέχνη τῶν ἀρίστων συγγραφέων μας.

Γιὰ νὰ εἶμαι ὅμως σαφέστερος, ἂς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ μιλήσω μὲ τὰ πράγματα.

Τὸν καιρὸ ποῦ στὴν Εὐρώπη παιρνόδινε ἡ μεταφυσικὴ κι' ὁ ρομαντισμός, ὁ τελευταῖος τῶν Ἀβενσεράγων καὶ ὁ Ἐρνάνης. Τὸν καιρὸ ποῦ μεσουρανοῦσαν ὁ Ἔγελ, ὁ Σατωβριάνδος, ὁ Οὔγκώ, ἦταν φυσικώτατο νὰ γεννηθοῦν στὴν Ἑλλάδα, ὁ Παράσχος, ὁ Παπαρρηγόπουλος, ὁ Βασιλειάδης, κ' ἦταν φυσικὸ νὰ γράφονται καὶ νὰ δημοσιεύονται τὰ δημιουργικὰ καὶ μεταφραστικὰ προϊόντα τῶν κ.κ. Ραγκαβῆ καὶ Βλάχου. Καὶ ἡ νεότης, ἡ συνηθισμένη ἀπὸ τὸ σχολεῖο νὰ πελαγοδρομῇ στὴν ἀφηρημένη ἔννοια καὶ στὰ παιγνίδια τῶν λέξεων, ἡ συνηθισμένη νὰ ξεφουρνίζῃ ἀπὸ τὸ κεφάλι πάθη ποῦ δὲν ἔννοιωσε ποτὲ καὶ ἡ συνηθισμένη σὲ μιὰν ἀντίληψι ψεύτικη τῆς ζωῆς, ἦταν ἑπόμενο νὰ εὐχαριστιέται στὸ ρητορισμό, νὰ θαυμάζῃ τὸν ἄκρατο ρομαντισμό, νὰ παθαίνεται μὲ τὸ λογοκοπικὸ κι' αἰσθηματολογικὸ παραλήρημα καὶ τέλος νὰ διαβάζῃ καὶ νὰ μιμεῖται τὴ μεγαληγορία, τὸν τραγικὸ λυρισμὸ καὶ τὴν πλοκὴ τοῦ λόγου τῶν ἀντάξιων τῆς ἐποχῆς καὶ τῶν ἀντάξιων τῶν ἀπαιτήσεων τῆς ἑλληνικῆς ἐκπαιδεύσεως συγγραφέων τοῦ βιβλίου καὶ συντακτῶν τοῦ τότε περιοδικοῦ.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ὅμως, ποῦ ἡ Εὐρώπη γνώρισε τὸν Γκαῖτε, ποῦ διαβάζει τὸν Νίτσε, ποῦ συγκινεῖται μὲ τὸν Ἴψεν, ποῦ ἐκτίμησε τὸν Φλωμπὲρ καὶ ποῦ μιλεῖ γιὰ τὸν Γόρκυ, τὰ πράγματα μεταβλήθηκαν πολύ. Κ' ἔτσι ἔφτασε ἡ στιγμὴ ὁ Ροΐδης νὰ μιλήσῃ μ' ἕνα νέον τρόπο γιὰ τὴν ποίησί μας καὶ μὲ νέον τρόπο νὰ κρίνῃ τοὺς συγγραφεῖς μας, διότι μοιραία ἡ ἀνάγκη ἐπέβαλλε ὁ Παράσχος νὰ γίνῃ Παλαμᾶς, ὁ Παπαρρηγόπουλος Πορφύρας, ὁ Βασιλειάδης Καμπύσης. Διότι ἔπρεπε νὰ γεννηθοῦν ὁ Παπαδιαμάντης κι' ὁ Καρκαβίτσας καὶ ὁ κ. Βλάχος ἔπρεπε στὰ γερατειά του νὰ διορισθῇ διευθυντὴς στὸ Θέατρο, ποῦ παίχθηκαν ὁ Φάουστ καὶ ἡ Ἰφιγένεια, καὶ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ, μεταφρασμένα ἀπὸ τὸν Κώστα Χατζόπουλο καὶ τὸ Νῖκο Ποριώτη.

Ἀλλὰ ἡ ποιότης τῆς στάσιμης ἐκπαιδεύσεώς μας αὐτὴ τὴ φορὰ εἶνε τελείως ἀσύμφωνη μὲ τὴν ποιότητα τοῦ σημερινοῦ βιβλίου μας. Διότι τὸ μὲν Σχολεῖο μας ἐξακολουθεῖ νὰ παχαίνῃ τὸ μυαλὸ τῶν Νεοελλήνων στὸ βοῦρκο τῆς λογοκοπίας, ἐξακολουθεῖ νὰ τοὺς μαθαίνῃ νὰ προσκολλῶνται στὸν τύπο, νὰ παραμελοῦν τὴν οὐσία, νὰ περιφρονοῦν τὸ παρόν, νὰ μὴ προσέχουν στὴ Ζωή· οἱ δὲ Παλαμάδες καὶ οἱ Καρκαβίτσηδες καὶ οἱ Καμπύσηδες, στὰ βιβλία τους καὶ στὰ σημερινὰ περιοδικά, προσπαθοῦν νὰ τοὺς δείξουν τὸ παρόν, νὰ μελετήσουν τὸν ἄνθρωπο, νὰ τοὺς μιλήσουν γιὰ τὴν ὀμορφιὰ τῆς φύσεως, νὰ περιγράψουν τὴ Ζωὴ καὶ νὰ τοὺς συγκινήσουν μὲ τὰ πάθη τῆς ἐθνικῆς ψυχῆς.

Καὶ λοιπόν ;

Καὶ λοιπὸν οἱ ἀσυνήθιστοι σ' αὐτά, οἱ γνήσιοι ἀπόφοιτοι τῆς ἐκπαιδεύσεώς μας, δὲν νοιώθουν αὐτοὺς τοὺς νεωτερισμούς, τοὺς περιφρονοῦν, τοὺς οἰκτείρουν Δὲν ἀγοράζουν λοιπὸν τὸ βιβλίο, δὲν τὸ διαβάζουν, καὶ δὲν θέλουν νὰ ξέρουν τὸ περιοδικό, ποῦ ἀναγράφει μὲ περιφάνεια ὡς συνεργάτες του τοὺς ἄριστους συγγραφεῖς μας.

Ἐὰν μετὰ ταῦτα θυμηθοῦμε πῶς κι' ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, ποῦ ξέρουν καὶ μποροῦν νὰ διαβάζουν, ἄλλοι ἀπὸ ξενομανία κι' ἄλλοι ἀπὸ ἔλλειψι ἐνδιαφέροντος γιὰ τὰ ἐθνικὰ πράγματα, δὲν διαβάζουν τὰ ντόπια ἔργα, θὰ δοῦμε ὅτι τὰ ἄξια τοῦ ὀνόματος ἑλληνικὰ βιβλία καὶ πριοδικὰ διαβάζονται σήμερα ἀπὸ τοὺς μετρουμένους στὰ δάχτυλα, ποῦ κατάλαβαν τί θὰ πῇ ζωὴ κ' ἐθνικὴ ζωή.

Ἢ ἐπὶ τέλους, ἂν λογαριάσουμε στὸ ἐνεργητικὸ τὴν αἰτίαν τῆς κρίσεως τοῦ βιβλίου, κάτι ποῦ ἐπίτηδες τ' ἄφησα τελευταῖο, τὴ Ζωντανὴ Γλῶσσα, ποῦ οἱ συγγραφεῖς τὴν ἀγκάλιασαν, ἐπειδὴ δὲν ἐννοοῦν ν' ἀρνηθοῦν τὴν ἀλήθεια, ἐν ᾧ τὸ Σχολεῖο τὴ μάχεται θανάσιμα, θὰ συμπεράνουμε, ὅτι τὸ βιβλίο καὶ τὸ περιοδικὸ διαβάζεται λιγώτερο σήμερα ἀπὸ ἄλλοτε καὶ βρίσκεται σὲ κρίσιμη κατάστασι, διότι οἱ διαφορὲς ποῦ σημειώσαμε μεταξὺ τῶν συγγραφέων καὶ τοῦ κοινοῦ, τοῦ ἀντάξιου τοῦ σχολείου ποῦ τὸ ἀνάθρεψε, ἔλειπαν ἐντελῶς ἄλλοτε.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχὲς] ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΡΑΜΑΣ

ΣΤΙΧΟΙ

1

Πρόσχαρο γέλιο, κι' ὁ καῦμὸς τῆς ἔγνοιας σου βαθύς !
Πόσον καιρὸ νὰ γροικηθῇς νὰ μὲ καλοκαρδίσῃς,
Ἄνοιγε ἡ θύρα βιαστικά, κ' ὁρμοῦσες νὰ χυθῇς,
Μελωδικά, σὰ μουσικὴ μιᾶς κρουσταλένιας βρύσης.

2

Ἀνθάκια ποῦ σᾶς πέταξαν, νωπά, μισανοιγμένα,
Μόλις καὶ τὶς ἀπάρθενες σκορπίσατε εὐωδιές,
Ὦ παραγνωρισμένα μου καὶ καταφρονεμένα !
Πόσες δὲ μοιάζουνε μὲ σᾶς ψυχοῦλες καὶ καρδιές..

3

Τὸ στίχο τοῦ Ρωτόκριτου τὸ μάταιο κι' ὡραῖο,
Μοῦ τὸν ξανάφερες στὸ νοῦ, στολίδι καὶ καμάρι,
Προχτὲς ποῦ σὲ περνούσανε τοσ' ὄμορφο καὶ νέο:
Ποιὰ στράτα νὰ κρατῇ κανεὶς καὶ ποιὰν ὁδὸ νὰ πάρῃ.

4

Περιπλοκάδι ὁλόανθο, καὶ πράσινε κισσέ,
Φωλίτσα μου στὸν ἔρωτα τὸ νυχτοπαρορίτη,
Τὸν ἴδιο δρόμο πέρνοντας ποῦ μ' ἔφερνε σ' ἐσέ,
Μὲ φέρνει τώρα στὴν ἐρμιὰ καὶ στὸ κλεισμένο σπίτι.

5

Ὄνειρο τάχα ἢ δραμα; τὰ ματοβλέφαρά μου
Κλεισμένα τἆχα ἢ ἀνοιχτά; δὲν ξέρω. Ἦταν σκοτάδι,
Θυμᾶμαι, καὶ κυκλόφωτη σ᾽ εἶδ᾽ ἄξαφνα, ὦ χαρά μου,
Ντυμένη μὲ τῶν στίχων μου τὸ ἀέρινο μαγνάδι.

6

Νἆξερες πόσο μοιάζομεν, ὦ στερεμένη βρύση!
Καθὼς μᾶς τᾶγραψε ἡ πικρὴ κ᾽ ἡ θλιβερή μας τύχη,
Τὰ φύλλα τοῦ πλατάνου σου, τῶν τραγουδιῶν μου οἱ στίχοι,
Γίνονται τόρα ἀντίλαλοι ζωῆς ποὔχομε ζήσει..

Μ. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΕΠΙΣΚΕΨΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΡΑΒΙΚΟΝ ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΪΡΟΥ

Τὸ πελώριον οἰκοδόμημα τῆς πλατείας τοῦ Μανσοὺρ πασσᾶ ἐν Καΐρῳ, ὅπου ἐγκατέστησαν ἀπὸ δύο ἐτῶν ἡ Κεδιβικὴ Βιβλιοθήκη καὶ τὸ Ἐθνικὸν Ἀραβικὸν Μουσεῖον, ἐκτίσθη κατὰ τὰ σχέδια καὶ ὑπὸ τὸν ἐπίβλεψιν τοῦ Herz βέη ἀρχιτέκτονος τῆς «Ἐπιτροπῆς πρὸς διατήρησιν τῶν ἀραβικῶν μνημείων» καὶ διευθυντοῦ τοῦ Ἀραβικοῦ Μουσείου.

Προσωπικότης εἰς τὴν ὁποίαν ἡ ἀναγεννωμένη Αἴγυπτος ὀφείλει πολλά, ὁ Χὲρτς βέης μοῦ ἐπρομήθευσε χάριν τῶν «Παναθηναίων» ὄχι μόνον φωτογραφίας διαφόρων ἀντικειμένων ἀλλὰ καὶ πληροφορίας ἱστορικὰς καὶ τεχνικὰς περὶ τῶν θησαυρῶν τοῦ Μουσείου πολλὰς καὶ ἀξιολόγους.

Τὸν πρῶτον ὄροφον κατέχει ἡ Βιβλιοθήκη, πλουσία εἰς τὰ περὶ Αἰγύπτου συγγράμματα μόνον. Ἔχει ὅμως καὶ πολλὰ ἀραβικὰ χειρόγραφα ἐξόχου καλλιτεχνικῆς διακοσμήσεως. Τὸ Μουσεῖον καταλαμβάνει ὅλον τὸ ἰσόγαιον. Εἶνε δὲ σχετικῶς νεώτατον ἵδρυμα. Διότι ἐνῷ ἡ ἀραβικὴ φιλολογία ἀπὸ τοῦ ΙΣΤ΄. αἰῶνος ἐμελετᾶτο σοβαρῶς ἐν τῇ Δύσει, ἡ ἀραβικὴ τέχνη, εἰς παρακμὴν τότε καὶ μάλιστα ἐν Αἰγύπτῳ, ἦτο ἐντελῶς ἄγνωστος. Ἴσως ἐξαίρεσις δύναται νὰ γίνῃ διὰ τὴν Μαροκινὴν μόνον τέχνην. Καὶ τὸ βραδύτερον κινηθέν πως ἐνδιαφέρον τῶν Εὐρωπαίων φωρᾶται ἐντελῶς ἐπιπόλαιον, ἂν κρίνωμεν ἀπὸ τὰς φανταστικὰς

Μὰξ Χὲρτς βέης διευθυντὴς τοῦ ἀραβικοῦ Μουσείου τοῦ Καΐρου.

εἰκόνας τῶν σχετικῶν συγγραμμάτων. Ἐπῆλθον ὅμως τὰ πολιτικὰ γεγονότα τοῦ ΙΘ΄. αἰῶνος ἀρχομένου, αἱ σχέσεις Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως ἐπυκνώθησαν, καὶ ἐκ τούτου καὶ τὸ περὶ τῆς ἀραβικῆς τέχνης ἐνδιαφέρον τῶν σοφῶν ἐντονώτερον ἐκινήθη. Ἡ ἀπογύμνωσις τῆς Αἰγύπτου ἀπὸ τῶν φορητῶν μνημείων τῆς τέχνης της ἔβαινεν αὔξουσα. Καὶ ἐξέδωκε

μὲν διάταγμα σωτήριον ὁ Ἰσμαὴλ πασσᾶς ὁ Μεγαλόπρεπὴς τῷ 1869, ἀλλὰ μόλις τῷ 1881 διετέθη μικρὰ γωνία τοῦ τεμένους ἐλ-Χάκεμ πρὸς ἐγκατάστασιν τῶν ἀραβικῶν μνημείων. Ὁ θάνατος τοῦ Φρὰντς πασσᾶ, εἰς τοῦ ὁποίου τᾶς ἐνεργείας ὠφείλετο ἡ πρωτοβουλία ἐκείνη, ἀφῆκε τὴν μικρὰν συλλογὴν ἕρμαιον τῶν φιλοτέχνων ὀρέξεων τῶν διπλωματικῶν πρακτόρων καὶ τῶν πλειοδοτούντων περιηγητῶν. Ἀλλ᾽ ὁ διορισμὸς τοῦ Χὲρτς βέη τῷ 1892 εἰς διαδοχὴν τοῦ Φρὰντς ἔθηκεν ὁριστικὸν τέρμα εἰς τὴν λεηλασίαν ἐκείνην καὶ κατωρθώθη νὰ ἐπιδεικνύεται σήμερον τὸ ἀραβικὸν μουσεῖον ὁποῖον θαυμάζεται ὑπὸ τῶν εἰδικῶν. Πρέπει τις νὰ φυλλομετρήσῃ τὴν δεκαπεντάτομον σειρὰν τοῦ δελτίου τῆς εἰδικῆς «ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῶν ἀραβικῶν μνημείων» διὰ νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν γενομένην ἐργασίαν καὶ ἰδίᾳ τὴν μετ᾽ ἐπιστήμης δαπανηροτάτην ἐπισκευὴν τῶν τζαμίων, τάφων καὶ τῶν ἄλλων τεκτονικῶν ἰδίᾳ μνημείων τῆς ἐν Αἰγύπτῳ ἀραβικῆς ἐποχῆς.

* * *

Ἡ συλλογὴ σήμερον τοῦ Ἀραβικοῦ μουσείου ἀποτελεῖται ἀπὸ δείγματα κυρίως τῶν διαφόρων βιομηχανικῶν κλάδων ὅσοι ἐκαλλιεργήθησαν παρὰ τὸν Νεῖλον ἀπὸ τῆς (ἀραβικῆς) κατακτήσεως καὶ ἐντεῦθεν. Ἀλλὰ καὶ οἱ κλάδοι οὗτοι ἐθεράπευον τὴν ἀρχιτεκτονικήν, δι᾽ ὃ καὶ ἡ εἰς τὸ Μουσεῖον ἐπίσκεψις ἀποτελεῖ τὴν κατακλεῖδα τῆς ἐπισκέψεως τῶν ἐν Καΐρῳ σωζομένων τεμενῶν, ἅτινα κυρίως ἀποτελοῦσι τὸν ἀρχαιολογικὸν ἀραβικὸν κόσμον τῆς μητροπόλεως τῶν Καλιφῶν. Διὰ τοῦτο, ἂν τὸ παρὸν σημείωμα εἶχεν ἀξιώσεις συνοπτικῆς ἐκθέσεως τῶν κατὰ τὴν ἀραβικὴν τέχνην, βεβαίως ἔπρεπε νὰ προταχθῇ ἐν ταῖς κυριωτάταις γραμμαῖς αὐτῆς ἡ ἀραβικὴ ἀρχιτεκτονική. Ἀλλὰ τοῦτο χάριν τῶν ἀναγνωστῶν τῶν « Παναθηναίων » ἐπροτίμησα νὰ ζητήσω ἀπὸ ἁρμοδιώτερον ἐμοῦ ἐπιστήμονα, περιοριζόμενος σήμερον νὰ ἐπιδείξω τὰ ὡραιότατα δείγματα τῶν διαφόρων βιομηχανικῶν κλάδων τῆς τέχνης ταύτης ἐξ ὅσων ἀπόκεινται εἰς τὸ ἐθνικὸν μουσεῖον τοῦ Καΐρου.

* * *

Τὴν πρώτην αἴθουσαν κατέχουσι τὰ διὰ μαρμαροκονίας τεκτονικὰ κοσμήματα. Καὶ τὰ μὲν ἀρχαιότατα δείγματα διατηρεῖ τὸ τέμενος τοῦ Ἰβν Τουλοὺν (876 μ. Χ.) τὰ δὲ ὡραιότατα βλέπομεν εἰς τὸν τάφον τοῦ Σουλτάνου Καλασὶν καὶ εἰς τὸ τέμενος τοῦ υἱοῦ του Μωχαμμὲτ ἐλ Νάσσερ ἐφ᾽ ὧν ἡ τέχνη αὕτη ἔφθασε τὴν μεγίστην τελειότητα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀραβικῆς τέχνης.

Ἐκ τῆς μελέτης τῶν σωζομένων τεμαχίων τοῦ ἠρειπωμένου τεμένους τοῦ Σουλτάνου Ἐλ Κάμελ (1224) ἐδείχθη ὅτι ἀφοῦ εἰς τὸ πρῶτον στρῶμα ἐχαράσσετο τὸ σχέδιον καὶ ἐγλύφετο, ἐπετίθετο δεύτερον στρῶμα διὰ τὰ ὑψηλότερα γλυπτά, ὥστε νὰ ἐπιδεικνύωνται δύο ἐπίπεδα. Διετηρήθη δὲ ἡ χρῆσις τοῦ κονιάματος καὶ ὅταν τὸ μάρμαρον κατέστη ἡ κατ᾽ ἐξοχὴν ὕλη τῆς κοσμήσεως. Τεκμήρια ἔχομεν εἰς τὸ ἐξοχώτατον τῶν ἀρχιτεκτονικῶν μνημείων τῆς ἀραβικῆς Αἰγύπτου τὸ τέμενος τοῦ Σουλτὰν Χάσσαν (1358 μ. Χ.) ὅπου τὸ κλασικὸν διάζωμα μετὰ κουφικῆς ἐπιγραφῆς εἶνε ἐκ μαρμαροκονίας. Ὁμοίως ἐκ μαρμαροκονίας εἶνε καὶ ἡ κόσμησις τοῦ θόλου τοῦ ἐν Δὰρβ ἐλ Ἄχμαρ τοῦ Καΐρου τεμένους Ἄκ Σογκὸρ (1347), καθὼς καὶ ὁλόκληρος ἡ κόσμησις τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ ἐν Ἀββανίᾳ τεμένους ἐς Φαντάουϊ, καίτοι κατὰ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ΄ αἰῶνος τὸ μάρμαρον εἶχε γενικευθῆ.

Τὸ μάρμαρον μετεχειρίσθησαν εἰς κόσμησιν πρῶτον διὰ τὰς ἐπιτυμβίους στήλας, ἔπειτα δ᾽ ἐγενικεύθη εἰς τὴν καθόλου οἰκοδομικήν. Ἡ ἔλλειψις τῆς ὕλης ταύτης ἐν Αἰγύπτῳ προὐκάλεσε τὴν καταστροφὴν τῶν ἑλληνορρωμαϊκῶν καὶ χρισιανικῶν μνημείων. Εἰς τὸ τέμενος τοῦ Μωχάμμετ ἐλ Νάσσερ τῆς ἀκροπόλεως ἔχομεν κιονόκρανον μετὰ τοῦ ρωμαϊκοῦ ἀετοῦ, εἰς ἄλλο δὲ τοῦ σοφοῦ Σουλτάνου ἐλ Μουαγιὲτ τὸ κιονόκρανον κοσμεῖται ὑπὸ σταυροῦ ἐν στεφάνῃ. Βυζαντινὰ κιονόκρανα εἶνε ὅλα τοῦ τεμένους τοῦ Ἴβν Τουλοὺν καίτοι ὁ Ἐμίρης οὗτος ἐδοκίμασε νὰ ἀποφύγῃ τὴν λεηλασίαν ταύτην Ἐξανληθείσης τῆς Αἰγύπτου, ἐλεηλατήθη ἡ Συρία καὶ ἡ Παλαιστίνη. Ὁ πυλὼν τοῦ ἐν Καΐρῳ τεμένους τοῦ ἐλ Νάσσερ εἶνε γοτθικός, μετενεχθεὶς ἐκ Πτολεμαΐδος τῆς Παλαιστίνης ὑπὸ τοῦ σουλτάνου Ζεὶν ἐλ Δὸν (1291). Ὅταν δ᾽ ἐξηντλήθησαν οἱ κίονες τῶν μνημείων προγενεστέρων πολιτισμῶν, τότε ἠναγκάσθησαν οἱ Ἄραβες νὰ κατασκευάσουν ἰδίους, καὶ οὕτως ἐμφανίζεται πρῶτον μὲν τὸ ἀγγειόσχημον κιονόκρανον «κολλὰ», εἶτα δὲ τὰ κατ᾽ ἐξοχὴν ἀραβικῆς συλλήψεως σταλακτιτόσχημα. Κυρίως τὸ μάρμαρον ἐχρησίμευσεν εἰς τὴν ὀρθομαρμάρωσιν τῶν τεμενῶν, ἥτις ἀνήχθη εἰς τέχνην θαυμασίαν, καθὼς καὶ εἰς τὴν κατασκευὴν δοχείων καὶ δεξαμενῶν, σχεδὸν ὅλων ἐνεπιγράφων.

Εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν μεταλλίνων ἀντικει-

Φαγεντιανὴ Πλὰξ τοῦ Μουσείου τοῦ Καΐρου. Ἄποψις τοῦ Κααβᾶ.

μένων ἔχομεν ὡραιότατα δείγματα τῆς ἐν Αἰγύπτῳ παραγωγῆς τῆς μεταλλουργικῆς. Κατὰ τὸν κ. Χὲρτς προφανὴς εἶνε ἡ ἐπίδρασις τοῦ Περσικοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῷ κλάδῳ τούτῳ ἕνεκα τῆς παραστάσεως ἐμψύχων ὁμοιωμάτων. Ὁ κ. Gayet διαφωνεῖ ἀρνούμενος τοιαύτην ἐπίδρασιν. Ὁ συγγραφεὺς τῆς Art Arabe καὶ Art Copte ἐξαίρει τὴν κοπτικὴν τέχνην καὶ τοιαύτην ἐκλαμβάνει τὴν ἀραβικήν. Εἶνε παράδοξος ἡ ἐπιμονή του ἀφοῦ προφανῶς οἱ Κόπται εἶνε χειρώνακτες ἐξευτελίσαντες ὅ,τι καλὸν τοῖς μετεδόθη. Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν πάντοτε, τοιοῦτοι καὶ σήμερον εἶνε.

Οἱ ἀρχαιότατοι τῶν Ἀράβων ἱστορικῶν διὰ μακρῶν ἐγκωμιάζουσι τὰ μετάλλινα κομψοτεχνήματα τῆς ἐποχῆς του. Ὁ ὀνομαστὸς περιηγητὴς Νασσίρη Κχοσράου (1040) εἶδε μετὰ θαυμασμοῦ τοὺς χρυσοῦς καὶ ἀργυροῦς πολυελαίους τῆς Τύρου καὶ τὰς χαλκᾶς πύλας τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις Χαρὰμ ἐλ Σερίφ. Ἀλλ' ὅ,τι δὲν εὑρίσκει λόγους νὰ ἐξάρῃ εἶνε οἱ καλλιτεχνικοὶ θησαυροὶ τῶν ἐν Καΐρῳ ἀνακτόρων τῶν Φατιμιτῶν. Ὁ θρόνος τοῦ νεαροῦ σουλτάνου Μοστάνσερ τὸν κατεπλήρωσε θάμβους. Ἦτο κεκαλυμμένος ὑπὸ χαριεστάτων ἐπιγραφῶν ἐκ καθαροῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ παραστάσεων κυνηγετικῶν καλλιτεχνικωτάτων. Ὁ δὲ ἱστορικὸς Μακρίζη ἐξ ὑπομνημάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀρυόμενος μᾶς παρέχει περίληψιν τοῦ ἀρπαγέντος θησαυροῦ. «Οἱ Τουρκομᾶνοι μισθοφόροι ἐπαναστατήσαντες δηοῦσι τὸ ἀνάκτορον τοῦ κυρίου των Μοστάνσερ καὶ διαμερίζονται τοὺς μυθώδεις του θησαυρούς. Ἐκτὸς μοδίων πλήρων σμαράγδων, ρουβινίων, μαργαριτῶν, σαρδιολίθων καὶ ἄλλων πολυτίμων λίθων ὁ θησαυροφύλαξ ἀναφέρει εἰς τὸ εὑρετήριόν του τετρακόσια μεγάλα κλωβία χρυσοῦ, ἓξ χιλιάδας χρυσῶν ἀνθοδοχείων, ἀργυρᾶ κύπελλα, δίσκους καὶ λεκάνας, βάρους τριῶν στατήρων. Μεταξὺ τῶν μεταλλικῶν κομψοτεχνημάτων σημειοῦται πλῆθος πετεινῶν, ταώ, δορκάδων φυσικοῦ μεγέθους ἐκ χρυσοῦ, λιθοκολλήτων, χρυσοῦν φοινικόδενδρον ἐν θήκῃ χρυσῇ· πλέον δὲ τῶν 100 χιλ. πολυτίμων ἀντικειμένων καὶ διακόσιαι χιλιάδες ὅπλων καλλιτεχνικῶν παρεδόθησαν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ θησαυροφύλακος Ἴβν Ἄβδ ἐλ Ἀζίζ.» Ἐκ τοῦ σημειώματος τούτου, ὑπερβολικοῦ βεβαίως ἐν μέρει, ἀλλὰ πάντως οὐχὶ λίαν ἀφισταμένου τῆς ἀληθείας, δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν τὴν ἀκμὴν τῶν φατιμιτῶν σουλτάνων καὶ τὴν ἐπίδοσιν τῆς μεταλλουργικῆς τέχνης ἐπ' αὐτῶν. Πιθανῶς μέρος τοῦ θησαυροῦ ἐκείνου νὰ ἦτο ἐξωτερικῆς προελεύσεως, ἀλλὰ μέγα μέρος ἀνῆκεν εἰς τὴν ἐπιτόπιον βιομηχανίαν. Δυστυχῶς μόνον κομψοτέχνημα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης θεωρεῖται διασωθεὶς ὁ ἐν Πίζᾳ ὀρειχάλκινος γρὺψ ἁπαχθεὶς ὑπὸ τοῦ Σταυροφόρου βασιλέως Ἀμωρύ.

Ἡ δι' ἐμψύχων κόσμησις τῶν μεταλλικῶν τεχνουργημάτων παύει, καὶ κατὰ τὸν ΙΓ'. αἰῶνα ἔχομεν μόνιμον τὴν πολυγωνικήν. Πλεῖστα τῶν οἰκιακῶν σκευῶν ἦσαν ἐκ μετάλλου ἰδίᾳ δ' ἐκ χαλκοῦ μετ' ἐνσφηνωμάτων ἀργύρου ἢ χρυσοῦ. Ἡ προὶξ τῶν νεανίδων εἶχε πολλὰ μεταλλικὰ σκεύη καὶ ἔπιπλα, τῶν ὁποίων προεξῆρχεν τὸ *δίκηα* ἤτοι ἀνάκλιντρον διὰ δύο συνήθως ἀνθρώπους. Ὁ Μακρίζη ἀναφέρει συνοικίαν ὁλόκληρον τῶν ἐργαστηρίων τούτων ἐν Μὶσρ ἤτοι Παλαιῷ Καΐρῳ. Ἔτυχε νὰ ἴδῃ τοὺς γάμους «τῆς δεσποίνης τῶν κιδάρεων» μιᾶς «θυγατρὸς ἐμπόρου» καὶ παρέστη εἰς τὴν παρέλασιν τῆς προικός. Ἡ νύμφη αὕτη Σίτι ἐλ Ἀμαὲν ἐδαπάνησε διὰ τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ἀνακλίντρου της 100 χιλ. ἀργ. δραχμ. Εἰς τὸ Μουσεῖον σώζονται δίσκοι χάλκινοι ἐφ' ὧν οἱ διαδοχικοὶ κύριοι ἐχάραξαν τὸ ὄνομά των. Ἰδίως ἠγάπων νὰ μνημονεύωνται ἐπὶ τῶν λυχνιῶν· ἔχει δὲ τὸ Μουσεῖον λυχνίας μεταλλικὰς ἐξαιρέτους.

Παρὰ τοῖς Ἄραψι τῆς Αἰγύπτου τὰ ἀρχαιότατα ἐξ ὑάλου τεχνουργήματα ἦσαν σταθμά, ἀλλὰ κατὰ τὸν ΙΑ'. αἰῶνα ἔχομεν τέχνην τὰ μέγιστα προηγμένην. Ὁλόκληρον συνοικίαν ἀποτελεῖ τὸ Σοὺκ ἐλ Καναδὶλ παρὰ τὸ τέμενος τοῦ Ἄμρ. Ὁ περιηγητὴς Κχοσρόου θαυμάζει καὶ τὰ ἐκ φυσικοῦ κρυστάλλου ἀντικείμενα διὰ τὴν γνωσιήν των ἐπεξεργασίαν, ἀναφέρει δὲ καὶ τὴν κατασκευὴν ἐν Αἰγύπτῳ ὑάλου διαφανεστάτης μιμουμένης τὸν σμάραγδον. Εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Καΐρου ἀπόκειται 60 περίπου λυχνίαι, πᾶσαι ὁμοιόσχημοι ἀλλὰ πολὺ διάφοροι τὴν κόσμησιν. Θαυμάζονται ἰδίως ἡ ποικιλία ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῇ χάριτι τοῦ συμπλέγματος τῶν γραμμάτων, ἡ τελειότης τῆς ἐπεξεργασίας καὶ ἡ διαϋγεια τῶν χρωματισμῶν. Τὸ ἔλεον ὑπεδέχετο ποτήριον ἐντιθέμενον εἰς τὴν λυχνίαν ὥστε νὰ μὴ κηλιδοῦνται αἱ παρειαὶ ταύτης. Τόσον δὲ προήχθη ἡ ὑαλουργία ἐν Αἰγύπτῳ

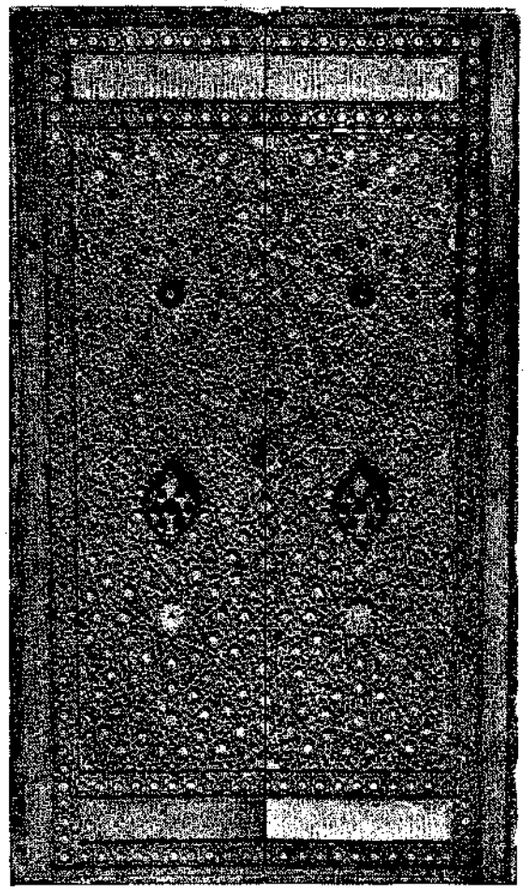

Χαλκῆ Πύλη τοῦ τεμένους Ἐλ - Χάσσαν. Μουσεῖον τοῦ Καΐρου.

ὥστε οἱ Βενετοὶ διὰ συμβάσεώς των ἐπρομηθεύοντο ἐξ αὐτῆς τὴν πρώτην ὕλην καὶ τὰ ἐκ μίλτου κοσμήματα. Ὁ κ. Χὲρτς ὑποθέτει ὅτι καὶ τεχνίτας Αἰγυπτίους ἐχρησιμοποίει ἡ θαλασσοκράτειρα μητρόπολις.

Οἱ συνήθεις τύποι τῶν ἐπιγραφῶν τῶν λυχνιῶν τούτων εἶνε: «Ὁ Θεὸς τὸ φῶς τῶν οὐρανῶν καὶ τῆς γῆς. Τὸ φῶς τοῦτο εἶνε ὡς ἑστία ἐν ᾗ (εὑρίσκεται) δᾷς, δᾷς ἐν κρυστάλλῳ, τὸ δὲ κρύσταλλον ὅμοιον στίλβοντι ἄστρῳ» ἢ «δόξα τῷ Κυρίῳ ἡμῶν σουλτάνῳ ἐνδόξῳ βασιλεῖ, βασιλεῖ Ἄμπου Σαΐτ ᾧ Κύριος γένοιτο βοηθός.»

Ἀλλὰ καὶ ἡ ξυλογλυπτική, ἥτις ἤνθει ἐπὶ τῶν χριστιανῶν, προήχθη μεγάλως ὑπὸ τῶν Ἀράβων καίτοι τὸ ξύλον σπανίζει ἐν Αἰγύπτῳ. Θαυμασίως τὸ διατηρεῖ ἡ ξηρότης τοῦ κλίματος. Σώζονται ἐν τεμένει τοῦ Ἴβν Τουλοὺν τὰ ξύλινα βάθρα τοῦ ναοῦ, ἡλικίας χιλίων ἐτῶν, ὅπως καὶ πολλῶν τυμπάνων πλινθοκτίστων ὁ ξύλινος σκελετὸς διατηρεῖται ὑγειέστατος· ἡ μετόπη τοῦ τεμένους Τουλοὺν εἶνε ξυλίνη ἔγγλυφος ἐφ' ἧς ἀναγινώσκεται μέγα μέρος τοῦ Κορανίου.

Δι' ὅλης τῆς ἀραβικῆς ἐποχῆς αἱ στέγαι κατεσκευάζοντο ξύλιναι, κοσμημέναι κατόπιν διὰ χρωμάτων ἢ μαρμαροκονίας. Ἡ κατὰ τὴν γένεσιν τῆς στέγης ἐσωτερικῶς καὶ ἐξωτερικῶς μεσάζουσα κόσμησις, ὥστε νὰ μὴ κάθηται ἀποτόμως ἐπὶ τῶν τοίχων, ἐγένετο μετὰ τόσης εὐφυοῦς καὶ καλαισθήτου εὐστοχίας ὥστε θεωρεῖται ἀραβικῆς ἰδιοφυΐας εὕρεσις. Τοῦτο δὲ εἴς τε τὰς θρησκευτικὰς οἰκοδομὰς καὶ τὰς ἰδιωτικάς. Ἀνεπτύχθη ὅμως μέγιστα, καὶ ἀποτελεῖ σήμερον ἀξιόλογον βιομηχανίαν ἡ μίμησίς των, ἡ κατασκευὴ ἐπίπλων ἐκ ξύλου. Ἑκάστη πλευρά των εἶνε συνειρμὸς ράβδων καὶ ραβδίσκων ὧν ἡ περιγραφὴ εἶνε σχεδὸν ἀδύνατος. Ἐπίσης δυσχερῶς ἀπομιμοῦνται τὰ διάφορα ἐργόχειρα οἱ ἐν Αἰγύπτῳ εὐρωπαῖοι καλλιτέχναι. Ἐκ Καΐρου ἐξάγονται κατ' ἔτος τοιαῦτα μιμήματα ἀξίας χιλιάδων λιρῶν.

Ἐκ τῶν ἄλλων βιομηχανικῶν κλάδων ἐν Αἰγύπτῳ ὑπὸ τῶν Ἀράβων καλλιεργηθέντων μνημονεύομεν τῆς ἀγγειοπλαστικῆς καὶ τῆς βιβλιοδετικῆς. Ὁ ἐν Καΐρῳ ἰατρὸς κ. Φουκὲ ἔχει συλλογὴν θραυσμάτων φαγεντιανῶν πλουσιωτάτην. Ἐκ τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ δὲ ἀποκειμένων ἀξιοσημείωτον παρέχομεν πλᾶκα παριστῶσαν ἄποψιν ἐκ περιοπῆς τοῦ Κααβᾶ.

Εἰς τῆς βιβλιοδετικῆς τὴν πρόοδον συνετέ-

λεσε βεβαίως ἡ περὶ τὴν ἀντιγραφὴν τῶν Κορανίων ἀσχολία. Ἔχομεν μετάξινα καλύμματα ἀξιόλογα, ἀλλὰ δικαίως θαυμάζονται μερικὰ δερμάτινα, τὰ ὁποῖα καὶ σήμερον θὰ ἐτίμων τὸν ἐργάτην των. Ὄχι μόνον ἡ ἀνάγλυφος κόσμησίς των εἶνε κομψοτάτη καὶ πλουσία ἀλλὰ καὶ ὁ χρωματισμὸς καὶ ἡ χρύσωσις πολὺ ἁρμονικὴ καὶ στερεά.

Γ. ΑΡΒΑΝΙΤΑΚΗΣ

ΤΑ ΛΑΧΕΙΑ ΠΑΡ' ΕΛΛΗΣΙ ΚΑΙ ΡΩΜΑΙΟΙΣ *

Εἶναι ἔμφυτος εἰς τὸν ἄνθρωπον ἡ πίστις πρὸς τὴν τυφλὴν θεάν. Παρὰ τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, λεληθότως ἀναπτύσσεται ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ ἀνθρώπου ἀληθὴς λατρεία πρὸς τὴν Τύχην. Ἡ αἰτία τῆς φυσικῆς ταύτης κλίσεως τοῦ ἀνθρώπου ἔγκειται εἰς αὐτὸν τῶν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ἀναζήτησις μέσων ἠθικῆς καὶ ὑλικῆς βελτιώσεως τῆς ὑπάρξεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἀγὼν οὗτος παρίσταται εἰς τὴν ἀνθρωπότητα πολὺ ἐπαχθής. Ἐντεῦθεν γεννᾶται ἡ ἀνάγκη, ὅπως, διὰ τῆς γλυκείας ἐλπίδος, ἐνισχυθῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἀναλόγως δὲ πρὸς τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις, ἢ πρὸς τὴν ἔλλειψιν τοιούτων, ὁ ἄνθρωπος ἀναρτᾷ τὰς ἐλπίδας του εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν ἢ εἰς τὴν τυφλὴν θεότητα, τὴν Τύχην. Κατὰ δὲ τὸν Voltaire:

Ce monde-ci n'est qu' une loterie
De biens, de rangs, de dignités, de droits
Brigués sans titre et repartis sans choix.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐφρόνουν, ὅτι πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον εἰς τὸν κόσμον, ἐπεσκέπτοντο, ἅμα τῇ γεννήσει του, αἱ τρεῖς Μοῖραι τῆς Ἑλληνικῆς Μυθολογίας. Ἐξ αὐτῶν, ἡ μὲν Κλωθὼ διέγραφε τὸν δρόμον τοῦ βίου του, ἡ δὲ Λάχεσις ἐδώρει εἰς αὐτὸν ἀγαθά, πολλὰ ἢ ὀλίγα, εὐτυχίαν ἢ δυστυχίαν, καὶ ἡ Ἄτροπος (ἀμετάτρεπτος) ἐβεβαίωνεν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ μεταβληθῇ ἡ προσδιορισθεῖσα ὑπὸ τῶν δύο ἄλλων τύχη τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ λέξις *λαχεῖον* παράγεται ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὄνομα *λάχησις*, ἤτοι ἐκ τοῦ *λαχὴ* (ἡ), ὅπερ ἐκ τοῦ *λαγχάνω* σημαίνει τὴν τύχην ἢ τὸ μερίδιον.

Ἡ γένεσις τῆς συνηθείας τῶν λαχείων προῆλθε κατὰ τρόπον ἐντελῶς περίεργον καὶ ἀπροσδόκητον. Κεῖται μακρὰν ἡ ἀρχὴ αὐτῶν, εἰς τὴν βαθυτάτην ἀρχαιότητα, εἰς τὴν πρωτογενῆ ἐποχὴν τοῦ μόλις συμπήξαντος κοινωνίαν ἀνθρώπου. Τότε οἱ ἡγεμόνες τῶν λαῶν διένεμον κατὰ τὰς ἐπισήμους τελετὰς διάφορα δῶρα πρὸς τὸν λαόν. Τὸ παλαιὸν τοῦτο ἔθιμον ἀπαντῶμεν εἰς τοὺς Ἑβραίους, εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, εἰς τοὺς παναρχαίους Ἕλληνας.

Ἡ διανομὴ τῶν δώρων τούτων ἐγίνετο βεβαίως κατὰ πρωτογενῆ τρόπον· ταῦτα συνιστάμενα ἐκ κρεάτων, τεμαχίων ἄρτων ἢ καρπῶν καὶ τῶν ὁμοίων, ἐρρίπτοντο πρὸς τὸν λαόν, ὅστις τὰ ἥρπαζεν. Ὁ ἔχων ἰσχυρὰς χεῖρας καὶ εὐνοϊκὴν τύχην ἐλάμβανε τὰ καλλίτερα καὶ περισσότερα. Καὶ σήμερον ἀκόμη εἰς ἐπαρχιακὰς πόλεις καὶ χωρία τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχει συνήθεια νὰ ρίπτωσιν οἱ ἀνάδοχοι πρὸς τὰ πλήθη τῶν παιδίων νομίσματα, τὰ ὁποῖα διαρπάζουν θορυβωδῶς καὶ μετ' ἀγῶνα οἱ παῖδες. Ἰδοὺ συνήθεια, διαμείνασα ἐκ τῆς ἀρχεγόνου ἐκείνης ἐποχῆς. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, εὑρίσκομεν τὴν συνήθειαν ταύτην ὑπὸ τὴν παλαιὰν μορφὴν εἰς τὸ θέατρον, κατὰ τὰς παραστάσεις κωμῳδιῶν. Πολλάκις οἱ ποιηταὶ διὰ νὰ κινοῦν τὸν γέλωτα καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν θεατῶν, ἔτι δὲ μᾶλλον διὰ νὰ κατακτοῦν τὴν συμπάθειάν των, ἔθετον διάφορα πρόσωπα κατὰ τὴν παράστασιν, τὰ ὁποῖα ἔρριπτον πρὸς τοὺς θεατὰς καρπούς, π. χ. ἐλαίας, φασιόλους κτλ., πάντα καλούμενα «τρωγάλια» ἢ «τρωγήματα». Τὴν αὐτὴν συνήθειαν ἀπαντῶμεν καὶ εἰς τὴν Ῥώμην τῶν ἀρχαιοτέρων χρόνων, ἰδίως ὅταν οἱ Ὕπατοι ἀνελάμβανον τὴν ἐξουσίαν των, ὁπότε διένεμον, κατὰ τὸν ἀρχέγονον ἐκεῖνον τρόπον, δῶρα πρὸς τὸν λαόν.

Θὰ ἀπορήσῃ τις, πῶς ἦτο δυνατὸν καὶ φυσικόν, νὰ προκύψῃ τὸ σύστημα τῶν σημερινῶν λαχείων ἀπὸ τόσον μεμακρυσμένων συνηθειῶν, αἱ ὁποῖαι δὲν φαίνονται νὰ ἔχουν ἐκ πρώτης ὄψεως καμμίαν σχέσιν πρὸς τὸ ἐν χρήσει σήμερον λαχεῖον. Καὶ ὅμως τὸ πρᾶγμα συνέβη ἁπλούστατα καὶ φυσικώτατα, ἐν κανονικῇ ἐξελίξει, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μέχρι τοῦ 16ου αἰῶνος, ὁπότε ἀρχίζει ἡ διαρρύθμισις τῶν λαχείων κατὰ τὸν σήμερον ἐν χρήσει τρόπον.

Προτοῦ ὅμως περιγράψωμεν τὴν ἐξέλιξιν ταύτην, κατὰ τὰ διάφορα στάδια αὐτῆς, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ περισυλλέξωμεν ὅλα τὰ ἱστορικὰ σημεῖα διὰ νὰ ἀπαρτίσωμεν πλήρη τὴν εἰκόνα τῆς ἐξελίξεως. Διότι, ἐκτὸς τοῦ ἑνὸς ἐκείνου βραχίονος, ὁ ὁποῖος πηγάζει ἐκ τῶν παλαιοτάτων συνηθειῶν τῶν δώρων τῶν ἡγεμόνων πρὸς τὸν λαὸν καὶ καταλήγει εἰς τὰ συστηματοποιημένα λαχεῖα τῶν σημερινῶν χρόνων, ὑπάρχει καὶ ἕτερος βραχίων, ὁ ὁποῖος καταλήγει ἐπίσης εἰς τὸ αὐτὸ σημεῖον, ἀλλ' ἔχει διάφορον τὴν ἀρχήν.

Οὗτος ἀποτελεῖται ἐκ τῆς συνηθείας, τὴν ὁποίαν εἶχον καὶ οἱ Ἕλληνες, καὶ πρὸ πάντων οἱ Ῥωμαῖοι τῆς ἀριστοκρατικῆς τάξεως, νὰ μοιράζουν εἰς τοὺς προσκεκλημένους διάφορα δῶρα, κατ' ἀρχὰς μὲν τὰ σκεύη τὰ πολυτελῆ, εἰς τὰ ὁποῖα ἔτρωγον καὶ ἅτινα ἐχάριζον ἐν τέλει τοῦ δείπνου, τὰ λεγόμενα «ἀποφόρητα» καὶ λατινιστὶ ὁμοίως «apophorēte», ἔπειτα δέ, χάριν διασκεδάσεως, διάφορα σφαιρίδια εἰς τοὺς προσκεκλημένους ἐκ χαλκοῦ ἢ ξύλου ἢ ἐξ ἐλεφαντοστοῦ, ἅτινα ἐκαλοῦντο tessĕrae καὶ εἶχον σχῆμα κύβων περίπου, ὅπου ἐχαράσσοντο τὰ δωρούμενα ἀντικείμενα ἢ ἐγράφετο ἀριθμός τις· ἐξ αὐτῶν ἐλάμβανεν ἕκαστος κατὰ τύχην καὶ ἔβλεπεν ἔπειτα ἂν τὸ δῶρον ἦτο πολύτιμόν τι ἢ ἀσήμαντον. Ἰδίως τὸ διασκεδαστικὸν τοῦτο παίγνιον ἤρεσκεν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἐλεγάβαλον καὶ ἐφηρμόζετο πολὺ ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰς συναναστροφὰς τῶν ἀνακτόρων. Ἀναφέρουν οἱ ἱστορικοί, ὅτι ἄλλα ἐκ τῶν σφαιριδίων τούτων τοῦ Ἐλεγαβάλου ἐκέρδιζον χρυσᾶ κύπελλα ἢ χρηματικὸν ποσὸν μέχρι 1000 δηναρίων ἀργυρῶν, ἄλλα δὲ ἀσήμαντα ἢ κωμικὰ ἀντικείμενα· π. χ. δέκα μυίας, ἕνα ἕως τρεῖς κύνας νεκρούς, τεμάχιον ἄρτου ἢ γλυκίσματος, ἓν κάρυον κτλ.

Ἐξ αὐτῶν τῶν δύο ὁδῶν προέκυψε τὸ λαχεῖον. Καὶ εἰς μὲν τὴν ἀρχαίαν ἱστορίαν τῶν Ἑβραίων καὶ τῶν Αἰγυπτίων ἀναφέρονται συστηματοποιημένα λαχεῖα ἀλλ' ἐκ τῶν ἐλλιπεστάτων περὶ τοῦ ζητήματος τούτου πηγῶν δὲν δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν τὰς λεπτομερείας τοῦ συστήματος, ἐν ᾧ περὶ τοῦ γεγονότος εἴμεθα βέβαιοι. Ἐπίσης καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἑλλάδι πρὸ τῆς Ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως (146 π. Χ.) δὲν ἔχομεν σαφεῖς πληροφορίας περὶ τοῦ ζητήματος, πλὴν μόνον περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, δι' ἣν εἴπαμεν. Διὰ τὴν μετέπειτα ἐποχὴν βλέπομεν, ὅτι συμβαίνουν ὅσα καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ῥωμαίοις. Διότι, ἐπὶ παραδείγματι, ἔν τινι ἐπιγραφῇ τῆς Ἀκραιφίας (ἐν Βοιωτίᾳ) τοῦ Α' αἰῶνος π. Χ. ἀναφέρεται εἷς ἀγωνοθέτης, ὀνόματι Ἐπαμεινώνδας, ὅστις προσέφερεν εἰς τοὺς θεατὰς τοῦ ἀγῶνος «πέμματα μεγάλα καὶ πολυτελῆ»· «πέμματα» (ἐκ τοῦ πέμπω, οὐχὶ πέπτω) δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο, παρὰ μετάφρασις τῆς Ῥωμαϊκῆς λέξεως missilia, τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὴν βάσιν τῆς ἐξελίξεως τῶν λαχείων καὶ τὸ τελευταῖον στάδιον αὐτῆς, διὰ τοὺς ἑξῆς λόγους.

Τὰ missilia αὐτὰ ἦσαν δῶρα τῶν ῥωμαίων αὐτοκρατόρων πρὸς τὸν λαὸν κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτάς, ἰδίως τὰ Σατουρνάλια (Κρόνια) καὶ κατὰ τὰς παραστάσεις τῶν ἱπποδρομίων (ludi circenses) καὶ τῶν ἀμφιθεάτρων. Τὰ δῶρα ἦσαν κατ' ἀρχὰς αὐτὰ τὰ ἴδια πράγματα, ὡς εἴπομεν. Ἐπειδὴ ὅμως ἦτο δύσκολον νὰ κομίζουν οἱ ὑπηρέται τοῦ αὐτοκράτορος ποικίλα δῶρα διὰ τόσον πολυαριθμους θεατάς, ἀνερχομένους πολλάκις εἰς 30 καὶ 40 καὶ πλέον χιλιάδας, καὶ ἐπειδὴ κατὰ τὴν διανομὴν καὶ τὸν συνωστισμὸν κατεστρέφοντο τὰ εὔθραυστα καὶ φαγώσιμα δῶρα, ἐφευρέθη ἡ ἀνάγκη τῆς ἀντ' αὐτῶν διανομῆς συμβόλων. Πρὸς τοῦτο κατεσκευάζοντο μικρὰ σφαιρίδια ἐξ ξύλου ἢ ὀστοῦ ἢ χαλκοῦ ἢ ἐξ ὀπτῆς γῆς ἢ ἐξ ἐλεφαντόδοντος. Ταῦτα ἔφερον σχήματα ποικίλα, ἦσαν ἐν μορφῇ λέοντος, λαγωοῦ, δορκάδος, ἰχθύος, ἀγγείου, καρποῦ κλπ., ἄλλα δὲ τετράγωνα μὲ ἐγχάρακτον παράστασιν τῶν δωρουμένων ἀντικειμένων καὶ ὅλα ἔφερον ἀριθμούς, δηλοῦντας τὴν ποσότητα τῶν ἀντικειμένων, τὰ ὁποῖα ἐδώρει ὁ αὐτοκράτωρ.

Τὰ σύμβολα ταῦτα, μετὰ τὸ πέρας τῆς παραστάσεως, ἔρριπτεν ὁ αὐτοκράτωρ, ἢ οἱ ὑπάλληλοί του, πρὸς τὸν λαόν. Τοῦτο ἐλέγετο sparsio missilium, ἤτοι διανομὴ δώρων, ἢ direptio missilium, καθέρπυσις δώρων. Ἕκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ, τί ἐγίνετο τότε μεταξὺ τοῦ λαοῦ· ἔσπευδον ὅλοι νὰ συλλέξουν τὰ τοιαῦτα, ἀγνοοῦντες τί ἐπεφύλασσεν εἰς αὐτοὺς ἡ τύχη· διότι, ἐννοεῖται, ἄλλος μὲν ἐλάμβανε πολλά, ἀναλόγως τῆς δυ-

---

* [Ἀπόσπασμα ἀνεκδότου Μελέτης *περὶ τῶν λαχείων ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς* ὑπὸ Γ. Ν. Κοφινᾶ, Τμηματάρχου τοῦ Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, διευθύνοντος τὸ Λαχεῖον τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων τῆς Ἑλλάδος].

νάμεως τῶν βραχιόνων του καὶ τῆς εὐνοίας τῆς τύχης, ἄλλος ὀλίγα καὶ ἀσήμαντα· διότι ἐκ τῶν συμβόλων τούτων, ἄλλα μὲν ἐκέρδιζον ἑκατὸν δηνάρια, ἕνα ἢ περισσοτέρους ἵππους, ἕνα λέοντα, ὀκτὼ πρόβατα, δέκα μεγάλους ἰχθῦς, ἄλλα δὲ μίαν κεφαλὴν κριοῦ, ἓν κάρυον, ἥμισυ πεπόνιον, ἕνα ἢ δύο μῆλα, ἥμισυν λαγωόν, ἓν δηνάριον κτλ. Τὰ σύμβολα ταῦτα ἐξηργύρωναν οἱ κάτοχοι, μεταβαίνοντες εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ λαμβάνοντες τὰ ὑπὸ τῶν συμβόλων δεικνύμενα ἀντικείμενα.

Χιλιάδες τοιούτων συμβόλων διεσώθησαν μέχρι τῶν ἡμερῶν μας, ἀποκείμεναι εἰς τὰ διάφορα Μουσεῖα, ἰδίως τῆς Ῥώμης. Τὰ τῆς τοιαύτης διανομῆς καὶ ἐξαργυρώσεως περιγράφουν Ἕλληνες καὶ Λατῖνοι συγγραφεῖς. Ἰδίως ὁ περίφημος Ἕλλην ἱστορικὸς Δίων ὁ Κάσσιος παρέχει πλήρη εἰκόνα αὐτῶν· λέγει, π.χ. περὶ τοῦ αὐτοκράτορος Τίτου «σφαίρια ἐρρίπτει ἃ ἁρπάσαντάς τινας ἔδει πρὸς τοὺς δοτῆρας αὐτῶν ἀπενεγκεῖν καὶ λαβεῖν τὸ ἐπιγεγραμμένον»· οἱ δοτῆρες οὗτοι ἦσαν οἱ ὑπάλληλοι τῶν ἀνακτόρων, οἱ ἐξαργυρώνοντες τὰ προσαγόμενα σύμβολα. Ταῦτα ὀνομάζει ὁ Κάσσιος «σφαίρια ξύλινα μικρὰ σύμβολον ἔχοντα» ἢ «σφαίρια μικρά, γεγραμμένα ὡς ἕκαστα ἔχοντα». Λατινιστὶ λέγονται ταῦτα tesserae καὶ ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ σημερινὰ γραμμάτια τῶν λαχείων, τὰ ὁποῖα θὰ ἴδωμεν εὐθὺς μετ' ὀλίγον, πῶς καὶ πόθεν ἐπήγασαν.

Ἐκτὸς τῶν ἐν εἴδει λαχείων τοιούτων δώρων, ὑπῆρχον καὶ τὰ λαχεῖα πρὸς σκοποὺς ἐθνικοὺς καὶ φιλανθρωπικούς. Ταῦτα εἰσήγαγεν ὁ μεγαλεπήβολος αὐτοκράτωρ Ὀκταβιανὸς Αὔγουστος. Οὗτος, καθὼς διηγεῖται ὁ Σουητώνιος, γράψας βίον τῶν δώδεκα Καισάρων, κατεσκεύαζεν ὡραῖα τοιαῦτα σφαίρια, τῶν ὁποίων ἡ μία μόνον ὄψις ἔφερε παράστασιν τοῦ ἀντικειμένου. Ταῦτα ἐπώλουν ὑπάλληλοι, δεικνύοντες τὴν ἄγραφον ὄψιν πρὸς τὸν ἀγοραστὴν καὶ ἐρωτῶντες αὐτόν, *πόσα δίδει*· ἐγίνετο τοιουτοτρόπως συμφωνία καὶ εἰς τὸ τέλος, ἀφ' οὗ ἐπλήρωνεν ὁ ἀγοραστής, ἔβλεπε τί ἐκέρδιζεν. Εννοεῖται, ὅτι ἠδύνατο νὰ πληρώσῃ μέγα ποσὸν καὶ νὰ κερδίσῃ ἐλάχιστον καὶ ἀσήμαντον ἀντικείμενον ἢ τὸ ἀντίθετον. Αἱ παραστάσεις ἐπίτηδες ἦσαν συντεταγμέναι ἀσαφεῖς, διὰ νὰ ἐξεγείρεται ἡ περιέργεια τῶν παρευρισκομένων κατὰ τὴν διανομὴν τῶν δώρων, προκαλῆται δὲ φαιδρότης, ἐπὶ τῇ ἐμφανίσει αὐτῶν. Οὕτω, διὰ σύμβολον φέρον ἕνα Ἀστουριανὸν (ἵππον καλοῦ γένους), ἀπένεμον ἕνα τεμάχιον κάλυκος ἢ ἕνα σπόγγον! Καὶ τὸ μὲν συναθροιζόμενον χρῆμα διέθετεν ὁ αὐτοκράτωρ εἰς διαφόρους φιλανθρωπικοὺς σκοπούς, ὁ δὲ ἀγοραστὴς ἐξηργύρωνεν, ἂν ἤθελε, τὸ ἀγορασθὲν σφαίριον ἀπὸ τὸ ταμεῖον τῶν ἀνακτόρων. Τὸ αὐτὸ σύστημα τοῦ Αὐγούστου ἐμιμήθη ὁ Νέρων, ἐπινοήσας τὰ πρὸς ὄφελος τοῦ λαοῦ συνιστάμενα λαχεῖα ἐκ πολυτίμων ἀντικειμένων, ἤτοι χρυσῶν ἢ ἀργυρῶν ἀγγείων, σπανίων πτηνῶν, χρημάτων, ἵππων, μαργαριτῶν, ἀδαμάντων, ἔτι δὲ καὶ ἐκ πλοίων καὶ ἐκτάσεων γαιῶν καὶ ὁλοκλήρων νήσων.

Ἕκαστος ἐννοεῖ τὸ μέγα ἐνδιαφέρον, τὸ ὁποῖον ἀνεπτύσσετο εἰς τὸν λαόν, ἀφοῦ ἐκ τῆς εὐνοίας τῆς Τύχης ἠδύνατό τις νὰ κερδίσῃ ἑκατομμύρια ἀντὶ ἐλαχίστου ποσοῦ. Οἱ πωληταὶ τῶν συμβόλων δὲν ἤξευρον ἀκριβῶς τί ἐπώλουν, διότι ἡ ἑτέρα ὄψις αὐτῶν δὲν ἦτο ὁρατή, οὔτε εἰς τοὺς ἰδίους, καὶ ἐφαίνετο μόνον, ὅταν τὰ ἠγόραζέ τις καὶ τὰ παρελάμβανον. Ὁ εὐφυὴς αὐτοκράτωρ Αὔγουστος, ὁ ἱδρυτὴς τοῦ συστήματος τούτου, εἶχε λάβει ὅλα τὰ μέτρα τῆς ἐξασφαλίσεως, ὡς ἐπίσης ὁ Νέρων καὶ οἱ μετέπειτα αὐτοκράτορες· τὰς λεπτομερείας ὅμως ταύτας, ἀγνοοῦμεν. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Δομιτιανὸς ἀναφέρεται, ὅτι πρῶτος διεμοίρασεν εἰς τὸν λαὸν τοιαῦτα λαχεῖα, κερδίζοντα μόνον διάφορα ποσὰ χρημάτων, καὶ ὄχι ἄλλα εἴδη.

Ἐκ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης διετηρήθη, μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους, ἡ συνήθεια εἰς τὰς ἀριστοκρατικὰς τάξεις νὰ διασκεδάζουν, ἀναμεταξύ των, διὰ κατασκευῆς καὶ πωλήσεως τοιούτων λαχείων, τῶν ὁποίων ἡ μία ὄψις, παριστῶσα τὸ κέρδος, δὲν ἐφαίνετο.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν ῥωμαίων αὐτοκρατόρων μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος χάνομεν τὰ ἴχνη τῶν λαχείων, τὸ ἔθιμον τῶν ὁποίων ἐπανευρίσκομεν βραδύτερον εἰς τὴν Βενετίαν καὶ εἰς τὴν Γένουαν.

Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

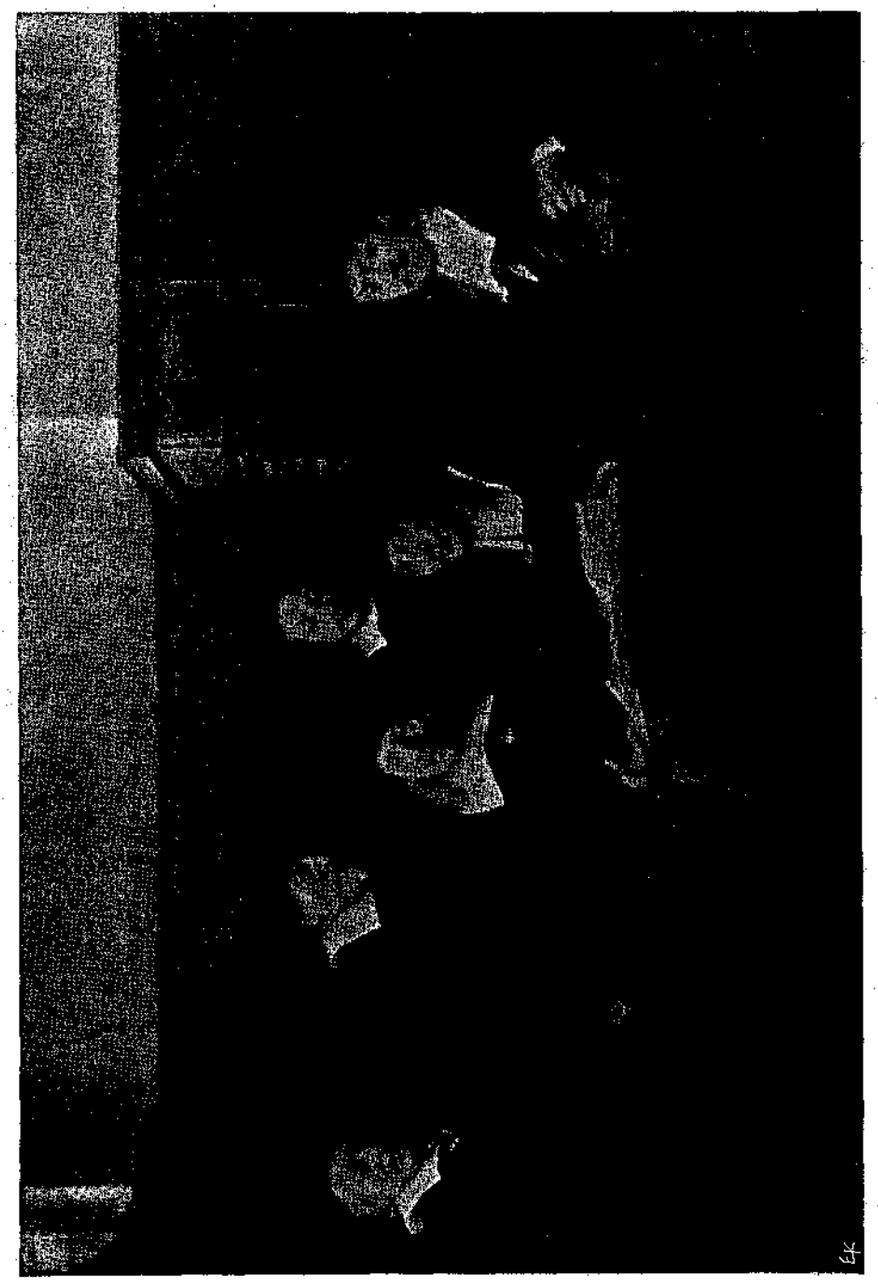

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΥΦΑΝΤΩΝ

ΡΕΜΒΡΑΝΤ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΕΙΣ ΠΕΖΟΝ

Ο ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΗΣ

Ενα βράδυ κατέβηκε στὴν ψυχή του ὁ πόθος νὰ πλάση μίαν εἰκόνα ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ ΠΟΥ ΜΕΝΕΙ ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΤΙΓΜΗ. Καὶ ξεκίνησε νὰ ζητήση χαλκὸν εἰς ὅλην τὴ γῆ. Γιατὶ μόνον εἰς τὸν χαλκὸν ἠμποροῦσε ν' ἀποδώση τὴν σκέψι του.

Μὰ ὅλος ὁ χαλκὸς τῆς γῆς ὅλης εἶχε χαθῆ καὶ σὲ κανένα μέρος τοῦ κόσμου ὅλου δὲν ἠμποροῦσε νὰ βρεθῆ χαλκός, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν χαλκὸν ποῦ ἦτον χυμένη Η ΛΥΠΗ ΠΟΥ ΔΙΑΡΚΕΙ ΑΙΩΝΙΑ.

Καὶ τὴν εἰκόνα αὐτὴν τὴν εἶχε ἐργασθῆ ὁ ἴδιος, μὲ τὰ δικά του τὰ χέρια, καὶ τὴν εἶχε στήσει ἐπάνω στὸν τάφον τοῦ μόνου ὄντος ποῦ εἶχε ἀγαπήσει στὴν ζωή. Στὸν τάφον τῆς πεθαμένης, ποῦ τὴν εἶχε πολὺ ἀγαπήσει, εἶχε στήσει τὴν εἰκόνα αὐτήν, βγαλμένην ἀπὸ τὰ δικά του τὰ χέρια, ποῦ νὰ μπορέση νὰ μείνη σημάδι τῆς ἀνθρωπίνης ἀγάπης ποῦ δὲν πεθαίνει καὶ σύμβολον τῆς ἀνθρωπίνης λύπης ποῦ διαρκεῖ αἰώνια. Καὶ εἰς ὅλον τὸν κόσμο δὲν ὑπῆρχε ἄλλος χαλκὸς ἀπὸ τὸν χαλκὸν αὐτῆς τῆς εἰκόνος.

Καὶ ἐπῆρε τὴν εἰκόνα ποῦ τὴν εἶχε ἐργασθῆ, καὶ τὴν ἔβαλε σ' ἕνα μεγάλο φοῦρνο καὶ τὴν παράδωσε στὴ φωτιά.

Καὶ μὲ τὸν χαλκὸν τῆς εἰκόνος τῆς ΛΥΠΗΣ ΠΟΥ ΔΙΑΡΚΕΙ ΑΙΩΝΙΑ ἔπλασε τὴν εἰκόνα τῆς ΧΑΡΑΣ ΠΟΥ ΜΕΝΕΙ ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΤΙΓΜΗ.

Ο ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ

Καὶ ὅταν ἔγινε σκότος, ὁ Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθείας ἄναψε ἕνα πυρσὸν ἀπὸ πεῦκον, κατέβη τὸν λόφον καὶ ἔφθασε εἰς τὴν κοιλάδα. Διότι ἔπρεπε νὰ ὑπάγη εἰς τὸν οἶκον του.

Ἐγονάτισε ἐπάνω εἰς τὰ χαλίκια τῆς Κοιλάδος τοῦ Κλαυθμῶνος καὶ εἶδε τότε ἕνα νέον ὁ ὁποῖος ἦτο γυμνὸς καὶ ἔκλαιε. Τὰ μαλλιά του εἶχαν τὸ χρῶμα ποῦ ἔχει τὸ μέλι, καὶ τὸ σῶμα του ἦτο σὰν λευκὸ τριαντάφυλλο. Μὰ εἶχε πληγωμένον τὸ σῶμα του μὲ ἀγκάθια, καὶ στὰ μαλλιά του, σὰν στεφάνι, εἶχε χυμένη στάχτη.

Καὶ αὐτός, ποῦ εἶχε πολλὰ ὑπάρχοντα, εἶπε εἰς τὸν νέον ὁ ὁποῖος ἦτο γυμνός. «Δὲν παραξενεύομαι διὰ τὴν τόσην θλῖψιν σου, διότι βέβαια ἦτο δίκαιος ΕΚΕΙΝΟΣ.»

Καὶ ὁ νέος ἀπεκρίθη:

«Δὲν κλαίω ΕΚΕΙΝΟΝ ἀλλὰ τὸν ἑαυτόν μου. Καὶ ἐγὼ μετέβαλα τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον, καὶ ἐγὼ ἐθεράπευσα λεπρόν, καὶ τυφλὸς ἀνέβλεψε δι' ἐμοῦ. Περιεπάτησα ἐπάνω εἰς τὰ ὕδατα. Ἐξέβαλον δαιμόνια. Ἔθρεψα πεινῶντας εἰς τὴν ἔρημον ὅπου δὲν ὑπῆρχε τροφὴ καμμία καὶ ἀνέστησα νεκροὺς ἀπὸ τὴν στενόχωρον κατοικίαν των. Εἶπα, καὶ ἐμπρὸς εἰς πολὺ πλῆθος μία συκιὰ ποῦ δὲν ἔφερε καρπὸν ἐξηράνθη. Ὅλα ὅσα ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ἔκαμε, τὰ ἔκαμα καὶ ἐγώ.

Καὶ ὅμως δὲν μὲ ἐσταύρωσαν.

[Ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ ὑπὸ Κ. Μ.] ΟΣΚΑΡ ΟΥΑΪΛΔ

ΕΛΛΗΝΙΚΑΙ ΠΟΛΕΙΣ—ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ.

Οἱ παλαιότεροι Ἀθηναῖοι καὶ Πειραιῶται θέλοντες νὰ παραστήσουν τὴν τεραστίαν ἀνάπτυξιν ποῦ ἔλαβαν ἐντὸς πεντηκονταετίας αἱ Ἀθῆναι καὶ ὁ Πειραιεύς, ἔλεγαν κινοῦντες ἐκφραστικὰ τὴν κεφαλήν των καὶ μὲ τόνον ποῦ δείχνει γνῶσιν τάχα τῶν ἐγκοσμίων:

«Πρὶν νἄλθῃ ὁ Ὄθωνας, ἡ Ἀθήνα ἦταν πενῆντα σπίτια γύρω στὸ κάστρο κι ὁ Περαίας τρεῖς καλύβες κοντὰ στὸν Ἅγιο Σπυρίδωνα».

Ὁ «Ἅγιος Σπυρίδων» εἶνε σήμερα μία ἀπὸ τὰς καλλιτέρας ἐκκλησίας τοῦ Πειραιῶς καὶ ὡσὰν ἀναμιμνησκόμενοι παλαιῶν ἡμερῶν οἱ κάτοικοι τῶν Μεσογείων τῆς Ἀττικῆς ἔρχονται κάθε 12ην Δεκεμβρίου ν' ἀγρυπνήσουν εἰς τὴν χάριν του. Εἶνε ἐμπρὸς εἰς τὸν κύριον λιμένα τοῦ Πειραιῶς, καὶ ἡ θάλασσα μάλιστα ἔγλυφεν ἄλλοτε τὰ πόδια τῆς ἐκκλησίας πρὶν ἕνα μέρος τῆς θαλάσσης γίνῃ στερεὰ διὰ τῆς ἀνθρωπίνης ἐπενεργείας.

ΚΑΡΒΟΥΝΙΑΡΙΚΕΣ — ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ. ΣΧΕΔ. Δ. Π.

Καὶ τὸ μέρος τὸ μᾶλλον Πειραϊκὸν μέσα εἰς ὅλον τὸν Πειραιᾶ εἶνε τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἢ μᾶλλον τὸ μέρος τὸ ἀπὸ τοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος ἕως εἰς τὸν Ἅγιον Νικόλαον. Ἐδῶ ἡ ἀνανέωσις προχωρεῖ ἀργά. Σχεδὸν ἀναγνωρίζεις τὸ «Πόρτο-Δράκο» τῶν παλαιοτέρων θαλασσινῶν.

Ὁ Παῦλος Μπουρζὲ ἐπισκεπτόμενος τὰς Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ, εὗρῆκε πολλὴν εὐρωπαϊκὴν πεζότητα καὶ κανέναν ἀνατολικὸν χαρακτῆρα, καθὼς ἐπερίμενε.

Θὰ ἐπροτιμοῦσα τὴν εὐρωπαϊκὴν πεζότητα. Ὅμως, πότε ἔλειψεν ὁ ἀνατολισμὸς ἀπὸ τὴν Πειραιωτικὴν ἀκτήν, ἀπὸ τὸν περισσότερον Πειραιὰ τοὐλάχιστον; Τί διαφέρει ἡ ἀκτὴ αὐτὴ ἀπὸ τὴν προκυμαίαν τῆς Σμύρνης ὅπως τὴν ἐγνώρισα παιδὶ ὅταν τὴν ἐπεσκέφθην; Τὰ περισσότερα οἰκοδομήματα μὲ τὴν παλαιϊκὴν ἀρχιτεκτονικήν των, αἱ πνοαὶ ποῦ πετοῦν εἰς τὸν βαρὺν ἀέρα, αἱ κραυγαὶ τῶν σαλεψήδων, αἱ φωναὶ τῶν πωλούντων σερμπέτι «κρύο, κρύο καὶ δροσερὸ» οἱ προϊστορικοὶ χαμάληδες, μία γραφικὴ ἀκαθαρσία, μία μουσικὴ γεμάτη ἀπὸ *ντισοννάντσες*, μία βάρκα ἀνάποδα κρεμασμένη ἀπὸ τὴν στοὰν ἑνὸς ξενοδοχείου, ἕνα σχεδὸν ἡμίφως ἀσιατικὸν ποῦ χύνεται μέσα ἀπὸ τὰ μαγειρεῖα μὲ τὴν κακὴν ὀσμήν, ἀπὸ τὰ ποτοπωλεῖα, ὅλα ὅλα, ἄνθρωποι καὶ ζῷα, ἔμψυχα καὶ ἄψυχα, φωναὶ καὶ πνοαί, δίδουν μίαν εἰκόνα ποῦ σοῦ ὑποβάλλει τὴν *Ἀνατολήν*. Ὅμως ἡ προκυμαία ἔχει ἕνα δημαρχεῖον κ' ἕναν κῆπον, τὸν «Τινάνειον κῆπον», ποῦ θέλουν νὰ σοῦ ποῦν ἐπιμόνως:

«Εὑρίσκεσαι εἰς τὴν Εὐρώπην. Τὴν Νοτιανατολικὴν Εὐρώπην, ἀδιάφορον ὅμως εἰς τὴν Εὐρώπην.» Καὶ σὲ κάμνουν πρὸς στιγμὴν ν' ἀμφιβάλλῃς.

Εἰς τὰ 54 ἔγινε ἡ κατοχὴ τοῦ Πειραιῶς ἀπὸ τοὺς Ἀγγλογάλλους. Οἱ προσωρινῶς καταλαβόντες τὸν Πειραιᾶ ἄφησαν ἀγαθὰς ἀναμνήσεις. Ἐχάραξαν δρόμους, ἐτροποποίησαν τόπους, ἔκαμαν κήπους, πλατείας. Αὐτὸ ἦτον ἡ ἀρχή. Ὁ Πειραιεὺς ἀπὸ τότε ἐπροόδευσε, ἀπέβαλε τοὐλάχιστον ἕνα μέρος τοῦ ἀνατολισμοῦ του.

Οἱ δήμαρχοι τοῦ Πειραιῶς ἐφιλοτιμήθησαν ἔπειτα νὰ ἐξωραΐσουν τὸν Πειραιᾶ. Νὰ κάμουν δρόμους εὐρεῖς κ' ἔκαμαν. Νὰ κάμουν θέατρα καὶ ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα ἔκαμαν· εἰς τὰς ρητορικὰς προσφωνήσεις των πρὸς τοὺς ἐκλογεῖς των ὡμιλοῦσαν πάντοτε ἐμφατικῶς διὰ τὴν πρώτην βιομηχανικὴν κ' ἐμπορικὴν πόλιν τοῦ κράτους, δι' ἕναν ἀπὸ τοὺς μεγαλειτέρους λιμένας τῆς Ἀνατολῆς κ.τ.λ. κ.τ.λ.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι δὲν εἶχαν ἄδικον. Ὁ Πειραιεὺς ἔχει τὰ περισσότερα καὶ τὰ μεγαλείτερα ἐργοστάσια. Ἐργοστάσια ὅλων τῶν εἰδῶν. Εἶνε ἀκόμη καὶ τὸ μεγαλείτερον ἐμπορικὸν κέντρον τῆς Ἑλλάδος. Παρῆλθεν ἡ βασιλεία τῆς Ἑρμουπόλεως καὶ τῶν Πατρῶν. Τὸ ἐμπόριον τοῦ Πειραιῶς τροφοδοτεῖ ὅλην τὴν Ἑλλάδα.

Ἀλλὰ δι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸν λόγον, διότι ὁ Πειραιεὺς εἶνε ἕνα κέντρον ἐμπορικὸν κ' ἕνα κέντρον βιομηχανικὸν καὶ μία πόλις πολυάνθρωπος, ἡ πολυανθρωποτέρα τῆς Ἑλλάδος, μετὰ τὰς Ἀθήνας, διότι ἀκόμη ἴσως εἶνε ὁ πλουσιώτερος δῆμος τοῦ νέου Ἑλληνικοῦ κράτους, θ' ἀπαιτοῦσε κανεὶς μεγαλειτέρας προόδους, περισσοτέραν ἄνεσιν, καθαριότητα, εὐκολίας, νερόν, ὡραιότητα.

Τώρα, παρὰ τὴν ὡραιότητα τῆς Φύσεως, δῶρον θεϊκὸν ἀναφαίρετον, καὶ παρὰ τὴν ὡραιότητα ποῦ τοῦ ἐπεδαψίλευσαν αἱ περιστάσεις, ὡραιότητα μὲ συνείδησιν ἀπὸ χέρια ἀνθρώπινα δὲν ἔχει ὁ Πειραιεὺς καμμίαν. Δὲν ἀρκοῦν οἱ μεγάλοι δρόμοι καὶ τὰ πλατειὰ πεζοδρόμια. Ἐκ-

κλησίαι μὲ κακὴν ἀρχιτεκτονικὴν—ἡ πλαστοποίησις τῆς μεγάλης τέχνης τῶν Βυζαντηνῶν—τὸ Θέατρον ποῦ κατέχει τὸ κέντρον τῆς πόλεως, τίποτε ὀλιγώτερον ἀπὸ ἐφιάλτης, μία δύο πλατεῖαι κονιορτοβριθεῖς, οὔτε μία βιβλιοθήκη, οὔτε ἕνα κέντρον ἀναπαύσεως.

Ἔζησα τὴν ζωὴν τοῦ Πειραιώτου. Ὅλα τὰ πρῶτα χρόνια τῆς ζωῆς μου ἐπέρασαν ἐκεῖ. Κ' ἐνθυμοῦμαι πῶς πάντοτε ἔφευγα ἀπὸ τὴν πόλιν πρὸς τὴν θάλασσαν τῆς Χερσονήσου, πρὸς τὴν Καστέλλαν, πρὸς τὰ Φάληρα. Ἐὰν μείνῃς εἰς τὸ ὕπαιθρον ἕνα θερινὸν πειραϊκὸν μεσημέρι, διατρέχεις κίνδυνον. Σὲ περικυκλώνει ἡ ἀσχημία καὶ σφίγγει τὴν ψυχήν σου ἡ ἀνία.

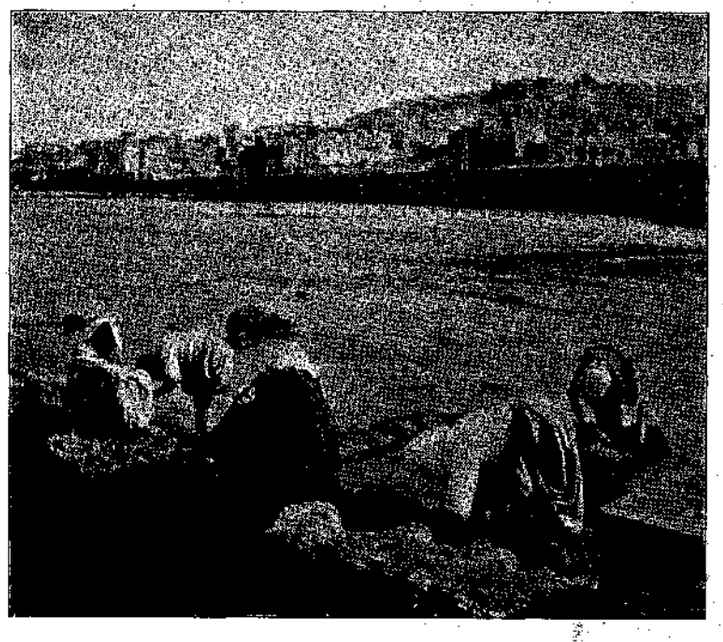

ΕΙΣ ΤΟΝ ΛΙΜΕΝΑ ΖΕΑΣ — ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ ΦΩΤΟΓΡ. Π. Ν.

Καὶ ὅμως καμμία θάλασσα δὲν εἶνε τόσον ὡραία ὅσον ἡ περιβρέχουσα τὴν Πειραϊκὴν Χερσόνησον. Ἐδῶ ἡ ὡραιότης καὶ ἡ γαλήνη ἔδωσαν τὸ μέγα φίλημα ὑπὸ τὸ θεῖον ἀπολλώνιον φῶς. Καμμία ἀκτὴ δὲν εἶνε τόσον ἥμερη. Οἱ κάμνοντες τὸν γῦρον τῆς πειραϊκῆς χερσονήσου τὸ δειλινόν, ὅταν ὁ ἥλιος κατέρχεται πρὸς τὴν δύσιν, ἵστανται ἐμπρὸς εἰς θέαμα σχεδὸν καταπληκτικόν. Τὰ μύρια χρώματα τοῦ δειλινοῦ

Ὅπου δὲν ἔχουν ὄνομα κ' ἔχουν περίσσια χάρη

δείχνονται εἰς ὅλην τὴν ὑψηλὴν καὶ ὑπερόχως λεπτὴν μεγαλειότητά των. Ποτὲ ὁ φλοῖσβος δὲν ἀπεχαιρέτισε μεγαλοπρεπέστερα καὶ ἠρεμώτερα τὸν ἠρέμως θνήσκοντα ἥλιον. Καὶ ἂν τύχῃ νὰ εἶνε πανσέληνος, καὶ μαζὶ μὲ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ποῦ χάνεται ὀπίσω, ἀπὸ τ' ἄυλα νησιωτικὰ βουνά, ἰδῇς τὴν σελήνην νὰ ὑψώνεται ἐπάνω ἀπὸ τον ρόδινον Ὑμηττόν, συλλογίζεσαι πῶς εἶχε δίκαιον ὁ Φειδίας νὰ ἐνθυμηθῇ κάτι παρόμοιον ὅταν ἐδημιούργει τὰς παραστάσεις τοῦ Παρθενῶνος — Δύσιν Ἡλίου καὶ Σελήνης Ἀνατολὴν — ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς ποῦ ἔγινε δημιουργὸς θεῶν καὶ θεαινῶν.

Ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς λιμένας, ποῦ δέχονται τὸ ἐμπόριον, ὁ Πειραιεὺς ἔχει δύο λιμένας μὲ νεκρὰν τὴν ζωὴν καὶ σχεδὸν πάντοτε νεκρὰ τὰ νερά. Εἶνε ὁ λιμὴν τῆς Ζέας, μεταξὺ Φρεατύος καὶ Καστέλλας, καὶ ὁ λιμὴν τῆς Μουνυχίας τὸ γνωστὸν Τουρκολίμανο.

Κάποτε εἰσέρχεται εἰς τὴν Ζέαν, τὸ Πασαλιμάνι, κάποια ἀτμάκατος, ψαρόβαρκες συχνότερα. Τὰ νερὰ ἀκίνητα. Καὶ εἰς τὴν ἀκτὴν Καφὲ Ἀμάν, κινηματογράφοι, θέατρα, φωναί, ὀγκηθμοί, ὀσμὴ Ἀνατολῆς, ὀσμαὶ σαρκῶν γυμνῶν, ὅλα μαζὶ εἶνε ὡς νὰ θέλουν νὰ ταράξουν τὸν ὕπνον τῶν νερῶν. Ὅμως τὰ νερὰ κοιμῶνται...

Κάτω ἀπὸ τὸν λόφον τῆς Καστέλλας — μὲ τὸ μεσαιωνικὸν ὄνομα ἀκόμη — ἕναν λόφον ποῦ φέρει εἰς τὴν κορυφήν του τὴν δεξαμενὴν τῆς πόλεως, ἕνα ἐκκλησάκι, τὸν προφήτην Ἠλίαν, δεσπότην ὅλων τῶν ἑλληνικῶν ὑψωμάτων σχεδόν, καὶ τοπομαχικὰ τηλεβόλα, εἶνε τὸ Τουρκολίμανο. Ἐδῶ βασιλεύει μία ἤρεμη καὶ ὁσία ἐμορφιά. Ἕνας κύκλος περιστέφει τ' ἀκύμαντα νερά. Μία βάρκα σὰν ἀφημένο πτερόν, ἕνα τραγοῦδι ἀπὸ τὰς ἐπαύλεις γύρω. Ἕνα ὕψωμα δεξιά, ἕνα ἀριστερὰ καὶ ἐκ τῶν νώτων. Ὅσοι ἐπῆγαν εἰς τὴν Νεάπολιν ἐνθυμοῦνται τὸ Παυσίλυπον ἐδῶ.

Ὁ Θεμιστοκλῆς τοῦ ὁποίου ὑψώνεται μία κακὴ προτομὴ εἰς τὴν μέσην μιᾶς πειραϊκῆς

πλατείας, τοῦ ὁποίου τὸν τάφον διαφιλονεικοῦν δύο ἀντιμέτωποι ἀκταὶ — ἡ ἀκτὴ τοῦ κ. Τζανέτου καὶ ἡ ἀκτὴ τοῦ κ. Δραγάτση — εἶδε τὴν σημασίαν τοῦ Πειραιῶς καὶ τὰ φυσικά του πλεονεκτήματα. Εἶπεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους νὰ τὸν προτιμήσουν ἀπὸ τὸ Φάληρον. Καὶ τὸν ἐπροτίμησαν. Ἡ ἱστορία του ἄρχισεν ἀπὸ τότε.

Ἀλλὰ τὸ μέλλον τοῦ Πειραιῶς δὲν εἶνε νὰ μείνῃ ἐπίνειον. Διότι τὸ ἄστυ κατέρχεται πρὸς τὴν θάλασσαν καὶ ὁ Πειραιεὺς ἀνεβαίνει πρὸς τὸ ἄστυ. Ἡ εὐτυχία καὶ ἡ πρόοδος τοῦ Πειραιῶς κυρίως θὰ ἐξαρτηθῇ ἐκ τοῦ συνδέσμου μὲ τὰς Ἀθήνας. Ὀλίγη ἀπόστασις καὶ ὅμως πόση διαφορά. Ἐδῶ ἀέρας ἐπαρχίας κ' ἐκεῖ εἰς τὰς Ἀθήνας ἕνας ἄλλος ἀέρας τελοσπάντων. Ἕνας φίλος μου ἔλεγε:

«Ἦτον κακὸ διὰ τὴν πρόοδον τῶν Ἀθηνῶν ὅτι ἡ πόλις ἐστράφη μᾶλλον πρὸς τὴν Μεσογαίαν παρὰ πρὸς τὴν θάλασσαν. Μέρη ποῦ ἠμποροῦσαν νὰ εἶνε κῆποι καὶ νὰ καλλιεργοῦνται ἔγιναν πόλις, καὶ ἡ πόλις ἔμεινε μακρὰν τῆς θαλάσσης.» Ὅμως ἰδοὺ ἡ πόλις κατερχομένη μὲ τὴν λεωφόρον Συγγροῦ πρὸς τὴν θάλασσαν. Αὔριον ὁ ἠλεκτρικὸς τροχιόδρομος μηδενίζων τὰς ἀποστάσεις θὰ φέρῃ τὰς Ἀθήνας πρὸς τὴν Καλλιθέαν, πρὸς τὶς Τζιτζιφιὲς καὶ τὸ Νέον Φάληρον. Ὅλη ἡ ἀκτὴ θὰ εἶνε μία ἀκτὴ κατοικημένη, ὄχι ἔρημος, κέντρον ζωῆς κ' εὐζωΐας μάλιστα.

Αἱ Ἀθῆναι καὶ ὁ Πειραιεὺς θὰ ἔχουν δώσει τὰ χέρια. Ἴσως θὰ εἶνε μία πόλις, ἕνας δῆμος. Μία ποίμνη, εἰς ποιμήν. Ὁ Σαρωνικὸς θὰ στέλλῃ τὴν αὔραν του. Ἡ ζωὴ θὰ εἶνε μᾶλλον ἄνετη.

Καὶ θὰ εἶνε ἡ πρόοδος.

Διότι τὸ μέλλον τοῦ Πειραιῶς εἶνε δεμένον μὲ τὸ μέλλον τῶν Ἀθηνῶν.

ΑΡΙΣΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΤΡΙΣΤΑΝΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΙΖΟΛΔΗΣ*

Ὁ Τριστάνος τὸν ῥίχνει κάτω ἀπὸ τὸ ἄλογο, τὸν ἀνατρέπει. «Σήκω ἐπάνω, βασσάλε, τοῦ φωνάζει· σὲ κακὴν ὥρα ἦλθες ἐδῶ· θὰ ποθάνῃς!»

Ὁ Ῥιὸς ἀνασηκώνεται, ἀλλ' ὁ Τριστάνος τὸν κτυπᾷ ἐκ νέου, τοῦ διαπερνᾷ τὴν περικεφαλαίαν ἕως εἰς τὸ κρανίον. Ὁ Ῥιὸς ἐζήτησε χάριν, καὶ ὁ Τριστάνος ἐπῆρε τὸ ξῖφος του. Καὶ τὸ ἐπῆρε εἰς κατάλληλον στιγμήν, διότι ἤδη οἱ Νανταῖοι ἤρχοντο εἰς βοήθειαν τοῦ αὐθέντου των. Ἀλλ' ὁ αὐθέντης εἶχε παραδοθῆ.

Ὁ Ῥιὸς θὰ ἐκλείετο εἰς τὴν φυλακὴν τοῦ δουκὸς Χοέλ, θὰ ὡρκίζετο ἐκ νέου πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν, θὰ ὑπέσχετο νἀνοικοδομήσῃ τὰ χωριὰ ποῦ εἶχε ἐρημωμένα. Κατὰ διαταγήν του ἡ μάχη ἔπαυσε καὶ τὰ στρατεύματα ἀπεμακρύνθησαν.

Ὅταν οἱ νικηταὶ ἐμπῆκαν εἰς τὸ Καραΐξ, ὁ Καερδὶν εἶπε πρὸς τὸν πατέρα του:

«Αὐθέντα, παράγγειλε τοῦ Τριστάνου νὰ μείνῃ· καλύτερός του ἱππότης δὲν ὑπάρχει, καὶ ὁ τόπος μας ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ἕναν τόσο ἀνδρεῖον βαρῶνον».

Ἀφοῦ προηγουμένως ἐζήτητε τὴν συμβουλὴν τῶν ἀνθρώπων του ὁ δοὺξ Χοέλ ἐκάλεσε τὸν Τριστάνον:

«Φίλε, δὲν θὰ ἠμπορῶ νὰ σἀγαπῶ ὅσο σοῦ ἀξίζει ἐσένα ποῦ μοῦ ἔσωσες τὴν γῆν μου. Θέλω λοιπὸν νὰ σἐξοφλήσω. Ἡ κόρη μου, Ἰζόλδη ἡ Κρινοδάκτυλη, ἐγεννήθη ἀπὸ δοῦκας, βασιλεῖς καὶ βασιλίσσας. Πάρε την, σοῦ τὴν δίδω.

—«Αὐθέντα, τὴν παίρνω» εἶπεν ὁ Τριστάνος.

Γιατί νὰ πῇ αὐτὸν τὸν λόγον; Ἐξ αἰτίας του ἀπέθανε.

Ὥρισαν τὴν ἡμέραν καὶ τὸν τόπον. Ὁ δοὺξ προσέρχεται μὲ τοὺς φίλους του καὶ ὁ Τριστάνος μὲ τοὺς ἰδικούς του. Ὁ παπᾶς ψάλλει τὴν ἀκολουθίαν. Ἐνώπιον ὅλων, εἰς τὴν θύραν τοῦ μοναστηριοῦ, κατὰ τὸν νόμον τῆς Ἁγίας Ἐκκλησίας ὁ Τριστάνος νυμφεύεται μὲ τὴν Ἰζόλδην τὴν Κρινοδάκτυλην. Οἱ γάμοι τελοῦνται πλούσιοι καὶ μεγαλοπρεπεῖς. Ἀλλά, ὅταν ἦλθε ἡ νύκτα, ἐνῷ οἱ ἄνθρωποι τοῦ Τριστάνου τοῦ ἔβγαζαν τὰ ροῦχα του, συνέβη ὥστε τὸ δακτυλίδι ἀπὸ πράσινον ἴασπιν νὰ πέσῃ ἀπὸ τὸ χέρι του, τὸ δακτυλίδι Ἰζόλδης τῆς Ξανθῆς. Ἤχεῖ ἐπάνω εἰς τὸ πάτωμα, καὶ ὁ Τριστάνος παρατηρεῖ καὶ τὸ βλέπει. Τότε, ὁ ἀρχαῖος ἔρως

* Τέλος — «Παναθήναια» 30 Ἰουνίου.

του ἐξυπνᾷ καὶ ὁ Τριστάνος ἐννοεῖ τί ἔκαμε.

Ἐνθυμήθη τὴν ἡμέραν ποῦ Ἰζόλδη ἡ Ξανθὴ τοῦ εἶχε δώσει τὸ δακτυλίδι αὐτό· ἦτον εἰς τὸ δάσος, ὅπου γιὰ τὸ χατίρι της ἔζησε κακὴν ζωήν. Καὶ πλαγιασμένος ἐμπρὸς εἰς τὴν ἄλλην Ἰζόλδην ἐξαναεῖδε μὲ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς του τὸ δάσος τοῦ Μορουά. Πῶς ἦτον κἐπρόδωσε τὴν ἀγαπημένην του; Ὑπέφερε γι' αὐτὸν τὸ καθετὶ κἐκεῖνος τὴν ἐπρόδωσε. Ὅμως ἐσυμπαθοῦσε καὶ τὴν γυναῖκα του, τὴν ἁπλῆν, τὴν ὡραίαν. Αἱ δύο Ἰζόλδαι τὸν εἶχαν ἀγαπήσει εἰς κακὴν ὥραν. Καὶ ἐνώπιον τῶν δύο αἰσθάνεται ὅτι εἶχε ψευσθῆ.

Ὅμως Ἰζόλδη ἡ Κρινοδάκτυλη ἐξαφνίζετο καθὼς τὸν ἄκουε νὰ στεναζῇ σιμά της. Τοῦ εἶπε τέλος ἐντροπαλά:

« Ἀγαπημένε αὐθέντα, εἰς τί σἔχω πειράξει; Γιατὶ δὲν μοῦ δίδεις οὔτ' ἕνα φίλημα. Πές το μου, νὰ μάθω τὸ ἄδικόν μου, καὶ θὰ προσπαθήσω νὰ τὸ ἐπανορθώσω ἐὰν ἠμπορῶ ».

— Ἀγαπημένη, λέγει ὁ Τριστάνος, μὴν ὀργίζεσαι· τὸ ἔχω τάξει. Ἄλλοτε, σ' ἕναν ἄλλον τόπον, ἐπολέμησα μ' ἕναν δράκοντα καὶ ὀλίγον ἔλειψε νὰ χαθῶ ὅταν ἐθυμήθηκα τὴν Παναγία. Τῆς ἔταξα λοιπὸν ἂν μὲ λυτρώσῃ ἀπὸ τὸ θηρίον, ἔπειτα, ὅταν θὰ πάρω γυναῖκα, νὰ μὴ τὴν σφίξω στὰ χέρια μου ἕναν χρόνον . . .

— Λοιπόν, εἶπεν Ἰζόλδη ἡ Κρινοδάκτυλη, θὰ τὸ ὑποφέρω μεὐχαρίστησιν.

Ο ΚΑΕΡΔΙΝ

Ὕστερ' ἀπὸ μερικὰς ἡμέρας, ὁ δοὺξ Χοέλ, ὁ σενεσκάλος του καὶ ὅλοι οἱ κυνηγοί του, ὁ Τριστάνος, Ἰζόλδη ἡ Κρινοδάκτυλη καὶ ὁ Καερδὶν ἐβγῆκαν μαζὶ ἀπὸ τὸν πύργον διὰ νὰ κυνηγήσουν εἰς τὸ δάσος. Εἰς ἕναν στενὸν δρόμον ὁ Τριστάνος ἐπορεύετο μὲ τἄλογό του εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Καερδίν, ὁ ὁποῖος μὲ τὸ δεξί του χέρι ἐκρατοῦσε ἀπὸ τὸν χαλινὸν τὸ ἄλογον Ἰζόλδης τῆς Κρινοδάκτυλης. Λοιπὸν δὲν ξέρω πῶς τὸ ἄλογο ἔπεσε μέσα εἰς τὰ νερά. Ἡ ὁρμή του ἔκαμε νἀνασηκωθῇ τὸ νερὸ ἕως εἰς τὰ ῥοῦχα τῆς Ἰζόλδης ποῦ ἐβράχη ὁλόκληρη κ' αἰσθάνθη τὸ ψῦχος ἐπάνω ἀπὸ τὸ γόνυ. Ἄφησε μίαν ἐλαφρὰν φωνήν, καὶ μἕνα κτύπημα τοῦ σπηρουνιοῦ ἔβγαλε τὸ ἄλογό της μἕνα τόσο δυνατὸ γέλιο καὶ τόσο ἀσημένιο, ποῦ ὁ Καερδὶν τὴν ἠρώτησε:

« Ὡραία ἀδελφή, γιατί γελᾷς;

— Κἄτι συλλογίζομαι, ὡραῖε ἀδελφέ. Ὅταν αὐτὸ τὸ νερὸ ἐσηκώθη ἕως σ' ἐμένα, εἶπα μέσα μου: « Νερό, εἶσαι περισσότερο τολμηρὸν καὶ ἀπὸ τὸν Τριστάνον ἀκόμη! Γι' αὐτὸ ἐγέλασα. Ὅμως ὡμίλησα παραπολύ, ἀδελφέ μου, καὶ μετανοῶ.»

Ὁ Καερδίν, ἔκπληκτος, τὴν ἐβίασε τόσο πολὺ ὥστε νὰ πῇ τὸ μεγάλο μυστικὸ τοῦ γάμου της.

Τότε ὁ Τριστάνος, ἡ Ἰζόλδη καὶ ὁ Καερδὶν ἐγύρισαν σιωπηλοὶ εἰς τὸ παλάτι. Ἐκεῖ ὁ Καερδὶν ἐκάλεσε κατὰ μέρος τὸν Τριστάνον καὶ τοῦ εἶπε:

« Αὐθέντα Τριστάνε, ἡ ἀδελφή μου μοῦ εἶπε τὸ μυστικὸν τῶν γάμων της. Σὲ θεωροῦσα φίλον καὶ σύντροφον. Ὅμως μὲ ἀπάτησες καὶ μ' ἐντρόπιασες. Τοῦ λοιποῦ ἂν δὲν μὲ ἱκανοποιήσῃς θὰ εἶσαι ἐχθρός μου.»

Ὁ Τριστάνος τοῦ εἶπε:

«Ναί, ἦλθα γιὰ νὰ σᾶς φέρω τὴν δυστυχίαν. Ἀλλὰ μάθε τὴν ἰδικήν μου δυστυχίαν, γλυκὲ φίλε, ἀδελφὲ καὶ σύντροφε, καὶ ἡ καρδιά σου θὰ ἡσυχάσῃ ἴσως. Γνώριζε ὅτι ἔχω μίαν ἄλλην Ἰζόλδην, ὡραίαν μεταξὺ ὅλων τῶν γυναικῶν, ποῦ ὑπέφερε καὶ ποῦ ὑποφέρει γιὰ τὸ χατίρι μου ἀκόμη. Βέβαια ἡ ἀδελφή σου μ' ἀγαπᾷ καὶ μὲ τιμᾷ· ἀλλὰ γι' ἀγάπη μου ἡ ἄλλη Ἰζόλδη τιμᾷ καὶ περιποιεῖται περισσότερο ἕνα σκυλλὶ ποῦ τῆς ἔχω χαρίσει, παρὰ ἡ ἀδελφή σου ἐμένα. Ἔλα· ἂς ἀφήσωμε αὐτὸ τὸ κυνῆγι· ἀκολούθησέ με ὅπου θὰ σὲ πάω, θὰ σοῦ διηγηθῶ τὴν δυστυχίαν τῆς ζωῆς μου.

Ὁ Τριστάνος ἔστρεψε τὸν χαλινὸν καὶ ἐκέντησε τὸ ἄλογό του. Ὁ Καερδὶν ἠκολούθησε τὰ ἴχνη του. Χωρὶς μίαν λέξιν νἀνταλλάξουν, ἔτρεξαν ἕως εἰς τὸ βάθος τοῦ δάσους. Ἐκεῖ ὁ Τριστάνος ἀπεκάλυψε τὴν ζωήν του εἰς τὸν Καερδίν. Εἶπε πῶς εἰς τὴν θάλασσαν ἤπιε τὸν ἔρωτα καὶ τὸν θάνατον· διηγήθη τὴν προδοσίαν τῶν βαρώνων καὶ τοῦ νάνου, τὴν ὁδηγίαν τῆς βασιλίσσης εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης, τὴν παράδοσίν της εἰς τοὺς λεπρούς, καὶ τοὺς ἔρωτάς των μέσα εἰς τὸ ἄγριο δάσος· πῶς τὴν ἀπέδωκε εἰς τὸν βασιλέα Μᾶρκον καὶ πῶς, διὰ νὰ τὴν λησμονήσῃ, ἐσκέφθη νἀγαπήσῃ Ἰζόλδην τὴν Κρινοδάκτυλην· πῶς ἤξευρε τοῦ λοιποῦ ὅτι δὲν ἠμποροῦσε νὰ ζήσῃ ἢ νἀποθάνῃ χωρὶς τὴν βασίλισσαν.

Ὁ Καερδὶν σιωπᾷ κατάπληκτος . . ἰσθάνεται νὰ καταπραΰνεται ἡ ὀργή του.

«Φίλε μου, εἶπε τέλος, ἀκούω παράξενα πράγματα καὶ λυποῦμαι τὴν δυστυχίαν σου. Ὅμως ἂς γυρίσωμε εἰς τὸ Καραΐζ Μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ σοῦ πῶ τὴν σκέψιν μου.

Εἰς τὸν θάλαμόν της, εἰς τὸ Τινταγκέλ, Ἰζόλδη ἡ Ξανθὴ στενάζει διὰ τὸν Τριστάνον. Θέλει νὰ τὸν ἀγαπᾷ παντοτεινά. Εἰς αὐτὸν ἀναπαύεται κάθε πόθος της, καὶ εἶνε δύο χρόνια ποῦ δὲν ἠξεύρει ἂν ζῇ ἢ ἂν πεθαίνῃ.

Εἰς τὸν θάλαμόν της Ἰζόλδη ἡ Ξανθὴ εἶνε καθισμένη καὶ τραγουδεῖ ἕνα θλιβερὸ τραγοῦδι τῆς ἀγάπης. Λέγει τὸ τραγοῦδι πῶς ὁ Γκουρὸν ἀγαποῦσε τὴν γυναῖκα τοῦ κόμητος, πῶς ὁ κόμης μὲ δόλον τὸν ἐσκότωσε κἔδωκε τὴν καρδιά του εἰς τὴν γυναῖκα του νὰ τὴν φάγῃ.

Ἡ βασίλισσα τραγουδεῖ σιγά· ἁρμόζει τὴν φωνήν της μὲ τὴν ἅρπαν. Τὰ χέρια εἶνε ὡραῖα, τὸ τραγοῦδι καλό, ὁ σκοπὸς σιγανὸς καὶ γλυκειὰ ἡ φωνή.

Τότε ἦλθε ὁ Καριάδο ἕνας πλούσιος κόμης ἀπὸ ἕνα μακρυνὸ νησί. Ἦλθε εἰς τὸ Τινταγκὲλ διὰ νὰ προσφέρῃ τὰς ὑπηρεσίας του εἰς τὴν βασίλισσαν καὶ πολλάκις ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ Τριστάνου ἐζήτησε τὸν ἔρωτά της. Ὅμως ἡ βασίλισσα ἀπέρριπτε τὸν ἔρωτά του καὶ τοῦτο τὸν ἐτρέλλαινε. Ἦτον ὡραῖος ἱππότης, ὑπερήφανος καὶ ἀλαζών, ἀλλὰ ἡ ἀξία του ἦτον μᾶλλον ἐμπρὸς εἰς τὰς γυναῖκας παρὰ εἰς τὰς μάχας μὲ τοὺς ἀνδρείους.

Τῆς εἶπε καθὼς ἐκείνη ἐτραγουδοῦσε.

«Δέσποινα, τί θλιβερὸ τραγοῦδι. Ὡς νὰ προλέγῃ τὸν θάνατόν μου. Διότι πεθαίνω ἀπὸ τὴν ἀγάπην σου».

—Ἔστω, εἶπεν ἡ Ἰζόλδη. Θέλω τὸ τραγοῦδι μου νὰ δηλοῖ τὸν θάνατόν σου γιατὶ ποτὲ δὲν ἦλθες ἐδῶ χωρὶς νὰ μοῦ φέρῃς κακὴν εἴδησιν.

Ὁ Καριάδο ἀπεκρίθη:

« Βασίλισσα, εἶσαι ὀργισμένη καὶ δὲν ἠξεύρω γιατί· εἶνε πολὺ τρελλὸς ὅποιος συγκινεῖται ἀπὸ τὰ λόγια σου. Ἰδοὺ λοιπόν: ὁ Τριστάνος ὁ φίλος σου εἶνε νεκρὸς γιὰ σένα, δέσποινα Ἰζόλδη. Ἐπῆρε γυναῖκα εἰς ξένον τόπον. Πρέπει νὰ γυρίσῃς τὰ μάτια σου ἀλλοῦ, διότι περιφρονεῖ τὸν ἔρωτά σου. Ἐπῆρε γυναῖκα Ἰζόλδην τὴν Κρινοδάκτυλην, κόρην τοῦ Δουκὸς τῆς Βρεττάνης».

Ὁ Καριάδο φεύγει ὀργισμένος. Ἰζόλδη ἡ Ξανδὴ χαμηλώνει τὸ κεφάλι καὶ κλαίει.

Τὴν τρίτην ἡμέραν ὁ Καερδὶν ἐκάλεσε τὸν Τριστάνον:

« Φίλε, ἔλαβα ἀπόφασιν. Ναὶ λοιπόν, ἂν μοῦ λέγῃς τὴν ἀλήθειαν, ἡ ζωὴ ποῦ περνᾷς ἐδῶ εἶνε δυστυχής, καὶ κανεὶς δὲν ἠμπορεῖ νὰ πῇ τὸ ἀποτέλεσμα γιὰ σένα ἢ γιὰ τὴν ἀδελφήν μου. Λοιπὸν ἄκουσε τί προτείνω. Θ' ἀριεν-ίσωμε μαζὶ πρὸς τὸ Τινταγκέλ· θὰ ξαναϊδῇς τὴν βασίλισσαν, καὶ θὰ ἰδῇς ἂν ὑποφέρῃ διὰ τὴν ἀπουσίαν σου, ἂν σοῦ εἶνε πιστή. Ἂν σ' ἐλησμόνησε, ἴσως τότε θ' ἀγαπήσῃς περισσότερο τὴν ἀδελφήν μου, τὴν ἁπλῆν, τὴν ὡραίαν. Θὰ σ' ἀκολουθήσω· δὲν εἶμαι ὁ φίλος σου καὶ ὁ σύντροφός σου ; »

— Ἀδελφέ, εἶπεν ὁ Τριστάνος καλὰ λέγει ἡ παροιμία: « ἡ καρδιὰ ἑνὸς ἀνθρώπου ἀξίζει περισσότερο ἀπ' ὅλο τὸ χρυσάφι ἑνὸς τόπου. »

Ἀμέσως ὁ Τριστάνος καὶ ὁ Καερδὶν ἐνεδύθησαν τὸ ἔνδυμα τοῦ προσκυνητοῦ ὡς νὰ ἤθελαν νὰ ἐπισκεφθοῦν ἅγια λείψανα εἰς μακρυνὴν γῆν. Ἀπεχαιρέτισαν τὸν Χοέλ. Ὁ Τριστάνος ἐπῆρε μαζί του τὸν Γκορβενάλ, καὶ ὁ Καερδὶν ἕναν μόνον σκουτάριον. Κρυφὰ ἁρμάτωσαν ἕνα πλοῖον κἐπῆγαν εἰς τὸ Κορνουάγι.

Εἰς τὸ Λιντάν, ὁ σενεσκάλος ἐξένισε τὸν Τριστάνον, τὸν Γκορβενάλ, τὸν Καερδὶν καὶ τὸν σκουτάριόν του, καὶ ὅταν ὁ Τριστάνος τοῦ διηγήθη τὰς περιπετείας του λεπτομερῶς, ὁ Ντινὰς ἐπῆγε εἰς τὸ Τινταγκὲλ διὰ νὰ μάθῃ τὰ νέα τῆς αὐλῆς. Ἔμαθε ὅτι πρὸ τριῶν ἡμερῶν ἡ βασίλισσα Ἰζόλδη, ὁ βασιλεὺς Μᾶρκος, ὅλη ἡ ἀκολουθία του, οἱ σκουτάριοι, οἱ κυνηγοὶ θἄφηναν τὸ Τινταγκὲλ διὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν εἰς τὸν πύργον τοῦ Ἄσπρου-Κάμπου ὅπου μεγάλα κυνήγια ἐπαρασκευάζοντο. Τότε ὁ Τριστάνος ἐμπιστεύθη εἰς τὸν σενεσκάλον τὸ δακτυλίδι του ἀπὸ πράσινον ἴασπιν καὶ ὅ,τι ἤθελε νὰ τῆς παραγγείλῃ τὸ παρήγγειλε μὲ τὸν σενεσκάλον.

ΝΤΙΝΑΣ ΔΕ ΛΙΝΤΑΝ

Ὁ Ντινὰς ἐπέστρεψε λοιπὸν εἰς τὸ Τινταγκὲλ, ἀνέβη τὰ σκαλιὰ κἐμπῆκε εἰς τὴν σάλλαν. Ὁ Μᾶρκος καὶ ἡ Ἰζόλδη ἦσαν εἰς τὸν θρόνον. Ὁ Ντινὰς ἔλαβε θέσιν σιμὰ εἰς τὴν βασίλισσαν καὶ μὲ τρόπον ἐπέδειξε τὸ πράσινο δακτυλίδι.

Ὅταν ὁ Μάρκος ἐγκατέλειψε τὴν σάλλαν, ἡ Ἰζόλδη ἀπεσύρθη εἰς τὸν θάλαμόν της καὶ ἐδέχθη ἐκεῖ τὸν σενεσκάλον.

«Φίλε, φέρεις εἰδήσεις ἀπὸ τὸν Τριστάνον;»

— Ναί, βασίλισσα, εἶνε εἰς τὸ Λιντὰν κρυμμένος εἰς τὸν πύργον μου.

— Εἶνε ἀλήθεια ὅτι ὑπανδρεύθη εἰς τὴν Βρεττάνην ;

— Βασίλισσα, σοῦ εἶπαν τὴν ἀλήθειαν. Σὲ βεβαιῶ μολαταῦτα ὅτι δὲν σἐπρόδωκε· πῶς οὔτε μίαν ἡμέραν δὲν ἔπαυσε νά σε λατρεύῃ, ὅτι θἀποθάνῃ ἂν δὲν σὲ ἰδῇ καὶ μίαν φορὰν μόνον ἀκόμη. Θυμήσου τὸν ὅρκον τῆς τελευταίας ἡμέρας.

Ἡ βασίλισσα ἐσιώπησε συλλογιζομένη τὴν ἄλλην Ἰζόλδην. Ἐπὶ τέλους εἶπε:

«Ναί, τὴν τελευταίαν ἡμέραν ποῦ μοῦ ὡμίλησε, εἶπα καθὼς ἐνθυμοῦμαι: «Ἂν ἰδῶ ποτὲ τὸ δακτυλίδι ἀπὸ τὸν πράσινον ἴασπιν, οὔτε πύργος, οὔτε φρούριον, οὔτε βασιλικὴ ἀπαγόρευσις θὰ μέμποδίσουν νὰ κάμω τὸ θέλημα τοῦ φίλου μου, ὅ,τι ἂν εἶνε, φρόνιμο ἢ τρελλό».

—Βασίλισσα, δύο ἡμέρες ἀργότερα ἡ αὐλὴ θἀφήσῃ τὸ Τινταγκὲλ γιὰ νὰ ἐγκατασταθῇ στὸν Ἄσπρον-Κάμπον. Ὁ Τριστάνος σοῦ παραγγέλλει ὅτι θὰ εἶνε κρυμμένος εἰς τὸν δρόμον ἀνάμεσ' ἀπὸ μίαν πυκνάδα ἀγκαθιῶν. Σὲ παρακαλεῖ νὰ τὸν εὐσπλαχνισθῇς.

—Τὸ εἶπα: οὔτε πύργος, οὔτε κάστρο, οὔτε βασιλικὴ προσταγὴ θὰ μέμποδίσουν νὰ κάμω τὴν θέλησιν τοῦ φίλου μου.

Τὴν ἐπαύριον, ἐνῷ ὅλη ἡ αὐλὴ τοῦ Μάρκου ἑτοιμάζετο νἀναχωρήσῃ ἀπὸ τὸ Τινταγκέλ, ὁ Τριστάνος καὶ ὁ Γκορβενάλ, ὁ Καερδὶν καὶ ὁ σκουτάριός του ἐφόρεσεσαν τὸν ἀλυσσιδωτὸν θώρακα, ἐπῆραν τὰ σπαθιά τους καὶ τὰς ἀσπίδας, καὶ ἀπὸ κρυφοὺς δρόμους ἐπορεύθησαν εἰς τὸ μέρος ποῦ ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ ἡ συνάντησις. Ἀνάμεσ' ἀπὸ τὸ δάσος, δύο δρόμοι ὡδηγοῦσαν πρὸς τὸν Ἄσπρον-Κάμπον· ὁ ἕνας ἔμορφος καὶ καλοστρωμένος, ὁπόθεν ἐπρόκειτο νὰ περάσῃ ἡ βασιλικὴ συνοδεία, ὁ ἄλλος πετρῶδης κ' ἐγκαταλελειμμένος. Ὁ Τριστάνος καὶ ὁ Καερδὶν ἔστειλαν εἰς αὐτὸν τοὺς δύο σκουταρίους· θὰ τοὺς ἐπερίμεναν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον φυλάγοντας τἄλογα καὶ τὰς ἀσπίδας των. Αὐτοὶ ἐγλύστρησαν κάτω ἀπὸ τὰ δένδρα κἐκρύφθησαν μέσα εἰς ἕνα πυκνὸ μέρος. Ἐμπρὸς εἰς τὸ πύκνωμα, εἰς τὸν δρόμον, ὁ Τριστάνος ἀπέθεσε ἕνα κλαδὶ καρυδιᾶς κἐπάνω ἕνα κομμάτι καρυοφυλλιοῦ.

Ἡ βασιλικὴ συνοδεία φαίνεται εἰς τὸν δρόμον. Εἶνε πρῶτοι πρῶτοι οἱ περιστοιχίζοντες τὸν βασιλέα Μᾶρκον. Ἔρχονται ἐν τάξει οἱ ἀρχιστράτηγοι καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι αὐλικοί, οἱ κυνηγοί, οἱ ἱππόται, οἱ βαρῶνοι. Ἔπειτα ὁ βασιλεὺς Μᾶρκος περνᾷ, καὶ ὁ Καερδὶν ἐξίσταται ἐμπρὸς εἰς τὰ χρυσὰ καὶ τὰ πορφυροκέντητα ῥοῦχα τῆς ἀκολουθίας.

Ἔπειτα προχωρεῖ ἡ συνοδεία τῆς βασιλίσσης. Αἱ θαλαμηπόλοι προπορεύονται, ἔπειτα τὰ κορίτσια τῶν βαρώνων καὶ τῶν κομήτων. Περνοῦν μία μία καὶ ἀπὸ ἕνας ἱππότης τὰς συντροφεύει. Ἔπειτα περνᾷ ἕνα ἄλογο με τὴν ὡραιοτέραν γυναῖκα ποῦ εἶχε ἰδῇ εἰς τὴν ζωήν του ὁ Καερδίν.

—Εἶνε ἡ βασίλισσα, λέγει ὁ Καερδὶν μὲ χαμηλὴν φωνήν.

—Ἡ βασίλισσα; λέγει ὁ Τριστάνος, ὄχι. Εἶνε ἡ Καμίλλα ἡ θεραπαινίς της.

Ἔπειτα περνᾷ μιὰ ἄλλη κόρη ἐπάνω σἕνα ἄλλο ἄτι, πιὸ λευκὴ ἀπὸ τὸ χιόνι τοῦ Φεβρουαρίου· πιὸ κόκκινη ἀπὸ τὰ ρόδα· τὰ φωτεινά της μάτια φρικιοῦν ὅπως τὸ ἄστρο εἰς τὴν πηγήν.

«Τόρα τὴν βλέπω, εἶνε ἡ βασίλισσα!» λέγει ὁ Καερδίν.

—Ἔ! Ὄχι, λέγει ὁ Τριστάνος, εἶνε Μπραντζιὲν ἡ πιστή.

Ἀλλὰ τὴν στιγμὴν αὐτὴν ὁ δρόμος ἐφωτίσθη αἰφνιδίως ὡσὰν ὁ ἥλιος ἔξαφνα νὰ ἐχύνετο ἀνάμεσ' ἀπὸ τὰ φυλλώματα τῶν μεγάλων δένδρων, καὶ Ἰζόλδη ἡ Ξανθὴ ἐνεφανίσθη. Ὁ δοὺξ Ἀνδρέτος, ποῦ ὁ θεὸς νὰ μὴ τὸν συγχωρήσῃ, ἵππευε εἰς τὸ πλάγι της.

Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐβγῆκαν μέσα ἀπὸ τὴν πυκνάδα τῶν ἀγκαθιῶν τραγούδια ἀπὸ πουλιὰ πολλά, καρδερίνες, κορυδαλλούς, καὶ ὁ Τριστάνος ἔβαζε μέσα εἰς τὰς μελῳδίας των' ὅλην τὴν τρυφερότητα τῆς ψυχῆς του. Ἡ βασίλισσα ἐννόησε ὅτι ἦτον ὁ Τριστάνος. Παρατηρεῖ τὸ κλαδὶ τῆς καρυδιᾶς καὶ συλλογίζεται «οὔτ' ἐγὼ χωρὶς ἐσὲ οὔτε σὺ χωρὶς ἐμένα, ἀγαπημένε μου.» Σταματᾷ τὸ ἄλογό της, κατεβαίνει, πλησιάζει μιὰ φοράδα ποῦ περιτριγύριζαν τὸν λαιμόν της πολύτιμα πετράδια· ἐκεῖ, ἐπάνω εἰς ἕνα στρῶμα πορφυρό, ἦτον πλαγιασμένος ὁ Μικρομέγας ὁ σκύλος· τὸν παίρνει στὰ χέρια της, τὸν χαϊδεύει, τὸν χαϊδεύει . . . Ἔπειτα ἀφοῦ τὸν ἐξανατοποθέτησε στὸ ἴδιο μέρος, στρέφει πρὸς τὴν πυκνάδα καὶ λέγει μὲ δυνατὴν φωνήν:

«Πουλιὰ τοῦ δάσους, ποῦ μ' ἐκάματε νὰ χαρῶ μὲ τὰ τραγούδια σας, σᾶς εὐχαριστῶ. Ἐνῷ ὁ αὐθέντης ὁ βασιλεὺς Μᾶρκος θα πορεύεται πρὸς τὸν Ἄσπρον-Κάμπον θὰ μείνω ἕνα βράδυ εἰς τὸν πύργον Ἅγιος-Λουμπέν. Πουλιά, κάμετέ μου συντροφιά. Θὰ σᾶς ἀνταμείψω πλούσια αὐτὸ τὸ βράδυ.

Ὁ Τριστάνος ἄκουσε τὰ λόγια αὐτὰ κεὐχαριστήθη. Ἀλλ' ἤδη ὁ Ἀνδρέτος ὁ πανοῦργος ἀνησυχοῦσε. Ἐξανάβαλε τὴν βασίλισσαν εἰς τὸ ἄλογο καὶ ἡ συνοδεία ἀπεμακρύνθη.

Λοιπόν, ἀκούσατε τί ἔγινε.

Τὸν καιρὸν ποῦ ἐπερνοῦσε ἡ βασιλικὴ συνοδεία, ἐκεῖ κάτω, εἰς τὸν δρόμον ὅπου ὁ Γκορβενὰλ καὶ ὁ σκουτάριος τοῦ Καερδὶν ἐφύλαγαν τἄλογα τῶν κυρίων τους, προφθάνει ἕνας ἱππότης ἁρματωμένος ὀνόματι Μπλέχερης. Ἀνεγνώρισε ἀπὸ μακρὰ τὸν Γκορβενὰλ καὶ τὴν ἀσπίδα τοῦ Τριστάνου: «Τί εἶδα; ἐσκέφθη· εἶνε ὁ Γκορβενάλ, καὶ ὁ ἄλλος εἶνε ὁ ἴδιος ὁ Τριστάνος. Ἐκέντισε τἄλογό του πρὸς τὸ μέρος τους κἐφώναξε: «Τριστάνε!» Ἀλλὰ τώρα πλέον οἱ δύο σκουτάριοι εἶχαν γυρίσει χαλινάρι κἔφευγαν. Ὁ Μπλέχερης, καθὼς ἔτρεχε ἀπ' ὀπίσω τους, ἐπανελάμβανε:

«Τριστάνε! σταμάτησε, σἐξορκίζω εἰς τὴν παλληκαριά σου!» Ὅμως οἱ σκουτάριοι δὲν ἐγύρισαν καθόλου. Τότε ὁ Μπλέχερης ἐφώναξε:

«Τριστάνε: σταμάτησε, σἐξορκίζω εἰς τὄνομα Ἰζόλδης τῆς Ξανθῆς!»

Τρεῖς φορὲς ἐξόρκισε τοὺς φυγάδας εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἰζόλδης. Μάταια· ἐξηφανίσθησαν, καὶ ὁ Μπλέχερης δὲν ἠμπόρεσε νὰ προφθάσῃ παρὰ μόνον ἓν ἀπὸ τἄλογά τους τὸ ὁποῖον ἐπῆρε ὡς λείαν. Ἔφθασε εἰς τὸν πύργον Ἅγιος Λουμπὲν τὴν στιγμὴν ποῦ εἶχε φθάσει καὶ ἡ βασίλισσα. Καὶ καθὼς τὴν εὕρῆκε μόνην τῆς εἶπε:

«Βασίλισσα, ὁ Τριστάνος εἶνε εἰς αὐτὸν τὸν τόπον. Τὸν εἶδα εἰς τὸν ἔρημον δρόμον ποῦ φέρει ἀπὸ τὸ Τινταγκέλ. Ἔφευγε· τρεῖς φορὲς τοῦ ἐφώναξα νὰ σταματήσῃ ἐξορκίζοντάς τον εἰς τὸ ὄνομα Ἰζόλδης τῆς Ξανθῆς· ἀλλ' ἐφοβήθη, δὲν ἐτόλμησε νὰ μὲ περιμένῃ.

—Ὡραῖε ἱππότα, ἢ ψεύδεσαι ἢ θὰ εἶσαι τρελλός· πῶς εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε ἐδῶ ὁ Τριστάνος; Πῶς θὰ ἔφευγε ἐνώπιόν σου; Πῶς δὲν θὰ ἐσταματοῦσε ὅταν ἐπρόφερες τὄνομά μου:

—Ὅμως, κυρία, τὸν εἶδα καὶ ἔχω μάλιστα καὶ τὸ ἕνα ἄλογό του. Ἰδές το.

Ὅμως ὁ Μπλέχερης εἶδε πῶς ἡ βασίλισσα ὠργίσθη. Ἐλυπήθη λοιπὸν διότι τῆς ὡμίλησε.

Τότε ἡ βασίλισσα ἄρχισε νὰ κλαίῃ καὶ νὰ λέγῃ: «Δυστυχισμένη! Παραπολὺ ἔζησα, ἀφοῦ εἶδα τὴν ἡμέραν ποῦ ὁ Τριστάνος μἐμπαίζει καὶ μὲ ἀναγελᾷ. Ἄλλοτε καὶ ποιὸν δὲν ἀντιμετῶπιζε γιὰ τὸ χατῆρι μου; Παραπολὺ συλλογίζεται τὸ σῶμα του· ἂν ἔφυγε ἐμπρὸς εἰς τὸν Μπλέχερην, ἂν δὲν ἐδέχθη νὰ σταματήσῃ εἰς τὸ ὄνομα τῆς ἀγαπημένης του, ἄ! εἶνε ποῦ τὸν κατέκτησε ἡ ἄλλη Ἰζόλδη. Γιατί ὡστόσο ἐγύρισε; Μἐπρόδωσε καὶ ἠθέλησε καὶ νὰ μἐντροπιάσῃ. Μήπως δὲν τὸν ἔφθαναν τὰ παλαιά μου βάσανα; Ἂς γυρίσῃ, λοιπόν, κι αὐτὸς στὴν Ἰζόλδη του τὴν Κρινοδάκτυλη!»

Ἐκάλεσε Περινὶς τὸν Πιστὸν καὶ τοῦ εἶπε ὅσα τῆς εἶχεν ἀνακοινώσει ὁ Μπλέχερης. Καὶ ἐπρόσθεσε:

«Φίλε, ζήτησε τὸν Τριστάνον εἰς τὸν ἔρημον δρόμον ποῦ ὁδηγεῖ ἀπὸ τὸ Τινταγκὲλ εἰς τὸν Ἅγιον-Λουμπέν. Εἰπέ του νὰ μὴν τολμήσῃ νὰ μὲ πλησιάσῃ γιατὶ θὰ βάλω τοὺς ὑπηρέτας μου νὰ τὸν κυνηγήσουν».

Ὁ Περινὶς εὕρῆκε τὸν Τριστάνον καὶ τὸν Καερδίν. Τοὺς εἶπε ὅ,τι τοῦ εἶχε προστάξει ἡ βασίλισσα

«Ἀδελφέ, ἐκραύγασε ὁ Τριστάνος, τί εἶπες; Πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ φύγω ἐμπρὸς εἰς τὸν Μπλέχερη, ἀφοῦ καθὼς βλέπεις δὲν ἔχομε οὔτε τἄλογά μας; Ὁ Γκορβενὰλ τὰ εἶχε· δὲν τοὺς εὑρήκαμε εἰς τὸ μέρος ποῦ εἴχαμε ὁρίσει καὶ τοὺς ζητοῦμε ἀκόμη».

Τὴν στιγμὴν αὐτὴν ἐγύρισαν ὁ Γκορβενὰλ καὶ ὁ σκουτάριος τοῦ Καερδίν· τοὺς εἶπαν τὸ γεγονός.

«Περινίς, γλυκὲ φίλε, εἶπεν ὁ Τριστάνος γύρισε γλίγωρα εἰς τὸν πύργον πρὸς τὴν βασίλισσαν. Εἰπέ της ὅτι τὴν ἀγαπῶ, περισσότερο ἀπὸ ὅλες τὶς γυναῖκες· κἔλα πάλι νὰ μοῦ πῇς· θὰ σὲ περιμένω ἐδῶ».

Ὁ Περινὶς ἐγύρισε λοιπὸν εἰς τὸν πύργον καὶ τῆς εἶπε ὅ,τι εἶδε καὶ ὅ,τι ἄκουσε. Ὅμως ἡ βασίλισσα δὲν τὸν ἐπίστευσε.

«Ἀ! Περινίς, ἤσουν ὁ πιστός μου, καὶ ὁ πατέρας μου σὲ εἶχε προορίσει ἀπὸ τὰ παιδικά μου χρόνια νὰ μὲ ὑπηρετῇς. Ὅμως ὁ Τριστάνος σἐκέρδισε μὲ τὰ ψέματά του καὶ μὲ τὰ δῶρα του. Καὶ σὺ μὲ προδίδεις. Φύγε ἀπ' τὰ μάτια μου.

Ὁ Περινὶς ἐγονυπέτησ' ἐμπρός της:

«Δέσποινα, ἀκούω σκληρὰ λόγια. Ποτὲ στὴν ζωήν μου δὲν ἐλυπήθηκα τόσο. Ὅμως ὀλίγο μὲ μέλει γιὰ τὸν ἑαυτόν μου. Ἡ λύπη μου εἶνε γιὰ σένα, δέσποινα, ποῦ ἀδικεῖς τὸν αὐθέντην μου Τριστάνον καὶ ποῦ γλίγωρα θὰ μετανοήσῃς».

—Φύγε! δὲν σὲ πιστεύω. Καὶ σὺ ἀκόμη Περινίς, ἐσὺ Περινὶς ὁ Πιστὸς μἐπρόδωσες!

Ὁ Τριστάνος ἐπερίμενε ἐπὶ μακρὸν τὸν Περινίς. Ὁ Περινὶς δὲν ἦλθε.

Τὸ πρωῒ ὁ Τριστάνος βάζει ἕνα κουρελιασμένο φόρεμα. Χρωματίζει τὸ πρόσωπό του εἰς τρόπον ποῦ νὰ φαίνεται καταφαγωφένο ἀπὸ τὴν λέπραν. Παίρνει στὰ χέρια του ἕνα δοχεῖον ξύλινο νὰ ζητῇ ἐλεημοσύνην.

Εἰσέρχεται εἰς τοὺς δρόμους τοῦ Ἁγίου-Λουμπὲν καὶ σύρων τὴν φωνήν του ἐπιτηδεύεται τὸν ἐπαίτην. Θὰ ἠμπορέσῃ καὶ μόνον νὰ ἰδῇ τὴν βασίλισσαν;

Νά την τέλος, βγαίνει ἀπὸ τὸν πύργον· ἡ Μπρανζιὲν μὲ τὶς ἄλλες γυναῖκες, τοὺς θαλαπηπόλους καὶ τοὺς ὑπηρέτας τὴν ἀκολουθοῦν. Παίρνει τὸν δρόμον ποῦ ὁδηγεῖ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὁ λεπρὸς ἀκολουθεῖ τοὺς ὑπηρέτας, ἱκετεύει μὲ παραπονετικὴν φωνήν:

«Βασίλισσα, κάμε καλό· εἶμαι πολὺ φτωχός!»

Ἀπὸ τὸ ἔμορφο σῶμα ἀπὸ τὴν κορμοστασιὰ ἡ βασίλισσα τὸν ἀνεγνώρισε. Ἐφρικίασε ὁλόκληρη, ὅμως δὲν ἐδέχθη νὰ χαμηλώσῃ τὸ βλέμμα της ἐπάνω του. Ὁ λεπρὸς τὴν ἐπικαλεῖται, καὶ ἦτο λύπη νὰ τὸν ἀκοῦς· σύρεται σιμά της:

«Βασίλισσα, ἂν τολμῶ νὰ σὲ πλησιάσω, μὴν ὀργίζεσαι. Ἀξίζω τὴν συγγνώμην σου».

Ὅμως ἡ βασίλισσα καλεῖ τοὺς ὑπηρέτας:

«Διῶξτε αὐτὸν τὸν ζητιάνο»· τοὺς λέγει.

Οἱ ὑπηρέται τὸν σπρώχνουν, τὸν κτυποῦν. Ἀνθίσταται καὶ φωνάζει:

«Βασίλισσα, εὔσπλαχνίσου».

Τότε ἡ Ἰζόλδη ἐγέλασε ὅσον ἠμπόρεσεσε περισσότερο. Τὸ γέλιο της ἠχοῦσε ἀκόμη ὅταν ἐμπῆκε εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ὅταν τὴν ἄκουσε νὰ γελᾷ, ὁ λεπρὸς ἔφυγε. Ἡ βασίλισσα ἔκαμε μερικὰ βήματα· ἔπειτα τὰ γόνατά της παρέλυσαν. Ἔπεσε κάτω πρόμυτα μὲ σταυρωμένα τὰ χέρια.

Τὴν ἰδίαν ἡμέραν ὁ Τριστάνος ἐχαιρέτισε τὸν Ντινὰς μὲ τόσην ἀπελπισίαν, ποῦ ἦτον ὡς νὰ ἔχασε τὰς αἰσθήσεις του, καὶ τὸ πλοῖον του ἀνεχώρησε διὰ τὴν Βρετάνην.

Ἀλλοίμονο! Ἀμέσως ἡ βασίλισσα μετενόησε. Ὅταν ἔμαθε ἀπὸ τὸν Ντινὰς δὲ Λιντὰν ὅτι ὁ Τριστάνος ἔφυγε μὲ τόσην λύπην, ἐνόησε ὅτι ὁ Περινὶς τῆς εἶχεν εἰπῆ τὴν ἀλήθειαν. «Τί λοιπόν, ἐσυλλογίζετο, σὲ διωξα ἀγαπημένε Τριστάνε. Μὲ μισεῖς πλέον, καὶ ποτὲ δὲν θὰ σὲ ξαναϊδῶ. Ποτὲ δὲν θὰ μάθῃς οὔτε τὴν μετάνοιάν μου, οὔτε τὴν τιμωρίαν ποῦ θέλω νὰ ἐπιβάλω εἰς τὸ σῶμα μου, εὐγενικὸν δεῖγμα τῶν τύψεων ποῦ αἰσθάνομαι».

Καὶ ἀπὸ τὴν ἡμέραν αὐτὴν Ἰζόλδη ἡ Ξανθὴ ἐζώσθη τὸ κυλίκιον τῶν μοναχῶν κατάσαρκα.

Ο ΤΡΙΣΤΑΝΟΣ ΤΡΕΛΛΟΣ

Ὁ Τριστάνος ἐπῆγε ξανὰ εἰς τὴν Βρετάνην, εἶδε πάλιν τὸ Καραίξ, τὸν δοῦκα Χοὲλ καὶ τὴν γυναῖκα του Ἰζόλδην τὴν Κρινοδάκτυλην. Ὅλοι τὸν ὑπεδέχθησαν, ἀλλ' Ἰζόλδη ἡ Ξανθὴ τὸν εἶχε διώξει. Ἔφθινε μακρυὰ ἀπ' αὐτήν· ἔπειτα, μίαν ἡμέραν ἐσυλλογίσθη ὅτι ἤθελε νὰ τὴν ξαναϊδῇ, καὶ ἂς τὸν ξανασπρώξουν καὶ νὰ τὸν ξανακτυπήσουν οἱ ἄνθρωποί της. Ἐπερίμενε πολὺ ταχὺν τὸν θάνατον μακρυά της· καλλίτερα νἀποθάνῃ μιὰ καὶ καλή, παρὰ ὀλίγ' ὀλίγο, ἡμέραν μὲ τὴν ἡμέραν. Ἐκεῖνος ποῦ ζῇ λυπημένα εἶνε ὡς νὰ μὴ ζῇ. Ὁ Τριστάνος ποθεῖ τὸν θάνατον, θέλει πολὺ τὸν θάνατον· τοὐλάχιστον ὅμως ἂς μάθῃ ἡ βασίλισσα ὅτι ἐχάθη γιὰ τὴν ἀγάπη της· ἂς τὸ μάθῃ, θἀποθάνῃ πειὸ ἥσυχα τότε.

Ἔφυγε ἀπὸ τὸ Καραὶξ χωρὶς νὰ εἰδοποιήσῃ κανένα, οὔτε τοὺς συγγενεῖς του, οὔτε τοὺς φίλους του, οὔτε καὶ τὸν Καερδὶν τὸν ἀκριβόν του σύντροφον. Ἔφυγε πεζὸς καὶ ἄθλια ντυμένος, ἐπορεύθη ἕως ὅτου ἔφθασε εἰς τὴν ἀκρογιαλιά.

Εἰς τὸ λιμάνι ἕνα μεγάλο ἐμπορικὸ πλοῖον ἑτοιμάζετο νὰ φύγῃ. Οἱ ναῦται ἄνοιγαν τὰ πανιὰ κἐσήκωναν τὴν ἄγκυραν.

«Ὁ θεὸς μαζί σας, ἀφέντες, καὶ γιὰ ποῦ μὲ τὸ καλό;

—Γιὰ τὸ Τινταγκέλ.

— Γιὰ τὸ Τινταγκέλ. Ἀ! ἀφέντες, πάρτε με μαζί σας!»

Τὸν παίρνουν. Ἕνας δυνατὸς ἄνεμος φουσκώνει τὸ πανὶ καὶ τὸ καράβι τρέχει ἐπάνω εἰς τὰ κύματα. Πέντε νύκτας καὶ πέντε ἡμέρας ἀρμένισε ἴσια πρὸς τὸ Κορνουάγι καὶ τὴν ἕκτην ἔρριψε τὴν ἄγκυραν εἰς τὸ Τινταγκέλ.

Πέρα ἀπὸ τὸ λιμάνι ὁ πύργος ὠρθώνετο δεσποτικὸς ἐμπρὸς εἰς τὴν θάλασσαν, περίφρακτος ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη· δὲν ἠμποροῦσε νὰ μπῇ κανεὶς παρὰ ἀπὸ μία σιδερένια θύρα ποῦ τὴν ἐφύλαγαν δύο φύλακες νυκταμέρα Πῶς νὰ περάσῃ; Ὁ Τριστάνος κατέβη ἀπὸ τὸ καράβι κἐκάθισε στὴν ἀγκρογιαλιά. Ἔμαθε πῶς ὁ Μᾶρκος ἦτον εἰς τὸ παλάτι.

«Ἀλλὰ ποῦ εἶνε ἡ βασίλισσα; Καὶ ἡ Μπρανζιὲν ἡ ὡραία της θεράπαινα;

— Εἶνε κι' αὐτὲς εἰς τὸ Τινταγκὲλ καὶ τὶς εἶδα τόρα τελευταῖα· ἡ βασίλισσα Ἰζόλδη ἦτον λυπημένη ὅπως πάντα».

Εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἰζόλδης ὁ Τριστάνος ἐστέναξε κἐσυλλογίσθη πῶς οὔτε μὲ παλληκαριὰ οὔτε μὲ στρατήγημα εἶνε δυνατὸν νὰ τὴν ξαναϊδῇ. Γιατὶ ὁ βασιλεὺς Μᾶρκος θὰ τὸν ἐσκότωνε.

«Ὅμως τί, καὶ ἂν μὲ σκοτώσῃ. Ἰζόλδη, μήπως δὲν ὀφείλω νἀποθάνω γιὰ τὴν ἀγάπη σου; Καὶ τί κάμνω παρὰ νἀποθαίνω κάθε μέρα ὀλίγ' ὀλίγο. Ὅμως ἐσύ, Ἰζόλδη, ἂν ἤξερες πῶς εἶμαι ἐδῶ, θὰ ἐδέχεσο τάχα νὰ μιλήσῃς εἰς τὸν ἀγαπημένον σου; δὲν θὰ ἔβαζες τοὺς ἀνθρώπους σου νὰ μὲ διώξουν; Ναί, θέλω νὰ δοκιμάσω. Θὰ κάμω τὸν τρελλόν, καὶ ἡ τρέλλα μου θὰ εἶνε μεγάλη φρονιμάδα. Ἐκεῖνος θὰ

μὲ νομίσῃ ἀπομωραμένον ποῦ θὰ εἶνε ὀλιγώτερο φρόνιμος ἀπὸ μένα, ἐκεῖνος θὰ μὲ νομίσῃ τρελλὸν ποῦ θὰ ἔχῃ πειὸ τρελλοὺς εἰς τὸ σπίτι του».

Ἕνας ψαρᾶς ἤρχετο. Ὁ Τριστάνος τὸν βλέπει, τοῦ κάμνει σημάδι, τὸν παίρνει κατὰ μέρος:

«Φίλε, θέλεις ν' ἀλλάξωμε ροῦχα; Δῶσε μου τὰ δικά σου ποῦ μ' ἀρέσουν πολύ.»

Ὁ ψαρᾶς παρετήρησε τὰ ροῦχα τοῦ Τριστάνου, τὰ εὗρῆκε καλλίτερα ἀπὸ τὰ δικά του, τὰ πῆρε εὐθὺς κ' ἔφυγε μονομιᾶς, εὐτυχὴς διὰ τὴν ἀνταλλαγὴν ποῦ ἔκαμε.

Τότε ὁ Τριστάνος ἔκοψε τὰ ὡραῖα ξανθά του μαλλιὰ σύρριζα, κάμνοντας εἰς τὸ κεφάλι του ἕνα σχῆμα σταυροῦ. Ἄλειψε τὸ πρόσωπόν του μἕνα ὑγρὸν ὥστε νἀλλάξῃ τόσο, ποῦ κανεὶς νὰ μὴ τὸν ἀναγωρίσῃ. Παίρνει ἀπὸ ἕνα φράκτην ἕνα κλαδὶ καστανιᾶς, κάμνει ἕνα ῥαβδὶ καὶ τὸ κρεμᾷ στὸν λαιμόν του· μὲ γυμνὰ τὰ πόδια ἐβάδισε πρὸς τὸν πύργον.

Ὁ θυρωρὸς ἐπίστευσε ὅτι ἦτον πραγματικὸς τρελλὸς καὶ τοῦ εἶπε:

«Πλησίασε, ποῦ ἤσουν λοιπὸν τόσον καιρόν;»

Ὁ Τριστάνος ἐπιτηδεύεται ἄλλην φωνὴν καὶ ἀποκρίνεται:

«Εἰς τοὺς γάμους τοῦ ἀββᾶ τοῦ Βουνοῦ ποῦ εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς φίλους μου. Ἐπαντρεύθη μὲ μία καλόγρηα, μιὰ χονδρὴ γυναῖκα μὲ τὸ βέλο. Ἀπὸ τὸ Μπεζανσὸν ἕως εἰς τὸ Βουνό, ὅλοι οἱ παπάδες, οἱ ἀββάδες καὶ οἱ καλόγηροι προσεκλήθησαν εἰς αὐτοὺς τοὺς γάμους· καὶ ὅλοι κάτω εἰς τὸν κάμπον μὲ ραβδιὰ σκιρτοῦν, παίζουν, χορεύουν κάτω ἀπὸ τὸν ἥσκιο τῶν μεγάλων δένδρων. Ἀλλὰ τοὺς ἄφησα καὶ ἦλθα 'δῶ. Πρέπει σήμερον νὰ παρασταθῶ στὸ τραπέζι τοῦ βασιλέως».

Ὁ θυρωρὸς τοῦ εἶπε:

«Ἔμπα λοιπόν, αὐθέντα, παιδὶ Οὐργκὰν τοῦ Τριχωτοῦ· μοιάζεις ἀρκετὰ τὸν πατέρα σου».

Ὅταν ἐμπῆκε χορεύων μὲ τὸ ραβδί του, ὑπηρέται καὶ σκουτάριοι ἐμαζεύθησαν εἰς τὸ πέρασμά του, τὸν κυνηγοῦν ὡς λύκον.

«Νά τον ὁ τρελλός. Χά, χού, χά!»

Τοῦ πετοῦν πέτρες, τὸν προγγοῦν μὲ τὰ ραβδιά των· ὅμως τοὺς ἀντιμετωπίζει ὅλους· ἂν τὸν προσβάλλουν ἀριστερά, γυρίζει καὶ κτυπᾷ δεξιά.

Ἀνάμεσα εἰς τὰ γέλια καὶ τὰς φωνὰς ἔφθασε εἰς τὸ κατῶφλι τῆς σάλλας ὅπου κάτω ἀπὸ τὸ οὐράνωμα τοῦ θρόνου ἐκάθηντο ὁ ἕνας εἰς τὸ πλευρὸ τοῦ ἄλλου, ὁ βασιλεὺς Μᾶρκος μὲ τὴν Ἰζόλδην. Ἐπλησίασε εἰς τὴν θύραν, καὶ κρεμῶντας τὸ ραβδί του εἰς τὸν λαιμὸν εἰσῆλθε. Ὁ βασιλεὺς τὸν εἶδε καὶ εἶπε:

«Ἰδοὺ ἕνας καλὸς σύντροφος· πῆτε του νὰ πλησιάσῃ.»

Τὸν φέρνουν μὲ τὸ ραβδὶ στὸν λαιμόν.

«Φίλε, καλῶς ὥρισες!»

Ὁ Τριστάνος ἀπεκρίθη, ἀλλάζοντας ὅσον ἠμποροῦσε τὴν φωνήν του:

«Αὐθέντα, καλὲ κ' εὐγενικὲ ἀνάμεσα εἰς ὅλους τοὺς βασιλεῖς, τὸ ἤξερα πῶς καθὼς θὰ μ' ἔβλεπες θὰ μ' ἀγαποῦσες. Ὁ Θεὸς νὰ σᾶς φυλάῃ, ὡραῖε αὐθέντα.

— Φίλε, τί ἦλθες ναὐρῇς ἐδῶ;

— Τὴν Ἰζόλδην ποῦ ἀγάπησα τόσο πολύ. Ἔχω μιὰ ἀδελφὴ ποῦ σοῦ φέρνω, τὴν ὠμορφότατη Μπρουνεχώ. Ἡ βασίλισσα δὲν σοῦ κάμνει, δοκίμασέ την, ἂς κάμωμε ἀνταλλαγήν, σοῦ δίδω τὴν ἀδελφή μου, δῶσε μου τὴν Ἰζόλδη, θὰ τὴν πάρω καὶ θὰ σὲ ὑπηρετήσω πιστά.»

Ὁ βασιλεὺς ἐγέλασε καὶ εἶπε εἰς τὸν τρελλόν:

«Ἂν σοῦ δώσω τὴν βασίλισσαν τί θὰ τὴν κάμῃς; ποῦ θὰ τὴν πᾶς;

—Ἐκεῖ ψηλά, ἀνάμεσα οὐρανοῦ καὶ συννέφων, σἕνα γυαλένιο σπίτι. Ὁ ἥλιος τὸ διαπερνᾷ μὲ τὰς ἀκτῖνας του, οἱ ἄνεμοι δὲν ἠμποροῦν νὰ τὸ κουνήσουν· θὰ φέρω τὴν βασίλισσαν σὲ μιὰ κρυστάλλινη κάμαρα, γεμάτη τριαντάφυλλα, ὁλόφωτη κάθε πρωῒ ποῦ ὁ ἥλιος τὴν κτυπήσῃ».

Ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ βαρῶνοι εἶπαν μεταξύ τους:

«Νὰ ἕνας τρελλὸς ποῦ 'μιλεῖ ἔμορφα!»

Ἦτον καθισμένος ἐπάνω εἰς ἕνα χαλὶ κἔβλεπε τρυφερὰ τὴν Ἰζόλδην.

«Φίλε, τοῦ λέγει ὁ Μᾶρκος, πῶς ἐλπίζεις ὅτι εἶνε δυνατὸν ἡ βασίλισσα νὰ δώσῃ προσοχὴν σἕναν ἄσχημον τρελλὸν σὰν καὶ σένα;

—Αὐθέντα, ἔχω δικαιώματα· ἔκαμα γιὰ τὸ χατίρι της χίλια πράγματα, γιαὐτὴν ἐτρελλάθηκα.

—Ποιὸς εἶσαι λοιπόν;

—Εἶμαι ὁ Τριστάνος, ἐκεῖνος ποῦ τόσο ἀγάπησε ἡ βασίλισσα κεὶ ποῦ θἀγαπᾶ ὡς ποῦ νἀποθάνῃ».

Εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Τριστάνου ἡ Ἰζόλδη ἀνεστέναξε, ἄλλαξε χρῶμα καὶ ὠργισμένη τοῦ εἶπε:

«Φύγε ἀπ' ἐμπρός μου. Ποιὸς σἔφερε ἐδῶ; Φύγε ἀπ' ἐδῶ, τρελλὲ τοῦ διαβόλου».

Ὁ τρελλὸς παρετήρησε τὸν θυμόν της καὶ εἶπε:

«Βασίλισσα Ἰζόλδη, δὲν θυμᾶσαι τὴν ἡμέ-

ραν ποῦ πληγωμένος ἀπὸ τὸ φαρμακωμένο σπαθὶ τοῦ Μαρχὸλτ ἤλθα ἕως εἰς τἀκρογιάλια σου; Μὲκαμες καλά. Δὲν θυμᾶσαι βασίλισσα;

Ἡ Ἰζόλδη ἀπεκρίθη:

«Φύγε ἀπ' ἐδῶ, τρελλέ, οὔτε τὰ χωρατά σου μ' ἀρέσουν, οὔτε σύ».

Ἀμέσως ὁ τρελλὸς ἐστράφη πρὸς τοὺς βαρώνους, τοὺς κατεδίωξε ἕως εἰς τὴν θύραν φωνάζων:

«Παλιανθρῶποι, ἔξω ἀπὸ 'δῶ. Ἀφῆστε με μόνον νὰ μιλήσω μὲ τὴ βασίλισσα. Ἦλθα ἐδῶ γιὰ τὴν ἀγάπη της».

Ὁ βασιλεὺς ἐγέλασε, ἡ Ἰζόλδη ἐκοκκίνισε:

«Αὐθέντα, διῶξε αὐτὸν τὸν τρελλόν!»

Ὅμως ὁ τρελλὸς ἐπανέλαβε μὲ τὴν παράξενην φωνήν του:

«Βασίλισσα Ἰζόλδη, δὲν θυμᾶσαι τὸν μεγάλον δράκοντα ποῦ ἐσκότωσα στὸν τόπον σου; Ἔκρυψα τὴν γλῶσσα του, καὶ φαρμακωμένος ἀπὸ τὸ δηλητήριό του ποῦ μέφλεγε ὅλον, ἔπεσα κοντὰ στὸ τέλμα. Ἤμουν τότε ἕνας θαυμάσιος ἱππότης! . κἐπερίμενα τὸν θάνατον ὅταν ἦλθες εἰς βοήθειάν μου».

Ἡ Ἰζόλδη ἀποκρίνεται:

«Σώπα ἐσὺ ποῦ 'βρίζεις τοὺς ἱππότας γιατὶ εἶσαι ἕνας τρελλὸς ἐκ γενετῆς. Καταραμένοι οἱ θαλασσινοὶ ποῦ σἔφεραν ἐδῶ, ἀντὶ νὰ σὲ ρίξουν στὴ θάλασσα!».

Ὁ τρελλὸς ἔσκασε στὰ γέλια κ' ἐξηκολούθησε:

«Βασίλισσα Ἰζόλδη. δὲν θυμᾶσαι, τὸ λουτρὸ ποῦ ἤθελες μέσα ἐκεῖ νὰ μὲ σκοτώσῃς; καὶ τὴν ἱστορίαν τῆς χρυσῆς τρίχας ποῦ σὲ καθησύχασε; καὶ πῶς σἐκέρδισα ἀπὸ τὸν ἄνανδρον σενεσκάλον;

—Σώπα, κακὸ στόμα. Θὰ ἐμέθυσες ἐχθὲς τὸ βράδυ χωρὶς ἄλλο κἔχεις αὐτὰ τὰ ὄνειρα σήμερα.

«Εἶνε ἀλήθεια. Εἶμαι μεθυσμένος καὶ ἀπὸ ἕνα κρασὶ ποῦ ποτὲ τὸ μεθύσι δὲν θὰ μοῦ φύγῃ. Βασίλισσα Ἰζόλδη, δὲν θυμᾶσαι τὴν ὡραίαν αὐτὴν ἡμέραν, τόσο θερμὴν εἰς τὴν ἀνοικτὴν θάλασσα; Ἐδιψοῦσες, δὲν θυμᾶσαι, βασιλοποῦλα; Ἤπιαμε καὶ οἱ δύο μας εἰς τὸ ἴδιο ποτῆρι. Ἀπὸ τότε εἶμαι πάντα μεθυσμένος ἀπὸ ἕνα κακὸ μεθύσι. . .»

Ὅταν ἡ Ἰζόλδη ἄκουσε αὐτὰ τὰ λόγια ποῦ μόνον αὐτὴ ἠμποροῦσε νὰ καταλάβῃ, ἔκρυψε τὸ κεφάλι εἰς τὸν μανδύαν της, ἐσηκώθη καὶ ἠθέλησε νὰ φύγῃ. Ὅμως ὁ βασιλεὺς τὴν ἐκράτησε καὶ τὴν ἔκαμε νὰ ξανακαθίσῃ στὸ πλάγι του.

«Περίμενε ὀλίγο, ἀγαπημένη Ἰζόλδη, νὰ κούσωμε τὶς τρέλλες αὐτὲς ἕως εἰς τὸ τέλος. Τρελλέ, τί τέχνη ξέρεις;

—Ὑπηρέτησα βασιλεῖς καὶ κόμητας.

—Ἀληθινά, ξέρεις νὰ κυνηγᾷς μὲ τὰ λαγωνικά, τὰ μεγάλα πουλιά;

—Βέβαια, ὅταν μ' ἀρέσῃ νὰ κυνηγῶ εἰς τὸ δάσος, ξέρω νὰ πιάνω μὲ τὰ λαγωνικά μου τοὺς γερανοὺς ποῦ πετοῦν ἕως τὰ σύννεφα· τοὺς κύκνους, τὶς ἀγριόχηνες, τ' ἀγριοπερίστερα· μὲ τὸ τόξον μου τὰ θαλασσοπούλια».

Ὅλοι γελοῦν μὲ τὴν καρδιά τους καὶ ὁ βασιλεὺς ἐρωτᾷ:

«Καὶ τί πιάνεις, ἀδελφέ, εἰς τὸ κυνῆγι;

—Πιάνω ὅτι βρῶ· μὲ τὰ γεράκια μου τοὺς λύκους τοῦ δάσους καὶ τὰς ἄρκτους, τοὺς κάπρους, τὰ καπλάνια καὶ τὰ ἐλάφια. Ξέρω ἀκόμη νὰ παίζω μὲ τὸ ραβδί μου, νὰ παίζω τὴν ἄρπα καὶ νὰ τραγουδῶ, νἀγαπῶ τὶς βασίλισσες. Εἶμαι λοιπὸν ἕνας καλὸς τροβαδοῦρος. Εἴδατε πῶς ξέρω νὰ κτυπῶ μὲ τὸ ραβδί».

Καὶ κτυπᾷ μὲ τὸ ραβδὶ ὁλόγυρά του.

«Φύγετ' ἀπ' ἐδῶ, φωνάζει, Καρνουαγέζοι. Γιατί μένετε ἀκόμη; Δὲν ἐφάγατε; Δὲν ἐχορτάσατε;»

Ὁ βασιλεύς, ἀφοῦ διεσκέδασε μὲ τὸν τρελλόν, ἐζήτησε τὸ ἄλογό του κἐπῆγε στὸ κυνῆγι μὲ ὅλους τοὺς ἱππότας καὶ τοὺς σκουταρίους.

«Αὐθέντα, τοῦ λέγει ἡ Ἰζόλδη, αἰσθάνομαι ὅτι εἶμαι κουρασμένη καὶ στενοχωρημένη. Ἐπίτρεψε νὰ φύγω. Θέλω νἀναπαυθῶ στὴν κάμαρά μου. Δὲν ἠμπορῶ νἀκούω περισσότερο αὐτὲς τὶς τρέλλες».

Ἀπεσύρθη σκεπτικὴ εἰς τὸν θάλαμόν της, ἐκάθισε στὸ κρεββάτι της καὶ ἄρχισε νὰ κλαίῃ.

«Δυστυχισμένη ἐγώ! Γιατί νὰ ἔχω γεννηθῆ. Βαρειὰ ποῦ εἶν' ἡ καρδιά μου. Μπρανζιέν, ἀκριβή μου, ἡ ζωή μου εἶνε τόσο δυστυχισμένη καὶ τόσο ἀθλία, ποῦ ἀξίζει ὁ θάνατος περισσότερο Εἶναι ἐδῶ ἕνας τρελλός ποῦ θὰ εἶνε ἢ μάγος ἢ γόης, γιατὶ ξέρει μὲ τὸ νῖ καὶ μὲ τὸ σῖγμα τὴν ἱστορία τῆς ζωῆς μου· ξέρει πράγματα ποῦ κανεὶς ἐκτὸς ἀπὸ σένα, ἐμένα καὶ τὸν Τριστάνον, δὲν ἠξέρει· τὰ ξέρει βέβαια μὲ διαβολικὴ συνέργεια».

Ἡ Μπρανζιὲν ἀπεκρίθη:

«Μήπως εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Τριστάνος;

—Ὄχι, γιατὶ ὁ Τριστάνος εἶνε ὡραῖος καὶ ὁ καλλίτερος ἀπὸ τοὺς ἱππότας. Εἶναι ἕνας κακοκαμωμένος κ' ἕνας πανοῦργος. Ὁ θεὸς νὰ τὸν κολάσῃ! Καταραμένη ἡ ὥρα ποῦ ἐγεννήθη, καὶ καταραμένο τὸ καράβι ποῦ τὸν ἔφερε, ἀντὶ νὰ τὸν πνίξῃ στὰ βαθειὰ τῶν κυμάτων.

—Ἡσύχασε, δέσποινα, εἶπεν ἡ Μπρανζιέν. Ποῦ ἔμαθες τόσες κατάρες σήμερα; Μήπως εἶνε ἀπεσταλμένος τοῦ Τριστάνου;

— Δὲν πιστεύω. Δὲν τὸν ἀνεγνώρισα. Πήγαινε νὰ τὸν εὕρῃς, ὡραία φίλη, μίλησέ του, κύταξε νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃς».

Ἡ Μπρανζιὲν ἐπῆγε εἰς τὴν σάλλαν ποῦ ἦτον ὁ τρελλὸς καθισμένος εἰς ἕνα πάγκον μοναχός του. Ὁ Τριστάνος τὴν ἀνεγνώρισε. ἔρριψε τὸ ραβδί του καὶ τῆς εἶπε:

«Μπρανζιέν, σ' ἐξορκίζω εἰς τὄνομα τοῦ θεοῦ, εὐσπλαχνίσου με.

— Παλιοτρελλέ, ποιὸς διάβολος σοῦ ἔμαθε τὄνομά μου.

—Ὡραῖα, ἀπὸ καιρὸν τὸ ξέρω. Δὲν εἶσ' ἐσὺ ποῦ ἐφύλαγες τὸ ποτὸ ποῦ ἤπια στὴν ἀνοικτὴ θάλασσα; Ἤπια γιατὶ ἦτον πολλὴ ζέστη σ' ἕνα ἀργυρὸ ποτῆρι καὶ τὸ ἔδωσα καὶ τῆς Ἰζόλδης. Σὺ μόνη, ὡραία μου, τὸ ξέρεις. Δὲν τὸ θυμᾶσαι τάχα;

—«Ὄχι, ἀπεκρίθη ἡ Μπρανζιέν, καὶ ὁλότρομη ἔφυγε πρὸς τὴν Ἰζόλδην· ὅμως ὁ τρελλὸς ἐβιάσθη νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ, φωνάζοντας «εὐσπλαχνία!»

Εἰσέρχεται, βλέπει τὴν Ἰζόλδην, ὁρμᾷ ἐπάνω της μὲ ἀνοικτοὺς τοὺς βραχίονας, θέλει νὰ τὴν σφίξῃ στὸ στῆθος του· ὅμως, ἐκείνη ἀγωνιῶσα ἀπὸ ἐντροπὴν, ρίπτεται ὀπίσω, ἐνῷ ὁ Τριστάνος τρέμει ἀπὸ θυμὸν καθὼς εἶδε νὰ τὸν ἀποστρέφεται, καὶ μὲ ἀλλαγμένη· τὴν φωνήν του λέγει:

« Βέβαια, ἔζησα παραπολὺ ἀφοῦ εἶδα τὴν ἡμέραν ποῦ ἡ Ἰζόλδη μὲ ἀποστρέφεται καὶ δὲν θέλει τὴν ἀγάπην μου. Ἄ! Ἰζόλδη, ὅποιος πολυαγαπᾷ, ἀργὰ λησμονεῖ! Ἰζόλδη, εἶνε ἕνα πρᾶγμα ὡραῖο καὶ πολύτιμον μιὰ πλουσία πηγὴ ποῦ χύνεται καὶ τρέχει σὲ πλατειὰ καὶ καθαρὰ κύματα· τὴν ἡμέραν ποῦ ξεραίνεται δὲν ἀξίζει πιὰ τίποτε· ἔτσι καὶ μιὰ ἀγάπη ποῦ ξεραίνεται.

Ἡ Ἰζόλδη ἀποκρίνεται:

« Ἀδελφέ, σὲ παρατηρῶ, ἀμφιβάλλω, τρέμω, δὲν ἠξέρω, δὲν ἀναγνωρίζω τὸν Τριστάνον.

— Βασίλισσα, εἶμαι ὁ Τριστάνος, αὐτὸς ποῦ τόσο σ' ἀγάπησε. Δὲν θυμᾶσαι τὸν νάνον ποῦ ἔχυσε τὸ ἀλεῦρι ἀνάμεσα στὰ δύο κρεββάτια μας· τὸ πήδημά μου καὶ τὸ αἷμα ποῦ ἐχύθη καθὼς ἐπηδοῦσα ἀπὸ τὴν πληγήν μου; καὶ τὸ δῶρο ποῦ σοῦ ἔκαμα, τὸν Μικρομέγαν, τὸ σκυλὶ μὲ τὸ μαγικὸ κουδοῦνι; Δὲν θυμᾶσαι τὰ κομμάτια τῶν δένδρων ποῦ ἔρριχνα στὸ ρεῦμα τοῦ ρυακιοῦ;

Ἡ Ἰζόλδη τὸν παρατηρεῖ, ἀναστενάζει δὲν ἠξεύρει τί νὰ πῇ καὶ τί νὰ πιστεύσῃ, βλέπει πῶς ὁ τρελλὸς τὰ ξέρει ὅλα καὶ ὅμως δὲν θὰ ἦτον φρόνιμον νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἦτον ὁ Τριστάνος· καὶ ὁ Τριστάνος τῆς λέγει:

« Δέσποινα Βασίλισσα, ξέρω καλὰ πῶς μ' ἐσυχάθης καὶ ὅτι μὲ προδίδεις. Ἐγνώρισα ὡστόσο ὡραῖες ἡμέρες ποῦ μ' ἀγαποῦσες. Ἦταν μέσα στὰ βαθειὰ τοῦ δάσους κάτω ἀπὸ τὰ φυλλώματα. Δὲν θυμᾶσαι τάχα τὴν ἡμέραν ποῦ σοῦ ἐχάρισα τὸ σκυλί μου, τὸν Χουσδέντ; Ἄ! Αὐτὸς μ' ἀγαπαῦσε πάντοτε, καὶ γιὰ τὸ χατῆρι μου θ' ἄφηνε καὶ τὴν Ἰζόλδην τὴν Ξανθήν. Ποῦ εἶνε; Τί τὸν ἔκαμες; Αὐτός, τοὐλάχιστον, θὰ μ' ἀνεγνώριζε.

— Θὰ σ' ἀνεγνώριζε; αὐτὸ εἶνε τρέλλα· γιατί ἀπὸ τὸν καιρὸν ποῦ ὁ Τριστάνος ἔφυγε, μένει κάτω πλαγιασμένος στὴ φωλιά του καὶ ὁρμᾷ ἐπάνω εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Μπρανζιέν, ὁδήγησέ τον ἐδῶ.

Ἡ Μπρανζιὲν τὸν ὁδηγεῖ.

« Ἔλα 'δῶ, Χουσδέντ, λέγει ὁ Τριστάνος· ἤσουν ἰδικός μου, σὲ ξαναπαίρνω.»

Ὅταν ὁ Χουσδὲντ ἄκουσε τὴν φωνήν του φεύγει ἀπὸ τὰ χέρια τῆς Μπρανζιὲν τρέχει εἰς τὸν ἀφέντη του, στροβιλίζεται στὰ πόδια του, τοῦ γλύφει τὰ χέρια, γαυγίζει ἀπὸ τὴν χαράν του.

«Χουσδέντ, φωνάζει ὁ τρελλός, εὐλογημένη νὰ εἶνε ἡ φροντίδα ποῦ ἔλαβα γιὰ νὰ σὲ θρέψω! Μοῦ κάμνεις καλλιτέραν ὑποδοχὴν ἀπὸ τὴν πολυαγαπημένη μου. Αὐτὴ δὲν θέλει νὰ μὲ ἀναγνωρίσῃ· θ' ἀναγνωρίσῃ τάχα αὐτὸ τὸ δακτυλίδι ποῦ μοῦ ἔδωκε κάποτε μὲ δάκρυα καὶ φιλήματα, τὴν ἡμέραν τοῦ χωρισμοῦ Τὸ μικρὸ αὐτὸ δακτυλίδι ἀπὸ ἴασπιν δὲν μ' ἄφησε ποτέ πολλὲς φορὲς τὸ ρώτησα γιὰ τὰ βάσανά μου, πολλὲς φορὲς ἔβρεξα τὸν πράσινον αὐτὸν ἴασπιν μὲ τὰ θερμά μου δάκρυα.»

Ἡ Ἰζόλδη εἶδε τὸ δακτυλίδι. Ἀνοίγει τοὺς βραχίονάς της.

« Ἴδού με! Πάρε με, Τριστάνε!» Τότε ὁ Τριστάνος ἔπαυσε ν' ἀλλοιώνῃ τὴν φωνήν του.

«Ἀγαπημένη, γιατί τόσο ἐδυσκολεύθης νὰ μὲ ἀναγνωρίσῃς, περισσότερο ἀπ' αὐτὸ τὸ σκυλί; Τί εἶνε αὐτὸ τὸ δακτυλίδι; Δὲν ἐννοεῖς πῶς θὰ μοῦ ἦτον γλυκύτερο νὰ μὲ ἀναγνωρίσῃς ἀπὸ μόνην τὴν ἀναπόλησιν τῶν παλαιῶν μας ἐρώτων; Τί εἶνε ὁ ἦχος τῆς φωνῆς μου; Τὸν ἦχον τῆς καρδιᾶς μου ἔπρεπε ν' ἀκούσῃς.»

—Ἀγαπημένε μου, εἶπεν ἡ Ἰζόλδη, ἴσως τὸν ἄκουσα περισσότερον ἀπὸ ὅσο φαντάζεσαι· ὅμως μᾶς παρακολουθοῦν μὲ δόλους, μᾶς κατασκοπεύουν· ἔπρεπε ν' ἀκολουθήσω τυφλὰ

τὸν πόθον μου εἰς τὸν κίνδυνον, νὰ ἰδῶ νὰ σὲ πάρουν καὶ νὰ σὲ σκοτώσουν κάτω ἀπὸ τὰ μάτια μου; 'Εφυλαγόμουν κ' ἐφύλαγα καὶ σένα. Οὔτε ἡ ἀνάμνησις τῆς περασμένης ζωῆς, οὔτε ὁ ἦχος τῆς φωνῆς σου, οὔτε αὐτὸ τὸ δακτυλίδι δὲν μοῦ δείχνουν τίποτε, γιατὶ μποροῦν νὰ εἶνε στρατηγήματα κανενὸς μάγου ἢ γόητος. Παραδίδομαι ὡστόσο εἰς τὴν θέαν τοῦ δακτυλιδιοῦ μήπως δὲν ὡρκίσθηκα ὅτι εὐθὺς ποῦ θὰ τὸ ξαναϊδῶ θὰ κάμω τὸ θέλημά σου; Πάρε με, Τριστάνε!»

Ἔπεσε λιποθυμημένη εἰς τὸ στῆθος τοῦ ἀγαπημένου της. Ὅταν συνῆλθε, εἶδε πῶς ὁ Τριστάνος τὴν εἶχε εἰς τὴν ἀγκάλη του κ' ἐφιλοῦσε τὰ μάτια της καὶ τὴν ὄψιν της.

Διὰ νὰ διασκεδάσουν μὲ τὸν τρελλὸν οἱ ὑπηρέται τὸν *ἔβαλαν κάτω ἀπὸ τὴν σκάλαν* ὡσὰν σκύλον. Ὑπέφερε ἥσυχα τ' ἀναγελάσματά των καὶ τὰ κτυπήματά των, διότι κάποτε λαμβάνων τὴν παλαιὰν ὡραιότητα ἐπερνοῦσε ἀπὸ τὴν τρώγλην του εἰς τὸν θάλαμον τῆς βασιλίσσης.

'Αλλὰ ὕστερα ἀπὸ μερικὰς ἡμέρας, δύο ἀπὸ τὰς θαλαμηπόλους ὑπώπτευσαν τὴν ἀπάτην· εἰδοποίησαν τὸν 'Ανδρέτον ὁ ὁποῖος ἔβαλε ἐμπρὸς ἀπὸ τοὺς θαλάμους τῶν γυναικῶν τρεῖς ἀνθρώπους του ἁρματωμένους. Ὅταν ὁ Τριστάνος ἠθέλησε νὰ περάσῃ τὴν θύραν:

«Πίσω τρελλέ, ἐφώναξαν, πήγαινε νὰ πλαγιάσῃς στὴν ψάθαν σου!»

— Καὶ τί λοιπόν, ὡραῖοι αὐθένται, εἶπεν ὁ τρελλός, δὲν πρέπει νὰ πάω ν' ἀγκαλιάσω τὴ βασίλισσα; Δὲν τὸ ξέρετε πῶς μ' ἀγαπᾷ καὶ πῶς μὲ περιμένει;

Ὁ Τριστάνος ἐκράδανε τὸ ραβδί του· ἐφοβήθησαν καὶ τοῦ ἄφησαν ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον. Ἐπῆρε τὴν 'Ιζόλδην εἰς τὰ χέρια του.

«'Αγαπημένη μου, πρέπει νὰ φύγω πλέον, γιατὶ θὰ μὲ ἀνακαλύψουν ἀμέσως. Θὰ φύγω, καὶ χωρὶς ἄλλο ποτὲ πλέον δὲν θὰ ξαναγυρίσω. Ὁ θάνατός μου εἶνε κοντά· μακρυὰ ἀπὸ σένα ὁ πόθος σου θὰ μὲ πεθάνῃ.

— 'Αγαπημένε μου, κλεῖσε με στὰ χέρια σου, σφίξε με τόσο πολὺ ποῦ οἱ καρδιές μας νὰ ραγίσουν καὶ οἱ ψυχές μας νὰ φύγουν ἀπὸ τὸ κορμί. 'Οδήγησέ με εἰς τὸν μακάριον τόπον ποῦ ἔλεγες· εἰς τὸν τόπον ἀπὸ τὸν ὁποῖον δὲν γυρίζει κανεὶς ἀπὸ ὅσους πηγαίνουν, ὅπου μουσικοὶ θαυμαστοὶ ψάλλουν ἀτελείωτα τραγούδια. 'Οδήγησέ με.

— Ναί! θὰ σὲ ὁδηγήσω εἰς τὸν μακάριον τόπον τῶν Ζώντων. Ὁ καιρὸς πλησιάζει· δὲν ἤπιαμε πλέον ὅλην τὴν χαρὰν καὶ ὅλην τὴν δυστυχίαν; Ὁ καιρὸς πλησιάζει· ὅταν θὰ τελειώσουν ὅλα καὶ σὲ καλέσω, θἄλθῃς;

— 'Αγαπημένε, κάλεσέ με! Τὸ ξέρεις ὅτι θὰ ἔλθω!

— 'Αγαπημένη μου, ὁ Θεὸς νὰ σὲ ἀνταμείψῃ.

Ὅταν διεσκέλισε τὸ κατῶφλι, οἱ ἄνθρωποι τοῦ 'Ανδρέτου ἐρρίφθησαν κατ' ἐπάνω του. Ὅμως ὁ τρελλὸς ἔσκασε στὰ γέλια, ἀναποδογύρισε τὸ ραβδί του, καὶ εἶπε:

«Μὲ διώχνετε, ὡραῖοι αὐθένται, γιατί λοιπόν; Δὲν ἔχω πιὰ τί νὰ κάμω ἐδῶ γιατὶ ἡ ἀγαπημένη μου μὲ στέλνει μακρυὰ νὰ ἑτοιμάσω τὸ σπίτι ποῦ τῆς ὑποσχέθηκα, τὸ κρυστάλλινο σπίτι, τὸ γεμᾶτο τριαντάφυλλα, ὁλόφωτο κάθε *πρωὶ μὲ τὸν ἥλιον!*

— Πήγαινε λοιπόν, τρελλέ, στὴν κατάρα τοῦ Θεοῦ!»

Οἱ ὑπηρέται ἔκαμαν τόπον καὶ ὁ τρελλὸς χωρὶς νὰ βιασθῇ ἔφευγε χορεύοντας.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

Amor condusse noi ad
una morte (Dante)

Μόλις ἐγύρισε εἰς τὴν Βρετάνην εἰς τὸ Καραΐξ, εὑρέθη εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ βοηθήσῃ τὸν ἀγαπημένον του Καερδὶν ποῦ εἶχε πόλεμον μὲ τὸν Μπενταλίς. Ἔπεσε εἰς μίαν παγίδα ποῦ τοῦ ἔστησαν ὁ Μπενταλὶς μὲ ὅλα τ' ἀδέλφια του. Ὁ Τριστάνος τοὺς ἐσκότωσε ὅλους. Ὅμως ἀτός του ἐπληγώθη ἀπὸ μίαν λόγχην, καὶ ἦτον φαρμακωμένη ἡ λόγχη. Εγύρισε μὲ μεγάλον κόπον εἰς τὸν πύργον τοῦ Καραΐξ κ ἐζήτησε νὰ θεραπεύσῃ τὰς πληγάς του. Οἱ γιατροὶ ἦλθαν ὅλοι μαζί, ὅμως κανείς τους δὲν ἠμπόρεσε νὰ τὸν θεραπεύσῃ ἀπὸ τὸ δηλητήριον, γιατὶ οὔτε τὸ ἀνεκάλυψαν. Ὁ Τριστάνος φλέγεται, τὸ φαρμάκι διατρέχει τὸ σῶμα του καὶ ἀρχίζουν νὰ ξεσκεπάζονται τὰ κόκκαλά του. 'Εννόησε πῶς ἡ ζωή του ἄρχιζε νὰ χάνεται, πῶς γλίγωρα θὰ ἐχάνετο ὁλότελα. Τότε ἠθέλησε νὰ ξαναϊδῇ 'Ιζόλδην τὴν Ξανθήν. 'Αλλὰ πῶς νὰ τὴν ἰδῇ; Εἶνε τόσο ἀδύνατος ποῦ ἡ θάλασσα θὰ τὸν ἐσκότωνε μία ὥρα ἀρχήτερα· καὶ ἂν ἔφθανε κάποτε εἰς τὸ Κορνουάγ, πῶς θὰ διέφευγε τὴν προσοχὴν τῶν ἐχθρῶν του; Κλαίει, τὸ δηλητήριον τοῦ φέρει ἀγωνίαν, περιμένει τὸν θάνατον.

'Εκάλεσε κρυφὰ τὸν Καερδὶν νὰ τοῦ φανερώσῃ τὸν πόνον του, διότι ἦτον ὁ πειὸ ἀγαπητός του φίλος. 'Ηθέλησε ν' ἀπομακρυνθοῦν ὅλοι ἀπὸ τὸν θάλαμόν του ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Καερδίν, νὰ μὴ μείνῃ κανεὶς οὔτε εἰς τοὺς διπλανοὺς θαλάμους ἀκόμη. Ἡ 'Ιζόλδη, ἡ γυναῖκα του, κατεπλάγη διὰ τὴν παράξενην αὐτὴν ἐπιθυμίαν. 'Ετρόμαξε καὶ μολαταῦτα ἠθέλησε ν' ἀκούσῃ τὸν διάλογον. Ἔμεινε ἔξω ἀπὸ τὸν θάλαμον. Αὐτιάζεται· ἕνας ἀπὸ τοὺς πιστούς της προσέχει μὴ τὴν ἰδῇ κανείς.

Ὁ Τριστάνος συναθροίζει τὰς δυνάμεις του, ἀνορθώνεται, στηρίζεται εἰς τὸν τοῖχον, ὁ Καερδὶν καθίζει σιμά του καὶ οἱ δύο τους κλαίουν μαζί. Ὁ ἕνας κλαίει διὰ τὸν ἄλλον, κλαίουν διὰ τὴν φιλίαν τους ποῦ διαλύεται μὲ τὸν θάνατον.

«Γλυκέ μου φίλε, λέγει ὁ Τριστάνος, εἶμαι εἰς ἕναν ξένον τόπον, ποῦ οὔτε συγγενεῖς οὔτε φίλους ἔχω, ἐκτὸς ἀπὸ σένα· σὺ μόνος εἰς αὐτὸν τὸν τόπον μοῦ ἔδωκες χαρὰν καὶ παρηγορίαν. Χάνω τὴν ζωήν μου, θὰ ἤθελα νὰ ξαναϊδῶ τὴν 'Ιζόλδην τὴν Ξανθήν. 'Αλλὰ πῶς, μὲ ποιὸν τρόπον νὰ τῆς ἀναγγείλω τὴν κατάστασίν μου; Ἄ! Ἂν ἤξερα κάποιον ποῦ νὰ ἐπήγαινε νὰ τὴν εὕρῃ· θὰ ἤρχετο, μ' ἀγαπᾷ τόσο πολύ! Καερδίν, ὡραῖε μου σύντροφε, ποῦ εἶσαι ὁ μόνος μου φίλος, ποῦ ἔχεις εὐγενικὴ καρδιά, σοῦ τὸ ζητῶ: δοκίμασε νὰ τὸ κάμῃς ἐσύ.»

Ὁ Καερδὶν βλέπει τὸν Τριστάνον νὰ κλαίῃ, ν' ἀπελπίζεται, νὰ παραπονῆται· ἡ καρδιά του λυώνει· τοῦ ἀπαντᾷ σιγά:

«Ὡραῖε σύντροφε! Μὴν κλαῖς περισσότερο, θὰ κάμω κατὰ τὸ θέλημά σου. Βέβαια, φίλε μου, γιὰ τὴν ἀγάπη σου θὰ ἐκινδύνευα καὶ τὴν ζωήν μου. Τίποτε δὲν *θὰ ἠμπορέσῃ νὰ μ' ἐμποδίσῃ.*»

Ὁ Τριστάνος ἀπεκρίθη:

«Φίλε, σ' εὐχαριστῶ. Λοιπὸν ἄκουσε τὴν παράκλησίν μου. Πάρε αὐτὸ τὸ δακτυλίδι. Εἶνε σύμβολον μεταξύ μας. Καὶ ὅταν θὰ φθάσῃς εἰς τὴν χώραν της, πέρασε εἰς τὴν αὐλὴν ὡς ἔμπορος. Παρουσίασε μεταξωτὰ ὑφάσματα, κάμε ὥστε νὰ ἰδῇ τὸ δακτυλίδι. Αὐτὴ θὰ ζητήσῃ νὰ εὕρῃ τρόπον νὰ σοῦ μιλήσῃ κρυφά. Τότε πές της ὅτι ἡ καρδιά μου τὴν χαιρετᾷ· ὅτι μόνον αὐτὴ 'μπορεῖ νὰ μὲ βοηθήσῃ· πές της ὅτι, ἂν δὲν ἔλθῃ, πεθαίνω Πές της νὰ θυμηθῇ τὶς παλιὲς χαρές, καὶ τὶς λύπες· νὰ θυμηθῇ τὸ ποτὸ ποῦ μαζὶ ἤπιαμε στὴ θάλασσα! Ἄ! ἤπιαμε μαζὶ τὸν θάνατον. Νὰ θυμηθῇ τὸν ὅρκον τῆς ἀγάπης ποῦ τῆς ἔκαμα. Ἄ! ἐ*κράτησα τὴν ὑπόσχεσίν μου!*»

'Ιζόλδη ἡ Κρινοδάκτυλη ἀκούει ἀπέξω, ἀκούει αὐτὰ τὰ λόγια· σχεδὸν λιποθυμεῖ.

«Σπεῦσε, ἀγαπημένε μου, καὶ γύρισε γλίγωρα σιμά μου. Ἂν ἀργήσῃς, δὲν θὰ μὲ ξαναϊδῇς. Μέσα σὲ σαράντα ἡμέρες θὰ ἠμπορέσῃς νὰ μοῦ φέρῃς τὴν 'Ιζόλδην τὴν Ξανθήν. Κρύψε τὴν ἀναχώρησιν ἀπὸ τὴν ἀδελφήν σου, ἢ πές ὅτι πᾶς νὰ φέρῃς κάποιον γιατρόν. Πάρε τὸ καράβι μου· πάρε μαζί σου δύο πανιά, τὸ ἕνα μαῦρο, τὸ ἄλλο ἄσπρο. Ἂν φέρῃς τὴν 'Ιζόλδην τὴν βασίλισσαν, ὄρθωσε εἰς τὴν ἐπιστροφήν σου τὸ ἄσπρο πανί. Ἂν ὄχι, ἀρμένισε μὲ τὸ μαῦρο πανί. Φίλε, δὲν ἔχω τίποτε ἄλλο νὰ σοῦ πῶ. Ὁ Θεὸς μαζί σου, καὶ νὰ γυρίσῃς χωρὶς νὰ πάθῃ μιὰ τρίχα σου τίποτε!»

'Αναστενάζει, κλαίει, θρηνεῖ, καὶ ὁ Καερδὶν κλαίει ἐπίσης, φιλεῖ τὸν Τριστάνον καὶ τὸν ἀποχαιρετᾷ.

Μὲ τὸ πρῶτο φύσημα ἀνοίγεται. Οἱ ναῦται ἐσήκωσαν τὴν ἄγκυραν, ὕψωσαν τὸ πανί, καὶ ἀρμένιζαν. 'Εκόμιζαν πλούσια ἐμπορεύματα· μεταξωτὰ ὑφάσματα πολύχρωμα, βάζα, κρασιὰ τοῦ Ποατού, γεράκια ἱσπανικὰ καὶ μ' αὐτὸν τὸν τρόπον ὁ Καερδὶν ἐπίστευε ὅτι θὰ ἠμπορέσῃ νὰ φθάσῃ ἕως εἰς τὴν 'Ιζόλδην. Ὀκτὼ ἡμέρες καὶ ὀκτὼ νύκτες ἔσχιζαν τὰ κύματα ὥς ποῦ τέλος ἔφθασαν εἰς τὸ Κορνουάγ.

Ὁρμὴ γυναικὸς εἶνε πρᾶγμα φοβερὸ καὶ πρέπει νὰ φυλάγεται κανείς. Ἐκεῖ ποῦ μία γυναῖκα ἀγαπήσῃ πολύ, ἐκεῖ καὶ θὰ ἐκδικηθῇ πιὸ σκληρά. Ἡ ἀγάπη τῶν γυναικῶν ἔρχεται γλίγωρα καὶ γλίγωρα τὸ μῖσος των· καὶ ὅταν μισήσουν, μισοῦν παντοτεινά. Ξέρουν νὰ μετριάζουν τὴν ἀγάπην, τὸ μῖσος ὄχι. Ὀρθὴ ἀπέξω ἡ 'Ιζόλδη ἡ Κρινοδάκτυλη εἶχε ἀκούσῃ ὅλα τὰ λόγια τοῦ Τριστάνου. Τὸν εἶχε τόσο πολὺ ἀγαπήσει! . . . κ' ἐπιτέλους ἐμάνθανε . . . 'Εκράτησε ὅ,τι ἄκουσε. Ἂν ἠμπορέσῃ κάποτε, πῶς θὰ ἐκδικηθῇ! Ὅμως δὲν δείχνει τίποτε, καὶ μόλις ἄνοιξαν τὶς θύρες, ἐμπῆκε εἰς τὴν κάμαραν τοῦ Τριστάνου καὶ κρύβοντας τὴν ὀργήν της ἐξηκολούθησε νὰ τὸν ὑπηρετῇ ὅπως ταιριάζει εἰς μίαν γυναῖκα ποῦ ἀγαπᾷ. Τοῦ ὡμιλοῦσε σιγά, τὸν ἐφιλοῦσε εἰς τὰ χείλη, καὶ τὸν ἐρωτοῦσε ἂν ὁ Καερδὶν θὰ ἤρχετο γλίγωρα μὲ τὸν γιατρὸν ποῦ θὰ τὸν ἔκαμνε καλά. . . Ὅμως πάντοτε ἐζηιοῦσε νὰ ἐκδικηθῇ.

Ὁ Καερδὶν ἔφθασε εἰς τὸ Τινταγκέλ. Ἐπῆρε μαζί του ἐμπορεύματα πολύτιμα, ἕνα γεράκι μεγάλο, ἕνα ὕφασμα μὲ σπάνιο χρῶμα, ἕνα ποτῆρι καλὰ σκαλισμένο· τὰ ἐχάρισε εἰς τὸν βασι-

λέα Μᾶρκον καὶ τοῦ ἐζήτησε εὐγενῶς τὴν προστασίαν διὰ νὰ ἠμπορῇ νὰ ἐμπορεύεται εἰς τὴν χώραν του χωρὶς νὰ τὸν ἐνοχλῇ κανείς. Καὶ ὁ βασιλεὺς τοῦ τὸ ὑπεσχέθη. Τότε ὁ Καερδὶν ἐχάρισε στὴν βασίλισσαν ἕνα χρυσὸ στολίδι.

«Βασίλισσα, εἶπε, τὸ χρυσάφι εἶνε καλὸ καὶ ἀπὸ τὸ δάκτυλό του τὸ δακτυλίδι τοῦ Τριστάνου τὸ ἔβαλε δίπλα εἰς τὸ στολίδι. «Ἰδού, βασίλισσα, τὸ χρυσάφι αὐτουνοῦ τοῦ στολιδιοῦ εἶνε πολὺ πλούσιο κ' ἐντούτοις τὸ χρυσάφι αὐτοῦ τοῦ δακτυλιδιοῦ ἔχει ἐπίσης τὴν ἀξίαν του».

Ὅταν ἡ Ἰζόλδη ἀνεγνώρισε τὸ δακτυλίδι ἀπὸ πράσινον ἴασπιν, αἰσθάνθη νὰ φρικιᾷ ἡ καρδιά της, τὸ χρῶμα της ἄλλαξε, καὶ φοβουμένη δι' ἐκεῖνο ποῦ θὰ κούσῃ, ἔσυρε τὸν Καερδὶν κατὰ μέρος γιὰ νὰ ἰδῇ καλλίτερα καὶ συμφωνήσῃ τὸ δακτυλίδι. Ὁ Καερδὶν τῆς εἶπε ἀμέσως:

«Δέσποινα, ὁ Τριστάνος ἐπληγώθη ἀπὸ ἕνα φαρμακωμένο σπαθὶ καὶ πεθαίνει. Σὲ προσκαλεῖ νὰ τὸν βοηθήσῃς. Κράτησε αὐτὸ τὸ δακτυλίδι. Σοῦ τὸ δίνει».

Ἡ Ἰζόλδη ἀπεκρίθη, κλονουμένη.

«Φίλε, θὰ σὲ ἀκολουθήσω. Αὔριον τὸ πρωΐ τὸ καράβι νὰ εἶν' ἕτοιμο νὰ φύγωμε».

Τὴν ἄλλην ἡμέραν τὸ πρωΐ εἶπε ὅτι θέλει νὰ κυνηγήσῃ καὶ εἶπε νὰ τῆς ἑτοιμάσουν τὰ σκυλιὰ καὶ τὰ γεράκια.

Ὅμως ὁ δοῦξ Ἀνδρέτος, ποῦ πάντοτε τὴν ἐπαραμόνευε, ἐπῆγε μαζί της. Ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸν κάμπον, ὄχι μακρυὰ ἀπὸ τὴν ἀκρογιαλιά, ἕνας φασιανὸς ἐσηκώθη. Ὁ Ἀνδρέτος ἄφησε ἕνα γεράκι γιὰ νὰ τὸν πιάσῃ, ὅμως ὁ καιρὸς ἦτον καλός, τὸ γεράκι ἀνυψώθη κ' ἐξηφανίσθη.

«Βλέπεις, αὐθέντα Ἀνδρέτε, εἶπε ἡ βασίλισσα, τὸ γεράκι ἐκούρνιασε ἐκεικάτω, στὸ λιμάνι, ἐπάνω εἰς τὸ κατάρτι ἑνὸς καραβιοῦ ποῦ δὲν γνωρίζω. Τίνος εἶνε;

—Δέσποινα, εἶπεν ὁ Ἀνδρέτος, εἶνε τὸ καράβι τοῦ ἐμπόρου αὐτοῦ ἀπὸ τὴν Βρετάνην ποῦ ἐχθὲς σοῦ ἐχάρισε ἕνα χρυσαφικό. Πᾶμε νὰ πιάσωμε τὸ γεράκι μας».

Ὁ Καερδὶν ἔρριξε μιὰ βάρκα ἀπὸ τὸ καράβι του καὶ ἦλθε στὴν ἀκρογιαλιά. Ἦλθε εἰς συνάντησιν τῆς βασιλίσσης:

«Δέσποινα, ἂν θέλῃς, ἠμπορῇς νὰ μπῇς στὸ καράβι μου, νὰ σοῦ δείξω τὰ πλούσια ἐμπορεύματά μου.

—Εὐχαρίστως, εἶπε ἡ βασίλισσα.

Κατεβαίνει ἀπὸ τὸ ἄλογό της, πηγαίνει πρὸς τὴ βάρκα, μπαίνει στὸ καράβι. Ὁ Ἀνδρέτος θέλει νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ· ὅμως ὁ Καερδὶν τὸν κτυπᾷ καὶ τὸν ρίπτει εἰς τὴν θάλασσαν καὶ τὸν ξανακτυπᾷ κάτω ἀπὸ τὰ νερὰ πάλιν:

«Πέθανε, προδότη! Νά, ὁ μισθός σου διὰ τὸ κακὸν ποῦ ἔκαμες εἰς τὸν Τριστάνον καὶ τὴν Ἰζόλδην!» Ἔτσι ὁ Θεὸς ἐτιμώρησε τοὺς πανούργους. Ὅλοι ἐσκοτώθησαν: Ὁ Γκενελόν, ὁ Γκονδοῖν, ὁ Ντενοάλεν, ὁ Ἀνδρέτος.

Ἡ ἄγκυρα ἀνεσηκώθη, ὁ ἱστὸς ὠρθώθη, τὸ πανὶ ἀνοίχθηκε. Ὁ δροσερὸς πρωϊνὸς ἄνεμος ἐθροοῦσε καθὼς ἐφούσκωνε τὰ πανιά. Τὸ καράβι ἐβγῆκε στ' ἀνοικτά. Ἡ θάλασσα ἦτον λευκὴ καὶ ὁλόφωτη.

Εἰς τὸ Καραὶξ ὁ Τριστάνος φθίνει. Περιμένει τὸν ἐρχομὸν τῆς Ἰζόλδης Τίποτε πλέον δὲν τὸν συγκρατεῖ. Ἂν ζῇ, εἶνε ποῦ τὴν περιμένει. Κάθε ἡμέραν ἔστελνε στὸ ἀκρογιάλι νὰ ἰδοῦν ἂν ἔρχεται τὸ καράβι καὶ τὸ χρῶμα τοῦ πανιοῦ του. Καμμίαν ἄλλην ἐπιθυμίαν δὲν εἶχε. Ἀμέσως εἶπε καὶ τὸν ἔφεραν εἰς τοὺς βράχους τοῦ Πενμάρκ, καὶ ὅσο ἀκόμη ὁ ἥλιος ἦτον εἰς τὸν ὁρίζοντα ἔβλεπε μακρυὰ εἰς τὴν θάλασσαν.

Ἀκούσατε μίαν θλιβερὰν συντυχίαν. Ἡ Ἰζόλδη ἐπλησίαζε. Τὸ καράβι ἐφαίνετο πλέον. Ἕνας τρικυμιώδης ἄνεμος κτυπᾷ καὶ στριφογυρίζει τὸ καράβι. Ὁ ἄνεμος λυσσᾷ, τὰ κύματα κινοῦνται ἐκ βαθέων, ὁ ἀέρας σκοτεινιάζει, ἡ θάλασσα μαυρίζει, ἡ βροχὴ πέφτει κτυπητή.

Ἡ Ἰζόλδη φωνάζει:

«Ἀλλοίμονο! ἀθλία ἐγώ! Ὁ Θεὸς δὲν θέλει φαίνεται νὰ ξαναϊδῶ τὸν Τριστάνον μίαν φορὰν ἀκόμη· θέλει νὰ πνιγῶ σ' αὐτὴν τὴν θάλασσα. Τριστάνε, ἂν μία φορὰ σοῦ μιλοῦσα δὲν θὰ μ' ἔνοιαζε ὁ θάνατος. Ἀγαπημένε μου, ἂν δὲν φθάνω ἕως εἰς ἐσέ, εἶνε θέλημα Θεοῦ, καὶ εἶνε ὁ χειρότερος πόνος μου. Ὁ θάνατος δὲν μοῦ εἶνε τίποτε· γιατὶ τὸ θέλει ὁ Θεός, τὸν δέχομαι· ὅμως, ἀγαπημένε μου, ἅμα τὸν μάθῃς, θ' ἀποθάνῃς ἀμέσως τὸ ξέρω. Ἡ ἀγάπη μας εἶνε τέτοια ποῦ οὔτ' ἐγὼ οὔτε σὺ 'μποροῦμε ν' ἀποθάνωμε χώρια. Βλέπω τὸν θάνατόν σου ἐμπρὸς καὶ μαζὶ τὸν ἰδικόν' μου. Ἀλλοίμονο! Ἀγαπημένε· δὲν γίνεται ἡ ἐπιθυμία μου· ἦτον ν' ἀποθάνω στὰ χέρια σου, νὰ ταφῶ στὸν τάφον σου· ὅμως θὰ μείνῃ ἀτέλεστη ἡ ἐπιθυμία μου. Θ' ἀποθάνω μόνη, μόνη χωρὶς ἐσένα θ' ἀφανισθῶ στὸ κῦμα. Ἴσως δὲν θὰ μάθῃς τὸν θάνατον, θὰ ζήσῃς ἀκόμη περιμένοντας νὰ ξαναγυρίσω. Ἂν ὁ Θεὸς τὸ θέλῃ, ἴσως καὶ γίνῃς καλά. Ἀ! ἴσως ὕστερα ἀπὸ μένα ἀγαπήσῃς τὴν Ἰζόλδην τὴν Κρινοδάκτυλη. Δὲν

ἠξέρω τί θὰ γίνῃ. Ὡς πρὸς ἐμένα, ἀγαπημένε μου, ἂν ἐμάθαινα τὸν θάνατόν σου, δὲν θὰ ζοῦσα οὔτε μία στιγμὴ πλέον. Ἂς θελήσῃ ὁ Θεός, ἀγαπημένε μου, ἢ νὰ σὲ κάμῃ καλὰ ἢ ν' ἀποθάνωμε καὶ οἱ δύο ἀπὸ τὴν ἴδιαν ἀγωνίαν θανάτου».

Ἔτσι ἀνεστέναζε ἡ βασίλισσα. Ὅμως ὕστερα ἀπὸ πέντε ἡμέρες ἡ τρικυμία ἔπαυσε. Στὸ ὑψηλότερο μέρος τοῦ καταρτιοῦ ὁ Καερδὶν ὕψωσε φαιδρὰ τὸ ἄσπρο πανί, νὰ ἰδῇ ὁ Τριστάνος καὶ ἀπὸ πολὺ μακρυὰ τὸ χρῶμα του. Ἤδη ὁ Καερδὶν βλέπει τὴν Βρετάνην. Ἀλλοίμονο! σχεδὸν ἀμέσως ἡ γαλήνη διεδέχθη τὴν τρικυμίαν, ἡ θάλασσα ἔγινε ἥμερη καὶ ἀζάρωτη, ὁ ἄνεμος ἔπαυσε νὰ φουσκώνῃ τὸ πανὶ καὶ οἱ ναῦται μάταια ὡδηγοῦσαν πότε 'μπρὸς πότε πίσω τὸ καράβι. Μακρυᾶ ἔβλεπαν τὴν ἀκτήν, ὅμως ἡ τρικυμία τοὺς εἶχε πάρει τὴν βάρκα τους ποῦ νὰ μὴ 'μποροῦν νὰ βγοῦν. Τὴν τρίτη νύκτα ἡ Ἰζόλδη ὠνειρεύθη ὅτι ἐκρατοῦσε στὴν ποδιά της τὸ κεφάλι ἑνὸς ἀγριόχοιρου καὶ ὅτι τὰ ροῦχα της ἦσαν αἱματωμένα. Ἐννόησε ὅτι δὲν θὰ ἔβλεπε τὸν ἀγαπημένον της ζωντανόν.

Ὁ Τριστάνος ἦτον πολὺ ἀδύνατος πλέον ὥστε νὰ προσμένῃ στὸ Πενμάρκ, καὶ ἀπὸ πολλὰς ἡμέρας κλεισμένος μακρυὰ ἀπὸ τὴν ἀκτὴν ἔκλαιε διὰ τὴν Ἰζόλδην ποῦ δὲν ἤρχετο. Κλαίει, δέρνεται. Ὀλίγο καὶ θ' ἀποθάνῃ ἀπὸ μοναχὴν τὴν θέρμην τῆς ἐπιθυμίας του.

Τέλος ὁ ἄνεμος ἔπνευσε, καὶ τὸ λευκὸ πανὶ ἐφάνη. Τότε, Ἰζόλδη ἡ Κρινοδάκτυλη ἐξεδικήθη:

Ἔρχεται πρὸς τὸ κρεββάτι τοῦ Τριστάνου καὶ λέγει:

«Ἀγαπημένε μου, ὁ Καερδὶν φθάνει. Εἶδα τὸ καράβι του· προχωρεῖ ἀργά· μόλις τὸ ἀνεγνώρισα· ἂς ἦτον νὰ σοῦ φέρῃ ὅ,τι θὰ σὲ κάμῃ καλά!»

«Ὡραία μου, ξέρεις καλά, ὅτι εἶνε τὸ καράβι του; Λοιπὸν πέ μου πῶς εἶνε τὸ πανί του;

— Εἶδα καλά, τὸ ἔχουν ἀνοίξει καὶ ὀρθώσει ψηλὰ γιατὶ φυσᾷ πολὺ λίγο. Εἶνε μαῦρο.

Ὁ Τριστάνος ἐστράφη πρὸς τὸ ἄλλο μέρος καὶ εἶπε:

«Δὲν ἠμπορῶ νὰ κρατηθῶ.» Εἶπε τρεῖς φορές: «Ἰζόλδη, ἀγαπημένη!» Ἔπειτα ἐξεψύχησε.

Τότε ἄρχισαν νὰ κλαίουν ὅλοι. Τὸν ἐπῆραν ἀπὸ τὸ κρεββάτι του, τὸν ἐξάπλωσαν εἰς ἕναν πλούσιον τάπητα καὶ ἐσκέπασαν τὸ σῶμα του μ' ἕνα σάβανον.

Ὁ ἄνεμος πλέον ἔπνεε δυνατά· τὸ καράβι ἐπλησίαζε. Ἡ Ἰζόλδη ἐβγῆκε. Ἄκουσε τοὺς θρήνους ἀνάμεσα ἀπὸ τοὺς δρόμους καὶ τὰ σήμαντρα νὰ σημαίνουν στὰ μοναστήρια, εἰς τὰς ἐκκλησίας. Ἐρώτᾳ γιατί σημαίνουν, γιατί κλαίουν.

«Δέσποινα, ἔχομε μεγάλο πένθος. Ὁ Τριστάνος, ὁ ἀνδρεῖος, ὁ εἰλικρινὴς ἀπέθανε. Ἦτον ἀνοικτοχέρης καὶ βοηθοῦσε τοὺς δυστυχεῖς. Εἶνε ἡ πειὸ μεγάλη συμφορά.

Ἡ Ἰζόλδη τὸν ἀκούει, δὲν ἠμπορεῖ ν' ἀρθρώσῃ λέξιν. Ἀνεβαίνει στὸ παλάτι. Οἱ Βρετανοὶ χάνουν τὸν νοῦν τους καθὼς τὴν βλέπουν. Ποτέ τους δὲν εἶδαν τέτοιαν ἐμορφιά. Ποιὰ εἶνε; ἀπὸ ποῦ ἔρχεται; Κοντὰ εἰς τὸν Τριστάνον Ἰζόλδη ἡ Κρινοδάκτυλη δέρνεται γιὰ τὸ κακὸ ποῦ ἔκαμε. Ἡ ἄλλη Ἰζόλδη τῆς λέγει:

«Δέσποινα, ἄφησέ με νὰ πλησιάσω. Ἔχω περισσότερα δικαιώματα ἀπὸ σένα νὰ τὸν κλαίω. Πίστευσέ με. Τὸν ἀγάπησα πειὸ πολὺ ἀπὸ σένα.

Ἐγύρισε ἀνατολικά, κ' ἐπροσευχήθη. Ἔπειτα ἐξεσκέπασε ὀλίγο τὸ σῶμα, ἐξαπλώθη σιμά του, τοῦ ἐφίλησε τὸ στόμα καὶ τὸ πρόσωπο, καὶ ξεψυχᾷ.

Ὅταν ὁ βασιλεὺς Μᾶρκος ἔμαθε τὸν θάνατον τῶν δύο ἀγαπημένων, ἐπέρασε τὴν θάλασσαν καὶ ἅμα ἦλθε εἰς τὴν Βρετάνην, ἄνοιξε τὰ δύο μνήματα, ἐπῆρε τὰ σώματά των καὶ τὰ ἔφερε εἰς τὸ Τινταγκέλ. Κοντὰ εἰς μίαν ἐκκλησίαν τὰ ἔθαψε εἰς δύο μνήματα τὸ ἕνα δεξιᾷ καὶ τὸ ἄλλο ἀριστερᾷ τῆς ἀψῖδος. Ὅμως εἰς τὰ βαθειὰ μεσάνυκτα ἀπὸ τὸ μνῆμα τοῦ Τριστάνου ἐφύτρωσε ἕνα πλούσιο πράσινο βάτο, μὲ δυνατὰ κλαδιά, μὲ ἄνθη μοσχοβόλα, διεσκέλισε τὴν ἐκκλησίαν κ' ἐμπῆχθη μοναχό του εἰς τὸ μνῆμα τῆς Ἰζόλδης. Οἱ ἄνθρωποι τοῦ τόπου ἔκοψαν τὸ βάτο· ὅμως τὴν ἄλλην ἡμέραν ἐξαναγεννήθη πλούσιο, ἀνθισμένο, ὁλοζώντανο, καὶ βυθίζεται ἀκόμη στὴν κοίτην τῆς Ἰζόλδης. Τρεῖς φορὲς ἠθέλησαν νὰ τὸ καταστρέψουν. Μάταια ὅμως. Ἐπὶ τέλους διηγήθησαν τὸ θαῦμα εἰς τὸν βασιλέα Μᾶρκον. Ὁ βασιλεὺς ἀπηγόρευσε νὰ κόψουν ξανὰ τὸ βάτο.

Ἄρχοντες, οἱ ἀγαθοὶ τροβαδοῦροι τοῦ παλαιοῦ καλοῦ καιροῦ ὁ Μπερούλ, ὁ Θωμᾶς, ὁ Μονσινιόρος Ἐϊλχάρτ, ὁ δεσπότης Γοδεφρεῖδος ἐδιηγήθησαν αὐτὴν τὴν ἱστορίαν γιὰ ὅσους ἀγαποῦν· ὄχι γιὰ τοὺς ἄλλους. Σᾶς χαιρετίζουν δι' ἐμοῦ. Χαιρετίζουν ἐκείνους ποῦ εἶνε σκεπτικοί, κ' ἐκείνους ποῦ εἶνε εὐτυχεῖς, τοὺς λυπημένους καὶ τοὺς ποθοπλανταγμένους, τοὺς φαιδροὺς καὶ τοὺς τρομασμένους. Ἂς εὕρουν τοὐλάχιστον ἐδῶ παρηγορίαν διὰ τὴν ἀστασίαν, τὴν ἀδικίαν, τὸ πεῖσμα, τὸν πόνον, ὅλα τὰ δεινὰ τῆς ἀγάπης.

ΤΕΛΟΣ

Μετάφρ. Α. ΚΑΜΠΑΝΗ. JOSEPH BÉDIER

ΕΘΝΙΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΑΙ ΔΥΝΑΜΕΙΣ

Η ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ ΤΩΝ ΦΑΚΕΛΛΩΝ

Εἰς τὴν Εὐρώπην πρὸ πολλοῦ χρόνου ἔχουν συστηθῆ ἰδιαίτερα Ἰνστιτοῦτα πρὸς μελέτην τῶν μεγάλων προβλημάτων, τῶν ἀφορώντων τὴν πρόοδον τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας. Ἐπιστήμονες σοφοὶ καὶ ἀμερόληπτοι, ἄλλοι κρατοῦντες τὰ σκῆπτρα τῆς κοινωνιολογίας, καὶ ἄλλοι τῆς πολιτικῆς, δὲν παύουν ἐργαζόμενοι πρὸς ἐπίλυσιν αὐτῶν τῶν προβλημάτων. Καὶ τὸ πρᾶγμα εἶνε ἁπλούστατον. Οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ ἐργάζονται διότι γνωρίζουν ὅτι ἡ ἀληθινὴ ἑδραίωσις τῆς κοινωνικῆς προόδου ἐξαρτᾶται κατὰ τὸ πλεῖστον, εἰς τοὺς σημερινοὺς χρόνους, ἐκ τῆς πραγματικῆς προόδου τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανίας. Κράτη καὶ ἄτομα συναγωνίζονται ἁμιλλώμενα πῶς θὰ προπαρασκευάσουν τὸ ἔδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ φυσικὸς πλοῦτος μιᾶς χώρας, ἐμπορικὸς ἢ βιομηχανικὸς τοιοῦτος, δύναται νὰ εὐνοήσῃ ὅλους τοὺς κατοίκους καὶ νὰ ἱκανοποιήσῃ κάθε νόμιμον φιλοδοξίαν. Καὶ τοῦτο διότι γνωρίζουν ὅτι ἡ ἀληθὴς πρόοδος μιᾶς χώρας ἔγκειται εἰς τὸ ἔργον τῆς γεωργικῆς ἢ βιομηχανικῆς παραγωγῆς, ἥτις καταλλήλως ὑποστηριζομένη δημιουργεῖ μεθοδικῶς τὸ μεγαλεῖον ἑνὸς ἔθνους.

Μία τοιούτου εἴδους ἐργασία, ἥτις θὰ ἐξησφάλιζε τὴν εὐημερίαν τοῦ ἀτόμου, τῶν ὁμάδων καὶ συνεπῶς καὶ τοῦ Κράτους εἶνε λυπηρὸν ἂν εἴπωμεν ὅτι δὲν ἐπιτελεῖται ἐνταῦθα. Κράτος καὶ ἄτομα ἐδῶ, ἐκτὸς τῶν ἀπολύτως ἐνδιαφερομένων διὰ τὴν πρόοδον καὶ ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανικῆς καὶ γεωργικῆς παραγωγῆς, δὲν δίδουν μεγάλην προσοχήν. Εὑρίσκουν φαίνεται ὅτι εἶνε καιρὸς χαμένος. Ἔξω ἀπὸ τὴν πολιτικὴν καὶ ἀερολογίαν, μονόλεπτον δὲν δίδει ὁ Ἕλλην πολιτευτὴς ἢ ἐπιστήμων. Ἰδίως ὁ πρῶτος ὅστις εἶνε ὑποχρεωμένος ὡς ἐκ τῆς θέσεώς του νὰ φροντίσῃ, νὰ ἐργασθῇ μὲ ἱερὸν ἐνθουσιασμὸν ὑπὲρ τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως τοῦ τόπου. Ἡ ἀδιαφορία αὐτὴ φέρει τὴν ἄγνοιαν καὶ συνεπῶς καὶ τὴν βιομηχανικὴν παρακμήν, ἥτις παρατηρεῖται εἰς τὴν Ἑλλάδα. Καὶ ὅπως οἱ πολιτευόμενοι ὡς ἄτομα δὲν ἐνδιαφέρονται διὰ τὴν βιομηχανικὴν πρόοδον τοῦ τόπου των, τοιουτοτρόπως καὶ τὸ Κράτος, τὸ ὁποῖον οὐδέποτε ἐσκέφθη περὶ αὐτῆς ὡρίμως. Ἂν ἐμερίμνα, οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι θὰ εἶχε καὶ εἰς τὰ διάφορα ὑπουργεῖα εἰδικὰ τμήματα, ἀσχολούμενα διὰ τὴν βιομηχανίαν, καθὼς καὶ ὑπαλλήλους εἰδικοὺς οἵτινες νὰ ἔχουν ὡς ἔργον τὴν μελέτην τοῦ τί κάμνει ὁ ἐργαζόμενος λαός. Ὡς ἐκ τούτου συνέπεια τῆς ἀδιαφορίας καὶ τῆς ἀγνοίας ταύτης εἶνε τὸ μῖσος τοῦ Κράτους πρὸς πάντα ἐργαζόμενον βιομηχανικῶς.

* * *

Καὶ θὰ ἐρωτήσῃ κανείς: Πῶς εἶνε δυνατὸν τὸ Κράτος νὰ αἰσθάνεται μῖσος ἐναντίον παντὸς βιομηχάνου; Καὶ ποία ἡ αἰτία τοῦ μίσους αὐτοῦ;

Τὸ ἐρώτημα εἶνε ἁπλούστατον. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπάντησις δὲν εἶνε τόσον δύσκολος ὅσον εἶνε καὶ λυπηρά. Δυσάρεστος καὶ λυπηρὰ διότι θὰ δείξῃ μίαν φορὰν ἐπιπλέον τὴν ἔλλειψιν ὀργανικοῦ νοῦ. Μιᾶς σκέψεως κεντρικῆς ἡ ὁποία νὰ ἐπιβλέπῃ καὶ νὰ διευθύνῃ τὰ πάντα. Καὶ ὅπως ἔλεγον, ἡ ἀπάντησις δὲν εἶνε δυσχερὴς διὰ τοὺς γνωρίζοντας τὰ πράγματα διότι τὸ Κράτος μὴ ἔχον στατιστικὴν τοῦ τί κατασκευάζεται ἐντὸς τῆς χώρας καὶ ὁποίας ὠφελείας παρέχουν εἰς τὸν λαὸν τὰ κατασκευαζόμενα, νομίζει ὅτι πᾶσα βιομηχανία γίνεται εἰς βάρος τοῦ δασμολογίου. Τοιουτοτρόπως κάθε βιομήχανον τὸν θεωρεῖ ἐχθρὸν τῆς πατρίδος. Ὡς ἕνα ἄνθρωπον κερδίζοντα ἀκόπως ἕνεκα τῆς προστασίας τοῦ δασμολογίου καὶ ζημιοῦντα τὸ Κράτος διὰ τῆς μὴ εἰσαγωγῆς ἑτοίμων ἐμπορευμάτων.

Εἶνε ἀληθὲς ὅτι βιομήχανοι τινές, ἐνεργητικώτεροι ἢ ἐπιτηδειότεροι τῶν ἄλλων, κατώρθωσαν νὰ προκαλέσουν ὑπὲρ αὐτῶν νόμους προστατευτικούς, ὥς π. χ. οἱ ὑφασματοποιοί, οἱ πιλοποιοὶ καὶ δύο τρεῖς ἄλλοι· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε λόγος ὅτι τὸ Κράτος πρέπει νὰ ἔχῃ ὡς ἐπῳδὸν πάντοτε: «Οἱ βιομήχανοι κερδίζουν, φόρον εἰς αὐτούς». Διότι κάθε ἐργαζόμενος πρέπει νὰ κερδίζῃ. Εἶνε νόμος κοινωνικός, ἀμετάβλητος. Καὶ οἱ βιομήχανοι εἶνε πολὺ φυσικὸν νὰ κερδίζουν, ὅπως εἶνε φυσικὸν τὸ Κράτος νὰ μεριμνᾷ ὄχι πῶς θὰ φορολογήσῃ αὐτοὺς περισσότερον, ἀλλὰ πῶς ἐπωφελέστερον θὰ ἐμβαθύνῃ εἰς τὴν μελέτην τῶν τάσεων τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς βιομηχανικῆς πρόδου πρὸς παρακώλυσιν τῆς εἰσαγωγῆς εἰδῶν, κατασκευαζομένων ἐντὸς τῆς χώρας. Ἡ προσκόλλησις τοῦ κράτους εἰς τὰ ἐκ τῆς εἰσαγωγῆς ὠφελήματα εἶνε ἀναμφισβήτητον ὅτι παραλύει τὴν βιομηχανίαν τῆς χώρας εἰς βαθμὸν ὥστε ἀντὶ πινακίου φακῆς νὰ καταστρέφεται ὁλόκληρος πλοῦτος ἐσωτερικός, καὶ ἰδίως αἱ μικροβιομηχανίαι ἐκεῖναι αἵτινες παρασκευάζουν τὸ ἔδαφος διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν μεγαλειτέρων βιομηχανιῶν.

ΤΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΝ ΠΑΛΛΗ ΚΑΙ ΚΟΤΖΙΑ

***

Μία ἀπὸ τὰς βιομηχανίας αἵτινες περισσότερον παρημελήθησαν ἀπὸ τὸ Κράτος εἶνε ἐκτὸς τόσων ἄλλων καὶ ἡ φακελλοποιΐα. Ἡ βιομηχανία αὕτη, ἥτις εἶνε ἐκ τῶν εὐγενεστέρων καὶ ἥτις δεικνύει τὴν μόρφωσιν ἑνὸς τόπου καὶ τὴν κοινωνικὴν ἀνάπτυξιν, μολονότι ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ 1882 ἀπὸ δυσκολίας εἰς δυσκολίαν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, ἀπὸ καταδρομῆς εἰς καταδρομὴν τῶν ἐν τοῖς πράγμασι, εὑρίσκεται ἀκόμη εἰς τὴν ἀρχήν της. Ἐὰν δὲ εἶνε κλάδος δυνάμενος νὰ καυχηθῇ ἐμπορικῶς, οὐχὶ ὅμως καὶ βιομηχανικῶς — καὶ δυστυχῶς οὐχὶ ἐξ ὑπαιτιότητος του — εἶνε ἡ χαρτεμπορία. Διότι δὲν βλέπει κανεὶς εὐκόλως ἐν Εὐρώπῃ χαρτοπωλεῖα τῆς περιωπῆς τοῦ σχετικῶς μικροῦ τόπου μας. Ἕνεκα τούτου λοιπὸν ἡ βιομηχανία αὕτη τῶν φακέλλων ἥτις εἶνε ἀναπόσπαστος τῆς μεταχειρίσεως confection τοῦ χάρτου καὶ τῆς κατασκευῆς καταστίχων χρήζει μεγάλης διαδόσεως. Τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος μικρὸν ὡς εἶνε, δὲν δύναται νὰ διαθρέψῃ σήμερον τὰ ὑπάρχοντα πέντε ἐργοστάσια ἀλληλοτρωγόμενα ἐπὶ στενοῦ ἐδάφους. Ἐπὶ μακρὰ ἔτη οἱ ἐργοστασιάρχαι βεβαίως ἐζήτησαν νὰ τοῖς ἐπιτραπῇ ἡ ἐξαγωγή. Δυστυχῶς ὅμως ἐνταῦθα ὅπως τὰ πάντα γίνονται ἀμελετήτως, ἐγένετο καὶ δι' αὐτοὺς νόμος διευκολύνων, ὡς ἔλεγε, τὴν ἐξαγωγήν, ἀλλ' ἀνεφάρμοστος εἰς τὴν πρᾶξιν. Διότι γενόμενος ὁ νόμος οὗτος μονομερῶς παρ' ἀνθρώπων ξένων πρὸς τὰ τῆς βιομηχανίας, δὲν ἠδύνατο νὰ ἐφαρμοσθῇ παρὰ τῶν ἐνδιαφερομένων, μολονότι ἐπανειλημμένως προέβησαν εἰς διαβήματα πρὸς διόρθωσιν τοῦ νόμου τούτου, διαβήματα τὰ ὁποῖα, ὅπως συνήθως, ἐλλείψει ὀργανικοῦ νοῦ τῆς ἐπισήμου πολιτείας, ἔμειναν ἀτελεσφόρητα. Ἐν τούτοις οἱ βιομήχανοι τῆς φακελλοποιΐας δὲν ἐζήτουν ἀπὸ τὸ Κράτος τὴν μετατροπὴν τοῦ πλανητικοῦ συστήματος ἀλλὰ μὲ ὅλον τὸ δίκαιον των ἐπόθουν καὶ ζητοῦν ἀκόμη νὰ πληρώνουν εἰς τὸ Κράτος τὸν χάρτην ὅταν εἰσάγεται ὅπως μέχρι τοῦδε, μὲ τὴν διαφορὰν ὅμως ὁπόταν τὸν ἐξάγουν ἐκ νέου ὡς ἐμπόρευμα νὰ λαμβάνουν τὰ χρήματα των ὀπίσω δι' ὅσον βάρος ἐξάγουν, χωρὶς νὰ συμπεριλαμβάνεται εἰς τοῦτο καὶ ἡ φθορὰ τὴν ὁποίαν ὑπέστησαν εἰς τὴν ἐργασίαν των, μολονότι εἰς τὰ καλῶς ὠργανωμένα Κράτη καὶ ἡ φθορὰ ἀκόμη ὑπολογίζεται πρὸς ὄφελος των καὶ ὄχι πρὸς ζημίαν των. Ἀλλ' ἡ αἴτησις των αὕτη ἀπερρίφθη διότι ὁ τελῶνης ἠρνήθη νὰ δώσῃ τὴν προσωρινὴν ἀτέλειαν μὲ τὰς συνήθεις διασαφήσεις διότι ὁ συνταχθεὶς, δῆθεν ὑπὲρ αὐτῶν νόμος, ἦτο ξένος πρὸς τὸ δασμολόγιον καὶ συνεπῶς ἀνεφάρμοστος!

Ἕτερον κτύπημα ἡ φακελλοποιΐα ἐδέχθη καὶ διὰ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς κυκλοφορίαν τῶν βραχειῶν ἐπιστολῶν. Ἐνθυμοῦμαι μάλιστα μὲ πόσον ἐθουσιασμὸν εἴχομεν ὑποδεχθῆ τὴν καινοτομίαν ταύτην. Αἱ ἐφημερίδες τῆς ἐποχῆς ἐτόνιζον θούρια ὑπὲρ αὐτῶν χωρὶς νὰ γνωρίζωμεν — ὅπως συμβαίνει συνήθως — ὅτι ἡ κομψὴ βραχεῖα δὲν ἦτο ἄμοιρος βιομηχανικῶν κινδύνων. Οἱ ἐνθουσιασμοὶ καὶ τὰ θούρια τῶν ἐφημερίδων ἤνοιξαν εὐρὺν τὸν δρόμον

της καὶ μέχρι τούτου σημείου ὥστε σήμερον ὁλόκληροι ἐπαρχίαι νὰ μὴ γράφουν παρὰ ἐπὶ βραχειῶν ἐπιστολῶν. Ἐπίσης τὰ $^{9}/_{10}$ τῆς ἐσωτερικῆς ἐμπορικῆς ἀλληλογραφίας γίνονται ἐπὶ βραχειῶν. Ὡς ἐκ τούτου ἡ φακελλοποιΐα καὶ ἡ μετασκευὴ τοῦ ταχυδρομικοῦ χάρτου ἐδέχθη ἰσχυρότατον κόλαφον χωρὶς νὰ ὠφελῆται καὶ τὸ Κράτος διότι ἡ βραχεῖα στοιχίζει εἰς αὐτὸ 5 καὶ $^{1}/_{2}$ λεπτά.

Τοιουτοτρόπως αἱ ἀμελέτητοι καινοτομίαι τοῦ Κράτους ἐζημίωσαν ὄχι μόνον τὴν βιομηχανίαν τῶν φακέλλων διὰ τὴν ἔλλειψιν ἐργασίας εἰς τοὺς ἐργάτας ἀλλὰ καὶ ἑαυτὸ διὰ τῆς στερήσεως τῶν τελωνειακῶν. Μεγάλα ἐργοστάσια φακέλλων ὡς τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βουλῆς τῶν κ. κ. Πάλλη καὶ Κοτζιᾶ καθὼς καὶ τὸ νεόδμητον τοῦ κ. Τερζοπούλου ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Καλαμιώτη, κατῆλθον εἰς τὸ ἥμισυ τῆς παραγωγῆς των καὶ βαίνουν ἐλαττούμενα. Ἐν τούτοις οἱ ἁρμόδιοι ἀδιαφοροῦν. Καὶ ὅμως ἐπιβάλλεται εἰς τὸ Κράτος σήμερον ἢ ἡ κατάργησις τῆς βραχείας ἢ ἡ ἐλάττωσις τοῦ γραμματοσήμου εἰς δεκάλεπτον διὰ τὴν ἐσωτερικὴν ἀλληλογραφίαν. Διὰ τῆς ἐλαττώσεως ταύτης τοῦ ταχυδρομικοῦ τέλους θὰ ἐπέλθουν εὐχάριστα γεγονότα. Ἀφ' ἑνὸς τὰ πραγματικὰ κέρδη τοῦ Κράτους θὰ εἶνε διπλάσια ἀπὸ σήμερον. Ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ βιομηχανία τῶν φακέλλων καὶ τοῦ χάρτου θ' ἀποτινάξουν τὸν ἐφιάλτην τῆς συντριβῆς ὅστις ἀνακόπτει τὸν *δρόμον τῆς ἀναπτύξεώς των. Παράδειγμα* ἡ Γερμανία καὶ ἡ Αὐστρία αἵτινες ἐνόησαν αὐτὸ καὶ ἥνωσαν τὰ ταχυδρομεῖα των οὕτως ὥστε ἡ ἀνταλλαγὴ τῆς ἀλληλογραφίας γίνεται ἀντὶ δεκαλέπτου. Τὸ δὲ ἀποτέλεσμα γνωρίζετε ὁποῖον εἶνε; Ἐπίσημοι στατιστικαὶ βεβαιοῦν ὅτι ἡ κατανάλωσις τοῦ γραμματοσήμου εἰς τὰς δύο αὐτὰς χώρας ἐτριπλασιάσθη.

Τὸ ἴδιον δύναται νὰ γίνῃ καὶ ἐδῶ. Ἄλλοτε πιθανῶς νὰ ἐδικαιολογεῖτο ἡ ἐμμονὴ εἰς τὸ *εἰκοσάλεπτον διότι εἶχε λόγον ἰσχυρὸν τὸ δύσκολον* τῆς μεταβιβάσεως, ἀλλὰ σήμερον τὰ πράγματα ἤλλαξαν. Δὲν εὑρισκόμεθα εἰς τὴν ἐποχὴν ὅπου διὰ νὰ μεταβῇ κανεὶς ἀπὸ τὴν Στερεὰν Ἑλλάδα εἰς τὴν Πελοπόννησον ἔπρεπε νὰ συντάξῃ πρῶτα τὴν διαθήκην του. Ἐνῷ λοιπὸν ἡ συγκοινωνία ἐβελτιώθη ἐπαισθητῶς, δὲν νομίζει τὸ Κράτος ὅτι ἔχει καὶ αὐτὸ καθῆκον νὰ μὴ καρκινοβατῇ ἀλλὰ νὰ παρακολουθῇ τὴν πρόοδον καὶ συνεπῶς νὰ ἐλαττώσῃ τὴν τιμὴν τοῦ *εἰκοσαλέπτου*;

* * *

Διὰ νὰ ἔχωμεν μίαν ἰδέαν σαφεστέραν τῆς φακελλοποιΐας, παρεκαλέσαμεν τοὺς ἄνω καταστηματάρχας νὰ μᾶς ὁδηγήσουν εἰς τὰ ἐργοστάσιά των. Οἱ φιλοπρόοδοι βιομήχανοι τὸ ἔκαμαν εὐχαρίστως. Τὸ ἐργοστάσιον τῶν κ. κ. Πάλλη καὶ Κοτζιᾶ εἶνε ἕνα ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἐργοστασίων φακελλοποιΐας καὶ τῶν τελειοτέρων εἰς τὸ εἶδος των. Τὸ πρῶτον ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐξῆλθον ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα μικροὶ τετραγωνικοὶ φάκελλοι οἱ ὁποῖοι ἐδίδαξαν εἰς τὸν λαὸν νὰ μὴ κλείῃ πλέον τὸ γράμμα του μὲ τὰ ἀπαραίτητα «μπουλίμια» τὰ ὁποῖα ἐφυγαδεύθησαν εὐτυχῶς ἀνεπιστρεπτεί. Τὸ ἐργοστάσιον τοῦ κ. Τερζοπούλου εἶνε πολὺ μεταγενέστερον. Ἀλλ' εἰς ἀμφότερα ἡ πρώτη ἐντύπωσις εἰς τὸν ἐπισκέπτην εἶνε κατ' ἐξοχὴν εὐχάριστος. Τὰ καινουργῆ τελειότατα μηχανήματα διευθυνόμενα ἀπὸ ἐμπείρους χεῖρας τῶν ἐργατῶν καὶ ἐργατριῶν, ἀθορύβως σχεδὸν ἐκτελοῦν ἀκαταπόνητα τὴν ἐργασίαν των. Οἱ ἐργάται καὶ αἱ ἐργάτριαι ἀφοῦ ρίψουν ἕνα βλέμμα ἐταστικὸν ἐπάνω εἰς τὸν ἐπισκέπτην καὶ δώσουν μίαν ἐξήγησιν διὰ τὸν μηχανισμὸν τοῦ μηχανήματος, ἐξακολουθοῦν τὴν ἐργασίαν των ἄνευ διακοπῆς. Δὲν ἐννοοῦν νὰ χάσουν οὔτε ἕνα δευτερόλεπτον ἀπὸ τὴν ἐργασίαν των διότι ὁ Ἕλλην ἐργάτης εἶνε κατ' ἐξοχὴν εὐσυνείδητος. Ἀγαπᾷ νὰ κερδίζῃ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του ἀλλ' ἀγαπᾷ καὶ ἐκεῖνον διὰ τὸν ὁποῖον ἐργάζεται καὶ ἰδίως ὅταν ὁ ἐργοστασιάρχης τοῦ παραχωρεῖ *ὅλα τὰ μέσα πρὸς ἄνετον ἐργασίαν. Καὶ* τοῦτο ὀφείλω νὰ τὸ ὁμολογήσω, διότι ὑπὸ ἔποψιν ἐργατῶν ἔχομεν τὸ καλλίτερον ὑλικόν. Τοῦτο τοὐλάχιστον ἀντελήφθην εἰς τὰς συχνὰς ἐπισκέψεις μου τῶν δύο ἐργοστασίων. Οἱ ἄνδρες εἰσέρχονται τὴν πρωΐαν εἰς τὸ ἐργοστάσιον καὶ παραμένουν μέχρι τῆς μεσημβρίας, ὁπότε οἱ μὲν οἰκογενειάρχαι μεταβαίνουν εἰς τὰ σπίτια των οἱ δὲ ἄλλοι προγευματίζουν ἐντὸς τοῦ καταστήματος. Κατόπιν ἀναπαύονται μέχρι τῆς *μιᾶς καὶ ἡμισείας, ὁπότε ἐπαναλαμβάνουν τὴν* ἐργασίαν των μέχρι τῆς ἕκτης ἑσπερινῆς. Καθ' ὅλον αὐτὸ τὸ διάστημα τῶν ἐργασίμων ὡρῶν οὔτε καπνίζουν οὔτε ἀρχίζουν τὰς μωρολογίας. Ὁ καθένας τῶν κυττάζει τὴν ἐργασίαν του μὲ προσοχὴν καὶ σοβαρότητα.

Παραλλήλως μὲ τοὺς ἄνδρας εἶνε καὶ αἱ ἐργάτιδες. Χαριτωμένα κοράσια τὰ ὁποῖα ὡς λέγει καὶ ἡ παροιμία «ἔχουν στόμα ἀλλ' ὄχι καὶ μιλιά». Ἕνα ἐκ τῶν μεγαλειτέρων ποῦ ἠρώτησα, μ' *ἐπληροφόρησεν ὅτι ἐξ ὅλων τῶν ἐρ*γατριῶν ἄλλαι τρέφουν γέροντας γονεῖς καὶ

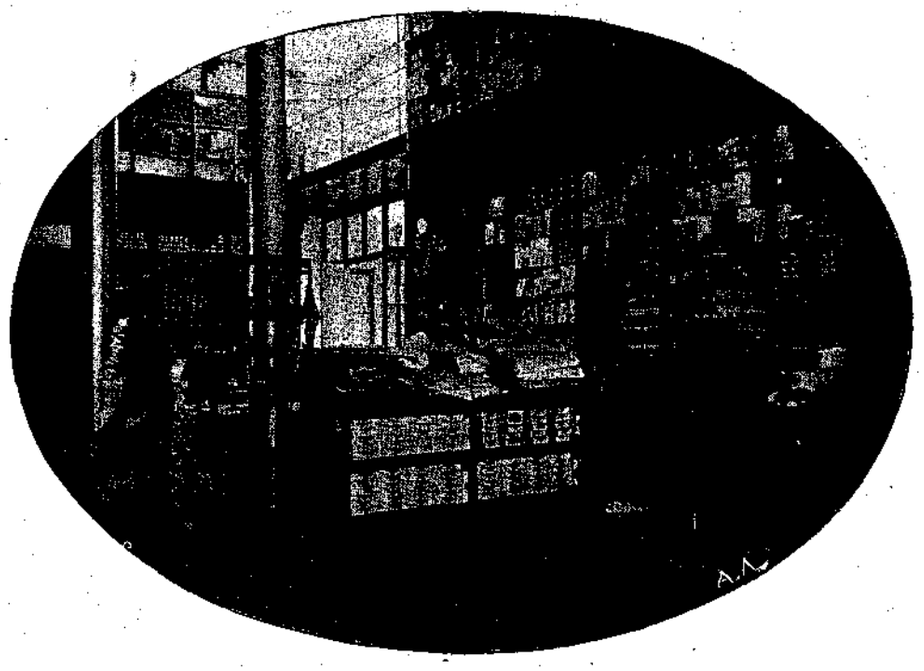

ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟΥ ΤΕΡΖΟΠΟΥΛΟΥ

ἄλλαι ὀλίγον κατ' ὀλίγον καταρτίζουν τὴν προῖκα των. Ὅτι ἐργάζονται δέκα ὥρας τὴν ἡμέραν, ὅτι ἀμείβονται καλῶς καὶ ὅτι, ἂν τύχῃ *νὰ κάμουν νυχτέρι, πληρώνονται* διπλῆν τὴν ὥραν.

Καὶ ὅμως ὅλαι αὐταὶ αἱ ἀγαθαὶ ἐντυπώσεις χάνονται διὰ τὸν ἐπισκέπτην ὁπόταν πληροφορηθῇ ὅτι ἡ πρόοδος αὕτη τῶν ἐν λόγῳ ἐργοστασίων ἐπιτελεῖται εἰς βάρος τῶν ἰδιοκτητῶν καὶ ὅτι μεθ' ὅλην τὴν καλὴν θέλησιν ἡ φακελλοποιΐα διέρχεται κρίσιν καὶ πίπτει εἰς μαρασμὸν τοιοῦτον ὥστε νὰ βλέπουν πολυετεῖς ἀγῶνας ν' ἀποτυγχάνουν οἰκτρότατα ὡς ἐκ τῆς ἀδιαφορίας *τῶν ἑκάστοτε* ὑπουργῶν διὰ πᾶσαν μελέτην καὶ ἐνίσχυσιν εἰς τὸ ὡραῖον ἔργον των. Ἕνας ἐργάτης μὲ κόπον πολὺν μᾶς διηγεῖτο ὅτι ἀπό τινος χρόνου μεθ' ὅλους τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐργοστασιαρχῶν, ἐλλείψει τῆς δεούσης κυβερνητικῆς μερίμνης, ἀντὶ ν' αὐξηθοῦν οἱ ἐν τοῖς ἐργοστασίοις ἐργαζόμενοι, ἀπεναντίας βαίνουν ἐλαττούμενοι. Καὶ ὁ καλὸς ἐργάτης ἔσειε περίλυπος τὴν κεφαλήν του μὴ γνωρίζων ποῦ εἶνε δυνατὸν νὰ καταλήξῃ τὸ πρᾶγμα.

Τὰ λόγια του καὶ αἱ σκέψεις του καὶ τὰ τόσον λυπηρὰ συμπεράσματά του ἔκαμαν νὰ ὠχριάσῃ ὁ ἐνθουσιασμός μου. Ὄχι βεβαίως διὰ τοὺς ἐργοστασιάρχας μας, ἀγωνιζομένους τὸν ὡραῖον ἀγῶνα τῆς προόδου, ἀλλὰ δι' αὐτὴν τὴν βιομηχανικὴν πρόοδον τῆς χώρας μας. Διότι εἶνε λυπηρὸν νὰ μὴ ἐνισχύωνται εἰς τοὺς μόχθους των παρὰ τῆς ἐπισήμου πολιτείας ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἐρρίφθησαν εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς μ' ἕνα εὐγενικὸν ἰδεῶδες νὰ ἐνισχύσουν τὴν βιομηχανικὴν παραγωγὴν μιᾶς χώρας χάριν ἑαυτῶν ἀλλὰ καὶ χάριν τῆς πατρίδος, ἥτις προοδεύουσα εἰς τὴν βιομηχανίαν δὲν θὰ φυγαδεύῃ τὰ τέκνα της πρὸς εὕρεσιν ἐργασίας ἀλλαχοῦ, εἰς τόπους ἀξένους καὶ πλήρεις κινδύνων, διὰ τὴν ζωτικότητα τῆς φυλῆς μας.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

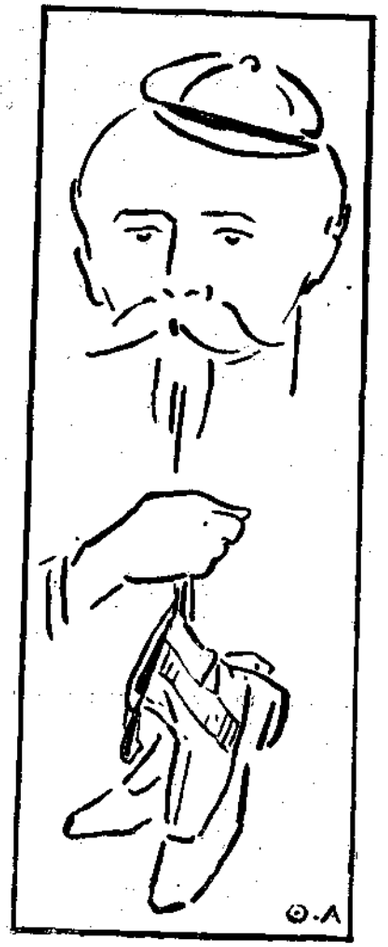

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΑΠΕΣΤΑΛΜΕΝΟΥ ΦΑΝΕΡΟΚΡΥΦΙΩΣ — ΥΠΟ ΘΕΜΟΥ ΑΝΝΙΝΟΥ

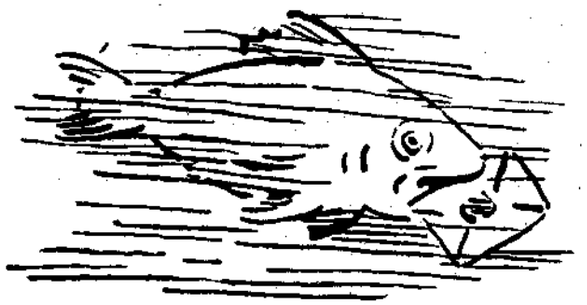

Ο ΜΟΝΟΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΟΣ — ΥΠΟ ΘΕΜΟΥ ΑΝΝΙΝΟΥ

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΤΩΝ "ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ,,

Μάθημα ὄγδοον — Βιβλιοθήκη Ἀδριανοῦ, πύλη Ἀθηνᾶς Ἀρχηγέτιδος, Ῥωμαϊκὴ Ἀγορά.

Ἀπέναντι τῆς σημερινῆς Παλαιᾶς Ἀγορᾶς ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Αἰόλου ὑπάρχει τοῖχος ἀρχαῖος ἀνήκων εἰς τὴν ὀπισθίαν (τὴν ἀνατολικὴν) πλευρὰν μεγαλοπρεποῦς *τετραγώνου οἰκοδομήματος, τοῦ ὁποίου ἡ προσθία* ὄψις κεῖται πλησίον τῶν φυλακῶν τοῦ Παλαιοῦ Στρατῶνος· ἐκεῖ σῴζονται ἑπτὰ μονόλιθοι μεγάλοι κίονες ἐκ μαρμάρου τῆς Καρύστου, ρυθμοῦ κορινθιακοῦ. Πρέπει νὰ ὑπολογίσωμεν ἄλλους ἑπτὰ εἰς τὴν ἐπέκτασιν αὐτῶν πρὸς νότον, τὴν θέσιν τῶν ὁποίων κατέχουσιν αἱ φυλακαί. Εἰς τὸ μέσον τῶν 15 τούτων κιόνων κεῖται πρόστῳον μεγάλης πύλης εἰσόδου μὲ τέσσαρας κίονας ἐκ τῶν ὁποίων σῴζεται εἷς μόνον, ὡς καὶ μέρος τῆς παραστάδος ἐκ τῆς κυρίας πύλης τῆς εἰσόδου.

Ἐντὸς τὸ οἰκοδόμημα φέρει διπλῆν στοὰν εἰς ὅλας τὰς πλευρὰς καὶ ἀνὰ δύο ἐξέδρας εἰς τὴν νοτίαν καὶ βορείαν πλευράν. Ἔχει μῆκος 122 μ. εἰς τὰς μακρὰς καὶ 82 μ. εἰς τὰς στενὰς πλευράς. φέρει δὲ ὀπισθεν εἰς τὰ ἔσω τοῦ σῳζομένου τοίχου διαιρέσεις ὁμοίας πρὸς τὰς τῆς Βιβλιοθήκης τῆς Περγάμου. Ἀναγνωρίζεται λοιπὸν ὅτι εἶναι ἡ *Βιβλιοθήκη Ἀδριανοῦ*, τὴν ὁποίαν ἀναφέρει ὁ Παυσανίας, ὡς *οἴκημα ἔχον βιβλία* κατασκευασθὲν ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος ἐκείνου μεταξὺ τοῦ 125 καὶ 131 μ.Χ. Ἐν μέσῳ αὐτοῦ ὑπάρχουν θεμέλια Βυζαντινῆς ἐκκλησίας. ἔγεινε δὲ χρῆσις τῆς Βιβλιοθήκης κατὰ τὴν Φραγκοκρατίαν καὶ Τουρκοκρατίαν ὡς ἀνακτόρου τοῦ Πολεμάρχου καὶ τοῦ Βοεβόδα.

Εἶναι γνωστὸν ἐκ τῆς ἱστορίας ὅτι ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ καὶ ὁ Ὀκταβιανὸς Αὔγουστος ἔδωκαν χρήματα πρὸς ἀνέγερσιν Ἀγορᾶς πρὸς Ἀνατολὰς ἤτοι ὄπισθεν τῆς ἀρχαιοτέρας. Ἐσώθησαν ἀρκετὰ ἴχνη τῆς *Ῥωμαϊκῆς ταύτης ἀγορᾶς*, δηλαδὴ ἡ μὲν δυτικὴ (ἐμπροσθία) πλευρά της εἶναι ἡ σήμερον λεγομένη Πύλη τῆς Ἀγορᾶς πλησίον τοῦ Στρατιωτικοῦ Ἀρτοποιείου καὶ ἑνὸς Δημοτικοῦ Σχολείου, ἡ δὲ δυτικὴ (ὀπισθία) σῴζεται ἐπίσης ὀλίγα βήματα πρὸς δυσμὰς τοῦ Πύργου τῶν Ἀνέμων.

Ἡ λεγομένη Πύλη τῆς Ἀγορᾶς εἶναι ἀκριβῶς ἡ εἴσοδος τῆς Ῥωμαϊκῆς Ἀγορᾶς καὶ ἔχει ἀνατεθῆ εἰς τὴν *Ἀθηνᾶν Ἀρχηγέτιν*. Ἀποτελεῖ πρόστῳον μὲ τέσσαρας κίονας δωρικοῦ ρυθμοῦ, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὑπάρχει ἐπιστύλιον φέρον μακρὰν ἐπιγραφήν, δηλοῦσαν ὅτι ἡ Ἀγορὰ κατεσκευάσθη διὰ χρημάτων τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ τοῦ Αὐγούστου· ἐπὶ τοῦ ἐπιστυλίου ὑψοῦται ἀέτωμα σῳζόμενον, εἰς τὸ μέσον τοῦ ὁποίου ὑπῆρχεν ἄγαλμα μὴ σωθὲν τοῦ Λευκίου Καίσαρος θετοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Αὐγούστου, ἀποθανόντος ὅμως νεωτάτου τῷ 1 μ.Χ ἄρα ἡ Ἀγορὰ κατεσκευάσθη μεταξὺ τοῦ 50 π Χ. καὶ τοῦ 1 μ. Χ. Εἰς τὸ μέσον τοῦ προστῴου εἶναι ἡ εἴσοδος διὰ τὰς ἁμάξας καὶ ἑκατέρωθεν δύο πύλαι διὰ τοὺς πεζούς.

Ἡ ὀπισθία πλευρὰ τῆς Ἀγορᾶς (δυτικὴ) σῴζεται πλησίον τοῦ Ὡρολογίου τοῦ Ἀνδρονίκου, εἶναι ἐπίσης πρόστῳον μὲ τέσσαρας κίονας καὶ τρεῖς θύρας ὅλας διὸ τοὺς πεζούς. Εἰς τὸ ἐσωτερικὸν ὑπάρχουν αἱ στοαί, ὅπου εἰς τὰ ἐνδότερα ἦσαν τὰ διάφορα καταστήματα πρὸς ἐναπόθεσιν τῶν ἐμπορευμάτων.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΞ ΟΛΛΑΝΔΙΑΣ

Ἡ Ὁλλανδία, ἡ μικρὰ χώρα ἥτις, ὡς ἡ Ἑλλάς, ἠναγκάσθη νὰ ἀγοράσῃ ἀκριβὰ τὴν ἐλευθερίαν της, ἑόρτασε πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἔκτακτον ἑορτήν.

Τὴν 15 Ἰουλίου συνεπληρώθησαν τριακόσια ἔτη ἀφ' ὅτου ἐγεννήθη ὁ περικλεέστατος ζωγράφος της Ρέμπραντ.

Καθὼς ὁ Ὅμηρος, ὁ Δάντε, ὁ Βάϊρον, δύναταί τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὁ Ρέμπραντ δὲν ἔχει πατρίδα ἀλλ' ὅτι ἀνήκει εἰς ὅλον τὸν κόσμον.

Ὅ,τι ὁ Φειδίας ἦτο τὸ πάλαι ἐν Ἑλλάδι ὡς γλύπτης, τὸ αὐτὸ καὶ ὁ Ρέμπραντ ὑπῆρξεν ὡς ζωγράφος κατὰ τὸν δέκατον ἕβδομον αἰῶνα ἐν Ὁλλανδίᾳ.

Ἐγεννήθη ἐν ἔτει 1606 εἰς Leiden τῆς Ὁλλανδίας ἐκ γονέων ἁπλοϊκῶν, πέμπτον αὐτῶν τέκνον. Ὁ πατήρ του ἦτο μυλωθρὸς καὶ ἐποθοῦσε νὰ ἴδῃ τὸν μικρὸν υἱόν του καταγινόμενον εἰς τὰ γράμματα, ἀλλ' ἐφαίνετο ὅτι ὁ μικρὸς ἐπεθύμει ὅλως διάφορα πράγματα. Τοῦ ἤρεσε νὰ σπουδάζῃ καὶ νὰ ζωγραφίζῃ ἀνθρώπους καὶ ἀντικείμενα.

Τέλος πάντων κατώρθωσε καὶ προσελήφθη ὑφ' ἑνὸς ζωγράφου ὡς μαθητευόμενος. Διδάσκεται νὰ ἀναμιγνύῃ χρώματα, νὰ σχεδιάζῃ ἀπὸ πρότυπα γύψινα καὶ ἀπὸ ἔμψυχα Ἐπὶ τρία ἔτη ἔμεινε ἠσιον τοῦ διδασκάλου τούτου· κατόπιν ἐπῆγεν εἰς Ἄμστερδαμ. Ἡ μεγάλη αὕτη πόλις συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ αὐξήσῃ τὰς γνώσεις του καὶ νὰ ἐντείνῃ τὸ πνεῦμα του.

Ἡ συναναστροφὴ παντοίων ἀνθρώπων, τά μεγάλα πλοῖα φέροντα πολυτελῆ ἐμπορεύματα ἐξ Ἀνατολῆς καὶ Ἰνδιῶν, ἔτρεφον τὸν νοῦν του. Ἀπὸ τότε ἐζήτει τὴν χαρακτηριστικὴν διαίρεσιν τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς, ἡ ὁποία κατόπιν ἔγινε γνήσιον γνώρισμα τοῦ Ρέμπραντ.

Ἡ ἔλλειψις προτύπων — ὅταν μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψεν εἰς τοὺς γονεῖς του — ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ζωγραφίζῃ τὸν ἑαυτόν του κυττάζων εἰς τὸν καθρέπτην, τὴν μητέρα του καὶ ἄλλα μέλη τῆς οἰκογενείας. Πρὸ πάντων ἡ Ἁγία Γραφὴ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν πολλὰ θέματα. Ὡς παῖς ἠδύνατο νὰ ἀκούῃ ἐπὶ πολλὰς ὥρας τὰς διηγήσεις τῆς μητέρας του περὶ τῆς λαμπρᾶς Ἀνατολῆς, περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων.

Ἡ εἰκών: «Ὁ Παῦλος ἐν τῇ φυλακῇ» δεικνύει τὸν ἀπόστολον σκεπτόμενον τίνι τρόπῳ θὰ ἐνθαρρύνῃ τοὺς ὁμοθρήσκους του.

Ὁ Ρέμπραντ ἐμελέτησε ἐπίσης τὸν λαόν, γραίας, ἀγύρτας, ρακενδύτους. Εἰς τὸ ἄσχημον ἔβλεπε τὸ ὡραῖον.

Ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Χάγης εὑρίσκεται μία ζωγραφία τοῦ ἔτους 1631, ἐπιγεγραμμένη: «Ὁ Συμεὼν εἰς τὸ Ἱερόν». Διὰ τὴν εἰκόνα ταύτην συνήθροισεν ὑλικὸν ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων. Τὸ μεγάλο σῶμα τοῦ γέροντος ἱερέως εἶνε θαυμασίως ὡραῖον ἐν μέσῳ τοῦ ὄχλου. Μόνον ἐπὶ τοῦ ἱερέως πίπτει τὸ φῶς τὸ δὲ ὑπόλοιπον εἶνε ἐν τῇ σκιᾷ ἀλλ' ἐν σκιᾷ, ἥτις ἀπορροφᾷ τὸ φῶς ἀκτινοβολοῦν ἀπὸ τοῦ κυριωτάτου συμπλέγματος. Εἰργάσθη μετὰ μεγάλης προθυμίας ἐπὶ τῆς εἰκόνος ταύτης.

Κατ' αὐτὴν τὴν ἐποχὴν εἶχεν ἀποκατασταθῆ εἰς τὸ Ἄμστερδαμ. Εἵλκυσε τὴν προσοχὴν ὅλων καὶ ἔλαβε ταχέως παραγγελίαν νὰ ζωγραφίσῃ τὸν κ. Tulp, καθηγητὴν τῆς ἀνατομίας ἐν μέσῳ τῶν φοιτητῶν, ἀνατέμνοντα πτῶμα ἀνθρώπου.

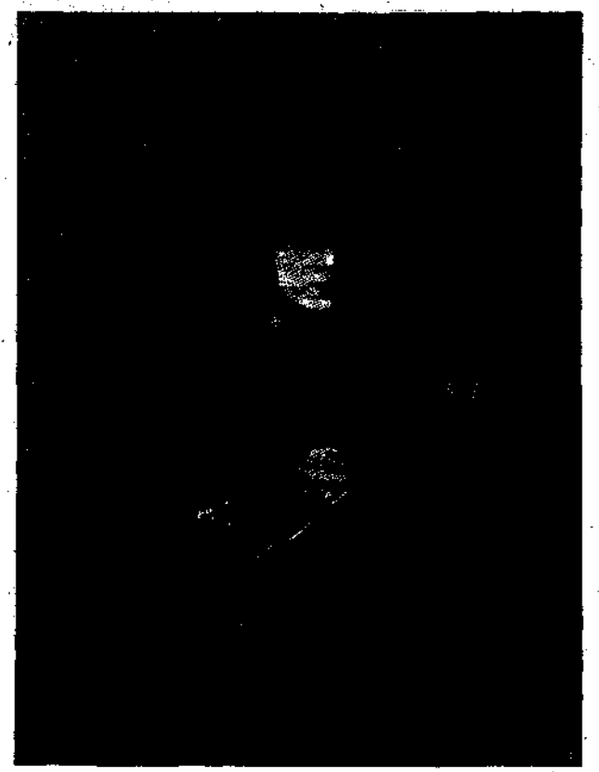

Ὁ Ρέμπραντ νέος — Αὐτοπροσωπογραφία.

Ἤρχισε ζωγραφίζων τὸν καθηγητήν, μέ τὸ πτῶμα εἰς τὸ κέντρον τῆς εἰκόνος, ρίπτων ἐπ' αὐτοῦ ὅλον τὸ φῶς. Αὐτὸ ἦτο μεγάλη καὶ ἀξία λόγου ἐπίνοια.

Ἀπὸ τοῦδε ἡ φήμη του ὡς ζωγράφου ἐξησφαλίσθη. Ἰατροί, καλλιτέχναι, ἔμποροι, σοφοί, ἄνθρωποι παντὸς εἴδους ἐπεθύμουν νὰ ζωγραφίζωνται παρ' αὐτοῦ. Οὕτω ἐγνώρισε τὴν δεσποινίδα Saskia Uijlenburch τῆς ὁποίας ἡ εἰκὼν εὑρίσκεται εἰς τὸ Μουσεῖον ἐν Κάσσελ (Γερμανία), καὶ ἡ ὁποία ἔγινε σύζυγός του. Ἐνυμφεύθησαν ἐν ἔτει 1634 καὶ ἠγόρασαν μίαν οἰκίαν εἰς Ἀμστερδαμ. Ἐκεῖ συνήγαγε πάντας τοὺς θησαυροὺς τῆς τέχνης του, πρὸ πολλῶν ἐτῶν συναθροισθέντας· ὅλα τὰ πράγματα τὰ ὁποῖα τὸν εἶχον ἑλκύσει διὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸ χρῶμα των, ζωγραφίας παλαιάς, σκεύη πορσελάνης κινεζικῆς κ.τ.λ.

Ἐν ἔτει 1642 ἔκαμε τὴν μεγάλην ζωγραφίαν: «Ἡ Νυκτερινὴ Περίπολος», ἥτις εἶνε τὸ κόσμημα τοῦ Μουσείου τοῦ Ἀμστερδαμ καὶ ἡ πλέον φανταστικὴ ὅσον ἀφορᾷ τὴν δύναμιν τοῦ φωτὸς καὶ τῆς σκιᾶς ὁλοκλήρου τῆς ζωγραφικῆς τέχνης.

Ἡ οἰκιακὴ εὐδαιμονία τοῦ Ρέμπραντ ὑπέστη μεγάλας δοκιμασίας. Μετὰ τὸν θάνατον τριῶν τέκνων του ἀπέθανε καὶ ἡ σύζυγός του, ἀπέμεινε δὲ εἰς αὐτὸν μόνον ὁ υἱός του Titus (1631). Ἐζήτει τὴν παραμυθίαν εἰς τὰς καλλονὰς τῆς φύσεως, πλανώμενος διαρκῶς ἔξω. Κατὰ μικρὸν ἐπανήρχετο πάλιν εἰς τὴν ζωγραφικὴν καὶ εἰς τὰς προσφιλεῖς του μελέτας τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Ἐπὶ τῆς ζωγραφίας, ἥτις εὑρίσκεται εἰς Λούβρ τῶν Παρισίων: «οἱ δύο μαθηταὶ τοῦ Κυρίου εἰς Ἐμμαούς», ὁ Χριστὸς κάθηται παρὰ μικρὸν τραπέζιον, διαμοιράζων τὸν ἄρτον. Τὸ φῶς ἀκτινοβολοῦν ἡδέως, φωτίζει τὴν κατηφῆ ὄψιν Του. Εἰς τῶν μαθητῶν, ὁ ἁπλοϊκῶς πιστεύων, ἠγνόησεν καὶ ἐσταύρωσε τὰς χεῖρας, ὁ ἄλλος, ὁ περισσότερον ἐξετάζων, ἀμφιβάλλει ἀκόμη.

Ἡ ἡδονὴ τοῦ Ρέμπραντ νὰ ἀγοράζῃ παντοειδῆ καλλιτεχνικὰ πράγματα, καὶ τὰ δυστυχήματα εἰς τὰς ἐργασίας του ἔφερον αὐτὸν εἰς στενοχωρίαν. Ἐν ἔτει 1656 ὅλα τὰ ἔπιπλα καὶ τὰ λοιπὰ οἰκεύη του ἐπωλήθησαν δημοσίως Μετὰ μεγάλης ὀδύνης ἔβλεπεν ὅτι ὅλα τὰ πράγματα εἰς τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀφοσιωθῆ, διεσπείροντο πανταχοῦ καὶ τέλος πάντων δὲν ὑπολείπεται εἰς αὐτὸν παρὰ μόνον ἡ μεγάλη καὶ ἰσχυρὰ δύναμις τῆς τέχνης του.

Μετὰ μεγαλειτέρου θάρρους ἤρχισε πάλιν νὰ ζωγραφίζῃ. Ἡ αὐτοζωγραφία τοῦ ἔτους 1657 ἔχει τὸ ὑπερήφανον καὶ πλῆρες πεποιθήσεως βλέμμα ἀνθρώπου ὅστις δὲν καταβάλλεται

Ἀπὸ τότε ἔζη μόνον διὰ τὴν ἐργασίαν του καὶ ἀπεσύρθη τοῦ κόσμου μέχρις ὅτου ἔλαβεν ἐντολὴν ἥτις ὑπῆρξεν ἡ τελευταία καὶ εἰς τὴν ὁποίαν συνήγαγε ὅλας τὰς γνώσεις του περὶ χρώματος καὶ φωτὸς τὰς ὁποίας ἀπέκτησε καθ' ὅλην του τὴν ζωήν. Ἡ εἰκὼν αὕτη εἶνε: «Ἡ Ἐπιτροπὴ τῶν ὑφαντῶν» (1661).

Ἔκτοτε οὐδεὶς ἐγνώρισεν αὐτὸν καὶ ὅταν ἀπέθανεν ἐν ἔτει 1669 εἰς Ἀμστερδαμ, εἶχε λησμονηθῆ παρ' ὅλων—ἀλλὰ μόνον προσωρινῶς καὶ ὅπως ἀναδειχθῆ ὕστερον ὡς ὁ μέγιστος τῶν ζωγράφων τοῦ κόσμου.

Ἐν Χάγῃ A. E. H. GOEKOOP

ΦΥΣΙΟΓΝΩΜΙΑΙ

Γεώργιος Ν. Κοφινᾶς.

ΤΟΝ κ. Κοφινᾶν ἐγνώρισα εἰς τρεῖς πολὺ χαρακηριστικὰς περιόδους τοῦ βίου του:

Ὅταν, νεώτατος, φοιτητὴς καὶ κατόπιν δικηγόρος, ἠσχολεῖτο εἰς τὴν ἐνεργὸν δημοσιογραφίαν μὲ ἄρθρα γεμᾶτα ἀπὸ νεανικὴν ζωὴν καὶ ὡρίμον φρόνησιν.

Ὅταν ὡς ἀνώτερος ὑπάλληλος τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν, νεώτατος ἐπίσης κατ' ἐξαίρεσιν πρὸς τὴν ἐπικρατοῦσαν εἰς τὸν τόπον μας γεροντοκρατίαν, διηύθυνε μὲ πολὺ στιβαρὸν χέρι καὶ σπανίαν εὐσυνειδησίαν, κατ' ἀρχὰς μὲν τὸ τμῆμα τῶν δασῶν, ἔπειτα δὲ διαφόρους ἄλλας σπουδαίας ὑπηρεσίας τοῦ ὑπουργείου ἐκείνου.

Καὶ τελευταῖον ὡς διευθυντὴν καὶ χειριστὴν ἑνὸς μεγάλου ἐθνικοῦ ἔργου: τοῦ Λαχείου τοῦ Στόλου καὶ τῶν Ἀρχαιοτήτων.

Τὸν θερμουργὸν χειριστὴν τοῦ καλάμου τῆς νεαρᾶς ἡλικίας ἐπανέβλεπα συχνὰ κατόπιν εἰς τὰ πολυαριθμότερα νομικὰ καὶ οἰκονομολογικὰ ἄρθρα του, ὅπου κατορθώνει νὰ δίδῃ ὕφος ἐπαγωγὸν καὶ καλλιτεχνικὸν εἰς θέματα ξηρά, νὰ ζωογονῇ τοὺς ἀψύχους ἀριθμοὺς καὶ τὰ ἄρθρα τῶν κωδίκων.

Ἕνας σπάνιος δημόσιος λειτουργὸς μοῦ παρουσιάζετο εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν, εὐθύς, αὐστηρός, προβάλλων τὸ στῆθος του, διὰ νὰ ὑπερασπίζῃ μὲ φανατισμὸν τὰ πολυειδῶς ἀπειλούμενα συμφέροντα τοῦ δημοσίου, διὰ νὰ ἐκτελῇ μὲ μίαν λέξιν τὸ *καθῆκον* του.

Εἰς τὴν τρίτην περίστασιν ἀνεγνώρισα ἕνα χειριστὴν μιᾶς μεγάλης δυνάμεως, ἡ ὁποία ἐκπορευομένη ἀφανῶς ἀπὸ τὰ θυλάκια τοῦ λαοῦ, ὑπὸ τὸν τύπον Ἐθνικοῦ Λαχείου, καταλήγει *εἰς ἔσοδον ἑνὸς καὶ πλέον ἑκατομμυρίου κατ' ἔτος* ὑπὲρ τοῦ Ταμείου τοῦ Ἐθνικοῦ Στόλου, ὅπου τόσαι μας ἐλπίδες ἔχουν ἀποτεθῆ.

Γεώργιος Ν. Κοφινᾶς.

Μέσα εἰς τὰ τρία αὐτὰ σημεῖα διαγράφεται μία φυσιογνωμία, ὄχι συνήθης εἰς την δημοσίαν ὑπηρεσίαν τοῦ τόπου μας.

A. A.

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Ἡ Ἀνάστασις.

«Φαντασθῆτε, λέγουν, τί σημαίνει νὰ ἴστασαι ἐν τῷ ναῷ καὶ νὰ μὴ ἐννοῇς περισσότερα τοῦ ἡμίσεως ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ἀκούεις ψαλλόμενα καὶ ἐκφωνούμενα ἢ βλέπεις τελούμενα!»

(Ἀπὸ ἕνα θρησκευτικὸν περιοδικόν.)

ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ μίαν «ἀνάστασιν»; Εἶνε ἡ Ρωσσική. Ἕνας λαὸς ποῦ ἀνεβαίνει. Δὲν σᾶς ἐκπλήττει; Ἔρχου καὶ βλέπε.

Μία κίνησις ἰλιγγιώδης.

Ἡ χώρα τοῦ Δοστογιέφσκη, ἡ χώρα τῆς μεγάλης ζωῆς, τῶν πάρα πολὺ ἀνθρωπίνων ἐρώτων, τοῦ θρησκευτικοῦ μυστικισμοῦ, τῶν 100 ἑκατομμυρίων κατοίκων εἶνε μία χώρα ποῦ δὲν εἶδα, ὅμως διαισθάνομαι, ὅμως ἀγαπῶ.

Γνωρίζετε τί θὰ πῇ ἐλευθερία συνειδήσεως εἰς ἑκατὸν ἑκατομμύρια ἀνθρώπων μὲ πρωτογενῆ ρώμην; Ἕνας λαὸς ποῦ ἔχει τόσο μεγάλα πάθη, ἔχει μεγάλην ψυχήν. Γνωρίζετε τί θὰ πῇ ἀπελευθέρωσις μιᾶς ψυχῆς ἀλυσσοδεμένης;

Ἰδοὺ ἕνας λαὸς ἀνερχόμενος

***

Συνέδεσα πάντοτε τὴν Ρωσσίαν μὲ τὸν Ἑλληνικὸν Χριστιανισμόν. Μήπως δὲν εἶνε ἑλληνικὸς ὁ ρωσσικὸς Χριστιανισμός;

Ἕνας ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν πρὸ χρόνων ὁμιλῶν διὰ τὰς ρωσσικὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀκαδημίας τῆς Μόσχας καὶ τῆς Πετρουπόλεως. ὡμίλησε ἀκόμη καὶ περὶ Ἑλλήνων ποῦ μεταβαίνουν νὰ σπουδάσουν ἐκεῖ τὴν θεολογίαν.

Καὶ παρετήρησε: Τὸ φῶς ἐκπέμπεται πλέον ἀπ' ἐδῶ.

Δὲν εἶχε ἄδικον.

Ἐὰν ἐδῶ ἡ θρησκευτικὴ κίνησις εἶνε μηδέν, ἂν ἀκινητοῦμεν, ἂν ἔχωμεν σταυρωμένα τὰ χέρια, δὲν πρέπει νὰ νομίσωμεν ὅτι καὶ ὁ ἑλληνικὸς χριστιανισμὸς τῆς Ρωσσίας θ' ἀκινητήσῃ. Αὐτὸς ἔχει τάσεις πρὸς κίνησιν.

Παρὰ τὴν θεολογικὴν κίνησιν τῶν τελευταίων ἐτῶν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ Ρῶσσοι πρωτοστατοῦν, παρὰ τὰς μεταρρυθμίσεις ποῦ ὀνειρεύονται τὰς διοικητικὰς τῆς ἐκκλησίας των — ὀνειρεύονται ἀκόμη τὸν ἔγγαμον κλῆρον καὶ τὴν κατάργησιν τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος — σκέπτονται πῶς νὰ μεταρρυθμίσουν ἐπὶ τὸ βέλτιον τὴν λατρείαν, πῶς νὰ τὴν πλησιάσουν πρὸς τὸν λαόν.

Καὶ τοῦτο εἶνε ἀπείρως μέγα.

Παρετηρήθη ὅτι τὰ τελετουργικὰ βιβλία — καὶ τοῦτο συμβαίνει τόσο εἰς τὴν Ρωσσίαν ὅσο καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα — μένουν γεμᾶτα ἀπὸ ἐκφράσεις ἀπὸ λέξεις, ἀπὸ τυπικὸν ἀκόμη ἄγνωστον εἰς τὸν λαόν. Καὶ αὐτὴ εἶνε ἡ αἰτία διὰ τὴν ὁποίαν ἐκεῖνος ποῦ εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν δὲν εὑρίσκει τὴν ὥραν νὰ ἐξέλθῃ.

Ἀκόμη λειτουργίαι καὶ ἱερατελεστίαι ἔχουν ἕνα μῆκος ἀπελπιστικόν. Ὁ Χριστὸς ὅμως εἶπε: «προσευχόμενοι μὴ βαττολογῆτε ὥσπερ οἱ ἐθνικοί». Ἀκόμη αἱ ἱερατελεστίαι αὗται ἦσαν προωριομέναι διὰ μοναχούς. Οἱ λαϊκοὶ ἔχουν καὶ ἄλλας ἀσχολίας παρὰ τὴν προσευχήν... Ἔχουν τὴν ἐργασίαν. Ἔπειτα καὶ ἡ ἐργασία εἶνε προσευχή: orare est laborare, orare et laborare. Θέλουν ἐξερχόμενοι ἀπὸ τὸν ναὸν νὰ εἶνε ἀναγεννημένοι ἀλλὰ καὶ νὰ στέκωνται εἰς τὰ πόδια των. Αὐτὸς πάλιν ὁ κολασμὸς τοῦ σώματος εἶνε πρᾶγμα ἀντιθρησκευτικόν. Διότι ὅπως εἶπεν ὁ ποιητὴς Novalis, τὸ σῶμα εἶνε «ναός»· εἶνε μάλιστα, εἶπε, ὁ μόνος πραγματικὸς ναὸς μέσα εἰς τὴν φύσιν.

Ναὸς μέσα εἰς τὸν ὁποῖον ἡ ψυχὴ προσεύχεται ἐπανερχομένη εἰς τὸν ἑαυτόν της. Μεταβάλλοντες — σκέπτονται οἱ Ρῶσσοι ἐκκλησιαστικοί — τὸ ἐκκλησιαστικὸν τυπικόν, δὲν μεταβάλλομεν τίποτε δογματικόν. Ἡ ἱστορία λέγει ὅτι συνετάχθη ἀπὸ τὸν ἅγιον Σάβαν κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα διὰ μοναστήρια τῆς Παλαιστίνης καὶ τὸν Θεόδωρον τὸν Στουδίτην καὶ ὅτι καμμία σύνοδος δὲν ἐσκέφθη νὰ τὸ ἐπικυρώσῃ, νὰ θέσῃ κάτω ἀπὸ τὸ τυπικὸν αὐτὸ τὴν σφραγῖδα τῆς αἰωνιότητος, τοῦ ἀμεταβλήτου.

Τὸ περιεχόμενον τοῦ τυπικοῦ μετεβλήθη κατὰ καιροὺς σύμφωνα μὲ τὰς ἑκάστοτε ἀνάγκας.

«Καὶ ὁποῖον εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα — γράφουν εἰς τὴν Νέαν Σιὼν τῆς Ἱερουσαλὴμ — τῶν παραδόξων τούτων δανείων ξένων τύπων; Τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε, ὅτι ἡμεῖς εὐχαριστοῦμεν τὸν Κύριον διὰ τὴν ἐμφάνισιν τοῦ φωτός. καθ' ἣν στιγμὴν παρ' ἡμῖν ἐπέρχεται σκότος· ὅτι τελοῦμεν τὸν ὄρθρον ἀφ' ἑσπέρας καὶ τὸν ἑσπερινὸν τὴν πρωΐαν· ὅτι ὁ ὀρθόδοξος πρὸ τῆς μεταλήψεως μετανοεῖ ἐπὶ τοιούτοις ἀνατολικοῖς μοναχικοῖς ἁμαρτήμασι, περὶ ὧν οὐδέποτε ἤκουσε· ὅτι ἀναγκάζεται νὰ νηστεύῃ 200 ἡμέρας τὸν χρόνον...»

* * *

Διατί νὰ μὴν ἔχουν ἄλλο τυπικὸν οἱ λαϊκοί, ἄλλο οἱ κοσμικοί; Ἔπειτα πάρα πολὺ Παλαιὰ Διαθήκη δὲν χρειάζεται Ἔπειτα τελοῦνται τόσα πράγματα κατὰ παράδοσιν ἀπὸ τῶν πρώτων χριστιανικῶν αἰώνων ἀκατανόητα εἰς τοὺς σημερινοὺς πιστούς... Ἔπειτα διατί νὰ προτιμηθῇ ἡ λειτουργία τοῦ Χρυσοστόμου ἀπὸ τὴν ποιητικωτέραν της λειτουργίαν τοῦ Ἁγίου Βασιλείου...

Αὐτὰ ζητεῖ ἡ Ρωσσικὴ «ἀνάστασις». Περιμένομεν καὶ τὴν νεοελληνικήν.

ΜΟΥΚΙΟΣ ΣΚΑΙΟΛΑΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Η κυρία Μαρκέλλα Τιναίρ ἐδημοσίευσε νέον ἔργον, τὸ ὁποῖον κρίνεται ὡς τὸ ἀριστούργημά της «La Rebelle». Τὸ μυθιστόρημα τοῦτο τῆς γονίμου γαλάτιδος συγγραφέως, ἡ ὁποία ἔδωκεν ἕως τόρα ἀρκετὰ μυθιστορήματα, εἶνε ἡ ἱστορία μιᾶς νέας δημοσιογράφου, ἱστορία ἐρωτικὴ εὐγενής, ὑπερόχως λεπτὴ μὲ τὰ δῶρα τῆς ψυχολογικῆς παρατηρήσεως. Ἰδοὺ τί γράφει γνωστὸς κριτικὸς εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν» περὶ τῆς Rebelle καὶ περὶ τοῦ ἔργου τῆς Μαρκέλλας Τιναίρ:

«Τὸ τελευταῖον μυθιστόρημα τῆς κυρίας Μαρκέλλας Τιναὶρ ἐπηκολούθησε μίαν ἀνατύπωσιν τοῦ «Avant l'amour» προγενεστέρου μυθιστορήματός της. Μερικοὶ κριτικοὶ ἔψεξαν τὴν συγγραφέα διὰ τὴν ὑπερβολικήν της γονιμότητα. Ὁμολογῶ ὅτι ἡ μομφὴ αὐτή, καὶ ἂν ἀκόμη ἦτο βάσιμος, θὰ μοῦ ἐφαίνετο ἀρκετὰ ματαία. Ὁ Γουστάβος Φλωμπέρ, ποὺ ἐπικαλοῦνται διηνεκῶς εἰς παρομοίας περιστάσεις, συνέθεσεν εἰς μίαν δεκαετίαν τὴν Madame Bovary. Πολὺ καλά 'Αλλ' ἂς ὑποθέσωμεν ὅτι εἰς τὸ διάστημα αὐτῆς τῆς δεκαετίας συνέθετε ἀντὶ ἑνός, δέκα ἀριστουργήματα. Κανεὶς δὲν θὰ τὸν ἔψεγε. Τί ἀξίζει ἡ «Rebelle», ἰδοὺ τί μᾶς ἐνδιαφέρει. Νομίζω ὅτι ἡ «Rebelle» εἶνε ἕνα μυθιστόρημα ἀξίας καὶ ὅσον ἡ κυρία Tinayre μᾶς δίδει ἀνάλογα ἔργα, τόσο θὰ εἶνε μᾶλλον ἀξία τῆς εὐγνωμοσύνης μας. . »

«Τὸ μυθιστόρημα τῆς κυρίας Τιναὶρ δὲν ἔχει κανὲν ἀπὸ τὰ ἐλαττώματα τὰ συνήθη εἰς τὴν γυναικείαν λογοτεχνικὴν παραγωγήν.»

Τὴν «Rebelle» θὰ δημοσιεύσωμεν ἐν μεταφράσει εἰς τὰ «Παναθήναια», ἀπὸ τοῦ ἑπομένου τεύχους τοῦ μηνὸς Αὐγούστου. Τὴν ἑλληνικὴν μετάφρασιν ἀνέλαβεν ὁ κ Α. Καρπάνης.

ΜΙΑ πολὺ ἐνδιαφέρουσα μελέτη τοῦ κ. Α. Ἀδαμαντίου «Τὰ χρονικὰ τοῦ Μορέως» ἐξεδόθη εἰς βιβλίον, ἀναδημοσιευθὲν ἀπὸ τὸ «Δελτίον τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας τῆς Ἑλλάδος». Εἶναι γραμμένον μὲ πολλὴν γνῶσιν τῶν πραγμάτων, ἔπειτα ἀπὸ μελέτην ἐπισταμένην. Ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει κάθε σχετικὸν μὲ τὸ *Χρονικὸν* τοῦ Μορέως καὶ ἐξάγει διάφορα συμπεράσματα:

Ὅτι πρὸ τῆς ὁριστικῆς ἀκόμη διαρρυθμίσεως οἱ Φράγκοι, διανεμηθέντες τὸ κατακτηθὲν τμῆμα τοῦ Μορέως, κατέγραψαν τὸ ἀποτέλεσμα τῆς διανομῆς εἰς Βιβλίον (ρητζίστρο). Κατὰ τὸ Βιβλίον τοῦτο ἐρρυθμίζετο ἡ στρατιωτικὴ λειτουργία. Ὅμοιον ὑπῆρχεν εἰς τὰ βασίλεια τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς Κύπρου.

Ὅτι παραλαβόντες οἱ Φράγκοι ἡγεμόνες ἐκ Κων/πόλεως τὰς Ἀσσίζας τῆς Ρωμανίας, ἐσχημάτισαν ἰδίαν νομοθεσίαν, ἐρειδομένην καὶ ἐπὶ τῶν ἐγχωρίων νομίμων. Δὲν εἶναι βέβαιον ἂν ἡ φραγκοπελοποννησιακὴ αὐτὴ νομοθεσία κατεγράφη εἰς βιβλίον. Εἰς πᾶσαν ὅμως κρίσιν ἢ ἄλλην ἐπίσημον πρᾶξιν ἐτηροῦντο μετ' ἀκριβείας τὰ πρακτικά.

Εἰς τὸν κατ' ἐξοχὴν αὐτὸν «τόπον τῆς κατακτήσεως» Pays de conqueste πολὺ εὔλογος ἠμπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ἡ ὕπαρξις καὶ *Βιβλίου τῆς κατακτήσεως*. Τὸ ἀρχικὸν τοῦτο *Χρονικὸν τοῦ Μορέως* ἤντλησε τὰ περὶ τῆς διανομῆς τῶν τιμαρίων καὶ τὰς ἄλλας ὄντως ἀκριβεῖς γεωγραφικὰς πληροφορίας ἐκ τοῦ *ρητζίστρου*, τὰ δὲ κατὰ τὰς φεουδαλικὰς δίκας καὶ τὰς *κούρτας*, τὰ *παρλαμέντα*, ἐκ τῶν πρακτικῶν τοῦ πριγκιπάτου. Ἤτο δηλαδὴ ὁ συγγραφεὺς ἐπίσημός τις χρονογράφος τοῦ πριγκιπάτου τῆς Ἀχαΐας.

Καὶ τὸ μὲν ἀρχικὸν *Χρονικὸν τοῦ Μορέως* ἀπωλέσθη, δὲν ἀπέχουν ὅμως αὐτοῦ πολὺ αἱ σωζόμεναι διασκευαὶ ἡ ἑλληνικὴ καὶ γαλλική. Πολύτιμοι εἶναι αἱ πληροφορίαι ποῦ μᾶς δίδουν περὶ τοῦ βίου καὶ τῆς κοινωνίας. Ἐκτὸς τούτου μᾶς δείχνουν στοιχεῖα εὐνόμου καὶ ἰσοπολιτικῆς κοινωνίας, ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη εἰς τὰς ἑλληνικὰς χώρας.

Εἰς τοιαύτην τελείως ρυθμιστικὴν πολιτείαν ἀνατραφέντες οἱ πρόγονοί μας, κατορθώνουν ταχέως ν' ἀναστηλώσουν τὴν βυζαντινὴν κυριαρχίαν εἰς τὸν Μορέαν καὶ νὰ καταστήσουν τὴν χερσόνησον ἐπί τινα χρόνον κέντρον πολιτικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ἀναγεννήσεως διὰ τοῦ δεσποτάτου τῶν Παλαιολόγων, καὶ τέλος ν' ἀντιτάξουν εἰς τὴν τουρκικὴν λαίλαπα τὴν ἐθνικὴν συνείδησιν ἀνεπτυγμένην, ἀποδεικνυόμενοι καὶ εἰς τὸν πόλεμον καὶ εἰς τὸν κοινωνικὸν βίον ὑπέρμαχοι τῶν ἐλευθεριῶν τῆς πατρίδος.

ΤΑ ἑλληνικὰ γράμματα πενθοῦν διὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀμερικανοῦ μεσαιωνοδίφου John Schmitt. Ὁ Σμὶτ μὲ ἀληθινὴν ἀγάπην κατέγινε εἰς τὴν ἐποχὴν αὐτήν. Ἡ τελευταία του κριτικὴ ἔκδοσις τοῦ «Χρονικοῦ τοῦ Μορέως» ἀποτελεῖ σπουδαιοτάτην συμβολὴν εἰς τὴν μελέτην τῆς μεσαιωνικῆς ἱστορίας καὶ φιλολογίας μας. Κάθε μελετητὴς τῆς φεουδαλικῆς Ἑλλάδος ὀφείλει νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τὸ ἔργον τοῦ Σμίτ. Αἱ ποικίλαι πληροφορίαι τὰς ὁποίας δίδει εἰς τὴν εἰσαγωγὴν περὶ τοῦ συγγραφέως τοῦ «Χρονικοῦ» περὶ τῆς χρονολογίας του, περὶ τῆς ἱστορικῆς του ἀξίας κλπ. ἀνέδειξαν τὸν Σμὶτ ἕνα τῶν σπουδαιοτέρων ἐρευνητῶν μιᾶς τόσον πλουσίας ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις ἐποχῆς.

ΕΙΣ τὸ τελευταῖον τεῦχος τὰ «Βυζαντινὰ Χρονικὰ» τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Regel τῆς Πετρουπόλεως ἀναλύουν τὴν *ἔκθεσιν τῆς ἱστοριοδιφικῆς καὶ παλαιογραφικῆς ἐκδρομῆς εἰς τὴν ἐπαρχίαν Καλαβρύτων* τὴν ὁποίαν πέρυσιν ἐδημοσίευσεν εἰς τὰ *Παναθήναια* ὁ κ. Ν. Α. Βέης καὶ ἐκφράζουν τὴν εὐχὴν νὰ ἴδουν ταχέως ἐκδεδομένα εἰς τόμον τὰ πορίσματα τῆς ἐκδρομῆς ἐκείνης, συντελεστικώτατα, λέγουν, διὰ τὰς μελέτας τῆς μέσης καὶ νέας ἑλληνικῆς ἱστορίας καὶ γλώσσης.

Μ

ΕΙΣ τὸ Πολυτεχνεῖον ἔγινε πρὸ ἡμερῶν ἐνώπιον τοῦ διδασκαλικοῦ κόσμου, μοναδικῆ διὰ τὸ πραγματευθὲν θέμα διάλεξις τοῦ κ. Κυπαρίσσου Σεφάνου: «Ἡ φιλοκαλία ὑπὸ ἐθνικὴν ἔποψιν». Ἂν δὲν ἀπατῶμαι, πρώτην φορὰν καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου ἐπραγματεύθη μὲ τόσην γοητείαν λόγου, ἐμβρίθειαν καὶ πρωτοφανῆ διὰ τοὺς Ἕλληνας διαλεκτικὴν τέχνην ζήτημα οὐσιῶδες, θίγον αὐτὴν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν ζωὴν τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

«Νομίζομεν συνήθως, — εἶπεν ἀρχίζων τὴν διάλεξιν του ὁ κ Στέφανος, — ὅτι κύριον χαρακτηριστικὸν τοῦ Ἕλληνος εἶνε ὁ τόπος ὅπου ἐγεννήθη, ἡ γλῶσσα τὴν ὁποίαν ὁμιλεῖ καὶ ἡ θρησκεία του. Ἐν τούτοις, μολονότι σπουδαιότατον χαρακτηριστικὸν εἶνε ἡ κοινότης τῶν ἐθνικῶν περιπετειῶν καὶ τυχῶν, οὐχὶ ἀσήμαντον γνώρισμα πρέπει νὰ εἶνε καὶ ἡ φιλοκαλία ἥτις ὀφείλει νὰ παρουσιάζῃ διὰ τὸν Ἕλληνα ἕνα ὅλως ἰδιαίτερον τύπον ἀφοῦ τὰ γνωρίσματα τῆς Ἑλληνικῆς φιλοκαλίας, τὰ πλέον σπουδαιότερα, συνίστανται εἰς τὴν Ἀπλότητα, τὴν Ἠρεμίαν, τὴν Ἑνότητα, καὶ τὸ Σκόπιμον.»

Ἐπὶ τοῦ ὁρισμοῦ τούτου ὁ κ. Στέφανος ἐστήριξε τὴν διάλεξίν του, εἰς τὴν ὁποίαν μὲ συνοχὴν βαθυτάτων φιλοσοφικῶν καὶ ψυχολογικῶν παρατηρήσεων, μὲ δηκτικότητα φαιδρύνουσαν καὶ προκαλοῦσαν σκέψεις θλιβερὰς διὰ τὸ μέλλον τῆς φυλῆς μας, μὲ θεωρίας περὶ καλοῦ καὶ γλώσσης, ἐξηγημένας ἀπὸ τὴν ἐπισταμένην μελέτην τῶν πραγμάτων καὶ μόνον αὐτῶν, ἔδωκε τοὺς μεγαλειτέρους κολάφους κατὰ τοῦ Σχολαστικισμοῦ καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων μας Ἐνώπιον τῶν ἐκπλήκτων ἀκροατῶν του. οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ πλεῖστον εἶνε ὑπεύθυνοι διὰ τὴν παρατηρουμένην ἀκαλαισθησίαν τῶν Νεοελλήνων, ἀκροατῶν ποῦ τοὺς ἐθώπευε καὶ τοὺς ἐποδοπάτει συγχρόνως, διῆλθεν ὁλόκληρος ἡ ἱστορία τῆς τέχνης. Ἀπὸ τὰ χείλη τοῦ ἀγορητοῦ ἔπεσαν ὡς κεραυνοὶ κατὰ τῆς Πολιτείας καὶ τῆς Κοινωνίας αἱ ὡραιότεραι συμβουλαὶ καὶ ὁ τρόπος τοῦ πῶς δύναται Σχολεῖον καὶ Κοινωνία ὁμοῦ νὰ καταστήσουν τό ἔθνος φιλόκαλον, νὰ τοῦ ὑψώσουν τὴν ψυχὴν καὶ τὴν διάνοιαν πρὸς τὰ μεγάλα ἰδανικά, ποῦ μόνον ἡ αἴσθησις καὶ ἡ ἐπίγνωσις τοῦ καλοῦ δύνανται νὰ ἐμπνεύσουν.

Εἶνε ὅμως ζήτημα ἂν αὐτὸν τὸν τρόπον τοῦ καλοῦ τὸν ἐνόησαν οἱ ἀκροαταί του εἰς τῶν ὁποίων τὴν μέριμναν εἶνε ἐμπιστευμένη ἡ μόρφωσις τῆς ψυχῆς τῶν ἑλληνοπαίδων. Καὶ συνέστησε μὲν ὁ κ. Στεφάνου εἰς αὐτούς, ὅτι ἐπειδὴ τὸ ἔθνος μας εἶνε πτωχὸν πρέπει ν' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τὰ μικρά, ἀπὸ τὴν γνῶσιν τῆς καλλιγραφίας καὶ τῆς καθαριότητος, τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς εὐπρεπείας τῶν μαθητῶν, ἀλλ' ἐπιτρέπεται ν' ἀμφιβάλλωμεν ἂν καὶ τοῦτο εἶνε δυνατὸν νὰ γίνῃ ἀφοῦ οἱ διδάσκοντες δὲν ἔμαθον νὰ διδάξουν τοιούτου εἴδους πράγματα. ἀφοῦ αὐτὸ τὸ Πανεπιστήμιον δὲν ἐνδιαφέρεται περὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς ὑψηλῆς μορφῆς αὐτῶν τῶν πραγμάτων.

Ὁπωσδήποτε ὁ κ. Στεφάνου δὲν εὐθύνεται διὰ τὴν ἀναλγησίαν τοῦ Σχολαστικισμοῦ, ὑπέχει ὅμως τὴν εὐθύνην τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἢ τὸ Πανεπιστήμιον ποῦ δὲν ἁρπάζουν τὴν διάλεξιν αὐτὴν νὰ τὴν τυπώσουν εἰς ἑκατομμύρια ἀντιτύπων καὶ νὰ τὴν σκορπίσουν δωρεὰν εἰς ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνισμὸν διότι ἀξίζει μίαν Μακεδονίαν καὶ μίαν Κρήτην, ἴσως καὶ κάτι περισσότερον ἀκόμη, ἡ ἀπόκτησις τοῦ αἰσθήματος αὐτοῦ ὅπερ καλεῖται *Ἀγάπη τοῦ Καλοῦ*.

Ζ.

ΕΙΣ τὴν «Νευρολογικὴν ἐπιθεώρησιν» δημοσιεύεται μελέτη τοῦ ἰατροῦ κ Γ. Νικολάου διὰ τὸ «Μυστικὸν τῆς Ζωῆς» τὴν γνωστὴν δὰ θεωρίαν τοῦ κ Π. Δημητρακοπούλου:

«Καὶ περὶ μὲν τῆς ἐπιστημονικῆς βαρύτητος τῆς νέας θεωρίας οὐδὲ λόγος, τό πάντων ὅμως μέγιστον εἶνε ἡ σημασία καὶ ἡ προσοχή, ἧς ἔτυχεν αὕτη ὑπὸ τῶν ψυχιάτρων τῶν Ἀθηνῶν, οἵτινες ὡς φαίνεται ἐπηρεασθέντες ὑπὸ τῶν σημειώσεων τοῦ Lombroso καὶ ἄλλων (δεῖγμα καὶ τοῦτο τῆς ξενομανίας μας) ἄλλοι ἄλλας ἐξήνεγκον κρίσεις, ἐπιλαθόμενοι ὅτι ὁ Lombroso τοιαύτας ἔδωκεν ἀπαντήσεις καὶ εἰς πολλῷ τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἀνοητοτέρας θεωρίας, ἂν ἐνταῦθα δὲν θέλομεν νὰ μνημονεύσωμεν. Ἀλλ' ἡμεῖς ἀδιαφοροῦντες, ἐὰν καὶ πῶς μεταχειρίζεται ὁ Lombroso τὰ «cher maître» καὶ πῶς οἱ ἡμέτεροι περὶ τοῦ «Μυστικοῦ τῆς Ζωῆς» ἀποφαίνονται, ἐπιλαμβανόμεθα τοῦ ἐλέγχου τῆς νέας ταύτης θεωρίας, ἧς ὁ τολμηρὸς συγγραφεὺς ἴσως νομίζει πλανωμένους πάντας τοὺς εἰδικῶς περὶ τὰ ψυχοφυσικὰ καταγινομένους καὶ ἴσως εἴπῃ αὐτοῖς: «Σιγήσατε σεῖς Flechsig, Dubois Raymond, Häckel, Broca, Duval, Helmholtz, Weber, καὶ Darwin καὶ ἡ λοιπὴ πλειὰς τῶν ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις πειραματιζομένων φυσιοδιφῶν, σιγήσατε καὶ μή τι πλέον ἀποφθέγγεσθε περὶ τῆς ὕλης καὶ τῆς δυνάμεως, τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, διότι πάντα τὰ φυχοφυσικὰ φαινόμενα, δι' ἃ ὑμεῖς τοσοῦτον κοπιᾶτε, ἁπλούστατα ἑρμηνεύονται διὰ τοῦ πολικοῦ συστήματος . . .»

Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἡ φωνὴ τῆς ἐπιστήμης ποῦ κάμνει τὸ ἔργον της.

Κμπ.

ΑΠΟ τὸν τελευταῖον ἀριθμὸν τῆς Revue des Études Grecques, ἀνεδημοσιεύθη εἰς ἴδιον τεῦχος ἡ καλὴ μελέτη τοῦ φίλου ἑλληνιστοῦ κ. Hubert Pernot «La métathèse dans les dialectes de Chio». Ἐν αὐτῇ ὁ συγγραφεὺς ἐξετάζει τὸ ζήτημα τῆς γραμματικῆς *μεταθέσεως* ὄχι μόνον κατὰ χιακὰς διαλέκτους, ἀλλὰ πρὸς τούτοις καὶ κατ' ἄλλα νεοελληνικὰ ἰδιώματα· ἐντεῦθεν ἡ ἐργασία καθίσταται συγκριτικὴ καὶ οὕτω δι' αὐτῆς πλουτίζονται σημαντικῶς αἱ γνώσεις ἡμῶν ἐν τῷ περὶ *μεταθέσεως* κεφαλαίῳ τῆς γραμματικῆς τῆς μέσης καὶ νέας Ἑλληνικῆς. Σημειωτέον ὅτι ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος μελέτη εἶνε βραχὺ σχετικῶς ἀπόσπασμα ἐκ μακροῦ περὶ τῶν χιακῶν διαλέκτων ἔργου, τὸ ὁποῖον ἀπὸ πολλῶν ἤδη ἐτῶν παρασκευάζει ὁ κ. Pernot ἐπὶ τῇ βάσει ἀφθονωτάτης γλωσσικῆς ὕλης, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐνδελεχῶς συνέλεγεν ἐπὶ τούτῳ κατὰ διαφόρους περιστάσεις περιοδεύσας τὴν Χίον ἐντεταλμένος ὑπὸ τοῦ γαλλικοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας Ἡ ἐγνωσμένη περὶ τὴν γλωσσολογίαν δύναμις τοῦ κ. Pernot καὶ τὸ βραχὺ πλὴν μεθοδικώτατον ἀπόσπασμα τῆς ἐργασίας του, τὸ ὁποῖον ἤδη μᾶς ἔδωκε, παρέχουν εἰς ἡμᾶς πληρέστατον τὸ δικαίωμα ἀπὸ τώρα νὰ χαιρετίσωμεν τό ἐπιμελῶς παρασκευαζόμενον ἔργον τοῦτο ὡς σπουδαιοτάτην συμβολὴν εἰς τὴν νεοελληνικὴν διαλεκτολογίαν.

Ν. Α. Β.

ΤΗΝ 6 Ἰουνίου (ν. ἡ.) συνεπληρώθησαν τριακόσια ἔτη ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς γεννήσεως τοῦ Πέτρου Κορνηλίου. Ἡ πατρὶς τοῦ μεγάλου δραματικοῦ ὁ ὁποῖος μὲ τὸν Ρακίναν καὶ τὸν Μολιέρον ἀποτελεῖ τὴν θεατρικὴν δόξαν τοῦ χρυσοῦ γαλλικοῦ αἰῶνος, ἐτέλεσεν ἑορτὰς αἱ ὁποῖαι διήρκεσαν 9 ὅλας ἡμέρας. Διαλέξεις, ἐκθέσεις, παραστάσεις ὅλ' αὐτὰ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἀνάδειξιν τῶν ἑορτῶν. Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ αὐτῇ ἀρκετὰ ἐξεδόθησαν βιβλία διὰ τὸν Κορνήλιον καὶ τὸ ἔργον του. Ὁ κ. Σανσό-Ορλὰν ἐξέδωκε τὰς «Galanteries» ποῦ δὲν εἶνε ἄλλο παρὰ τὰ ἐρωτικὰ ποιήματα τοῦ Κορνηλίου

Ἡ ἐρωτικὴ ζωὴ τοῦ Κορνηλίου, λέγει ὁ κ. Σανσό, καθ' ὅσον γνωριζομεν, ἠμπορεῖ νὰ χωρισθῇ εἰς τρία μέρη. Ὅπως ὁ κ. J. Levallois εἰς τὸν *Ἀγνωστον Κορνήλιόν του*, ἔγραψε: «εἰς κάθε μίαν ἀπὸ τὰς ἐποχὰς τῆς ζωῆς του ἀνταποκρίνεται καὶ ἕνα πάθος εἰς τὴν ὑψηλοτέραν ἔννοιαν τῆς λέξεως». Εὑρίσκομεν ἕναν ἔρωτα εἰς τὴν νεότητά του. Ὁ συζυγικὸς ἔρως φαίνεται πῶς ἀπερρόφησε τὴν μεσαίαν περίοδον τῆς ζωῆς του καὶ ὅταν, κάτω ἀπὸ τὴν βαρεῖαν περροῦκαν του, τὰ ἰδικά του μαλλιὰ εἶχαν ἀρχίσει νὰ γίνωνται ψαρά, ἡ καρδιά του καὶ πάλιν ἤρχισε νὰ κτυπᾷ.

Ὁ ἴδιος ὁ Κορνήλιος μᾶς λέγει πῶς ἦτον ὁ ἔρως ποῦ τὸν ἔκαμε ποιητήν. Ποῖος ἐντούτοις ἦτον ὁ πρῶτος του ἔρως; Ἂς ἰδοῦμε.

Ὁ Κορνήλιος ἐγεννήθη τὴν 6 Ἰουνίου 1606 εἰς τὴν Ρουένην. Ὁ πατέρας του, ὁ ὁποῖος ὠνομάζετο ἐπίσης Πέτρος Κορνήλιος, ἦτον γενικὸς δικηγόρος εἰς τὴν Table de marbre (νερὰ καὶ δάση) τῆς Νορμανδίας. Ἔκαμε τὰς σπουδάς του εἰς τὸ ἰησουϊτικὸν κολλέγιον τῆς Ρουένης. Καθὼς ἐξῆλθε ἀπὸ τὸ κολλέγιον, ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τοῦ δικαίου, καὶ τὴν 18 Ἰουνίου 1624 ἔγινε δικηγόρος.

Ἡ νεότης του δὲν ἦτο καὶ πολὺ περιπετειώδης. Ἐντούτοις ἐκ διαφόρων δοκουμέντων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μανθάνομεν ὅτι ὁ Κορνήλιος ἠσθάνθη κατ' ἀρχὰς θερμὸν ἔρωτα διὰ μίαν Ρουενέζαν. Καὶ ἀκόμη γνωρίζομεν ὅτι ὁ ἔρως αὐτὸς τὸν ἀπησχόλησεν ὅ ἕως 7 χρόνια

Ὁ Κορνήλιος ἦτο πολὺ νέος τότε, μόλις δέκα ὀκτὼ ἐτῶν. Ἦτο δικηγόρος καὶ γλίγωρα θὰ διεδέχετο τὸν πα-

τέρα του ὡς δικηγόρος τοῦ βασιλέως εἰς τὴν Table de marbre. Ἔζοῦσε μὲ θέρμην τὴν νεότητά του. Εἰς ἕνα σπίτι ποῦ τοῦ ἀνοίχθη ἡ καρδιά, ἠσπάνθη πρώτην φορὰν παλμοὺς διὰ μίαν νέαν. Ὠνομάζετο Catherine Hue. Τὸν καιρὸν ποῦ ὁ Κορνήλιος ἐσύχναζε τὸ σπίτι, ὁ πατέρας της ἦτον ἀποθαμένος καὶ ἡ νέα ἔζοῦσε μὲ τοὺς ἀδελφοὺς καὶ τὰς ἀδελφάς της ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς μητρός της, γυναικὸς ἐξεχούσης, καταγομένης ἀπὸ Νορμανδικὴν οἰκογένειαν περίφημον.

Ἡ θέσις τοῦ Κορνηλίου εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἦτο ἀπείρως λεπτή, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ὁ φίλος του, ὁ ὁποῖος καὶ τὸν εἶχεν εἰσαγάγει εἰς τὸ σπίτι τῆς Αἰκατερίνης Hue, ἐνόμιζε ὅτι ἦτον ὁ ἐκλεκτός της. Δὲν ἔπαυε μάλιστα νὰ φανερώνῃ εἰς τὸν Κορνήλιον τὰ αἰσθήματά του διὰ τὴν Αἰκατερίναν· ὁ Κορνήλιος λοιπὸν ἐπροσπαθοῦσε νὰ ἀποσιωπᾷ τὰ ἰδικά του.

Τότε ἤρχισε νὰ τραγουδῇ τὸν ἔρωτά του εἰς ᾠδὰς καὶ ἄλλου εἴδους ποιήματα.

Σχεδὸν δὲν γνωρίζομεν τίποτε διὰ τὴν συζυγικὴν ζωὴν τοῦ Κορνηλίου. Εἰκάζομεν ὅτι θὰ ἦτον ἤρεμος κ' εὐτυχής. Καθὼς παρατηρεῖ ὁ κ. Levallois «le mutisme de Corneille doit être interprêté tout en faveur de sa félicité domestique».

Εἰς τέλος τῆς ζωῆς του ὅταν πλέον εἶχεν ὑπερβῆ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας, ἕνα περιστατικὸν ἀσήμαντον ἦλθε νὰ ταράξῃ τὴν γαλήνην του καὶ νὰ τοῦ ἐνθυμίσῃ ἀρχαίας ἡμέρας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Πάσχα τοῦ 1658 ὁ θίασος τοῦ Μολιέρου ἐγκαθίστατο διὰ πολλὰς ἡμέρας εἰς Ρουένην. Ὁ Πέτρος Κορνήλιος καὶ ὁ ἀδελφός του Θωμᾶς ἦλθαν εἰς σχέσεις μὲ τὸν θίασον. Μάλιστα ἐδέχθησαν τὰ κυριώτερα πρόσωπα τοῦ θιάσου εἰς τὸ σπίτι των. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτον ἡ Du Parc, νέα γυναῖκα 25 ἐτῶν, μία ἀπὸ τὰς καλλιτέρας ἠθοποιοὺς τοῦ θιάσου, θελκτικὴ καὶ μὲ τὰ δῶρα τῆς φυσικῆς εὐμορφιᾶς, σύζυγος τοῦ René Berthelot μέλους τοῦ θιάσου. Ἡ ἐμορφιά της εἶχε συγκινήσει καὶ τὸν Μολιέρον, καὶ ἀργότερον ὁ Ρακίνας μὲ τὴν σειράν του ἠγάπησε τὴν du Parc ἐμμανῶς.

Οἱ δύο ἀδελφοὶ Κορνήλιοι ὑπῆρξαν ἀπὸ τοὺς θαυμαστάς της. Τὴν ἐπωνόμαζαν la marquise. Ὁ ἀδελφός τοῦ Πέτρου Κορνηλίου νεώτερος κατὰ 20 ἔτη ὑπῆρξε κάπως εὐτυχέστερος εἰς αὐτὸν τὸν ἔρωτα. Ὁ ποιητὴς τοῦ Κίννα ὀλίγας εἶχεν ἐλπίδας ἐπιτυχίας. Ἐνόμιζεν ὡστόσο ὅτι ἠμπορεῦσε νὰ τὴν θαμβώσῃ μὲ τὴν τραγικήν του δόξαν. Ματαίως ὅμως.

Ἡ du Parc ἔγινεν ἀργότερα ἐρωμένη τοῦ Ρακίνα καὶ ἡ καλλιτέρα ἑρμηνεὺς τοῦ ἔργου του.

ΑΠΕΘΑΝΕ ἐσχάτως ὁ γερμανὸς φιλόσοφος Κάρολος - Ροβέρτος - Ἐδουάρδος φὸν Χάρτμαν εἰς ἡλικίαν 64 ἐτῶν Ὁ ἀποθανὼν θεωρεῖται ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλειτέρους πεσσιμιστὰς τοῦ λήξαντος αἰῶνος μαθητὴς τοῦ Σοπενάουερ καὶ συνεχιστὴς τῆς διδασκαλίας τοῦ μεγάλου διδασκάλου του. Ἔργα του εἶνε «Αἱ παρατηρήσεις περὶ πνεύματος» κυρίως δὲ «Ἡ φιλοσοφία τοῦ ἀσυνειδήτου». Τὸ ἔργον αὐτὸ τοῦ Χάρτμαν δημοσιευθὲν εἰς τὰ 1878 εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ συγγράμματα ποῦ ἔδωκαν ὤθησιν μεγάλην εἰς τὴν πρόοδον τῆς συγχρόνου πεσσιμιστικῆς σκέψεως. Ὁ γερμανὸς φιλόσοφος ὁρίζει τὸ ἀσυνείδητον ὡς ἑξῆς: «ἐν σχέσει πρὸς τὸν ἄνθρωπον εἶνε ἡ ἀσυνείδητος θέλησις καὶ ἡ ἀσυνείδητος ἰδέα ἑνωμέναι εἰς μίαν ἀρχήν, εἶνε τὸ μοναδικὸν ὑποκείμενον ὅλων τῶν ἀσυνειδήτων δυνάμεων τῆς ψυχῆς· ἐν σχέσει πρὸς τὸν κόσμον ἐν τῇ ὁλότητί του, εἶνε τὸ ἐνιαῖον καὶ ἀναλλοίωτον ὑποκείμενον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον πηγάζουν ὅλαι αἱ ἀσυνείδητοι ἐργασίαι, τῶν ὁποίων τὰ ἄτομα εἶνε ἐκδήλωσις φαινομενική.»

Ὁ ὁρισμὸς αὐτὸς εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ βιβλίου τοῦ Χάρτμαν στερεῖται σαφηνείας, ὅμως δείχνει τὴν σκέψιν τοῦ φιλοσόφου σχετικῶς μὲ τὸν ἄνθρωπον καὶ σχετικῶς μὲ τὸν κόσμον.

Ἡ ὕπαρξις ἀσυνειδήτων ἰδεῶν παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ εἶνε ἡ ἀφετηρία τοῦ συστήματός του. Ὅπως ὁ Κάντιος λέγει «νὰ ἔχῃς ἰδέας *ἀσυνειδήτους* εἶνε ἀντιφατικόν· πῶς ἠμπορεῦμεν νὰ ἠξεύρωμεν ὅτι τὰς ἔχομεν χωρὶς νὰ μᾶς λέγῃ τίποτε ἡ συνείδησίς μας;» Ἠμποροῦμεν ἐν τούτοις νὰ μάθωμεν ἐμμέσως ὅτι ἔχομεν μίαν ἰδέαν χωρὶς νὰ ἔχωμεν ἄμεσον συνείδησιν αὐτῆς. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς ἀσυνειδήτου ἰδέας ὁ Χάρτμαν περιλαμβάνει ὅλας τὰς ἐνστίκτους τάσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν ὄχι μόνον παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ζῷα καὶ ἕως εἰς τὰ φυτὰ ἀκόμη, ἂν καὶ αἱ τάσεις αὐταὶ δὲν ἠμποροῦν ποτὲ νὰ λάβουν τὴν μορφὴν μιᾶς συνειδητῆς ἀναπαραστάσεως. Ὅταν ζητεῖ νὰ ἐξηγήσῃ πῶς ὁ ἄνθρωπος ἠμπορεῖ νὰ κινήσῃ τοὺς δακτύλους του ἢ τὰλλα του μέλη, λέγει: «κάθε θεληματικὴ κίνησις ὑποθέτει τὴν ἀσυνείδητον ἰδέαν τῆς θέσεως ποῦ κατέχουν εἰς τὸν ἐγκέφαλον αἱ ρίζαι τῶν κινητηρίων νεύρων τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ κινηθοῦν.» Λοιπὸν ἐπειδὴ ἡ θέσις αὐτὴ εἶνε καὶ θὰ μᾶς εἶνε πάντοτε ἄγνωστη, εἶνε ἀδύνατον νὰ λάβωμεν ποτὲ τὴν ἐνσυνείδητον ἰδέαν· δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν τὴν ἐνσυνείδητον αὐτὴν ἰδέαν παρὰ ἀπὸ τὴν ἀνάγκην αὐτῶν τῶν νεύρων νὰ ἔχουν κάποιαν θέσιν, καὶ ἀπὸ τὴν ἀδυναμίαν μας νὰ τὴν γνωρίσωμεν. Συμβαίνει κάθε ἡμέραν ν' ἀποκαλοῦμεν θεληματικάς, πράξεις τῶν ὁποίων τὸ δρῶν πρόσωπον δὲν ἔχει καμμίαν καθαρὸν ἰδέαν· ἔτσι ὁ ἄνθρωπος ποῦ εἶνε κουρασμένος παίρνει μίαν καρέκλαν καὶ κάθεται· ὥστε ὑπάρχει ἡ ἀσυνείδητος θέλησις.

Ἡ ψυχὴ δὲν εἶνε διὰ τὸν Χάρτμαν ἀτομική, δὲν εἶνε μονάς. Δυνάμεθα ἀκόμη νὰ τὴν ὁρίσωμεν ὡς ἕνα ψυχικὸν ἄτομον· ἀλλὰ τὴν ἀτομικοποίησίν της αὐτὴν ὀφείλει εἰς τὸ σῶμα ἀπὸ τὸ ὁποῖον δὲν ἠμπορεῖ νὰ χωρισθῇ.

Ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν ζωὴν αὐτὴ δὲν εἶνε παρὰ μία ἀπάτη. Ὁ ἄνθρωπος παύει ὑφιστάμενος καθὼς ἀποθνήσκει. Ὑπάρχει ἕνα μέρος τοῦ πνεύματος ποῦ μένει ἀνώλεθρον· εἶνε ἡ καθαρὰ κ' ἐνεργὸς διάνοια. «Τὸ πνεῦμα, λέγει ὁ Χάρτμαν, εἶνε ἡ ἰδέα τοῦ σώματος· ὥστε τὸ πνεῦμα πρὸ τοῦ σώματος κ' ἔπειτα ἀπὸ τὸ σῶμα εἶνε ἡ ἰδέα ἑνὸς πράγματος ποῦ δὲν ὑπάρχει».

Ὁ Χάρτμαν διακηρύττει ὅτι ἡ πρόοδος καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας θὰ μᾶς ὁδηγήσουν εἰς τὸ ν' ἀναγνωρίσωμεν τὴν ἀνθρωπίνην ματαιότητα. «Τὰ ζῷα, εἶπε, εἶνε μᾶλλον τοῦ ἀνθρώπου εὐτυχῆ, δηλαδὴ ὀλιγώτερον δυστυχισμένα. Ἡ ζωὴ τοῦ ψαριοῦ προτιμοτέρα ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ἀλόγου· ἡ τοῦ ὀστράκου ἀπὸ τὴν τοῦ ψαριοῦ καὶ ἡ τοῦ φυτοῦ εἶνε πιὸ εὐτυχισμένη ἀπὸ τὴν ζωὴν τοῦ ὀστράκου».

Ὑπὸ τὸν τίτλον «Le cas de M. Maurice Barrès» καὶ μὲ ὑπογραφὴν Nicolas Ségur δημοσιεύεται ἄρθρον τοῦ κ. Νικολ Ἐπισκοποπούλου εἰς τὴν γαλλικὴν «Ἐπιθεώρησιν».

Τὸ ἄρθρον εἶνε μία ἐπίθεσις ἐναντίον τοῦ ἔργου τοῦ Γάλλου Ἀκαδημαϊκοῦ.

Ὁ ἀρθρογράφος προσπαθεῖ νὰποδείξῃ ὅτι ὁ κ. Μπαρρὲς εἶνε προπάντων ἕνας μεγάλος assimilateur, ὅτι τὸ γράψιμόν του εἶνε κυρίως τεχνητόν, ὅτι τὸ ὕφος του εἶνε πάρα πολὺ συνειδητόν, ὅτι τοῦ λείπει τὸ αὐθόρμητον καὶ ἡ μελάγη εἰλικρίνεια. Ἐννοεῖται ὅτι δὲν κατορθώνει νὰ μᾶς πείσῃ ἐπαρκῶς. Ὅ τι καταφαίνεται ἀπὸ τὸ ἄρθρον εἶνε ἡ μεγάλη γνῶσις τοῦ ἔργου τοῦ Μπαρρές.

Ἰδοὺ ἕνα μέρος τοῦ ἄρθρου ἀπὸ τὸ τέλος:

«Αἱ πλέον ἐπιτυχεῖς του σελίδες στεροῦνται τῆς εἰλικρινείας ἐκείνης ἡ ὁποία εἶνε τόσον ἀναγκαία διὰ τὴν αἰωνιότητα τῶν ἔργων τῆς τέχνης. Καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν ὁ κ. Μπαρρὲς δὲν ἔκαμε ἄλλο ἀπὸ τὸ νὰ μᾶς θαμβώσῃ δεικνυόμενος εἰς σάσεις μελετημένας καὶ παραδόξους καὶ ψευδεῖς».

ΕΣΧΑΤΩΣ ἐδημοσιεύθησαν ἐπιστολαὶ καὶ ἀφορισμοί, ἀνέκδοτα ὅλως, τοῦ Alfred de Vigny τοῦ μεγάλου ποιητοῦ καὶ penseur, συγχρόνου τοῦ Οὐγκὼ καὶ τοῦ Λαμαρτίνου. Ἰδοὺ μία σκέψις του:

«Ἡ κοινωνικὴ τάξις εἶνε πάντοτε κακή. Ἀπὸ καιρὸν εἰς καιρὸν εἶνε μόνον ὑποφερτή. Ἀπὸ τὸ κακὸν ἕως εἰς τὸ ὑποφερτὸν δὲν ὑπάρχει τόση διαφορὰ ὥστε ν' ἀξίζῃ νὰ χύσῃ κανεὶς καὶ μίαν ρανίδα αἵματος.»

Ἰδοὺ σκέψεις του περὶ ποιήσεως:

«Ἡ ποίησις καὶ ἡ μουσικὴ εἶνε δύο συγκινήσεις ὁμοιαι, ποῦ συναρπάζουν τὴν καρδίαν διὰ μέσου τῆς ἀκοῆς. Ἡ ζωγραφική, συγκίνησις διὰ τῶν ὀφθαλμῶν, εἶνε γαληνιωτέρα καὶ διαρκεστέρα ἑπομένως· ἡ ἄλλη εἴτε ζωηροτέρα καὶ βραχυτέρα. Τὸ ἄδικον τῆς τυπογραφίας ἀπέναντι τῆς ποιήσεως εἶνε ὅτι μετέφερε τὴν συγκίνησίν της ἀπὸ τὴν ἀκοὴν εἰς τὴν ὅρασιν. Τὴν κατέστρεψε. Κανεὶς δὲν εἶνε (ἔστω καὶ ποιητὴς) ποῦ νὰ μὴν παγώνῃ ἀπὸ τὴν θέαν 40 χιλιάδων στίχων τοποθετημένων δύο - δύο χωρὶς διαστήματα.... Ἡ ποίησις ὀφείλει νὰ ζῇ μὲ ἐλλείψεις».

ΕΙΣ τὴν «Revue Philosophique» ἐδημοσιεύθη ἀνάλυσις τοῦ βιβλίου τοῦ κ Π. Ἀποστολίδη (Παύλου Νιρβάνα) «Τέχνη καὶ Φρενοπάθεια». Τὴν ἀνάλυσιν ὑπογράφει ὁ γνωστὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ τὰ περὶ «Νεοελληνικῆς φιλολογίας» ἄρθρα του λόγιος κ. Φιλέας Λεμπέγκ.

Ο κ. Alfred Austin ὁ νῦν ἐστεμμένος ποιητὴς τῆς Ἀγγλίας καὶ διάδοχος τοῦ Τέννυσον, ἐδημοσίευσε τόμον ποιημάτων The door of Humility εἰς τὸν ὁποῖον ἀντιλαλεῖ τὴν ποίησιν τοῦ μεγάλου προκατόχου του. Ἡ ποίησις αὐτή, παρατηρεῖ κάποιος κριτικός, ὁμοιάζει μᾶλλον πρὸς ἀρθρογραφίαν ἐφημερίδος.

ΑΠΕΘΑΝΕ ὁ Ριχάρδος Γκάρνετ μία μορφὴ ἐξαιρετικὴ εἰς τὰ ἀγγλικὰ γράμματα. Διετέλεσε βιβλιοθηκάριος. Ἔργα του εἶνε ἡ μετάφρασις τῆς «Ἑλληνικῆς ἀνθολογίας» καὶ μία ἱστορία τῆς ἰταλικῆς φιλολογίας.

ΕΙΣ τὴν Bibliothèque Universelle τῆς Ἐλβετίας ὁ κ. Reader μελετᾷ τὸν Βύρωνα ὁποῖον τὸν παρουσιάζουν δοκουμέντα ἀνέκδοτα. Πολλὰ νέα δὲν μανθάνομεν βέβαια. Ὁπωσδήποτε ὁ κ. Reader ὑπερασπίζεται τὴν γυναῖκα τοῦ ποιητοῦ ἡ ὁποία, καθὼς φαίνεται, δὲν ἦτον ὅπως μᾶς τὴν ἐπαρουσίασαν ὅλοι ἕως τόρα καὶ ὅπως αὐτὸς ὁ Βύρων μᾶς τὴν παρουσίασε εἰς ἕνα περίφημον ποίημά του.

ΔΙ' ἕναν παρισινὸν πάντοτε οἱ Βέλγοι φιλόλογοι εἶνε ἀντιπαθεῖς. Χρειάζεται νὰ εἶνε κανεὶς Βεραιρὲν ἢ Μάτερλιγκ διὰ νὰ ἐπιβληθῇ εἰς τὸ πεῖσμα αὐτῆς τῆς ἀντιπαθείας. Ὁπωσδήποτε σήμερα τὸ Βέλγιον ἀντιπροσωπεύεται παραπολὺ εἰς τὰ γαλλικὰ γράμματα καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν τέχνην. Κατὰ τὸ 1879 μία πλειὰς ἀπὸ νέους — τὸν Κωνσταντῖνον Meunier, τὸν Αἰμίλιον Βεραιρέν, τὸν Μὰξ Βάλτερ καὶ ἄλλους — ἐσυσπειροῦντο ὁλόγυρα ἀπὸ τὸν Κάμιλλον Λεμοννιὲ καὶ ἵδρυαν τὴν «Νέαν Ἐπιθεώρησιν» ἡ ὁποία εἰς τὰ 1880 ἔγινε «Νέον Βέλγιον». Ὁ Λεμοννιὲ ἔχει εἰς τὸ ἐνεργητικόν του περισσοτέρους ἀπὸ 60 τόμους ἀλλὰ ὑπέστη παραπολὺ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Αἰμιλίου Ζολᾶ.

Ὁ Αἰμίλιος Βεραιρὲν δὲν ἔχει προδρόμους δὲν ἔχει καὶ ὀπαδούς. Αἱ συλλήψεις του εἶνε δυναταὶ καὶ εἶνε πλαστικαί. Ἡ δυνατὴ πρωτοτυπία, ὅπως παρατηρεῖ ὁ κ. Ἀρθοῦρος Bovy εἰς τὴν Revue Bleue θέλει νὰ ἑρμηνεύῃ τὴν σκοτεινὴν ὑπόστασιν τῆς φύσεως καὶ τοῦ ἀνθρώπου.

Ὁ Μαυρίκιος Μάτερλιγκ εἶνε ἡ χαρὰ τῶν «délicats» ὁμοῦ μὲ τὸν Ἀνατὸλ Φράνς».

Ο κ. Ἐρρῖκος δὲ Ρενιὲ ἐξέδωκε τόμον ποιημάτων «La sandale ailée». Ὁ μεγάλος λυρικὸς δείχνεται καὶ εἰς τὸ βιβλίον του αὐτὸ ὁποῖος ἐδείχθη καὶ εἰς τὸ ἕως τόρα ἔργον του.

ΑΝΕΚΑΛΥΦΘΗ ἕνα φυλλάδιον γραμμένον ἀπὸ δομενικανὸν μοναχὸν τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος καὶ τὸ ὁποῖον εἶνε σφοδρὸν κατηγορητήριον τοῦ Δάντη. Ὁ τίτλος του λατινιστὶ εἶνε: De reprobatione Monarchiae compositae a Dante Aligherio Florentino. Ὁ συγγραφεὺς τοῦ φυλλαδίου ὠνομάζετο Γουΐδο Βερμάνι Ἀρίμινι. Δεικνύεται ἱκανὸς καὶ ἀξιοσημείωτος πολεμιστής.

Ο κ. Pio Ciuti ἐξακολουθεῖ μεταφράζων πλῆθος δημοτικῶν μας ᾀσμάτων εἰς τὴν Nuova Rassegna μίαν ἀπὸ τὰς καλλιτέρας ἰταλικὰς ἐπιθεωρήσεις τῆς Φλωρεντίας.

Ὁ κ Ciuti ὁμιλεῖ διὰ τὰ περιεχόμενα τοῦ τεύχους τῶν «Παναθηναίων» τοῦ ἀφιερωμένου εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνας. Μεταφράζει μέρος τοῦ χαιρετισμοῦ τοῦ κ. Π. Νιρβάνα «Πανέλληνες» καὶ τὸν ὀλυμπιακὸν ὕμνον τοῦ κ. Κ. Παλαμᾶ.

Ἐπίσης μεταφράζει τρία ποιήματα ἀπὸ τὴν συλλογὴν τοῦ κ. Στεφάνου Μαρτζώκη: «Νέα Ποιήματα».

Εἰς τὸ ἴδιον περιοδικὸν Nuova Rassegna ὁ κ. Rabbizzani ἐξακολουθεῖ τὰς περὶ Λεοπάρδη σημειώσεις του. Ἰδίως ὁμιλεῖ διὰ τοὺς διαφόρους παραλληλισμοὺς τῶν κριτικῶν, τοῦ Λεοπάρδη μὲ τὸν Βύρωνα, μὲ τὸν Σέλλεϋ, μὲ τὸν Μαυρίκιον Γκερέν, μὲ τὸν Πασκάλ, μὲ τὸν Ντὲ Βινιὺ τῶν ὁποίων ἡ σκέψις ἐβαπτίσθη ὁλόκληρος μέσα εἰς τὸν ἀνθρώπινον πόνον.

Ο κ. Henri Massis ἐξέδωκε βιβλίον: «Πῶς ὁ Ζολᾶ συνέθετε τὰ μυθιστορήματά του». Τὴν μελέτην του ἐβάσισε ἐπὶ τῶν χειρογράφων, τῶν σημειώσεων, τῶν σχεδίων τοῦ Ζολᾶ. Καθὼς παρατηρεῖ, ὁ Ζολᾶ ἑνώνει τὰς παρατηρήσεις του καὶ τὰ δοκουμέντα διὰ νὰποδείξῃ μίαν «*Θέσιν*». Ἡ ζωὴ δὲν ἔσχε καμμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ της ἐξελίξεως τοῦ ἔργου του, τοῦ ὁποίου τὸ σχέδιον συνέλαβε εἰς ἡλικίαν 28 ἐτῶν. Τὸ ἔργον του ὑπῆρξε μία προσπάθεια ποῦ ἐξεπληρώθη.

Καὶ ὡς πρὸς τὴν ποιότητα τῆς παρατηρήσεώς του, σημειώνει ὁ κ. Massis, «παρατηρεῖ μεροληπτικῶς, ἀπὸ συστήματος· καμμία εἰλικρίνεια συγκινήσεως ἀφελοῦς καὶ αὐτομάτου...»

Η ἀνεψιὰ τοῦ μεγάλου φράγκου μυθιστοριογράφου Φλωμπὲρ τὸν ὁποῖον ὁ κριτικὸς κ. Remy de Gourmont ὠνόμασε «Ὅμηρον καὶ συγχρόνως Θερβάντες τῆς Γαλλίας» ἐκδίδει τὰς ἐπιστολὰς ποῦ ὁ μέγας διδάσκαλος ἀπηύθυνε πρὸς αὐτήν.

Αἱ ἐπιστολαὶ πρὸς τὴν κ. Καρολίναν Γκρουὶτ — τὸ ὄνομα τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ Γουστάβου Φλωμπὲρ — δείχνουν

τὸν συγγραφέα τῆς «Κυρίας Μποβαρὺ» τόσον ἁπλοῦν ὡς ἄνθρωπον ὅσον ἦτο περίπλοκος εἰς τὰς λογοτεχνικάς του δημιουργίας.

Κμπ.

Ο κ. Μαυρίκιος Croizet καθηγητὴς εἰς τὸ Collège de France ἐξέδωκεν τελευταίως εἰς τόμον τὰ μαθήματά του περὶ Ἀριστοφάνους, ὑπὸ τὸν τίτλον, *Ὁ Ἀριστοφάνης καὶ αἱ πολιτικαὶ μερίδες ἐν Ἀθήναις*. Τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶναι μία ἀληθινὴ ἀποκατάστασις τοῦ πολιτικοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου ἐν Ἀθήναις κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ μεγάλου κωμικοῦ τῆς ἀρχαιότητος Ὁ κ. Croizet ἐξετάζει τὰς διαφόρους κωμῳδίας τοῦ Ἀριστοφάνους τὰς συγκρίνει μὲ τὰ διάφορα γεγονότα τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ πολιτικοῦ βίου τῶν Ἀθηνῶν, καὶ εὑρίσκει ἑνότητα ἐμπνεύσεως εἰς τὰς τέσσαρας κωμῳδίας, οἱ «Βαβυλώνιοι» οἱ «Ἀχαρνεῖς» οἱ «Ἱππεῖς» καὶ αἱ «Σφῆκες» εἰς τὰς κωμῳδίας αὐτὰς ὁ Ἀριστοφάνης μέμφεται τῶν διαφόρων δημαγωγῶν καὶ πρωταιτίων τῶν ἐμφυλίων καὶ τῶν ἐξωτερικῶν πολέμων καὶ λέγει ὅτι διέφθειραν τὸν χαρακτῆρα τῶν Ἀθηναίων. Ἡ ἀνάγνωσις τῆς ἀξιολόγου αὐτῆς μελέτης, ἀναλύσεως καὶ κριτικῆς, παρουσιάζει μέγα ἐνδιαφέρον. Ὅλα τὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀναζοῦν δεσμεύοντα τὸν ἀναγνώστην ὡσὰν νὰ ἐπρόκειτο περὶ γεγονότων τῆς συγχρόνου ἐποχῆς, τόσον ἡ ὁμοιότης εἶναι μεγάλη.

Κ. Μκρς.

++

ΕΙΣ τὸ «Δελτίον Συλλόγου Ἑλλήνων Ἠθοποιῶν» δημοσιεύει ὁ κ. Ν. Ι. Λάσκαρης βιογραφικὰς σημειώσεις δύο ἐκλιπόντων ἠθοποιῶν ἐκ τῶν ὁποίων ἰδοὺ τὰ χαρακτηριστικώτερα μέρη:

Κ. Κυριάκος Ἀριστίας

«Ὅτε τὸ πρῶτον, κατὰ τὸ 1817, ἵδρυσεν ἑλληνικὴν σκηνὴν ἐν Βουκουρεστίῳ ἡ κόρη τοῦ ἡγεμόνος Καρατζᾶ *δομνήτσα* Ραλλοῦ, ἐκ τῶν πρώτων ἐκλήθη ὁ νεανίας Κωνσταντῖνος Κυριάκος ὁ μετέπειτα γνωστὸς ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον *Ἀριστίας*, ὅστις καὶ μετ' ὀλίγον ἀπεστάλη εἰς Γαλλίαν ὅπως διδαχθῇ τὴν ἀπαγγελίαν καὶ ὑποκριτικήν.

«Τὰ ἐπακολουθήσαντα πολιτικὰ γεγονότα, ἠνάγκασον τὸν Ἀριστίαν νὰ διακόψῃ τὰς σπουδάς του ἐν Γαλλίᾳ καὶ νὰ ἐπανέλθῃ ἐν Βουκουρεστίῳ.

«Ἐκεῖ ὁ Ἀριστίας ἔγινε ἡ ψυχὴ τοῦ ἑλληνικοῦ θιάσου ὑποδυόμενος πάντοτε τοὺς πρώτους ρόλους. Κατά τιν σημείωσιν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, διὰ τῆς παραστάσεως τοῦ Ὀρέστου «ἐστερέωσε πλέον τὴν περὶ αὐτοῦ κρατοῦσαν φήμην ὡς λαμπροῦ ἠθοποιοῦ».

. . . . . .

«Ἀποτυχόντος τοῦ ὑπὸ τὸν Ὑψηλάντην κινήματος, οὗ μετέσχε καὶ ὁ Ἀριστίας, προσελήφθη οὗτος μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν πραγμάτων, ὡς διδάσκαλος τῶν παίδων τοῦ ἡγεμόνος Γκίκα. Ἐκεῖ τῇ βοηθείᾳ τινῶν ἐκ τῶν πρώην συναδέλφων του καὶ τῇ συμπράξει μελῶν τινῶν τῶν βογιαρικῶν κύκλων, κατώρθωσε καὶ ἔπηξε θεατρικὴν σκηνὴν ἐφ' ἧς καὶ ἀνέβιβασε—ἑλληνιστὶ ἐννοεῖται—πολλὰ ἐκ τῶν τότε γνωστῶν ἔργων.

«Μετ' ὀλίγον ἕνεκα τῆς ἐπελθούσης πάλιν πολιτικῆς ἀνωμαλίας, ἡ ἑλληνικὴ σκηνὴ ἔπαυσε λειτουργοῦσα, ὁ δὲ Ἀριστίας μετέβη τῷ 1825 εἰς Κέρκυραν ἔνθα ἀμέσως διωργάνωσε θίασον ἐρασιτεχνῶν.

«Ἐπανελθὼν ἐν Βουκουρεστίῳ ὁ Ἀριστίας τὸ 1834, ἐπείσθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος Γκίκα καὶ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ τότε καταρτιζομένου ρουμανικοῦ θεάτρου ἡ ὕπαρξις τοῦ ὁποίου ὀφείλεται εἰς αὐτόν, δι'

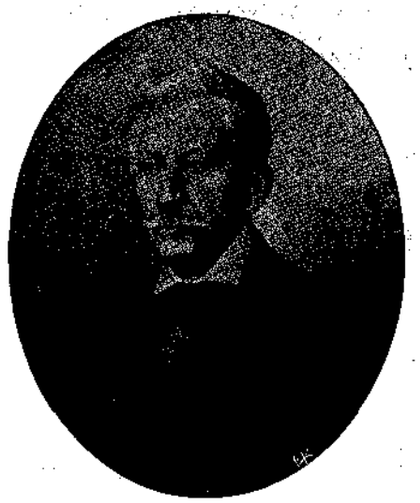

Κ. Κυριάκος Ἀριστίας.

ὃ καὶ εὐγνωμονοῦντες οἱ Ρουμάνοι ἀνήρτησαν ἐν τῷ foyer τοῦ ἐθνικοῦ των θεάτρου τὴν εἰκόνα αὐτοῦ ἐξ ἧς ἐλήφθη καὶ τὸ παρατιθέμενον ἀντίγραφον.

«Ὁ Ἀριστίας ἕνα εἶχε σκοπὸν τοῦ βίου του, τὴν ἀνασύστασιν τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου, διὰ τοῦτο καὶ παρῄτησε τὴν ἐν Βουκουρεστίῳ θέσιν του καὶ ἦλθεν εἰς Ἀθήνας ἔνθα τῇ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ συνέστη «Φιλοδραματικὴ Ἑταιρία». Δυστυχῶς ἀντενέργειαι σοβαραὶ καὶ ἐκ μέρους τῶν Βαυαρῶν, οἵτινες πάντοτε ἐπολέμησαν τὸ ἑλληνικὸν θέατρον, καὶ ἐκ μέρους μερικῶν Ἑλλήνων, οἵτινες εὗρον ἐν τῷ Ἀριστίᾳ τὸν «μάστορήν των», ἐματαίωσαν τὰ σχέδια τῆς Φιλοδραματικῆς Ἑταιρίας ἥτις καὶ μετ' ὀλίγον διελύθη.

«Ὁ δυστυχὴς Ἀριστίας, βλέπων ἑαυτὸν πανταχόθεν πολεμούμενον ἀπῆλθε μὲ αἱμάσσουσαν τὴν καρδίαν καὶ πάλιν εἰς Βουκουρέστιον. Μετ' ὀλίγους μῆνας ἡ ἐπιτροπὴ τῆς διαλυθείσης Φιλοδραματικῆς Ἑταιρίας τὸν ἐκάλεσε καὶ πάλιν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ὁ Ἀριστίας εὐγενῶς ἀπεποιήθη καὶ διέμεινε μέχρι τέλους τοῦ βίου του ἐν Ρουμανίᾳ».

Παντελῆς Σούτσας

«Καθ' ἣν ἐποχὴν ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις ὁ Σούτσας, οὐδὲν ἴχνος θεατρικῆς κινήσεως ὑπῆρχεν ἐν αὐταῖς. Μόλις δέκα καὶ ὀκτὼ ἀτὸ τῆς γεννήσεώς του ἔτη, ἤτοι τὸ 1836 ἱδρύθη τὸ πρῶτον σανιδόπηκτον τῶν Ἀθηνῶν θέατρον.

«Τὸ 1845 ἵδρυσε τυπογραφεῖον χωρὶς ποτὲ νὰ φαντασθῇ ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρχῃ καὶ θέατρον. Τὸ 1852 εἶχεν ἐκδοθῇ ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει ὁ Ἰβανόης, τοῦ Οὐόλτερ Σκότ, ὅπερ ἀνέγνωσεν ὁ Σούτσας. Τόσην ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς αὐτόν, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ τὸν δραματοποιήσῃ. Ἀλλ' οὔτε γράμματα πολλὰ ἐγνώριζε, οὔτε τὰς ἀπαιτουμένας πρὸς τοιαύτην ἐργασίαν θεατρικὰς γνώσεις εἶχε.

«Ἡ ἀποτυχία τὸν κατελύπησε τόσον, ὥστε ἀπεφάσισε καὶ περισσότερα γράμματα νὰ μάθῃ καὶ τακτικὰ νὰ συχνάζῃ ἔκτοτε εἰς τὸ θέατρον, ἡ ἐπίδρασις τοῦ ὁποίου ὑπῆξε τοιαύτη ἐπ' αὐτοῦ, ὥστε ὅτε τὸ 1857 ὁ Γρ. Καμπούρογλους ἐπανίδρυσε τὸ ἀπό τινος ἐκλιπὸν ἑλληνικὸν θέατρον, ὁ Σούτσας προσῆλθεν ἐκ τῶν πρώτων καὶ κατετάχθη εἰς τὸν τότε συσταθέντα ἑλληνικὸν θίασον τεσσαρακονταετὴς περίπου.

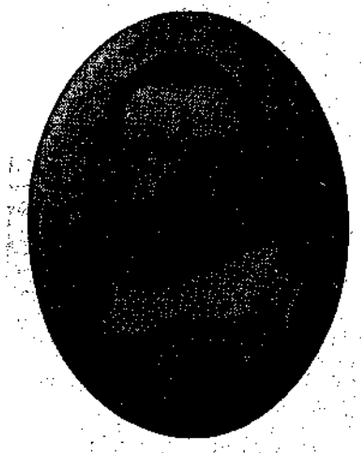

Ὁ Σούτσας ὡς Ἰενάριος ἐν τῇ «Λουκρητίᾳ Βοργίᾳ».

«Ἦτο ὑψηλοῦ μᾶλλον ἀναστήματος καὶ παχύσαρκος καὶ εἶχε τὸ πρόσωπον κατάστικτον ἐκ τῆς εὐλογίας. «Τὰ φυσικὰ αὐτὰ ἐλλαττώματα ἐφόβισαν τόσον τὴν ἐπιτροπὴν τοῦ θεάτρου. ὥστε μεθ' ὅλας τὰς παρακλήσεις τοῦ δυστυχοῦς Σούτσα, ὅστις ᾐσθάνετο ἐν ἑαυτῷ γεννώμενον τὸ δαιμόνιον τοῦ ἠθοποιοῦ, δὲν ἐπείσθη νὰ τῷ ἐμπιστευθῇ οὐδὲ τὸν μικρότερον ρόλον ἐν τῇ Λουΐζῃ Μύλλερ ἥτις ἐδόθη τὸ πρῶτον τότε.

«Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὅμως τόσον ἐπεβλήθη ἐπὶ τῶν συναδέλφων του, ὥστε τὸ 1862 τὸν εὑρίσκομεν συνδιεύθυντὴν τοῦ θιάσου μετὰ τοῦ Σισύφου. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης ἄρχεται κυρίως ἡ δρᾶσις τοῦ Σούτσα ἐν τῷ θεάτρῳ.

«Δυστυχῶς διὰ τὸ ἑλληνικὸν θέατρον, ἀφοῦ ἐπὶ δέκα καὶ ἑπτὰ ἔτη περιέφερεν ἀξιοπρεπῶς τὴν ἑλληνικὴν σκηνὴν εἰς διαφόρους τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ πόλεις, προσβληθεὶς ἐξ ἄνθρακος κατὰ τὴν ἐν Πάτραις διαμονήν του, ἀπεβίωσεν ἐκεῖ τὴν 10 Μαΐου 1875.

«Ὁ Σούτσας, ὅστις πρὶν ἢ ἀνέλθῃ τὴν σκηνὴν δὲν κατώρθωσε νὰ δραματοποιήσῃ τὸν «Ἰβανόην», ἔγραψε κατόπιν τέσσαρα δραματικὰ ἔργα, περὶ ὧν δὲν θ' ἀπαξιώσῃ νὰ ὁμιλήσῃ ἡ ἱστορία τοῦ Νεοελληνικοῦ Θεάτρου. Τὰ ἔργα ταῦτα εἶναι τὰ ἑξῆς: «Οἱ θεσμοὶ τοῦ Λυκούργου» κατὰ Λαφονταῖνον, «ἡ Κωπαΐς», «ἡ Γοθολία» ἀπωλεσθεῖσα καὶ ἧς μόνη ἡ πέμπτη πρᾶξις σώζεται παρὰ τῷ κ. Δ. Ταβουλάρη καὶ ὁ «Κάλδερον».

«Χαρακτηριστικὸν τῆς ἐπιδράσεως τοῦ Σούτσα ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ θεάτρου εἶναι ἡ ὁμόφωνος περὶ αὐτοῦ γνώμη τῶν ἐπιζώντων συναδέλφων του, οἵτινες μιᾷ φωνῇ καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ πάντες ἀνεξαιρέτως ἐκφράζονται περὶ Σούτσα».

++

Η κυρία Εἰρηναίου Κ. Ἀσωπίου ἐδώρησε εἰς τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην χειρόγραφον κώδικα ἐκ 1141 σελίδων περιέχοντα τὰ ἑξῆς εἰς ἀντίγραφα:

1) Ἀνωνύμου ἐπιστολῶν διάφορα εἴδη.
2) Μαξίμου τοῦ Μαργουνίου ἐπισκόπου Κυθήρων καὶ πρὸς Μάξιμον ἐπιστολῶν συλλογὴν πλουσιωτάτην.
3) Πέντε ἐπιστολὰς τοῦ διδασκάλου Ἰακώβου τοῦ Ἀργείου.
4) Ἀλεξάνδρου Μαυροκορδάτου τοῦ ἐξ ἀπορρήτων ἐπιστολὰς πλείστας.
5) Ἀδούλου ἐπιστολὰς πρὸς διαφόρους.
6) Ὁμοίας Ἀναστασίου ἱερομονάχου τοῦ Γορδίου.
7) » Νεοφύτου ἱεροδιακόνου Πελοποννησίου Καυσοκαλυβίτου.
8) » Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη
9) » Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως.
10) » Ἰωακεὶμ τοῦ Παρίου μητροπολίτου Κυζίκου.
11) » Λάμπρου Φωτιάδου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων περιωνύμου διδασκάλου

Ἐπίσης ἐδωρήθησαν εἰς τὴν Ἐθν. Βιβλιοθήκην πολυάριθμοι ἐπιστολαὶ καὶ ἄλλαι χειρόγραφοι σημειώσεις τοῦ *Κωνσταντίνου τοῦ Ἀσωπίου*, ἐκ τῶν ὁποίων διαλευκαίνεται πληρέστατα ὁ βίος καὶ ἡ δρᾶσις του.

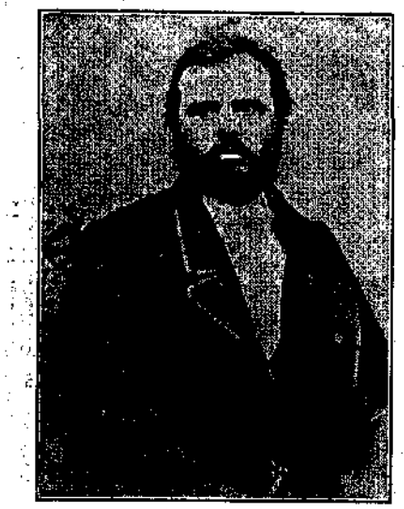

Ὁ Παντελῆς Σούτσας πρὶν ἀνέλθῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς.

Ο Ἐδμόνδος Μισὸτ ἐγνώρισε τὸν Βάγνερ καὶ τὸν Ροσσίνην. Παρέστη εἰς τὴν ἐπίσκεψιν ποὺ ἔκαμε τὸν Μάρτιον τοῦ 1860 ὁ Γερμανὸς διδάσκαλος εἰς τὸν συνθέτην τοῦ Barbiere εἰς τὸ Παρίσι. Ἡ «Μεγάλη Ἐπιθεώρησις» περιέχει μίαν διήγησιν τῆς συναντήσεως αὐτῆς. Ὁ κ Μισὸτ αὐτὸς παρουσίασε τὸν Βάγνερ εἰς τὸν μαέστρον κ' ἐπῆρε μερικὰς σημειώσεις κατὰ τὸ διάστημα τῆς ὁμιλίας των.

Ἡ ὑποδοχὴ ποὺ ἔκαμεν εἰς τὸν Βάγνερ ὁ Ροσσίνης ἦτον ἁπλῆ καὶ καλοκάγαθη. Ὡμίλουσαν περὶ τοῦ Weber καὶ τοῦ Beethoven Ὁ Ροσσίνης διηγεῖται πῶς ὁ ποιητὴς Carpani τὸν εἰσήγαγε παρὰ τῷ Μπετόβεν εἰς τὴν Βιέννην:

«Τί νὰ σᾶς πῶ—διηγεῖται ὁ Ροσσίνης. Ἀνεβαίνων τὴν σκάλαν ποὺ ὡδηγοῦσε εἰς τὸ πτωχικὸ ἐνδιαίτημα τοῦ διδασκάλου μόλις ἐσυγκρατοῦσα τὴν συγκίνησίν μου. Ὅταν ἀνοίχθη ἡ θύρα εὐρέθηκα ἐμπρὸς εἰς τέτοιαν ἀταξίαν καὶ ἀκαθαρσίαν...

«Τὰ πορτραῖτα ποὺ ξέρομε τοῦ Μπετόβεν τὸν ἀποδίδουν ἀρκετὸ καλὰ εἰς τὸ σύνολόν του. Ὅμως τίποτε δὲν ἠμπορεῖ νὰ ἐκφράσῃ τὴν ἄοριστον λύπην ποὺ ἦτον χυμένη εἰς τὰ χαρακτηριστικά του ἐνῷ κάτω ἀπό τὰ πυκνὰ φρύδια του ἔλαμπαν ὡσὰν εἰς τὸ βάθος σπηλαίου, τὰ μάτια, ποὺ ἂν καὶ μικρὰ σὲ διαπερνοῦσαν. Ἡ φωνὴ ἦτον γλυκειὰ καὶ ἐν τούτοις ὀλίγον *voilée*.

«Ὅταν ἐμπήκαμε, κατ' ἀρχὰς ἐφάνη ὡς νὰ μή μᾶς ἐπρόσεξε ἀπησχολημένος εἰς τὸ νὰ διορθώνῃ μίαν μουσικὴν ἐντύπωσιν. Ἔπειτα, ἐγείρων τὴν κεφαλήν, μοῦ εἶπεν ἀποτόμως ἰταλιστὶ ὥστε νὰ τὸν ἐννοῶ ἀρκετά: «Ἀ! ὁ Ροσσίνης, εἶσθε ἐσεῖς ποὺ ἐκάμετε τὸν

Barbiere di Seviglia. Σᾶς συγχαίρω. Εἶνε μία ἔξοχη opera buffa, τὴν ἐδιάβασα μ' εὐχαρίστησιν. Ἐφόσον θὰ ὑπάρχῃ ἰταλικὴ ὄπερα, θὰ τὴν παίζουν. Μὴ ζητῆτε νὰ κάμετε ἄλλο ἀπὸ opera buffa...»

Εἰς τὴν περίστασιν ὁ Βάγνερ συγχαίρει τὸν ξένον του ὅτι δὲν ἠκολούθησε τὴν συμβουλὴν τοῦ Beethoven. Ὅμως ὁ Ροσσίνης ἀναγνωρίζει ὅτι εἶνε πλασμένος διὰ τὴν opera buffa Συνέθετε τρεῖς ἢ τέσσαρας τὸν χρόνον. Τὸν Barbiere ἔγραψε εἰς 13 ἡμέρας καὶ τοῦ τὸν ἐπλήρωσαν 1200 φράγκα καὶ ἕνα ἔνδυμα «couleur noisette et à boutons d'or» ποῦ ἄξιζε ἄλλα 100 φράγκα Ἔπειτα ἀκολουθεῖ ὁ ἑξῆς διάλογος:

Βάγνερ. — Μοῦ ἐπιτρέπετε νὰ σᾶς ἐρωτήσω πῶς ἐλείωσε ἡ ἐπίσκεψίς σας εἰς τοῦ Μπετόβεν;

Ροσσίνης. — Ὦ, ὑπῆρξε πολὺ βραχεῖα. Αὐτὸ ἐννοεῖται, ἀφοῦ ἕνα μέρος τῆς συνδιαλέξεως ἔγινε γραπτόν. Τοῦ εἶπα ὅλον μου τὸν θαυμασμὸν διὰ τὴν μεγαλοφυΐαν του καὶ ὅλην τὴν εὐγνωμοσύνην μου διότι μ' ἐδέχθη ὥστε νὰ εὕρω εὐκαιρίαν νὰ τοῦ τὴν ἐκφράσω. Μοῦ ἀπεκρίθη μ' ἕναν βαθὺν ἀναστεναγμὸν καὶ μ' αὐτὴν τὴν λέξιν: «oh! un infelice!» Καὶ ἀποχαιρετίζον με μοῦ εἶπε:

«Πρὸ πάντων κάμνετε πολὺ Barbiere...»

Κμπ.

ΠΡΟΤΟΜΗ ΤΟΥ ΣΟΛΩΜΟΥ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Τῇ πρωτοβουλίᾳ τῶν «Παναθηναίων»

— ἀδείᾳ τοῦ Ὑπουργείου —

Ἐκ προηγουμένων εἰσφορῶν	Δρ. 2.079.20
Σπῦρος Ματσούκας	» 2.—
	Δρ. 2.081.20

Τὸ ἀπαιτούμενον ὁλικὸν ποσὸν εἶναι 3500 περίπου. Ὑπολείπονται περὶ τὰς 1500. Καὶ τὸ ὑπενθυμίζομεν εἰς ὅλους. Ὅλοι ἔζησαν καὶ ζοῦν μὲ τοὺς στίχους τοῦ ὑμνητοῦ τῆς ἐλευθερίας.

Αἱ εἰσφοραὶ στέλλονται εἰς τὰ γραφεῖα τῶν «Παναθηναίων, ὁδὸς Ἀριστοτέλους 35.

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Κατὰ τοὺς θερινοὺς μῆνας Ἰούνιον, Ἰούλιον καὶ Αὔγουστον τὰ «Παναθήναια» ἐκδίδονται ἅπαξ τοῦ μηνὸς εἰς τεύχη διπλᾶ.

Μετὰ τὰ ναυπηγηθέντα ἀντιτορπιλλικὰ «Νίκη» «Δόξα» καὶ «Θύελλα» παρηγγέλθησαν δύο ἀκόμη.

Ὁ κ. Ἀδαμάντιος Ἀδαμαντίου ἐστάλη ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου εἰς τὸν Μυστρᾶν διὰ νὰ ἐξετάσῃ τὰ καλλιτεχνήματα τοῦ πολυτίμου αὐτοῦ κέντρου τῆς Βυζαντινῆς τέχνης καὶ ὑποβάλῃ ἔκθεσιν περὶ τῶν ἀπαιτουμένων ἐργασιῶν πρὸς διατήρησιν τῶν ἀριστουργημάτων αὐτῶν. Ἀπ' ἐκεῖ θὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ Γεράκι, τὰς ἀρχαίας Γερονθράς, ὅπου σώζονται σπουδαῖαι καὶ ὅλως ἀνεξέταστοι μεσαιωνικαὶ ἀρχαιότητες.

Εἰς τὴν «Νέαν Σκηνὴν» ἐδόθη νέον δρᾶμα τοῦ κ. Χρ. Δαραλέξη «Τὰ Ρόδα τῆς Ἱεριχοῦς». Προσεχῶς θὰ γράψῃ περὶ αὐτοῦ ὁ εἰδικὸς συνεργάτης μας.

Ἀπέθανεν εἰς τὴν Χίον ὁ Γεώργιος Ζολώτας, γυμνασιάρχης, ὄνομα γνωστὸν εἰς κάθε λόγιον καὶ εἰς κάθε Ἕλληνα.

Ἡ Γαλλικὴ Κυβέρνησις προήγαγε τὸν Ζὰν Μορεὰς εἰς ἀξιωματικὸν τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς. Τὰ «Παναθήναια» σφίγγουν θερμότατα τὸ χέρι τοῦ ποιητοῦ καὶ ἀγαπητοῦ συνεργάτου των.

Τὸ δεύτερον συνέδριον τῆς Χάγης θὰ γίνῃ τὴν 20 Μαΐου 1907. Ὡς προκαταρκτικὴ ἐργασία εἶναι τὸ ἐν Λονδίνῳ γινόμενον τώρα διεθνὲς κοινοβουλευτικὸν συνέδριον.

Εἰς τὸ Παρίσι συνεστήθη φιλολογικὴ ἑταιρεία, ἡ διεθνὴς ἕνωσις τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, ὅπου θὰ συναντῶνται οἱ καλλιτέχναι κάθε χώρας.

Αἱ γυναῖκες διπλωματοῦχοι τοῦ πανεπιστημίου τοῦ Ἐδιμβούργου κατήγγειλαν τοὺς καθηγητὰς τοῦ πανεπιστημίου διότι τὰς ἠμπόδισαν νὰ ψηφίσουν κατὰ τὰς τελευταίας ἐκλογάς. Κατὰ τὸν νόμον, κάθε «ἄτομον», ἔχον βαθμὸν τοῦ πανεπιστημίου, ἔχει δικαίωμα ψήφου. Τώρα θ' ἀποφασισθῇ ἐὰν ὁ ὅρος αὐτὸς πρέπῃ νὰ περιλάβῃ καὶ τὰς γυναῖκας.

Ὁ ἀποθανὼν μεγάλος πεσσιμιστὴς Χάρτμαν εἶχε νυμφευθῆ δύο φοράς. Καὶ αἱ δύο γυναῖκες του ἐξέδωσαν φιλολογικὰ ἔργα. Ἡ πρώτη, Ἀγνῆ Τάοὐμπερτ, ἔγραψε: Ὁ «Πεσσιμισμὸς καὶ οἱ ἀντίπαλοί του». Ἡ Ἄλμα Λόρεντς: «Ἂς ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν Ἰδεαλισμόν».

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἡ τομὴ τοῦ Σουὲζ καὶ ὁ Λεσσὲψ ὑπὸ Γ. Μπουκουβάλα. Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων. Ἀθῆναι 1906, λεπτὰ 40.

Τὰ χρονικὰ τοῦ Μορέως ὑπὸ Ἀδαμαντίου Ι. Ἀδαμαντίου. Ἀθῆναι 1906 ἀπόσπασμα ἐκ τοῦ Δελτίου τῆς Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρίας.

Φιλολογικὰ ἀνάλεκτα ὑπὸ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι Ἀθῆναι 1906 τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Περὶ τῆς ἐνεστώσης μεθόδου ἐν ταῖς γλωσσικαῖς ἐρευναις ὑπὸ Γεωργίου Ν. Χατζιδάκι. Ἀθῆναι 1906 τυπογραφ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Ἀνατομικὴ τοῦ ἀνθρώπου Τόμος Δος Ὀντογονία, Ὀστεολογία, Συνδεσμολογία καὶ Μυολογία μετὰ 440 εἰκόνων ἐν τῷ κειμένῳ ὧν πολλαὶ ἔγχρωμοι, ὑπὸ Γεωργ. Δ. Σκλαβούνου, καθηγητοῦ τῆς ἀνατομικῆς ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ διευθυντοῦ τοῦ Ἀνατομικοῦ Φροντιστηρίου. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Ὠδεῖον Ἀθηνῶν. Δεκάτη λεπτομερὴς ἔκθεσις τῶν κατὰ τὸ σχολικὸν ἔτος 1905-1906. Δέκατον Πέμπτον ἔτος ἀπὸ τῆς ἀναδιοργανώσεως αὐτοῦ. Ἐν Ἀθήναις τύποις Π. Δ. Σακελλαρίου 1906.

Ἀπὸ τοὺς Γύρους τῶν Ρυθμῶν ποιήματα Λάμπρου Ἀστέρη Ἀθῆναι 1906 βιβλιοπ. Ἑστίας σχ. 16ον σελ. 100 δρ. φρ. 2.

Παντελίδειος ποιητικὸς ἀγὼν ἔκθεσις τῆς κρίσεως ὑπὸ Σ. Κ. Σακελλαροπούλου. Ἀθῆναι 1906 τυπογρ. Π. Δ. Σακελλαρίου.

Galanteries par Pierre Corneille, précédées d'une vie amourense de Corneille par E. Sansot-Orland. Paris, 1906, bibrairie Sansot rue Saint-André-des-Arts 53. — Frs 2.

Les Stances par Jean Moréas — Paris 1906 édition du «Mercure de France» frs 3,50.

ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ Α΄. ΕΞΑΜΗΝΙΑΣ 1906

ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΟΥ κ. ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΛΟΒΕΡΔΟΥ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΟΥ ΤΗΣ ΛΑΪΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

ΠΡΟΣ

ΤΟ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Κύριοι Σύμβουλοι,

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ ὑποβάλω ὑμῖν τὸν Ἰσολογισμὸν τῆς α΄ ἐξαμηνίας τοῦ τρέχοντος ἔτους, *ὅστις τυγχάνει καὶ ὁ πρῶτος Ἰσολογισμὸς τῆς Τραπέζης ἡμῶν.*

Ὡς γνωστὸν ὑμῖν, ἡ ἔναρξις τῶν ἐργασιῶν τῆς Τραπέζης ἐγένετο τὴν 1 Δεκεμβρίου 1905, οἱ πρῶτοι ὅμως μῆνες, ὡς τοῦτο συμβαίνει διὰ πᾶσαν νεοπαγῆ Τράπεζαν καὶ πᾶσαν ἐπιχείρησιν κατηναλώθησαν διὰ προπαρασκευαστικὰς ἐργασίας. Οὐχ ἧττον παρὰ τὰ συμπεσόντα κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο γεγονότα τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἐαρτῶν καὶ τῶν ἐκλογῶν, χαλαρώσαντα γενικῶς τὴν ἐμπορικὴν καὶ τραπεζικὴν κίνησιν, καὶ παρὰ τὴν ἀφθονίαν τοῦ χρήματος, τὸ ὁποῖον ἐπλεόνασεν εἰς τὰ ταμεῖα τῶν Τραπεζῶν, ἠδυνήθημεν νὰ καταστρώσωμεν τὰς πρώτας ἡμῶν ἐργασίας καὶ νὰ ἴδωμεν αὐτὰς ἀναπτυσσομένας ἐντὸς τοῦ προγράμματος τῶν ἐργασιῶν τῆς ἡμετέρας Τραπέζης ἀποβλεπούσης σταθερῶς ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς ἀσφαλείας καὶ τῆς εὐλόγου ἀμοιβῆς τῶν κεφαλαίων αὐτῆς εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν λαϊκῶν καὶ ἐργατικῶν τάξεων, ὧν μεγάλων τούτων παραγόντων τῆς ἐθνικῆς παραγωγῆς.

Κατὰ τὸ τέλος τῆς α΄ ἐξαμηνίας τὸ σύνολον τοῦ ἐνεργητικοῦ τῆς Τραπέζης ἀνήρχετο εἰς Δραχμὰς 3,635,104.60 ὡς προκύπτει ἐκ τοῦ ὑποβαλλομένου ὑμῖν Ἰσολογισμοῦ.

Αἱ δὲ κυριώτεραι μερίδες τοῦ ἐνεργητικοῦ εἰσὶν αἱ ἑξῆς:

Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρῳ χρηματογράφων.

Τὸ ὑπόλοιπον τῆς μερίδος ταύτης κατὰ τὴν 30 Ἰουνίου ἀνήρχετο εἰς ... Δραχ. 693,189.60.

Τὰ δὲ συναφθέντα ἐν συνόλῳ συμβόλαια μέχρι 30 Ἰουνίου ἀνήρχοντο εἰς 954. Ἐκ τοῦ ποσοῦ δὲ τῶν δραχ. 693,189.60 δύο μόνον ἐξαιρετικῶς εἶναι μεγάλα δάνεια. Πάντα τὰ λοιπὰ διὰ ποσὰ μικρὰ ἐδόθησαν εἰς πτωχοὺς κατόχους ἰδίως κατόχους μιᾶς μέχρι πέντε λαχειοφόρων ὁμολογιῶν Ἐθν. Τραπ. 2 ½ %, οἵτινες μὴ εὑρίσκοντες εὐκόλως δάνειον εἰς Τραπέζας διὰ τόσον μικρὰ ποσὰ κατέφευγον εἰς ἄλλα γραφεῖα ἐπιβαρυνόμενοι διὰ τόκου δυσαναλόγου. Ἐν τῇ μερίδι ταύτῃ συμπεριλαμβάνονται καὶ αἱ ἐκ μέρους τῆς Τραπέζης γινόμεναι πωλήσεις λαχειοφ. ὁμολογιῶν Ἐθν. Τραπ. διὰ δόσεων, ἐπὶ προκαταβολῇ δρχ. 20, αἱ ὁποῖαι ὁμοῦ, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς περιέρχονται εἰς τὴν κυριότητα τοῦ ἀγοραστοῦ μετὰ τῶν τοκομεριδίων των εἰς τὴν τρέχουσαν τιμὴν τοῦ Χρηματιστηρίου ἄνευ οὐδεμιᾶς ἑτέρας ἐπιβαρύνσεως τῶν ἀγοραστῶν, κρατοῦνται δὲ παρὰ τῆς Τραπέζης ὡς ἐνέχυρον μέχρις ἐξοφλήσεως εἰς τρεχούμενον λογαριασμόν. Τὴν ἐργασίαν ταύτην συντελοῦσαν εἰς ἀνακούφισιν τῶν τάξεων τῆς μικρᾶς ἀποταμιεύσεως θ' ἀναπτύξωμεν εἰς τὸ μέλλον κατὰ τὸ ἐνόν.

Ἑτέρα μερὶς τοῦ Ἐνεργητικοῦ ἡμῶν εἶναι αἱ

Προεξοφλήσεις Ἐμπορικῶν γραμματίων καὶ δάνεια διὰ γραμματίων εἰς μικρεμπόρους.

Ἡ ἐργασία αὕτη γινομένη μετὰ τῆς ἐπιβεβλημένης συντηρητικότητος καὶ προσοχῆς ἀποβλέπει κυρίως τὴν τάξιν τῶν μικρῶν ἐμπόρων καὶ βιομηχάνων. Ἡ ἐργασία αὕτη ἀποτελοῦσα ἀσφαλῆ καὶ εὐχερῆ ρευστοποίησιν τῶν κεφαλαίων μας ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὰς ἀνάγκας τῆς βραχυπροθέσμου τοποθετήσεως κεφαλαίων. Ἡ προσπάθεια ἡμῶν ἔσται ὅπως ἐξακριβώσωμεν τὸ ἀξιόχρεον τῶν μὴ πιστούχων παρ' ἄλλαις Τραπέζαις μικρεμπόρων καὶ μικροβιομηχάνων, ἐξοικειώσωμεν τοὺς πιστούχους εἰς εὐκολωτέραν ἀνταλλαγὴν τῶν ὑπογραφῶν των ἔμπρος ὥστε ἕκαστον γραμμάτιον φέρον περισσοτέρας ὑπογραφὰς θὰ γίνεται εὐκολώτερον δεκτόν, θὰ αὐξάνουν συνεπῶς οὕτω αἱ ἐν τῇ μερίδι ταύτῃ χορηγήσεις μας καὶ θὰ ἀναπτύσσεται μεταξὺ τῶν συναλλασσομένων τὸ αἴσθημα τῆς ἀλληλεγγύης, τὸ ὁποῖον βαθμιαίως φέρει εἰς τὰς μεγάλας συνεργατικὰς ἑνώσεις.

Σημειωτέον ὅτι ἐκ τῶν ληξάντων μέχρι τοῦδε γραμματίων οὐχὶ μόνον οὐδεμίαν καθυστέρησιν δὲν ἔσχομεν ἀλλ' οὐδὲ κἂν ἀνανέωσίς τις ἐζητήθη καὶ τοῦτο εἶναι τεκμήριον τῆς προσοχῆς μεθ' ἧς ἐνεργεῖται ἡ ἐργασία αὕτη.

ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΕΤΟΣ Α.'

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ Α' ΕΞΑΜΗΝΙΑΣ 1906

ΣΥΜΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1905

ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ 30 ΙΟΥΝΙΟΥ 1906

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ταμεῖον καὶ Τράπ.	εἰς τρ. γραμ.	Δρ. 621,065.50	
	εἰς χρυσὸν	» 50,070.55	Δρ. 671,136.05
Μετοχαί. Ἀντίτιμ. μήπω ἐκδοθεισ. 15000 μετ.			» 1,500,000.—
Δάν. ἐπ' ἐνεχ. χρηματογράφ.		Δρ. 685,310.45	
Ἀνοικτοὶ λ)σμοὶ ἐπ' ἐνεχύρῳ χρηματογράφων		» 7,879.15	» 693.189.60
Δάνεια ἐπ' ἐνεχ. ἐπίπλ. καὶ ὀφειλέται μὲ δόσεις			» 19,463.85
Δάνειον πρὸς τὴν ἑταιρίαν ὑποδηματ. Ἀθηνῶν			» 40,962.05
Ἐκχωρήσεις ἀπαιτήσεων ἐνοικίων Δημοσίου ἠσφαλισμέναι καὶ δι' ὑποθήκης			» 6,924.80
Ἀνοικτοὶ λ)σμοὶ ἠγγυημένοι			» 1,840.—
Λ)σμοὶ δόσεων Μετόχων καὶ Προσωρινοί			» 125,175.55
Προεξοφλήσεις καὶ Γραμμάτια Χαρτοφυλακίου			» 391,673.65
Προεξοφλήσεις συντάξεων			» 93,947.01
Προεξοφλήσεις μισθοδοσιῶν δημοδιδασκάλων			» 40.095.80
Καθυστερήσεις προεξοφλ. συνταξ. εἰσπρακτέαι			» 208.35
Χρηματόγραφα ἐν γένει			» 2,584.55
Τοκομερίδια καὶ μερίσματα ἐν γένει			» 2,215.20
Ἔξοδα ἐγκαταστάσεως (ἰδίως ἀξία χρηματοκιβωτίων)		Δρ. 43,788.20	
Ἔξοδα ἐγκαταστ. πρατηρίων		» 1,900.—	» 45,688.20
			Δρ. 3,635,104.66

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Κεφάλ. μετοχ. διηρημένον εἰς 30,000 μετοχ.			Δρ. 3,000,000.—
Κεφάλαιον ἀποθεματικὸν τακτικὸν			» 882.35
Καταθέσεις: ἐντοκοι:	εἰς τρ. γρ.	Δρ. 246,036.70	
	εἰς χρυσὸν	» 16,028.30	Δρ. 262,065.—
Καταθέσεις: Ταμιευτηρίου:	εἰς τρ. γρ.	Δρ. 317,871.05	
	εἰς χρυσὸν	» 22,619.45	» 340,490.50 » 602,555.50
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι			» 4,978.65
Μέρισμα προσωρινὸν Α' ἑξαμηνίας 1906			» 15,000.—
Κέρδη καὶ Ζημίαι. Ὑπόλοιπον ἀφιέμενον διὰ τὴν ἐπομένην ἑξαμηνίαν			» 11,688.16
			Δρ. 3,635,106.64

		Δρ. 3,450.90	
Ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1906 μέχρι 30 Ἰουνίου 1906		» 18,175.15	Δρ. 26,612.05
Εἰς ἔξοδα Διαχειρίσεως πρατηρίων			» 1,380.95
» » ἐγκαταστάσεως καὶ ὅμοια πρατηρίων. Ἀπόσβεσις 5 ταῖς ο)ο			» 2.404.65
Εἰς φόρον ἐπιτηδεύματος Δ)βρίου 1905 καὶ Α' ἑξαμηνίας 1906			» 3,816.85
Εἰς τόκους καταθέσεων ἐπὶ τόκῳ			» 2,031.75
» » ταμιευτηρίου			» 3,251.65
Καθαρὰ κέρδη	Διατιθέμενα διὰ τὴν παροῦσαν ἑξαμην.	Δρ. 18,891.60	
	Ἀφιέμενα διὰ τὴν ἐπομένην	» 11,688.16	» 30,579.76
			Δρ. 70,077.66

Ἐκποιήσεις ἐμπορευμάτων		» 788.60
» κέρδη πρατηρίων		» 1,639.75
» τόκους Τραπεζῶν		» 24,017.05
» » δανείων ἐπ' ἐνεχ. χρηματογράφων		» 23,214.85
» » » εἰς ἑταιρίαν ὑποδηματοποιῶν Ἀθηνῶν		» 937.05
» κέρδη εἰσπραχθεισῶν ἐκχωρήσεων ἀπαιτήσεων καὶ διάφορα κέρδη		» 7,217.24
		Δρ. 70,077.66

ΔΙΑΝΟΜΗ ΕΚ ΤΩΝ ΚΑΘΑΡΩΝ ΚΕΡΔΩΝ Α' ΕΞΑΜΗΝΙΑΣ 1906 ΔΡΑΧΜΩΝ 18,891.60 ΩΣ ΑΝΩΤΕΡΩ

Εἰς προσωρινὸν μέρισμα Α' ἑξαμηνίας 1906			Δρ. 18,891.60
Ἐκ τοῦ ἀνωτέρω μερίσματος τῶν δραχ. 18,891.60 ἐκπίπτονται	α' διὰ φόρον Δημοσίου 5 ταῖς ο)ο	Δρ. 944.55	
	β' διὰ χαρτόσημον ἐπὶ τοῦ μερίσματος 15000 μετοχῶν	» 300.—	» 1,244.55
Ἐκ τοῦ ἀντικρὺ ὑπολοίπου, καθαροῦ μερίσματος			Δρ. 17,647.05
Ἐκπίπτονται	α' διὰ κεφάλ. ἀποθεματικὸν τακτικὸν 5 ταῖς ο)ο κατὰ τὸ ἄρθρ. 50 τοῦ Καταστ.	Δρ. 882.35	
	β' διὰ ἀμοιβὴν τοῦ Διοικ. Συμβουλίου 10 »	» 1,764.70	» 2,647.05
Μέρισμα καθαρὸν, ἤτοι ἐλεύθερον φόρου καὶ χαρτοσήμου, πρὸς δρ 1.— ἐφ' ἑκάστης μετοχῆς			Δρ. 15.000.—

Τὸ μέρισμα πληρώνεται:

Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ Κεντρικῷ Καταστήματι ἀπὸ τῆς 20 Ἰουλίου ἐ. ἔ.

Εἶνε δὲ ἀπηλλαγμένον τὸ μέρισμα τοῦ φόρου καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ χαρτοσήμου ὡς προκαταβληθέντος ὑπὸ τῆς Τραπέζης εἰς τὸ Δημόσιον.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 30 Ἰουνίου 1906

Ὁ Διευθυντὴς
ΔΙΟΝ. ΛΟΒΕΡΔΟΣ

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου
Α. ΧΡΙΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

Προεξοφλήσεις τῶν Συντάξεων.

Ἡ ἐργασία αὕτη διὰ τῆς ὁποίας ἡ Τράπεζα ἡμῶν ὑπῆρξε λίαν αἰσθητῶς εὐεργετικὴ εἰς τὴν τάξιν τῶν συνταξιούχων ὠργανώθη κατὰ τρόπον ἀσφαλίζοντα ἡμᾶς κατόπιν συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Σεβ. Ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ μετὰ τῆς Δημοτικῆς Ἀρχῆς Ἀθηνῶν, ἥτις ἀντιληφθεῖσα τοῦ εὐεργετήματος παρέχει πρόθυμον τὴν συνδρομήν αὐτῆς. Ὁ μόνος κίνδυνος, σχετικῶς περιωρισμένος, ὃν διατρέχομεν εἶναι ὁ θάνατος τινὸς τῶν συνταξιούχων, ὃν ἀσφαλίζομεν διὰ τῆς εἰσπράξεως τῶν ἀσφαλίστρων.

Ἐκχωρήσεις ἀπαιτήσεων.

Εἰς τὴν μερίδα ταύτην περιλαμβάνονται αἱ γινόμεναι ἐκχωρήσεις ἐνοικίων οἰκημάτων ἐνοικιασθέντων παρὰ τοῦ Δημοσίου τὰς ὁποίας ἀσφαλίζομεν καὶ δι' ἐγγραφῆς ὑποθήκης ἐπὶ τοῦ ἰδίου κτήματος, ὡς καὶ διάφοροι ἄλλαι ἐκχωρήσεις ἀπαιτήσεων κατὰ τοῦ Δημοσίου καὶ τοῦ Δήμου, ἃς καὶ εἰσεπράξαμεν. Ἡ ἐργασία αὕτη παρέσχε ἡμῖν ἱκανοποιητικὰ ἀποτελέσματα, εἶναι ἄλλως τε καὶ ἀσφαλὴς τοποθέτησις κεφαλαίων.

Δάνεια ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐπίπλων.

Ἐντὸς τῶν ἐσχάτων ὁρίων τῆς ἀμοιβῆς τῶν κεφαλαίων ἡμῶν ἐνεργεῖται καὶ ἡ ἐργασία τῶν δανείων ἐπὶ ἐνεχύρῳ ἐπίπλων, διὰ τῶν ὁποίων ὁ βιοτεχνικὸς κλάδος τῆς ἐπιπλοποιΐας ἐνισχύεται καὶ εὐκολίαι παρέχονται εἰς τοὺς ἀγοραστάς, οἵτινες εὑρίσκουσιν ἄλλως τε τὰ ἔπιπλα εὐωνότερα.

Καίτοι ἡ ἐργασία αὕτη ἤρχισε κατὰ τοὺς μῆνας κατὰ τοὺς ὁποίους δὲν γίνεται κατανάλωσις εἰς τὸ εἶδος τοῦτο, ἐν τούτοις κατὰ τὸ μικρὸν χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἐπωλήθησαν ἔπιπλα ἀξίας Δρ. 5,100.—

Ἡ ἐργασία αὕτη στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ συνεταιρισμοῦ, τῆς Τραπέζης ἐνεργούσης τρόπον τινὰ χρέη διαχειριστοῦ.

Προεξοφλήσεις μισθοδοσιῶν καὶ δάνεια ἀλληλέγγυα.

Ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν τάξιν τῶν Δημοδιδασκάλων ἐφάνημεν εὐεργετικοὶ προεξοφλήσαντες κατὰ τὴν ἐν λόγῳ ἑξαμηνίαν 370 μισθοδοσίας Δρ. 47,596.—

Καὶ εἰς τοὺς ὑποδηματοποιοὺς Ἀθηνῶν ἤλθομεν ἀρωγοὶ παρασχόντες εἰς αὐτοὺς δάνειον 40,000 Δρ., δι' οὗ ἠδυνήθησαν ν' ἀναλάβωσι τὴν ἐργασίαν τῆς κατασκευῆς τῶν ἀρβυλῶν τοῦ Ἑλλην. Στρατοῦ συντελέσαντες οὕτω εἰς μικρὰν ἐνίσχυσιν τῆς ἐγχωρίου βιομηχανίας.

Καταθέσεις.

Καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς α' ἑξαμηνίας κατετέθησαν Δρ. 1,102.127, τὸ δὲ ὑπόλοιπον κατὰ τὴν 30 Ἰουνίου ἀνῆλθεν εἰς Δρ. 602,555.50. Τὰ λίαν ἱκανοποιητικὰ ταῦτα ἀποτελέσματα, προσθέτως μαρτυροῦσι τὴν ἐμπιστοσύνην ἣς ἀπολαύει ἡ Τράπεζα ἡμῶν, λαμβανομένου δὲ ὑπ' ὄψιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καταθέσεων αἵτινες ἀνῆλθον εἰς 3,884 ἀποδεικνύεται καὶ ἡ εὐεργετικὴ αὐτῆς ἐπίδρασις πρὸς ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος τῆς ἀποταμιεύσεως.

Ὡς πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ψειδοῦς τὸ ὁποῖον ἐπεκράτησε πάσης ἐνεργείας τῆς Διευθύνσεως ἀρκούμεθα ἐφιστῶντες τὴν προσοχὴν ὑμῶν πρῶτον εἰς τὴν μερίδα τῶν ἐξόδων διαχειρίσεως περιλαμβάνουσαν ἀπὸ 1 Σεπτεμβρίου 1905 :

Ἐνοίκια	Δρ. 5,250.—
Μισθοὺς προσωπικοῦ	» 13,451.—
Διάφορα ἔξοδα ἤτοι Φωτισμός, Ἔντυπα, Βιβλία, Γραφικά, Δημοσιεύσεις, Θέρμανσις	» 7,911.65

Καὶ κατὰ δεύτερον λόγον εἰς τὴν μερίδα τῶν ἐξόδων ἐγκαταστάσεως εἰς τὴν ὁποίαν συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ἀξία δύο χρηματοκιβωτίων ἑνὸς διὰ τὰς πρακείρους ἀνάγκας τοῦ ταμείου καὶ ἑτέρου πρώτου μεγέθους πρὸς φύλαξιν τῶν τίτλων καὶ τῶν πολυτίμων ἐνεχύρων.

Ἐκεῖνο ὅμως τὸ ὁποῖον ἰδιαιτέρως εἶναι λίαν εὐοίωνον διὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς ἡμετέρας Τραπέζης, διὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς εἶναι ἡ παρατηρηθεῖσα κίνησις τῶν διαφόρων μερίδων ἥτις ἐν συνόλῳ κατὰ τὸ ἐν λόγῳ χρονικὸν διάστημα ἀνῆλθεν εἰς δραχμ. 20,840,669.80.

Κατὰ τὴν ἑξαμηνίαν ταύτην ἔσχομεν προσθέτως ἐκδήλωσιν ἐμπιστοσύνης καὶ ὑποστηρίξεως ἐπὶ τὸ ἔργον ἡμῶν, ἣν εὐγνωμόνως ἀναγνωρίζομεν ἐκ μέρους τῆς Σ. Κυβερνήσεως, διὰ τῆς ὑποβολῆς τοῦ κανονικοῦ περὶ ἐνεχύρων νομοσχεδίου, τὸ ὁποῖον ψηφισθὲν κατέστη νόμος τοῦ Κράτους.

Οὕτω μετὰ τὸ πέρας τῶν ἀναγκαίων ἐγκαταστάσεων θέλομεν ἀρχίσει καὶ τὰς ἐργασίας τοῦ τμήματος τούτου τὸ ὁποῖον θὰ συμπληρώσῃ τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν τῆς Τραπέζης μας, ἐπὶ τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων.

ΤΡΙΤΗ ΚΛΗΡΩΣΙΣ ΤΗΣ $^{3}/_{16}$ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ
ΤΕΤΑΡΤΗ ΚΛΗΡΩΣΙΣ ΤΗΣ $^{3}/_{16}$ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ **1906**

ΛΑΧΕΙΟΝ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΤΟΛΟΥ

ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΤΟΥΣ 1906

Ἕκαστον γραμμάτιον παρέχει συμμετοχὴν εἰς ἀκέραιον τὸ κέρδος ἑκάστης κληρώσεως

ΚΕΡΔΗ Γης ΚΑΙ Δης ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ
450,000 Δραχμῶν

Ἕκαστον γραμμάτιον ἰσχύον διὰ μίαν ἐκ τῶν κληρώσεων τιμᾶται Δραχμῆς

ΚΕΡΔΗ ΕΚΑΣΤΗΣ ΚΛΗΡΩΣΕΩΣ

Ἓν Μέγα κέρδος	ἐξ	***100,000***	Δρ.
» Κέρδος	»	25,000	»
» Κέρδος	ἐκ	10,000	»
Τρία Κέρδη ἐκ 5,000		15,000	»
Πέντε Κέρδη ἐκ 1,000		5,000	»
411 Κέρδη ἐξ 180		41,100	»
578 Κέρδη ἐκ 50		28,900	»
Ἐν ὅλῳ Κέρδη		225,000	Δραχ.

ΚΕΡΔΗ ΑΜΦΟΤΕΡΩΝ ΤΩΝ ΚΛΗΡΩΣΕΩΝ

2 Μεγάλα Κέρδη	ἐξ	***100,000***	***200,000***	Δρ.
2 Κέρδη	ἐξ	25,000	50,000	»
2 »	ἐκ	10,000	20,000	»
6 »	ἐκ	5,000	30,000	»
10 »	ἐκ	1,000	10,000	»
822 »	ἐξ	100	82,200	»
1156 »	ἐκ	50	57,800	»
Ἐν ὅλῳ Κέρδη			450,000	Δραχ.

Ἀπευθυντέον εἰς τὰ δημόσια ταμεῖα τοῦ ἐσωτερικοῦ, εἰς τὰς ἑλληνικὰς προξενικὰς ἀρχὰς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ καὶ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Οἰκονομικῶν (Γραφεῖον Λαχείου) εἰς Ἀθήνας.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Ἰουνίου 1906

Ὁ Διευθύνων Τμηματάρχης
Γ. Ν. ΚΟΦΙΝΑΣ

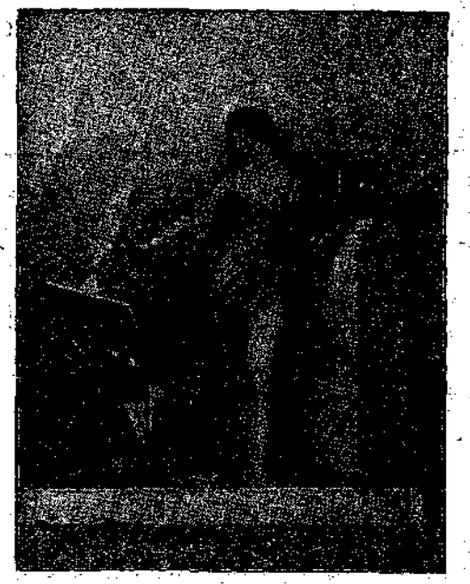

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΝ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΝ

Ζωγραφικῆς, Γλυπτικῆς καὶ Φωτοτυπογραφίας

ΑΡ. ΔΑΪΟΥ

Ἀριστούχου τοῦ Πολυτεχνείου Ἀθηνῶν

Ἀριστούχου τῆς Ἀκαδημίας Μονάχου

Πλατεῖα Συντάγματος

1 — Ὁδὸς Μουσῶν — 1

ΑΘΗΝΑΙ

— 1831 —

"ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ„ ΤΕΡΓΕΣΤΗΣ

(ASSICURAZIONI GENERALI)

ἑταιρικὸν κεφάλαιον καὶ ἀποθεματικὰ τῇ 31 Δεκεμβρίου 1904

Κορῶναι 247,497,914.42

ΠΥΡΑΣΦΑΛΕΙΑΙ — ΘΑΛΑΣΣΑΣΦΑΛΕΙΑΙ
ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΖΩΗΣ

ἐπὶ διαφόρων συνδυασμῶν.

Η ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΥΝΑΠΤΕΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΖΩΗΣ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ

Διευθυντὴς τοῦ ἐν Ἀθήναις Γεν. Πρακτορείου
Δ. ΒΡΥΖΑΚΗΣ

Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς διὰ τὴν Ἑλλάδα
καὶ Διευθυντὴς τοῦ Ἐιδικοῦ Γραφείου Κλάδου Ζωῆς
Ι. ΚΟΥΖΙΝ

Γενικὸς Ἀντιπρόσωπος καὶ Πρακτορεύων Δ. Ο[illegible] Ε. Π. ΤΚΟΥΤΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ | ΕΤΟΣ ΞΕ΄.

ΓΕΝΙΚΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΣ Α΄ ΕΞΑΜΗΝΙΑΣ 1906

Κατάστασις τῆς 30 Ἰουνίου 1906

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΝ

Ταμεῖον εἰς μεταλλικὸν	Κεντρ. Καταστήμ. Δρ. 1,156,409.04 · Ὑποκαταστημάτων » 833,056.23	Δρ.	1,989,465.27
» τραπεζικὰ γραμμάτια Ἰονικῆς Τραπέζης		»	273,725.—
» κερματικὰ γραμμάτια δίδραχμα καὶ μονόδραχμα		»	1,050,590.—
Ἐξωτερικοὶ λογαριασμοί: Ἀντίτιμον μεταλλικοῦ Τραπ. εἰς τὸ ἐξωτερικὸν		»	33,210,398.69
Προϊὸν ἐκδοθέντος Ἐθνικοῦ δανείου εἰς χρυσὸν Ἑλληνικῶν Σιδηροδρόμων 4 % τοῦ 1902		»	11,741,389.83
Δάνειον πρὸς τὴν Ἑλλην. Κυβέρνησιν ἐπ' ἀναγκ. κυκλοφ. τραπεζ. γραμματίων		»	66,778,575.42
Δάνειον πρὸς τὴν Ἑλλ. Κυβέρν. διδράχμων καὶ μονοδράχμων		»	10,500,000.—
Ὁμολογίαι Ἐθνικῶν δανείων	Εἰς χρυσὸν Δρ. 23,760,690.75 · » τραπ. γραμμ. » 28,878,900.—	»	52,639,590.75
Ἔντοκα γραμμάτια Ἑλληνικοῦ Δημοσίου εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια		»	1,000,000.—
Συναλλάγματα καὶ γραμμάτια χαρτοφυλακίου	Κεντρ. Καταστήμ. » 8,416,404.90 · Ὑποκαταστημάτων » 13,049,187.41	»	21,465,592.31
Καθυστερήσεις προεξοφλήσεων	Κεντρ. Καταστήμ. » 451,157.76 · Ὑποκαταστημάτων » 2,152,674.86	»	2,603,832.62
Ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπ' ἐνεχύρῳ χρηματογράφων	Κεντρ. Καταστήμ. » 4,957,584.60 · Ὑποκαταστημάτων » 1,053,429.71	»	6,011,014.31
Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρῳ χρηματογράφων	Κεντρ. Καταστήμ. » 4,819,331.15 · Ὑποκαταστημάτων » 773,786.94	»	5,593,118.09
Δάνεια ἐπ' ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων		»	1,079,051.44
Ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ἐπὶ ὑποθήκῃ	Κεντρ. Καταστήμ. Δρ. 2,758,523.10 · Ὑποκαταστημάτων » 2,628,177.56	»	5,386,700.66
Δάνεια χρεολυτικὰ ἐπὶ ὑποθήκῃ	Κεντρ. Καταστήμ. » 14,893,675.48 · Ὑποκαταστημάτων » 13,901,300.60	»	28,794,976.08
Καθυστερήσεις δανείων χρεολυτικῶν ἐπὶ ὑποθήκῃ	Κεντρ. Καταστήμ. » 139,984.14 · Ὑποκαταστημάτων » 299,080.28	»	439,064.42
Δάνεια ἁπλᾶ ἐπὶ ὑποθήκῃ	Κεντρ. Καταστήμ. » 8,343,495.75 · Ὑποκαταστημάτων » 15,667,156.72		
Δάνεια ἐν Ἄρτῃ ἐπ' ἐγγυήσει τοῦ Κράτους	» 1,092,944.59	»	25,103,597.06
Δάνεια εἰς δήμους, λιμένας καὶ λοιπὰ νομικὰ πρόσωπα	Κεντρ. Καταστήμ. » 14,421,474.17 · Ὑποκαταστημάτων » 29,745,285.87	»	44,166,760.04
Καθυστερήσεις δανείων πρὸς δήμους, λιμένας κλπ. νομικὰ πρόσωπα	Κεντρ. Καταστήμ. » 6,706.97 · Ὑποκαταστημάτων » 152,392.37	»	159,099.34
Χορηγήσεις εἰς γεωργοκτηματίας	Κεντρ. Καταστήμ. » 1,350,372.50 · Ὑποκαταστημάτων » 12,518,035.16	»	13,868,407.66
Καθυστερήσεις χορηγήσεων εἰς γεωργοκτηματίας	Κεντρ. Καταστήμ. » 464,236.40 · Ὑποκαταστημάτων » 3,595,371.91	»	4,059,608.31
Καθυστερήσεις ἐκ γραμματίων Προνομ. Τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας		»	762,487.85
Μετοχαὶ εἰς ἐγχωρίους ἑταιρείας		»	4,156,295.70
Συμμετοχὴ εἰς Τράπεζαν Κρήτης		»	1,500,000.—
Ὁμολογίαι λαχειοφόρου δανείου Τραπέζης 2 ½ % εἰς τρ. γραμμάτια		»	1,780,900.—
Τοκομερίδια ἐν γένει		»	1,095,406.37
Καταστήματα Τραπέζης		»	4,223,065.47
Κτήματα ἐξ ἀναγκαστ. ἐκποιήσεων κατακυρωθέντα εἰς τὴν Τράπεζαν		»	4,180,189.55
Ἀπαιτήσεις ἐπισφαλεῖς	Κεντρ. Καταστήμ. Δρ. 216,938.22 · Ὑποκαταστημάτων » 2,541,276.61	»	2,758,214.83
Ἔξοδα ἐγκαταστάσεως (ἰδίως δαπάνη κατασκευῆς τραπεζ. γραμματίων)	Κεντρ. Καταστήμ. » 1,371,814.15 · Ὑποκαταστημάτων » 333,982.76	»	1,705,796.91
Ἔξοδα δικαστικὰ		»	8,052.75
Διάφοροι λογαριασμοί		»	3,285,068.41
Λ/σμὸς ἐξαγορᾶς συμμετοχῆς Κυβερνήσεως εἰς κέρδη ἐκ τραπεζ. γραμματίων		»	1,505,280.—
Ἐξαγορὰ προνομίου Προνομ. Τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας		»	1,040,000.—
Προμήθεια τροπῆς λαχειοφόρου δανείου εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια		»	350,000.—
		Δρ.	366,265,345.44

ΠΑΘΗΤΙΚΟΝ

Κεφάλαιον μετοχικὸν διῃρημένον εἰς 20,000 μετοχὰς		Δρ.	20,000,000.—
Κεφάλαια ἀποθεματικά	τακτικὸν Δρ. 4,000,000.— · ἔκτακτον » 7,500,000.— · δι' ἀποσβ. ἐπισφαλῶν ἀπαιτήσεων Πρ. Τραπ. Ἠπειροθεσσαλίας » 2,000,000.—	»	13,500,000.—
Τραπεζικὰ γραμμάτια ἐν κυκλοφορίᾳ: I. διὰ λ/σμὸν τῆς Κυβερνήσεως	» 66,778,575.42		
II. » » » Τραπέζης: α) τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης Δρ. 38,964,081.38 · β) » Πρ. Τραπ. Ἠπειροθεσσαλίας » 181,835.—	» 39,145,916.38	»	105,924,491.80
Κερματικὰ γραμμάτια δίδραχμα καὶ μονόδραχμα		»	10,500,000.—
Καταθέσεις ἄνευ τόκου εἰς μεταλλ.	Κεντρ. Καταστήμ. Δρ. 7,953,554.08 · Ὑποκαταστημάτων » 216,726.31	»	8,170,280.39
Καταθέσεις ἄνευ τόκου	Κεντρ. Καταστήμ. » 10,528,754.14 · Ὑποκαταστημάτων » 9,591,164.92	»	20,119,919.06
Ἐπιταγαὶ πληρωτέαι	Κεντρ. Καταστήμ. » 267,865.75 · Ὑποκαταστημάτων » 599,034.61	»	866,900.36
Μερίσματα παρελθόντα		»	233,690.—
Μέρισμα Α΄ ἑξαμηνίας 1906 πρὸς δρ. 90.— ἐφ' ἑκάστης μετοχῆς		»	1,800,000.—
Καταθέσεις Δημοσίου διὰ χορηγήσεις δανείων κατὰ τὸν ΒΦΜ' Νόμον		»	283,749.94
Διεθ. Οἰκ. Ἐπιτροπὴ λ/σμὸς καταθέσεων	Εἰς χρυσὸν Δρ. 135,747.95 · ἐκ δημ. ὑπεγγ. προσόδ. εἰς τρ. γραμμ. » 7,270,742.10	»	7,406,490.05
Ὑπηρεσία Ἐθνικῶν δανείων εἰς χρυσὸν		»	201,288.32
Ὑπηρεσία Ἐθνικῶν δανείων εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια		»	2,438,960.32
Ὑπηρεσία δανείου 2,600,000 ἑταιρείας Σιδηροδρ. Π. Α. Π.		»	2,170.—
Καταθέσεις Δημοσίου εἰς χρυσὸν		»	674,270.16
Καταθέσεις Δημοσίου ἐπὶ τόκῳ εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια		»	1,346,068.98
Ἔντοκος κατάθεσις Δημοσίου εἰς χρυσὸν διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ Σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Δεμερλῆ-Συνόρων		»	11,741,389.83
Ἔντοκος κατάθεσις Δημοσίου εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ Σιδηροδρόμου Πειραιῶς-Δεμερλῆ-Συνόρων		»	93,071.46
Κατάθ. Δημοσ. (κληροδότημα Συγγροῦ) εἰς τραπ. γραμμ.	Δρ. 1,609,338.05		
Καταθ. ἔντοκοι: Κεν. Καταστ. Δρ. 83,279,451.70 · Ὑποκαταστ. » 1,483,456.28	Κεφ. » 82,333,905.12 · Τόκοι » 2,429,010.86	Δρ.	86,372,254.03
Λαχειοφόρον δάνειον Τραπέζης 3 % εἰς χρυσὸν		»	44,311,410.—
» » » 2 ½ % εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια		»	20,485,600.—
Ὑπηρεσία λαχειοφόρου δανείου Τραπέζης 3 % εἰς χρυσὸν		»	2,442,598.—
» » » » 2 ½ % εἰς τρ. γραμμάτια		»	163,962.—
Καταθέσεις ταμιευτηρίου	Κεντρ. Καταστήμ. Δρ. 4,314,395.03 · Ὑποκαταστημάτων » 1,950,196.37	»	6,264,591.40
Λογαριασμοὶ τρίτων ἐν τῷ ἐξωτερικῷ		»	117,832.24
Κομισταὶ συναλλαγμάτων		»	46,794.38
Τόκοι χρεολυτικῶν ἐπὶ ὑποθήκῃ δανείων		»	320,453.86
Κέρδη καὶ ζημίαι, ὑπόλοιπον ἀφιέμενον διὰ τὴν ἐπομένην ἑξαμηνίαν		»	38,217.18
Ἐκκρεμεῖς δοσοληψίαι Κεντρικοῦ Καταστήματος μετὰ τῶν Ὑποκαταστημάτων		»	428,860.68

ΚΕΡΔΗ ΚΑΙ ΖΗΜΙΑΙ

καταστήματα Τραπέζης, ἀπόσβεσις ἐκ τῆς ἀξίας αὐτῶν		»	27,455.64
ἀπαιτήσεις ἐπισφαλεῖς, τὰ ἀποσβεννύμενα	Κεντρ. Καταστήμ. Δρ. 77,363.20 · Ὑποκαταστημάτων » 197,879.35	»	275,242.55
ἀμοιβὰς τοῦ προσωπικοῦ τῶν Ὑποκαταστημάτων		»	58,255.10
προμηθείας καταθέσ. ἄνευ τόκου	Κεντρ. Καταστήμ. Δρ. 70,983.73 · Ὑποκαταστημάτων » 13,656.10	»	84,639.83
τόκους καταθέσεων ἐπὶ τόκῳ	Κεντρ. Καταστήμ. » 1,629,274.11 · Ὑποκαταστημάτων » 24,624.42	»	1,653,898.53
» καὶ λαχνοὺς λαχειοφόρου δανείου 3 % εἰς χρυσὸν		»	1,120,882.—
» » » » 2 ½ % εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια		»	402,910.—
τόκους ταμιευτηρίου	Κεντρ. Καταστήμ. Δρ. 77,845.60 · Ὑποκαταστημάτων » 35,401.65	»	113,247.25
ἐξωτερικοὺς λογαριασμούς, ἀπόσβεσις συναλ/ματικῆς διαφορᾶς		»	300,000.—
λ/σμὸν ἐξαγορᾶς συμμετοχῆς Κυβερνήσεως εἰς κέρδη ἐκ τραπ. γραμματίων, τὰ ἀποσβεννύμενα		»	71,680.—
λ/σμὸν ἐξαγορᾶς Προν. Τραπέζης Ἠπειροθεσσαλίας, τὰ ἀποσβεννύμενα		»	80,000.—
προμήθειαν τροπῆς λαχειοφόρου δανείου, τὰ ἀποσβεννύμενα		»	50,000.—
διαφόρους λογαριασμούς, τὰ ἀποσβεννύμενα		»	52,680.29
ΚΑΘΑΡΑ ΚΕΡΔΗ	Διατιθέμ. διὰ τὴν παροῦσαν ἑξάμην. Δρ. 1,938,198.60 · Ἀφιέμενα διὰ τὴν ἑπομένην » 38,217.18	»	1,976,415.78
		Δρ.	7,032,133.43

» ὅμοια χορηγήσεων εἰς γεωργοκτημ.	Κεντρ. Καταστήμ. » 38,178.70 · Ὑποκαταστημάτων » 452,342.89	»	490,521.59
» τόκους χορηγήσεων δι' ἀνοικτῶν λ/σμῶν ἐπὶ ὑποθήκῃ	Κεντρ. Καταστήμ. » 98,130.65 · Ὑποκαταστημάτων » 83,305.48	»	181,436.13
» τόκους χορηγήσεων δι' ἀνοικτῶν λ/σμῶν ἐπ' ἐνεχύρῳ	Κεντρ. Καταστήμ. » 150,940.10 · Ὑποκαταστημάτων » 34,961.50	»	185,901.60
» τόκους δανείων ἐπ' ἐνεχύρῳ χρηματογράφων	Κεντρ. Καταστήμ. » 158,577.50 · Ὑποκαταστημάτων » 25,741.86	»	184,319.36
» τόκους δανείων ἐπ' ἐνεχύρῳ ἐμπορευμάτων		»	69,745.18
» » ἁπλῶν ἐπὶ ὑποθ. δανείων	Κεντρ. Καταστήμ. Δρ. 252,486.95 · Ὑποκαταστημάτων » 563,993.07	»	816,480.02
» » χρεολυτικῶν ἐπὶ ὑποθήκῃ δανείων	Κεντρ. Καταστήμ. » 427,272.55 · Ὑποκαταστημάτων » 281,405.84	»	708,678.39
» » δανείων πρὸς δήμους, λιμένας κλπ. νομικὰ πρόσωπα	Κεντρ. Καταστήμ. » 422,730.18 · Ὑποκαταστημάτων » 835,127.34	»	1,257,857.52
» » ὁμολογιῶν Ἐθνικῶν δανείων		»	1,035,435.90
» » δανείου πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν ἐπ' ἀναγκ. κυκλοφορίᾳ		»	338,268.76
» » » πρὸς τὴν Ἑλλ. Κυβέρνησιν διδράχμων καὶ μονοδράχμων		»	52,500.—
» » καὶ ὠφελείας ἐξωτερικῶν λογαριασμῶν		»	385,018.93
» ὠφελείας ἐκ προσόδων κτημάτων Τραπέζης	Κεντρ. Καταστήμ. Δρ. 6,492.75 · Ὑποκαταστημάτων » 11,246.92	»	17,739.67
» μέρισμα μετοχῶν ἐγχωρίων ἑταιρειῶν		»	131,186.70
» φύλακτρα χρηματογράφων		»	9,136.20
» ἀπαιτήσεις ἐπισφαλεῖς (τὰς εἰσπραχθείσας ἐκ τῶν ἀποσβεσθεισ.)	Κεντρ. Καταστήμ. Δρ. 4,159.89 · Ὑποκαταστημάτων » 32,090.—	»	36,249.89
» διάφορα κέρδη	Κεντρ. Καταστήμ. » 223,817.51 · Ὑποκαταστημάτων » 49,562.19	»	273,379.70
» κέρδη καὶ ζημίας τὸ ἐκ τῆς παρελθούσης ἑξαμηνίας περισσεῦσαν		»	37,989.60
		Δρ.	7,032,133.43

Διανομὴ τῶν καθαρῶν κερδῶν Α΄ ἑξαμηνίας 1906 ἐπὶ δραχμῶν 1,938,198.60 ὡς ἀνωτέρω.

Εἰς τακτικὸν μέρισμα πρὸς 3 ½ τοῖς % ἐπὶ κεφαλαίου δραχμῶν 20,000,000	Δραχ. 700,000.—		
» πρόσθετον	» 1,176,288.65	Ὁμοῦ Δραχ.	1,876,288.65
» ἀμοιβὴν τοῦ προσωπικοῦ τοῦ Κεντρικοῦ Καταστήματος 5 % κατὰ τὸ ἄρθρον 42 τοῦ Καταστατικοῦ		»	61,909.95
		Δραχ.	1,938,198.60
Ἐκ τοῦ ἀνωτέρου μερίσματος τῶν		Δραχ. 1,876,288.65	
Ἐκπίπτονται: α΄) διὰ φόρον Δημοσίου 3 %	Δραχ. 56,288.65		
β΄) διὰ χαρτόσημον ἐπὶ τοῦ μερίσματος 20,000 μετοχῶν	» 10,000.—		
γ΄) διὰ φ. ὃν ἐπιτηδεύματος	» 10,000.—	» 76,288.65	
Μέρισμα καθαρόν, ἤτοι ἐλεύθερον φόρου καὶ χαρτοσήμου, πρὸς Δρ. **90.**— ἐφ' ἑκάστης μετοχῆς		Δραχ.	1,800,000.—

Τὸ Μέρισμα πληρώνεται:

Ἐν Ἀθήναις παρὰ τῷ Κεν. Καταστ., ἐν Ἀγρινίῳ, Αἰγίῳ, Ἀλμυρῷ, Ἀμφίσσῃ, Ἄρτῃ, Ἀταλάντῃ, Βόλῳ, Γυθείῳ, Δημητσάνῃ, Ζακύνθῳ, Θήβαις, Θήρᾳ, Ἰθάκῃ, Καλαβρύτοις, Καλάμαις, Καρδίτσῃ, Κεφαλληνίᾳ, Κερκύρᾳ, Κορίνθῳ, Κυθήροις, Κύμῃ, Κυπαρισσίᾳ, Λαμίᾳ, Λαρίσσῃ, Λεβαδείᾳ, Λευκάδι, Μεγαλοπόλει, Μεσσήνῃ, Μεσολογγίῳ, Ναυπάκτῳ, Ναυπλίῳ, Νάξῳ, Πάτραις, Πειραιεῖ, Πόρῳ, Πύλῳ, Πύργῳ, Σπάρτῃ, Σύρῳ, Τρικκάλοις, Τριπόλει καὶ Χαλκίδι παρὰ τοῖς Ὑποκαταστήμασι τῆς Τραπέζης ἀπὸ τῆς 15/28 προσεχοῦς Ἰουλίου.

» Βερολίνῳ, παρὰ τῇ Nationalbank für Deutschland
» Βιέννῃ, παρὰ τῇ Wiener Bank-Verein
» Κωνσταντινουπόλει, παρὰ τῷ κυρίῳ Λεωνίδᾳ Ζαρίφῃ
» Ἀλεξανδρείᾳ, » παρὰ τῇ Τραπέζῃ Ἀνατολῆς
» Καΐρῳ, » » »
» Σμύρνῃ, » » »
» Θεσσαλονίκῃ, » » »

Ἀπὸ τῆς 6/19 προσεχοῦς Αὐγούστου.

» Κρήτῃ, παρὰ τοῖς Καταστήμασι τῆς Τραπέζης Κρήτης

Εἶναι δὲ ἀπηλλαγμένον τὸ μέρισμα τοῦ φόρου καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ χαρτοσήμου, ὡς προκαταβληθέντος ὑπὸ τῆς Τραπέζης εἰς τὸ Δημόσιον.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 30 Ἰουνίου 1906

Ὁ Διοικητής
Σ. ΣΤΡΕΪΤ

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ Λογιστηρίου
Π. Α. ΚΟΥΤΣΑΛΕΞΗΣ

Ι. Ι. ΜΙΝΕΤΤΑΣ — ΑΘΗΝΑΙ — Τηλ. Διεύθ. ΜΙΝΕΤΤΑΣ

Τὸ παρὰ τὴν ὁδὸν Σταδίου καὶ Παρθεναγωγείου τραπεζιτικὸν γραφεῖον ***Ι. Ι. Μινέττα*** προμηθεύει οἱονδήποτε ποσὸν ὁμολογιῶν τῶν κάτωθι Ἑλληνικῶν Ἐθνικῶν Δανείων εἰς τὰς τρεχούσας τιμὰς τῶν Χρηματιστηρίων Ἀθηνῶν, Λονδίνου καὶ Παρισίων τὰς ὁποίας θεωρεῖ ὡς τὰς ἀσφαλεστάτας, συμφερωτέρας καὶ εὐκολώτερον διαπραγματευσίμους.

Δάν. τῶν	120 ἑκατομ.	τοῦ 1881 ἀποδίδ.		τόκον	4 ½ ο|ο
» »	135 »	(Μονοπωλείων)	τοῦ 1887	»	4 ½ ο|ο
» »	125 »	(Πάγιον)	» 1889	»	4 ½ ο|ο
» »	76,350,000	(Ἡνοποιημένον)	» 1898	»	5 ο|ο
» »	11,750,000	(Σιδ. Π.Κ. Μελιγ.)	» 1900	»	5 ο|ο

Ἀναλαμβάνει ἐπίσης τὴν προμήθειαν καὶ τῶν ἑξῆς ἀρίστων Ἑλληνικῶν ἀξιῶν:

Ὁμολ. Λαχειοφόροι τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης	δίδουσαι τόκον	2 ¾ ο|ο
Μετοχαὶ Ἐθνικῆς Τραπέζης	»	4 ¾ ο|ο
» Τραπέζης Ἀθηνῶν	»	7 ο|ο
» Τραπέζης Κρήτης	»	4 ½ ο|ο
» Τραπέζης Βιομηχανικῆς Πίστεως	»	6 ½ ο|ο
» Ἑταιρ. Διαχειρίσεως Δημοσ. Προσόδων	»	6 ο|ο
» Σιδηροδρόμου Ἀθηνῶν - Πειραιῶς	»	6 ο|ο
» » Θεσσαλίας	»	5 ο|ο
» Πανελληνίου Ἀτμοπλοΐας	»	6 ½ ο|ο
» Σιδηρ. Πειρ.-Ἀθηνῶν- Πελοποννήσου	»	4 ο|ο

Καὶ προσφέρεται τὴν ἐκτέλεσιν πάσης Τραπεζιτικῆς καὶ Χρηματιστικῆς ἐργασίας δεχόμενον ἐντολὰς ἔκ τε τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

ΣΗΜ. Ὑπολογιζομένων τῶν τόκων πρὸς τὰς τρεχούσας τιμὰς καὶ τὰ μερίσματα τοῦ τελευταίου ἔτους.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΜΠΕΡΙΓΓΕΡ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΑΥΛΗΣ

Διασταύρωσις ὁδῶν Νίκης καὶ Ἑρμοῦ.

Φωτογραφίαι παντὸς εἴδους

Μεγεθύνσεις χρωματισταὶ μὲ παστέλ.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ «ΕΛΛΑΣ»

(Ἐφημερὶς οἰκονομολογικὴ καὶ πολιτικὴ)

Ἐκδίδεται κατὰ Σάββατον

Δημοσιεύουσα πλουσίαν καὶ ἐπίκαιρον οἰκονομολογικὴν ὕλην καὶ χρηματιστικοὺς πίνακας.

Ἰδιοκτήτης καὶ Διευθυντής: Γ. ΚΑΤΣΕΛΙΔΗΣ

Συνδρομὴ ἐτησία: ***Ἐσωτερικοῦ Δρχ. 20***
Ἐξωτερικοῦ Φρ.Χρ. 20

Γραφεῖον: Ἐν Ἀθήναις, ὁδὸς Σταδίου 54.

„ΝΕΟΝ ΑΣΤΥ"

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

Διευθυντής: Δ. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ

Δέκα συντάκται καὶ ὁλόκληρον ἐπιτελεῖον συνεργατῶν.

Ἄρθρα ἐπὶ ὅλων τῶν ζητημάτων τῆς ἡμέρας,

εἰδήσεις ἀκριβέστατα,

Τηλεγραφήματα ἐξ Εὐρώπης

Τὸ ποικιλώτερον Ἀθηναϊκὸν φύλλον.

ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Ἐσωτερ. Τρίμηνος Δρ. 8.- Ἑξάμηνος Δρ. 15.- Ἐτησία Δρ30.

Ἐξωτερικοῦ. Ἑξάμηνος Χρ. φρ. 25.- Ἐτησία Χρ. φρ. 45.

Αἱ συνδρομαὶ ἀποστέλλονται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν (ὁδὸς Βουλῆς ἀριθ 6).

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Μηνιαῖον Ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν

Συντάκτης καὶ Διευθυντής

Σ. Γ. ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

Νευρολόγος καὶ ψυχίατρος

Γραφεῖα: 16 ὁδὸς Ζήνωνος 16 ἐν Ἀθήναις

Συνδρομὴ ἐτησία δρ. 6: ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 6.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Ὑπνωτισμός, Πνευματισμός, Ψυχοπαιδαγωγία, Ὑγιεινὴ τοῦ πνεύματος, Ἐγκληματολογικὴ ἀνθρωπολογία, Ψυχοθεραπεία, Ἠλεκτροθεραπεία, Κοινωνιολογικὴ Φρενολογία, Ἰατροδικαστική, Ἱστορία τῆς Ψυχιατρικῆς, Φυσιολογικὴ Ψυχολογία

"ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ,,

Ἐθνικὸν ὄργανον τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων.

Ἱδρύθη τῷ 1901 διὰ μετοχῶν ὑπὸ Ἀντ. Σπηλιωτοπούλου διευθυντοῦ καὶ Θάνου Τζαδέλλα ἀρχισυντάκτου: Παρακολουθεῖ τὰ ἐθνικὰ πράγματα ἐκ τοῦ σύνεγγυς, ἔχει συνεργάτας τοὺς πατριωτικωτέρους καλάμους ἐν οἷς τοὺς τῶν κ. Καζάζη, Καρολίδου κλπ. οὐδεμιᾷ τῶν ἐν Ἑλλάδι πολιτικῶν μερίδων ἀνήκει, καὶ ἔχει γενικὴν κυκλοφορίαν ἐν ὅλῳ τῷ ἔξω Ἑλληνισμῷ.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησία: ***ἐν τῷ Ἐσωτερικῷ δρχ. 25.***
ἐν τῷ Ἐξωτερικῷ φρ. 25.

Ἀπευθυντέον διὰ πᾶσαν αἴτησιν:

Διεύθυνσιν ἐφημερίδος «Τὸ Κράτος» *Ἀθήνας*